

**10-річчю
Української академії
банківської справи
Національного банку
України
присвячується**

І.В. Сало І.І. Д'яконова

РОЗВИТОК НАУКИ І ОСВІТИ
В УКРАЇНСЬКІЙ АКАДЕМІЇ
БАНКІВСЬКОЇ СПРАВИ
НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ
УКРАЇНИ

Монографія

Суми
Університетська книга
2006

Видається за рекомендацією вченої ради Української академії банківської справи Національного банку України.
Протокол № 4 від 27 грудня 2005 р.

Рецензенти:

С.М. Козьменко, доктор економічних наук, професор;
Л.В. Кривенко, доктор економічних наук, професор;
Є.В. Мішенін, доктор економічних наук, професор

Сало І.В., Д'яконова І.І.

С16

Розвиток науки і освіти в Українській академії банківської справи Національного банку України: Монографія. – Суми: ВТД «Університетська книга», 2006. – 300 с.

ISBN 966-680-254-6

Дане монографічне дослідження присвячується 10-річчю створення Української академії банківської справи Національного банку України. Впровадження в економіку України і банківську діяльність найбільш ефективних методів господарювання потребує відповідної підготовки фахівців у системі Національного банку України через Українську академію банківської справи на основі поєднання в навчальному процесі вивчення системи регуляторів економічних процесів, властивих ринку, та проведення відповідних організаційних заходів з їх впровадження в банківську систему.

Студенти академії саме й навчаються методів організації банківської діяльності. Безумовно, формування організаційно і функціонально довершеної системи навчального процесу повинно спиратися на використання новітніх досягнень економічної науки.

Нагальна потреба у висококваліфікованих фахівцях банківської справи породжує необхідність засвоєння студентами сучасних методів і принципів, задіяних у банківських технологіях, а разом із цим формування навичок вільно орієнтуватись у цих технологіях і в подальшому приймати оптимальні управлінські рішення. Адже сучасний фахівець, крім теоретичних знань і практичних навичок у банківській справі, має орієнтуватись в постійно удосконалюваній системі банківської діяльності, аналізувати й застосовувати новітні технології в практичній діяльності.

Для викладачів, фахівців, студентів і широкого кола читачів.

ББК 74.58

ISBN 966-680-254-6

© І.В. Сало, І.І. Д'яконова, 2006
© ТОВ «ВТД «Університетська книга», 2006

ШАНОВНІ КОЛЕГИ!

Прийміть мої щирі вітання з нагоди 10-річчя створення Української академії банківської справи Національного банку України!

Знаю, що в Українській академії банківської справи Національного банку України готують висококваліфіковані кадри – банкірів, фінансистів, фахівців з економічної кібернетики, юристів.

Вірю, що ви плідно працюєте в ім'я розвитку вітчизняної економіки, процвітання незалежної України. А Національний банк України завжди піклуватиметься про свою достойну зміну, про майбутнє держави.

Бажаю всім міцного здоров'я, успіхів у навчанні, звершення всіх планів і задумів!

Хай ваше життя буде багатим на здобутки, яскраві події, надійних друзів!

Голова
Національного банку України

В.С. Стельмах

ДОРОГІ ДРУЗИ!

Щиросердно вітаю з прекрасним святом – 10-річчям створення Української академії банківської справи Національного банку України!

Сьогодні в Академії створені всі умови для навчання, а студенти завжди були і залишаються в центрі уваги викладачів і співробітників.

Надання студентам можливості набути міцні знання породжує впевненість у тому, що вони зможуть успішно реалізувати їх у своїй практичній діяльності.

Ми пишаємося успіхами в навчанні і науковій діяльності, досягненнями в мистецтві і спорті.

Хай же й надалі розквітають ваші численні таланти, здійснюються всі мрії та найзаповітніші бажання!

Від душі зичу вам міцного здоров'я, вагомих перемог, радості!

Ректор Української академії
банківської справи Національного
банку України, д.е.н., професор

А.О. Єпіфанов

ЗАМІСТЬ ПЕРЕДМОВИ

Здається, що немає на землі кращого краю, ніж терени нашої рідної неньки-України. Таке почуття любові до рідної землі, природи України передається кожному при народженні, так би мовити з молоком матері, а тому є природним. Ось чому кожен з нас пишається багатствами рідного краю, до яких належать і неперевершені земні скарби: ліси, степи, родючі ґрунти, дивовижно красиві Карпати, чисте повітря...

Чи є ще десь така чарівна країна з земним раєм, де тихі травневі ночі плывуть на крилах солов'їних пісень, де вранці на замріяній річці чи озері вмивається джерельною водою біле латаття, де навесні під шатами струнких сосен і смерек, крилатих дубів та буків, кленів та ясенів яскраві килим первоцвітів, де в барвистому степу напиваєшся цілющими пахощами різнотрав'я, де, розбивши крильми дзеркало синього плеса, здіймається і летить прямо на сонце крижень, а на схилах горбів, луках, полонинах та балках, зігрітих яскравим сонцем, долаючи полуденну дрімоту, дивляться на тебе тендітні квіти...

До того ж кожна місцевість, село чи місто в нашій неньці-Україні мають свою, притаманну тільки їм, неперевершену красу. Цю красу

і їх особливу мальовничість створює їх розташування: на узвицях чи по берегах річок, навколо ставків чи водойм, або в балках неозорого степу. А разом із цим природним дивом Україна, як жодна інша країна, має найродючіші чорноземи, великі запаси нафти і газу, вугілля і залізної руди, бурштину і золота...

Отже, природа України – це весь світ навколо нас в нескінченному її розмаїтті та проявах. Природа існує поза нашою свідомістю і незалежно від неї. Вона не має ні початку, ні кінця, нескінченна в часі, просторі, знаходиться в безперервному русі і постійно змінюється.

Поступальний розвиток, а особливо науково-технічний прогрес суспільства, значно змінює природу, активно впливаючи на неї та, на жаль, змінюючи її на шкоду людям. Здобуваючи велику владу над природою, активно перетворюючи її, люди забувають, що вони продовжують належати їй – природі, бути її органічною часткою.

Споконвіку людина жила в спокійності і прямій залежності від природи, яка оберігала її та надавала сили і наснаги, а з розвитком суспільства людина не віддалялась, а, навпаки, вивіряла свої дії, поєднуючи їх з природою. Не вкладається

в голові, що в наш час, в епоху науково-технічного прогресу, людство забуло про спорідненість з природою і буквально винищує її. А таких дій природа не прощає, і сьогодні людство постало перед катастрофою, адже ніхто інший, як людина, своїми діями призвела до порушення гармонії та тендітної рівноваги в природі, яка відділяє життя від смерті, їй же, людині, вкрай необхідно вжити вичерпних заходів щодо відновлення цієї тендітної рівноваги.

Ось чому сучасний період розвитку суспільства все більше характеризується зростаючими суперечностями. Зрозуміти ці суперечності, виробити поняття про них – складна річ, адже будь-яке поняття є абстракцією, що створює видимість відходу від дійсності. Насправді за допомогою формування поняття відбувається більш глибоке усвідомлення дійсності шляхом виокремлення і дослідження істотних її сторін. Зупинимось на особливостях процесу пізнання світу українцями, їхнього менталітету.

Українці бачать світ дещо інакше, ніж інші народи. Спосіб сприйняття українцями реальності можна ганьбити під тиском різних негараздів життя або хвалити в стані патріотичної ейфорії, але як перше, так і друге визначення не має під собою сталого підґрунтя.

Розвиток українців відбувався відповідно до закономірностей, характерних суспільству в цілому, але з деякими суттєвими відмінностями, які виявлялися в тому, що, наприклад, у нас не було узаконеного рабства. До того ж українська народність утворилася внаслідок спорід-

нення різних вільних племен, таких, як скіфи, поляни, древляни, які й створили державність – Київську Русь. Тому щоб віднайти особливість українців порівняно з іншими, необхідно визначити український менталітет. Звісно, складно пояснити, а тим більше описати наш український менталітет, найкращий спосіб – пережити його в собі. Тому буде правильним виокремити хоча б деякі характерні риси українців, без претензій на повноту.

На наш погляд, буде доречним розпочати з емоційно-почуттєвого характеру українців. Адже українці, як ніхто інший, люди настрою і у своїх вчинках керуються, скоріш за все, покликом серця, ніж настановою розуму. Унаслідок цього, на відміну від інших народів, українець не може діяти за узагальненими відпрацьованими поняттями, а тим більше примусити себе діяти саме так, а не інакше.

Отже, не розум, а лише серце здатне осягнути та охопити істину в її повноті. І, що б там не говорили, саме в серці більшості українців живе непереборне бажання творити добро і щастя. Виходячи з цього, можна дійти єдино правильного висновку: людина зобов'язана дослухатися голосу свого серця і йти за його велінням, адже в такому разі виявляється цілковита непотрібність примусу і створення стресових ситуацій та напруження волі.

Сентиментальність і, як би то не було, безтурботність у нас закладені в підсвідомості. Скоріш за все, така поведінка українців пов'язана з нашою найкрасивішою, чарівною природою та ще й напрочуд родючим ґрунтом – найкращим у світі чорно-

земом. Земля для українця – Велика Мати, яка нагодує і захистить його. Звідси впливає підсвідома впевненість у майбутньому і відчуття доброти Божої.

Такий світогляд склався на теренах нашої неньки-України ще з прадавніх часів. У той період коли світ гармонії, світ божественний і добрий, протиставлявся світу земному, світу злому, ще тоді київські православні мислителі захоплено споглядали красу даного нам світу, вбачаючи в ньому божественну благодать. Пізніше краса природи була знаком божественного для українських філософів і мислителів, надихала їх на нові звершення. Отже, підґрунтя замилювання природою українців ще з прадавніх часів становить глибоке та розгалужене зачарування світом навколо нас.

Ось таке замилювання природою, її багатством зумовило те, що українець сам по собі є дещо поважним, заспокоєним, а тому не виявляє політичної активності, адже він жив за принципом «моя хата скраю, нічого не знаю». Таким чином, з глибин нашого індивідуалізму проростає особливість українця – схильність до відособленості. Навіть для суспільно активних українських козаків війна була переважно дієвим способом не тільки збереження незалежності, але й шляхом утвердження особистої свободи. Натомість не можна ототожнювати козаків тих часів з нинішніми, новоявленими козаками, адже недарма в народі говорять: «Там, де два українських козаки, там три гетьмани».

Отже, у відособленості й здатності українця до індивідуалізму та самозаглиблення саме і проглядає

відмітна, своєрідна українська філософія.

Такий підхід надає змогу говорити про толерантність українців, їх неконфліктність і напрочуд велику виваженість, що є основою їх схильності до компромісу. Зрозуміло, ми можемо шукати різні причини такої поведінки, до речі, укотре посилятися на м'який клімат і лагідну природу, які саме і налаштовують на примирення. Натомість не можна забувати про цивілізаційну розмежованість України, адже вона знаходиться на перетині східної і західної цивілізацій, до того ж межа проходить і всередині самої країни.

Наприклад, захід і схід України так само подібні, як і різні. На наш погляд, саме ця унікальна якість – поєднання і розмежування – завжди спонукала українців до примирення суперечностей на всіх рівнях – релігійному, політичному, світоглядному. Скоріш за все, завдяки цим обставинам наша духовна культура, скільки її не викорінювали атеїсти, виявилася застрахованою від догматизму. Найбільш переконливим доказом, а практично підтвердженням недогматичності українців є неперевершена здатність сміятися в першу чергу над собою, а вже потім над іншими.

Відповідно, своєрідна світоглядна позиція українців виробила інтелектуальну гнучкість і самостійність. Саме гнучкість і самостійність у поєднанні з природною інтуїцією стали тим підґрунтям, на якому виросла незалежність, що блокує у свідомості українців різні політичні течії, і вони не мають тут такого успіху, як на Заході. Парадокс, але українці, маючи такий характер, унікаль-

ну природу і природні багатства, від сивої давнини і до сьогодні змушені боротися за виживання.

Мимоволі спадає на думку таке порівняння. Дивлячись на могутнього, розлогого в'яза-красеня, який стоїть один посеред безмежного шпешничного поля, немов вартовий, укритий густою кучерявістю листочків, та милуючись його неперевершеною красою, важко повірити, що цей в'яз, простоявши визначений термін життя, з часом піде, як і все в природі, у небуття.

Зачарованість цим красенем спонукає підійти до нього ближче, але саме при наближенні до нього відкривається страшна суть: в'яз сам-один протягом десятків років, спираючись на могутнє коріння, витримує мороз і спеку, грози і шквали, натиск вітрів-буревіїв, які ламають його розлоге гілля, блискавка спалила його верхівку і обпалила стовбур, але він, скручений, обпалений, проте незламний, стоїть усупереч стихіям як символ величі природи, даруючи радість людям.

Молоді розлогі гілки прикрили його шрами, отримані в нерівній боротьбі зі стихією, а тому здалеку вони зовсім непомітні. Скоріше за все, станеться так, що не проживе красень-в'яз і визначений для нього природою термін, але сьогодні він, незважаючи на всі негаразди життя, милує око хлібороба та служить йому прикриттям від дощу, прекрасним затінком, місцем, де під час перерви на обід хлібороб може отримати короткий післяобідній відпочинок у його прохолоді. Така ж, до речі, і доля українця, якого століттями пригноблювали то татари, то ляхи, то росіяни, ну а сьогодні – свої кривні «нові українці»!

Справді, сьогодні здебільшого трудівників-українців паплюжать і гноблять ті ж народжені, вигодувані і викохані в Україні її сини, але тепер – зась. Вони при владі, у них гроші, вони, здавивши зашморгом кривних братів, багатіють.

Крається серце за стоптану, зігнуту в безпросвітній праці спину трударя, який, очманілий від напасті, що сиплеться на нього з усіх боків, продовжує годувати і одягати оте мозакохане ненаситне плем'я.

Адже в цьому аспекті завдання пересічного трударя-українця, визначене йому долею, одне: мовчки працювати, адже він зроду-віку повинен бути налаштований на безпросвітне, але життєдайне існування – бути виробником продуктів, одягу, машин...

Подивіться в очі того трударя – і, крім байдужості та смертельної втоми, нічого в них не побачите. Тому що борсання по негараздах життя, війни, голодомори, безробіття... повністю витравили з них радість буття. Сьогодні вже ні для кого не таємниця: молодь, дивлячись на жалюгідну долю батьків, тікає світ за очі, аж за кордон. Невже отой зігнутий важкою працею трудівник та його діти, онуки і правнуки – громадяни нашої демократичної та ще й незалежної неньки-України – не заслуговують на кращу долю?

Давайте поглянемо правді у вічі. Сьогодні ми, українці, вже можемо констатувати той беззаперечний факт, та навіть пишатися, що якщо до середини 90-х років минулого століття ми майже всі віддавали перевагу іноземним товарам, починаючи від продуктів харчування до різновидів «тряпок», то на початку XXI

століття практично всі зрозуміли, що не все те золото, що блищить, а тому, як правило, перевага надається нашим, вітчизняним товарам.

Однак проблеми, які ще існують в Україні, самі собою не вирішуються. До того ж, наближаючись до 15-ї річниці нашої незалежності, з глибокою гордістю говоримо і навіть декларуємо, що хліба нам на зиму вистачить, а картоплю люди запаслися на своїх присадибних ділянках чи городах, і намагаємося будь-що зберегти застарілі технології тому, що, не вкладаючи коштів в оновлення виробництва, і в подальшому матимемо дуже неефективне виробництво.

Не викликає сумніву (це абсолютно очевидно для кожного), що Україна обов'язково процвітатиме, як і інші передові країни. Питання лише одне – коли?

У цьому плані не слід забувати, що ще з прадавніх часів благополуччя націй пов'язане з торгівлею. Адже не може Україна все, що їй потрібно, виробити сама, дещо необхідно купувати. Натомість щоб купувати, потрібно щось продавати. У першу чергу, за відсутності наукоємних технологій у виробництві, вихід вбачається в торгівлі сировиною, адже на більше ми поки що не здатні.

Ми не можемо сьогодні завоювати ринок новітніх технологій, хоча маємо всі підстави для цього, наприклад, різновиди галузей промисловості, але з дещо застарілим обладнанням та технологіями, які потребують на першому етапі модернізації, а в подальшому – повного оновлення. Адже, на превеликий жаль, продукція нашої промисловості в цілому абсолютно не конкурентоспро-

можна на світових ринках. Деякі винятки становлять ринки країн СНД. І, чим складніша наша продукція, тим більший наш рівень відставання, а коли мова йде про складну машинобудівну продукцію, то в цій галузі виробництва ми відстали на десятиліття. В електронній галузі відставання абсолютне, аналогічно і з приладобудуванням, основою якого, як ми знаємо, є електронна промисловість.

Найстрашніше, що ми з вами живемо в полоні постійних міфів, і, незважаючи на це, саме ці міфи постійно фінансуються з того ж таки державного бюджету. Одним із найпоширеніших і шкідливих є міф про незатребуваний науково-технічний потенціал світового рівня, який у нас є і для впровадження якого потрібно більше державних коштів. Парадокс у тому, що чомусь ми не бачимо і досі наслідків цього науково-технічного потенціалу, і не тільки в останні роки, а й раніше.

Не можна жити тривалий час усупереч дії економічних законів, а тим більше в умовах ринкової економіки, адже в такому разі відставання неминуче. Слід мати на увазі: хоча ми і втратили ринки збуту українських товарів, але поки що на світовому ринку ще є ніша для експорту української продукції, порівняно складної, трудомісткої і не дуже приємної в екологічному плані.

Отже, нам врешті-решт українською необхідно зрозуміти, що немає на українських підприємствах ефективних ресурсозберігаючих технологій, а тому наша технологічна відсталість не вирішиться власними силами. Нам потрібні інвестиції у вигляді передових наукоємних технологій, і

якщо ми не знайдемо коштів, то цю проблему не вирішимо.

У цьому аспекті розглянемо питання імпорту. На Заході є всі товари в потрібній кількості і потрібної якості, необхідні споживачам. Але, щоб купувати, знову ж таки необхідно торгувати і продавати. Тут має діяти єдиний принцип, який полягає в необхідності все те, що ми можемо виробляти необхідної якості, виробляти самим. Не слід вважати, що ми щось виробляємо краще у світі, це неправда, але необхідну кількість продукції відповідної якості ми можемо виробляти. Тільки якість повинен оцінювати сам покупець, як це і передбачається елементарними економічними законами. Вирішити зазначені проблеми в разі відсутності достатніх коштів у держави на першому етапі можна за допомогою банківських кредитів та інвестицій. При цьому в першу чергу слід вирішувати проблему забезпечення потреби в коштах на оновлення і реконструкцію виробництва.

Для розгляду питання про формування потреб необхідний системний підхід, який являє собою логічний спосіб мислення. Відповідно до

нього процес вироблення й обґрунтування будь-якого рішення відштовхується від визначення загальної мети системи і підпорядкування досягнення цієї мети діяльності всіх підсистем за всіма без винятку параметрами. При цьому дана система розглядається як частина більш великої системи, а загальна мета її розвитку узгоджується з цілями розвитку цієї великої системи. Отже, системний підхід дозволяє на науковій основі зіставити напрямки розвитку і необхідні для їхнього досягнення ресурси.

Не забуваємо, що українці – розумні оптимісти з дуже розвиненим почуттям краси і духовним потенціалом, але, як і всі люди, мають необхідність у задоволенні потреб.

Слід також постійно пам'ятати, що українці, які протягом віків боролися за незалежність, пройшли через горнило пригноблення, потрясінь і негараздів і вибороли незалежність, ніколи не зможуть забути корені, на яких виросло державне дерево – Україна. Зберегти і примножити надбання батьків, дідів для дітей, онуків – наше першочергове завдання!

ФОРМУВАННЯ
НАЦІОНАЛЬНИМ
БАНКОМ
УКРАЇНИ СИСТЕМИ
ПІДГОТОВКИ
СПЕЦІАЛІСТІВ
В УАБС

Історія розвитку освіти на теренах України

У критично налаштованих громадян може виникнути питання, чому ми починаємо висвітлювати питання розвитку освіти з далекої давнини, адже це історія. Однак справжній науковець має осягнути свідчення історії, описати їх, тим більше що поступальний розвиток науки надає все нові й нові матеріали.

Історичні факти, документи, пам'ятки слід згрупувати та узгодити з відповідною галуззю знань, якщо ми хочемо використати їх у сучасному науковому дослідженні. Не забуваймо, що і вчорашній день – теж історія. До того ж всі ми знаємо справедливе твердження: «Хто забуває історію, той не має майбутнього!»

Відомі літописи Київської Русі-України засвідчують, що біля витоків української науки, літератури, культури стоїть преподобний монах Києво-Печерського монастиря Нестор-літописець, який жив у другій половині XI – на початку XII ст. Йому належить знаменита «Повість минулих літ» – найдревніший рукопис тієї епохи.

Слід виділити також просвітянського лідера України Герасима Смотрицького, який у 1580 році заснував Острозьку колегію (академію), де вперше в Україні в Острозькій типографії був видрукований «Буквар» для братських шкіл України. У цій же типографії Іваном

Федоровим була видана «Острозька Біблія», а вже в 1616 році Максимом Смотрицьким – фундаментальна слов'янська «Грамматика», яка півтора століття була базовим підручником у школах України, Білорусії, Росії. До речі, «Грамматика» Смотрицького витримала ряд перевидань у Москві та Румунії, Болгарії й Сербії. Зазначимо, що саме «Грамматика» Смотрицького є основою «Граматики руської» М. Ломоносова, виданої в 1755 році.

На наш погляд, особливої уваги заслуговує доба, коли український народ жив повноцінним національним життям, а націю представляли її гетьмани і козацька старшина, митрополити і владики, науковці і письменники, що є природним для кожного суспільства. У цьому аспекті не можна забувати про визначного українського політичного, церковного та освітянського діяча, митрополита Київського і Галицького Петра Могили, який здобув освіту у Львівській братській школі. Після закінчення школи Петро Могила в 1625 р. приймає постриг у ченці і вже в 1627 р. стає архімандритом Києво-Печерського монастиря, а в 1632 р. домагається в польського короля Владислава IV визнання незалежної від унії православної церкви та повернення в її лоно церков і монастирів.

У цьому ж році Петро Могила бере активну участь у заснуванні Києво-Могилянської академії, яка відкрилась у 1632 році та названа його ім'ям на честь заслуг перед українським народом. Петро Могила стає ректором академії, під його керівництвом академія набула європейського рівня і як така відіграла визначальну роль у розвитку освіти України. З ініціативи Петра Могили було видано багато книжок історичного, богословського та іншого змісту («Камінь», «Ліфос» (1644) та ін.), які надали можливість значно підняти освітянський рівень українського народу.

Генеральні канцеляристи Пилип Борзаківський та Павло Ладинський продовжили літописи тих часів, які послідовно охоплюють другу половину 1722–1723 р. У стислій і зрозумілій формі вони передають драматизм боротьби українського народу на чолі з наказним гетьманом П. Полуботком за козацькі права і вольності. Їх перу належить висвітлення питання створення першої Малоросійської колегії в місті Глухів. До речі, Борзаківський і Ладинський послідовно описують дію вищого урядового органу – Генеральної військової канцелярії в умовах імперського тиску з боку Росії.

Крім того, Генеральний підскарбій Я.А. Маркович (1696–1770) описав ці події в 10-томному щоденнику-хроніці, який став найцікавішим історико-мемуарним документом того часу.

У с. Полошки Глухівської сотні в 1731 році народився С. Миславський, ректор Київської академії, автор «Латинської граматики», яка тривалий час вважалася кращим

навчальним посібником для вивчення латинської мови. Недалеко від Глухова, у с. Шутівка (нині село Соснівка), народився А.П. Павловський, автор першої в історії українського мовознавства «Граматики малоросійського говору» (1818) і «Словника малоросійського говору».

Значна увага в Гетьманщині приділялася розвитку освіти. Кожне село у XVIII ст. мало свою власну школу. У 1740–1748 роках в семи козацьких полках: Ніжинському, Лубенському, Чернігівському, Переяславському, Прилуцькому та Миргородському – було 866 шкіл на 1099 сіл. Школи засновували сільські громади, які запрошували вчителів, утримували їх та надавали приміщення під школи. У цих школах навчалися діти старшини, козаків, духовенства і селян. За Рум'янцевським описом тільки в Чернігівському полку налічувалося 143 школи на 142 села.

Слід зазначити, що в Україні першу школу музичного профілю з підготовки і навчання дітей було створено саме в Глухові, хоча, здавалося б, кращі умови для цього були в Києві або в Чернігові, де в Академії і колегіумах викладалися музичні дисципліни. Згідно з імператорським указом від 1729 року стараннями гетьмана Данила Апостола почала діяти співацька школа. У квітні 1730 року перших підготовлених школою півчих було забезпечено всім необхідним і відправлено до Москви.

Згідно з царським Указом у 1738 році школу було перетворено на музично-співацьку. Щорічно двадцять відібраних по всіх козацьких полках малолітніх і дорослих учнів протягом одного-двох років навчали в

цій школі, де засвоювали «київський» і «партесний» спів, нотну грамоту, гру на скрипці, бандурі і цимбалах та спів у хорі. Десять учнів після закінчення школи направлялись до С.-Петербурга. Показово, що сім'ї хористів звільнялися від оподаткування.

У Глухові народились і здобули початкову музичну освіту в музично-співацькій школі відомі діячі світової культури, засновники хорового співу, видатні українські композитори М.С. Березовський та Д.С. Бортнянський. Майже за сорок вісім років плідної роботи музично-співацька школа в Глухові підготувала більше 300 хористів для імператорської придворної співацької капели.

Натомість слід підкреслити обмеження імперською владою прав української народності та нації в цілому, яке чітко виявилось в тому, що всі післяперейславські угоди – Московська (1665), Глухівська (1668), Коломацька (1687) – служили послідовному обмеженню прав українського народу, поступовому знищенню його державності.

Грубо порушивши угоду в Переяславі і уклавши мир із Польщею в Андрусові, Росія поділила Україну навпіл: Лівобережжя залишила собі, а Правобережжя віддала Польщі.

Президента України Віктора Ющенко, який народився в с. Хоружівка Недригайлівського району Сумської області, у дитинстві дивувало те, що яр, який проходить звивистою стрічкою між сусідніми селами Хоружівкою і Кулешівкою та в народі отримав назву Полулях, зберіг її до цього часу. Він не міг зрозуміти цієї назви, а тому питав батьків: «Чому яр має таку назву – По-

лулях?». Батьки розповіли, що колись у давні часи, ще за козацької доби, яр служив кордоном між Росією і Польщею. Зрозуміло, що у Віктора Ющенко відразу ж виникло питання: «Якщо цей яр-кордон розділяв Росію і Польщу, то де ж була Україна?»

Справді, зрозуміти таке навіть сьогодні важко, адже колонізація України йшла з двох боків – польського і московського. При цьому на той час практично вся Україна була під Польщею, а Москва вважала себе спадкоємницею Київської держави – України, тому землі сіверян з українським народом, який там проживав, вважала своїми, а далі на південь простяглося дике поле, яке заселити відразу не могла, однак у будь-якому разі цей край був порубіжжям між Польщею і Росією. До речі, у с. Кулешівка до цього часу зберігся пам'ятний знак, установлений на місці колишнього кордону між Річчю Посполитою і Московією.

Свій внесок у пригноблення української народності внесла й Польща. На першому етапі почався наступ Польщі на духовність українців, а на другому – підпорядкування під свій скіпетр економіки, культури та освіти краю і постійне заселення цього краю своїм людом, який отримував тут маєтки. Так, уже в 1672 році вийшов указ про заборону користування видрукованими в Україні книжками.

Слід зазначити, що аналогічний тиск чинився і з боку Росії, адже в ті часи освіченість в Україні була набагато вищою навіть порівняно із загальноєвропейським рівнем. Підтвердження цього факту знаходимо в дорожніх записках Антіохського пат-

ріарха (1653), де читаємо про наш край таке: «...по всій землі козацькій дивний та гарний факт спостерігали ми: усі вони, за невеликим винятком, грамотні, навіть більшість їхніх жінок та дочок уміють читати й знають порядок служб церковних та церковні співи: священники навчають сиріт і не дають їм тинятися неуканами по вулицях».

Натомість, усе пізнається в порівнянні. Про стан освіти в тій же Росії того часу свідчить той факт, що першу школу в Москві (у підмосковному монастирі) заснували кияни. На запрошення Федора Ртищева до Москви з Києва приїхало до 30 чоловік «иноков, изящных в учении грамматики словенской и греческой даже до риторики и философии».

Це було зумовлене тим, що «не тільки в XIV, но и в XV вв., в отношении литературном Москва несравненно ниже Киева XII века» (А. Архангельский). «Священники у нас грамоте мало умеют... Ежели бы их... в обучение послать в Киев, в школы» (зі скарги Петра I патріархові).

Однак росіяни не їхали навчатися в Україну, а з примусу поїхали вчити росіян десятки видатних учених-українців, серед них такі, як Єпіфаній Словинецький, Дмитро Тупталенко, Стефан Яворський, Феофан Прокопович, Симон Полоцький та ін. З 1701 по 1762 рік за наказом Синоду до Москви виїхало ще 95 викладачів і студентів Києво-Могилянської академії.

Переливаючи розумові сили з Києва до Москви, остання одночасно всіма засобами прагнула якнайшвидше підпорядкувати Україну економічно, політично і духовно.

Відлік духовного наступу, очевидно, слід розпочати з 1685 року, коли київську митрополію було підпорядковано московському патріархові. Відтоді Україна втратила самостійність церкви, служба була переведена на російську і церковнослов'янську мови. Уже в 1690 році вийшло розпорядження московського патріарха, спрямоване проти «польские и литовские печати книги». Прикладом такої діяльності є те, що надруковану в Україні книгу Данила Туптала «Четы Мінеї» було заборонено і наказано спалити.

У 1711 році розпочався новий, уже економічний, наступ. Цар своїм указом заборонив українцям без посередництва Москви вести експортно-імпортну торгівлю із зарубіжними країнами, а далі – ще гірше. У 1720 році вийшов Указ Петра I про заборону друку книжок українською мовою, аби вони не відрізнялися від московських «не токмо тем, что в них пишется, а и начертанием». Того ж року московська цензура оштрафувала архімандрита Печерської лаври на 1000 карбованців за те, що там була надрукована церковна книга «Тріодь» «не во всем с великороссийским сходная». У такий спосіб була покарана й чернігівська друкарня, після чого друкарню закрили і конфіскували.

Таким чином, була запроваджена чітка система послідовної і цілеспрямованої руйнації українства. Якщо в середині XVIII століття на Лівобережжі ще вціліло 866 українських шкіл, де навчання провадилось українською мовою, то на початку XIX століття їх лишилися одиниці, а на Чернігівщині та Полтавщині – жодної.

До речі, указом від 21 липня 1721 р. диктувалось, щоб усі книги з українських друкарень висилалися в синодальну контору «исправления ради и согласия с великороссийскими».

У 1767 році московський Священний Синод відхилив прохання Києво-Печерської Лаври друкувати букварі для України українською мовою. Діловодство в установах України мало здійснюватися російською мовою.

Катерина II розпочала новий, ще більш жорсткий наступ на Україну, не говорячи вже про ліквідацію Запорізької Січі та впровадження кріпацтва. На підтвердження цього факту наведемо тільки слова з її інструкції генерал-губернатору Малоросії Петру Рум'янцеву: «Сии провинции (мова йде про Україну, Лифляндію і Фінляндію – авт.) надлежит легчайшим способом привести к тому, чтобы они обрусели и перестали глядеть, как волки в лесу».

Щоб зрозуміти, що собою являє той спосіб, наведемо один з «легчайших». У розпорядженні Петра Рум'янцева, надісланому Київській академії, наказувалось, щоб викладачі академії читали свої дисципліни «с соблюдением выговора, который наблюдается в Великороссии». І далі: «если кто из учителей в упущение сей должности примечен будет, об отрешении такового от учительской должности немедленно доносит его преосвященству».

У 1800 році вийшов ще кращий імперський указ – про заборону будувати церкви в українському стилі. А чого вартий наказ міністра внутрішніх справ графа Валуєва 1863 року щодо ведення справ українсь-

кою мовою, за яким «никакой Украини не было, нет и быть не может». Підтвердженням цього був указ царя 1876 року, у якому «Государь Император в 18 день прошлого мая высочайше повелеть соизволил:

1. Не допускать ввезения в границы империи без особого на то разрешения Главного Правления в делах печати каких-либо книг и брошюр, выдаваемых за границей на малорусском наречии.

2. Печатание и издание в империи оригинальных сочинений и переводов на этом самом наречии запретить.

3. Запретить также разные сценические представления и чтения на малорусском наречии, а равно и печатание на таком же текстов к музыкальным нотам».

У цьому аспекті не можна забувати про роль видатних педагогів у відстоюванні права українців на освіту, до яких по праву належить К.Д. Ушинський.

У своїх працях учений-педагог розкривав принципові питання відбору змісту освіти та її пристосування до особливостей розумового розвитку дитини. Він першим серед науковців дослідив психофізичну природу навчального процесу, дав аналіз психологічних механізмів уважності, інтересів, пам'яті, емоцій, волі, уяви, розуму, думки. На основі проведеного аналізу ним було обґрунтоване положення про необхідність урахування психологічних механізмів та їх розвитку в процесі навчання дітей.

К.Д. Ушинський, розуміючи необхідність підвищення освітнянського рівня, разом із передовими педагогами настійливо ставив питання

про необхідність підготовки спеціалістів-учителів і відкриття учительських семінарій в Україні.

Показово, що видатний педагог на свої кошти, отримані за видання книг з педагогіки та філософії, побудував у трьох селах Шосткинського району – Богданці, Богданівці та Ображіївці – школи для надання освіти селянським дітям. На жаль, з них на сьогодні збереглися лише приміщення шкіл у с. Богданка – маєтку сім'ї К. Ушинського, де розміщено музей педагога, і в с. Ображіївка. До речі, у цій школі до війни навчався тричі Герой Радянського Союзу, маршал авіації І.М. Кожедуб, і в ній же сьогодні розміщено музей видатного льотчика. Слід зазначити, що І.М. Кожедуб занесений в Книгу рекордів Гіннеса як найефективніший льотчик Другої світової війни.

К.Д. Ушинський залишив по собі не тільки наукові праці, але й народну пам'ять: до цього часу діброву в с. Богданка Сумської області, яка була насаджена сім'єю Ушинських, зі столітніми дубами, липами, ялинами, травневими первоцвітами та іншим багатством природи українського Полісся називають Ушинською дачею. Будинок, де мешкала сім'я Ушинських, у буремні революційні роки зник, але липи, насажені ними по периметру садиби, і сьогодні буяють зеленими шатами як своєрідна охорона садиби Ушинських.

Костянтин Ушинський усе своє життя присвятив служінню народу, він це виразив словами: «Зробити якомога більше користі моїй Батьківщині – ось єдина мета мого життя».

Першу вчительську семінарію в Україні було відкрито у м. Корости-

шеві в 1862 році. Семінарії готували вчителів початкових шкіл, а вчителів міських та повітових училищ, шкіл підвищеного типу готували вчительські інститути, які відкривалися відповідно до «Положення» про них від 1872 року. До того ж і перші учительські інститути в Росії були відкриті 1872 року в Петербурзі, Москві і Тбілісі, а за ними в 1874 році – у Глухові. До 1917 р. в Україні було відкрито вже кілька вчительських інститутів: крім Глухівського (1874), Київський (1909), Катеринославський (1910), Вінницький (1912), Миколаївський (1913), Полтавський (1914) і Чернігівський (1916). Ці інститути і заклали підґрунтя для забезпечення ліквідації неграмотності населення і підвищення його освітянського рівня.

Слід зауважити, що саме розвиток промисловості і торгівлі стимулював зростання населення та необхідність надання відповідної освіти. Із цією метою відкриваються учительські інститути, які й забезпечували школи педагогічними кадрами. Наприклад, у м. Суми на той час було 14 шкіл і розпочиналось будівництво нових. Так, крім казенних та церковних шкіл, у 1806 році відкривається повітове училище.

Повітові училища в Російській імперії були засновані попередніми правилами та «высочайше» затверджені 24 січня 1803 р. і діяли на основі статуту навчальних закладів, підвідомчих університетам, від 5 листопада 1804 року. Згідно з цим статутом училища мали бути відкриті в кожному губернському та повітовому місті. Ці училища виконували подвійну функцію: з одного боку, це було народне училище, де повинні

продовжувати навчання учні парафіяльного і церковного училища, а з іншого – повітове училище мало служити підготовчим закладом для вступу до гімназії. За новим статутом від 8 грудня 1828 р. повітові училища створювалися переважно для навчання дітей купецтва, обер-офіцерів і дворян.

Натомість згідно з «Положенням» (1872) з 1875 року почалося перетворення повітових училищ на міські. До речі, Сумське повітове училище було відкрите 20 грудня 1806 р. на базі народного училища, яке існувало в м. Суми з 1790 року і на базі якого в 1870 році створюються чоловіча та жіноча прогімназії.

Зі створенням міністерства народної освіти в Росії набуло великого розмаху відкриття гімназій, у тому числі жіночої, яка була відкрита у м. Суми. Згідно зі статутом жіночої гімназії призначались для учениць усіх верств населення та різного віросповідання. У гімназії перші тричотири класи були прогімназією. Сім класів гімназії були загальноосвітніми, після закінчення яких учениці отримували атестат на звання вчительки початкових класів, восьмий клас – педагогічний, випускницям надавався атестат домашньої вчительки. Ті, хто закінчував вісім класів із медаллю, отримував атестат домашньої наставниці. До того ж усі випускниці 8 класу мали право вступу до Вищих жіночих курсів. Слід зауважити, що дев'ятий клас був підготовчим до вступу у вищі навчальні заклади.

Вивчення й аналіз документальних архівних матеріалів надають можливість відтворити історичні обставини будівництва у XIX столітті

двоповерхової жіночої гімназії. Згідно з проектом жіночу гімназію розташовано в історичному центрі міста (нині вул. Соборна, 39, за сквером ім. Т.Г. Шевченка). До революції 1917 року цей сквер мав назву Гімназичний.

Отже, 3 вересня 1872 року цукрозаводчик І.Г. Харитоненко заявив про спрямування ним на будівництво жіночої гімназії 15 тис. руб. сріблом та 5 тис. руб. сріблом на її утримання. Після чого міська Дума затверджує проект будівництва гімназії і виділяє на утримання діючої 1 тис. руб. У цілому жіноча гімназія була введена в експлуатацію 27 вересня 1877 року і працювала до 1917 р., тобто до того часу, коли вона була реорганізована в радянську трудову школу, а далі в середню школу № 2, яка і розміщувалась у цій будівлі до 1977 року. У період з 1977 р. по 1995 р. у цьому приміщенні знаходився факультет механізації сільгоспінституту, а в 1996 р. рішенням Сумського міськвиконкому ця будівля була передана новостворюваній Українській академії банківської справи Національного банку України. Слід підкреслити, що будівля з дерев'яними міжповерховими перекриттями капітально не ремонтувалася з дня її введення в експлуатацію, практично ще з XVIII століття.

У цілому всі заходи щодо підвищення освітянського рівня населення сприяли розвитку середньої, спеціальної і вищої освіти різних напрямків, у тому числі економічного.

Таким чином, прогрес на освітянській ниві став могутнім підґрунтям розвитку в Україні науки в цілому і економічної галузі зокрема. Слід за-

уважити, що економіка спирається на новітні досягнення світової науки та економічні закони і тісно пов'язана, навіть більше, є фактором розвитку матеріального виробництва. Ось чому в наш час значення економічних наук полягає в тому, що вони не тільки посідають важливе місце у формуванні економічного базису суспільства та його надбудови, але й сприяють формуванню продуктивних сил та матеріально-технічної бази суспільства, а також є базою для конкретизації та розвитку функцій, які активно служать перебудові економіки України на ринкових засадах.

Однак слід не забувати таке правило: недосконалим економічним відносинам відповідають і недосконали економічні теорії. Економічні концепції та системи поглядів є певним теоретичним обґрунтуванням, визначають напрямки та способи раціонального управління господарською діяльністю, яке неможливе без знання головних тенденцій розвитку, і як такі є вагомим підґрунтям у практичній діяльності, тобто надають можливість розуміння того, в якому напрямку і яким шляхом повинен здійснюватись прогрес у господарюванні і економічному розвитку в цілому.

НБУ в бурхливих процесах переходу України до ринкової економіки. Визначення необхідності створення УАБС для підготовки спеціалістів банківської справи

Умовою посилення впливу науки на економіку за всіх часів було і є підвищення пізнавального рівня економічних дисциплін, яке досягається, наприклад, у системі Національного банку України підготовкою фахівців банківської справи, а в поєднанні з прикладною функцією створюють необхідні умови розвитку банківської системи та економічного зростання держави, саме вони і формують ринкову економіку в умовах глобалізації економічних зв'язків.

Розуміння цих функцій і зумовило створення Української академії банківської справи, яке розпочалось, так би мовити, у період революційно-бурхливих процесів переходу України до ринкової економіки, які не могли не захопити і такий важливий важіль економічного розвитку, як кредитна система України.

Перехід України до ринкової економіки в цьому напрямку економічного розвитку з погляду спрямованості і динаміки був швидше самоціллю, ніж чинником розвитку реальної економіки. Унаслідок цього економічні перетворення проводилися в формах, неадекватних загальноекономічному змісту перехідних процесів. Цьому сприяла низка при-

чин об'єктивного і суб'єктивного характеру, наприклад, лібералізація не була доповнена ефективним режимом регулювання всієї економічної системи.

До того ж методи приватизації, як і система державного регулювання певних галузевих секторів економіки, таких, як новостворювані монополії, науково-технічний прогрес і деякі інші, не сприяли проведенню відповідних заходів зі створення передбачуваних ринковою моделлю економіки ефективних ринків товарів, капіталів і праці.

Можна з упевненістю стверджувати, що початково обраний Україною шлях був реально орієнтований не на формування нової економічної системи, а на форсоване створення окремих просунених ринкових форм і тому виявився неефективним.

Відсутність необхідної виваженої економічної політики, а також достатньо насиченого конкурентного середовища, зумовлена нерозвиненістю виробництва засобів споживання і тією обставиною, що за цілою низкою найважливіших напрямків економічної діяльності провідні позиції історично належали монополіям, не могло не призвести та й у кін-

цевому результати призвело до негативних наслідків. До того ж процеси перетворення економіки були стихійними. Ліберальні економічні реформи мали гіпертрофованій характер, їх функціонування не було скоординоване з функціонуванням інших економічних форм розвитку.

Забезпечуючи вирішення окремих тактичних завдань, такий метод побудови ринкової економіки спричинював поглиблення раніше існуючих економічних диспропорцій, і негативний розвиток економічної системи, породжував додаткові соціально-економічні проблеми, серед яких – посилення диференціації населення за рівнем прибутків на фоні загального їх зниження, безробіття, криміналізація суспільства.

У свою чергу ці проблеми створили умови, несприятливі для розвитку реформ і становлення економічного фундаменту суспільства, функціонуючого на засадах ринкової економіки. При цьому в рамках перехідного періоду принципово важливе значення має проблема оптимального поєднання ліберальних та ринкових методів управління.

За таких умов початкової, зовсім неринкової, економічної структури досягнення системного результату неможливе, адже він має містити забезпечення стабільного економічного зростання при прийнятній інфляції та формуванні так званої монетарної економіки, тобто економіки, збалансованої за платоспроможним попитом і товарною пропозицією при розвиненій функції пропозиції, що зумовлює необхідність усе більшого застосування разом із ліберальними керованих методів управління.

У цій ситуації для Національного банку України важливим чинником вибору оптимального варіанта розвитку стало не що інше, як розмір торгового сальдо, а також рівень імпорту продуктивного капіталу, адже чим вищі ці параметри, тобто чим більш захищена національна валюта і більш сприятливі перспективи національного виробництва, тим більш ліберальним (за інших рівних умов) може бути режим економічного регулювання.

Однак самі ці параметри передбачають цілий комплекс передумов, серед яких важливу роль відіграють низька інфляція, невисокі процентні ставки, сприятливий податковий клімат, відсутність серйозних перешкод на шляху створення конкурентного середовища, ефективна система центрального і місцевого управління. Оцінка внутрішньої ситуації того періоду в Україні дозволяє констатувати відсутність таких передумов і, отже, об'єктивної основи для застосування ліберальних методів як домінуючих у системі регулювання.

Мова, зрозуміло, йде не про те, що ліберальним методам економічного регулювання не було місця в Україні. Ці методи мали використовуватися максимально, адже питання насправді полягало в тому, що раціональне застосування цих методів в Україні як з об'єктивних, так і суб'єктивних причин було практично неможливе. Ліберальні методи регулювання є досить ефективними в умовах насиченого конкурентного середовища або якщо їх застосування реально сприяє створенню такого середовища.

Однією з важливих проблем, на яку акцентував увагу Національний

банк України, у банківсько-фінансовій сфері були демонетизація і доларизація економічного обороту, що досягли за роки лібералізації, фінансової стабілізації і розбудови монетарної політики критичних масштабів. Демонетизація економічного обороту, у тому числі неплатежі, розрахунки сурогатами грошей, а також доларизація саме і відбивають реакцію економіки з неринковою структурою на рішення в сфері економічної політики, прийняті з розрахунку на керуючі впливи, характерні для економіки з розвинутою ринковою структурою, або, говорячи прямо, були застосовані неадекватні впливи і в системному плані неефективні.

Крім зазначеної базової причини, яка полягала у відсутності монетарних методів та неринковому характері економіки, спроби вирішити завдання економічного зростання, і надання монетарного характеру економічному обороту традиційними монетарними методами не могли бути ефективними також унаслідок того, що ці завдання не були визначені та сформульовані як політичні настанови, а використовували засоби їх вирішення мали вузьку спрямованість.

Вживані методи економічної політики того часу були спрямовані на вирішення не загальноекономічних, а головним чином спеціальних завдань грошової і бюджетної політики. Ці методи були орієнтовані переважно на боротьбу з наслідками неефективної економічної політики, до якої належать інфляція, слабкість національної валюти, розмір і неринкові форми покриття бюджетного дефіциту, а не з причинами, до яких можна віднести: незадовільний стан

економіки внаслідок її неефективної структури і відсутність дієвих стимулів, реальних організаційних і законодавчих можливостей для її поліпшення.

У свою чергу боротьба за зовнішні ознаки монетарної політики, обмежуючи споживання, заважала розвитку виробництва, ускладнювала створення раціональної системи оподаткування, знижувала ефективність рішень у сфері грошової політики і тим самим послабляла національну валюту.

Для вирішення невідкладних завдань переходу до принципово нової соціально-орієнтованої ринкової моделі суспільства в Україні в умовах, що склалися, потрібно було передусім чітко визначити цілі економічної політики і шляхи їх досягнення. Виходячи з потреб формування структури економіки, яка забезпечує вирішення стратегічного завдання, та враховуючи соціально-економічну ситуацію, можна стверджувати, що оперативною метою в сучасних умовах є поновлення економічного зростання. Без досягнення даної мети ймовірність руйнівних наслідків для суспільства є неприпустимо високою. Іншою метою має бути обмеження інфляції. Загалом практичне завдання економічної політики на той час може бути визначене як створення умов для економічного зростання при обмеженні інфляції.

Водночас демонетизація економічного обороту, обмеженість зовнішніх джерел фінансування економічного зростання і переважання нецивілізованих форм заощаджень населення загострювали проблему використання внутрішніх монетарних можливостей розвитку економіки.

Запроваджуючи монетарну політику, Національний банк України виходив з того, що така політика може бути визначена як управління грошовою пропозицією або створення умов для доступу економічних суб'єктів до кредитів в обсягах і під процентну ставку, відповідну певній економічній меті. Складовими монетарної політики виступають: грошова політика як політика регулювання кількості грошей в обігу, процентна політика – політика регулювання загального рівня процентних ставок в економіці, політика валютного курсу – політика регулювання рівня і динаміки курсу національної валюти до іноземних, в основному до долара США та євро. Постановка питання про активізацію монетарної політики з метою стимулювання економічного зростання зумовлює необхідність визначення меж і наслідків можливого впливу такої активізації на економіку, передусім на динаміку виробництва і темпи зростання цін.

На наш погляд, вирішальне значення для розвитку виробництва, а отже, і для економічного зростання має та мотиваційна компонента, яка жорсткіше за все лімітує виробництво, встановлюючи найбільш високий поріг мінімально необхідної рентабельності і загального прибутку (мова, зрозуміло, йде про виробництво в рамках офіційної економіки). Зважаючи на характер елементів, можна дійти висновку, що достовірний розрахунок об'єктивного рівня порогового значення кожного з них є вельми складним, якщо взагалі можливим.

Отже, з одного боку, можна говорити про те, що окремі фактори моне-

тарної політики в цей час мають досить помірне значення для визначення умов економічного зростання. Проте в сукупності монетарні фактори чинять швидше істотний, ніж слабкий вплив на стан справ в економіці.

З урахуванням усього викладеного можна дійти таких висновків: можливості монетарної політики щодо створення сприятливих умов економічного зростання можуть бути ефективно реалізовані лише в системі заходів, яка передбачає чітку координацію рішень в рамках грошової політики з відповідними діями в інших пов'язаних напрямках; питання про те, які саме умови мають бути створені на основі монетарної політики, є справді актуальним.

Для формування збалансованої політики економічного зростання необхідно визначити головну складову монетарного блоку. Очевидно, на цю роль не підходить грошова політика у вузькому розумінні – як політика, націлена на забезпечення економіки держави необхідною і достатньою грошовою масою. Така грошова політика в контексті розв'язання будь-якої економічної проблеми може виступати лише як така, що забезпечує умови для отримання необхідного результату. У зв'язку з цим слід відзначити, що домінуюче положення грошової складової антиінфляційного курсу як одного з центральних елементів заходів щодо фінансового оздоровлення насправді забезпечувалося жорсткою експлуатацією кредитної і валютної складових монетарної політики.

Вибір економічного зростання як пріоритетний чинник об'єктивно змінює місце кредитної складової монетарної політики в загальній си-

ЮЩЕНКО ВІКТОР АНДРІЙОВИЧ

Президент України (із січня 2005 р.), Голова Національного банку України (1993–1999), Прем'єр-міністр України (1999–2001)

стемі економічної політики. З допоміжного, та внаслідок цього підлеглого, чинника монетарної політики кредитна політика висувається на провідне місце в рамках монетарного блоку. Зрозуміло, активність кредитної політики обмежується припустимим рівнем інфляції. Головним елементом кредитної політики, у цьому аспекті зрозуміло, виступає процентна політика.

Слід відзначити також і той факт, що період зростання цін в Україні носив характер інфляції витрат і структурної інфляції, а не інфляції попиту, боротьба проти якої традиційно ведеться з використанням методів монетарної політики. У цьому плані вістря кредитної політики (відсотки) спрямоване не проти інфляції як такої, а проти можливості суб'єктів економіки хеджувати інфляційні втрати придбанням іноземної валю-

ти. Останнє, зрозуміло, також могло б мати своїм наслідком зростання курсу валюти і новий сплеск інфляції витрат. Таким чином, процентна політика і тут, зрештою, має антиінфляційний ефект. Проте цей ефект є опосередкованим, а кредитна (процентна) політика виконує значною мірою завдання, які повинна вирішувати політика валютного регулювання і контролю. Більше того, звужуючи можливості економічного зростання і перешкоджаючи більш швидкій адаптації економіки до нових цінових умов зовнішньоторгівельної діяльності, високий рівень процентних ставок обмежує позитивний антиінфляційний потенціал заходів економічної політики.

Додаткове навантаження, що приймається на себе процентною політикою з огляду на завдання валютного регулювання, відображає

СТЕЛЬМАХ ВОЛОДИМИР СЕМЕНОВИЧ

Голова Національного банку України (з грудня 1999 р. по грудень 2002 р. та з грудня 2004 р. і по цей час), лауреат Державної премії України в галузі архітектури і будівництва (2005)

зазначену вище гіпертрофованість окремих економічних форм через надмірно ліберальний режим їх функціонування. У цьому випадку мова йде про ліберальний режим здійснення валютних операцій. Одночасно така ситуація є ще одним свідченням того, що в нинішньому своєму статусі кредитна політика є обслуговуючою і підлеглою гілкою монетарної і супутніх їй сфер економічної політики.

Зміна ситуації в сфері процентної політики, адекватна стратегічній лінії на досягнення економічного зростання, передбачає доведення процентної ставки до певного рівня.

Унаслідок великого значення кредитної і валютної складових монетарної політики в рамках монетарних інструментів економічного регулювання має бути вибраний оптимальний варіант поєднання кредит-

ної і валютної політики. При цьому можливі різні комбінації, оскільки кожний напрям має три варіанти розв'язання. Для процентної політики їх можна назвати жорстким, м'яким і нейтральним. Для курсової політики це сильний, слабкий і нейтральний стан валютного курсу. Такий стан можна визначити через національну валюту, яка може бути: значно переоцінена, значно недооцінена, курс приблизно відповідає співвідношенню середньозваженої купівельної здатності національної і іноземної валюти по товарах зовнішньоторговельного асортименту.

Нарівні з процентною політикою, яка є центральною кредитною політикою, важливе значення має також і організаційний аспект. Мова йде про процес запровадження і кредитування економіки, або про визначення критеріїв рефінансування бан-

ків. Очевидно, якщо рефінансування банків передбачає певною мірою відшкодування банкам коштів, наданих на кредитування реального сектору економіки, то тоді, зрозуміло, вплив кредитної політики на можливості економічного розвитку значно розширюється.

Таким чином, проблема полягає в тому, щоб організувати ефективну систему рефінансування, коли максимальний ефект досягається за мінімальних витрат, унаслідок проведення системних заходів, спрямованих на зниження ризиків, адже всім відомо, що забезпечити повну відсутність ризику неможливо. Теоретично створити таку систему захисту від ризиків можна, а впровадити її в життя практично – ні, адже на заваді стануть перебої як організаційного, так і технічного характеру. Практично при проведенні рефінансування застосовують метод компромісів, наприклад, коли тільки цінні папери, емітовані надійними позичальниками, розглядаються як інструмент рефінансування.

Отже, ми підходимо до розв'язання проблеми, відшукуючи найкращі елементи організації та вирішення питання, відшукуючи підприємства чи акціонерні товариства з надійною репутацією, тобто такі, що стабільно працюють і мають сприятливі перспективи розвитку та добрий імідж. Такий спосіб рефінансування створює неадекватне ставлення до нього з боку інших економічних структур, адже він сприяє активному розвитку монополізації економіки. Зрозуміло, що навіть таке монополне зростання краще конкурентної стагнації, але можливе в короткий термін і не може сприйматись у дов-

гостроковій перспективі, бо посилення влади монополій ніколи в жодній країні не мало підтримки. Таким чином, необхідно, щоб доступ до кредитів мали й інші підприємства чи акціонерні товариства, а балансувати ситуацію повинні державні гарантії та інші форми фінансового і організаційного сприяння розвитку середнього і малого бізнесу.

Ось на ці аспекти розвитку економіки, а з ними – запровадження грошової, кредитної та валютної політики, і в цілому – монетарних методів у боротьбі з інфляцією та іншими негараздами в розвитку економіки України й була спрямована діяльність Національного банку України, і в першу чергу Голови НБУ – Ющенко Віктора Андрійовича та його першого заступника Стельмаха Володимира Семеновича.

Слід підкреслити, що саме їм – Віктору Андрійовичу Ющенко та Володимир Семеновичу Стельмаху – Україна зобов'язана подоланням гіперінфляції, введенням національної валюти – гривні, запровадженням електронної пошти і електронних платежів, міжнародних стандартів бухгалтерського обліку, співпраці в міжнародній банківській системі – світового банку, ЄБРР... та проведенню інших реформ. Після призначення Ющенко Віктора Андрійовича Прем'єр-міністром України впровадження ефективної кредитної політики повністю лягло на визначного фахівця банківської справи Стельмаха Володимира Семеновича. Саме їм банківська система зобов'язана ефективній допомозі у створенні Української академії банківської справи Національного банку України.

Створення Української академії банківської справи

Для розуміння ситуації, яка склалась напередодні створення Української академії банківської справи, слід повернутися в глибину 1980-х років. У той час вживались дієві заходи щодо заміщення керівних посад середньої ланки управління спеціалістами з вищою освітою. Адже навіть у такій важливій галузі народного господарства, як фінансово-кредитна система, кількість спеціалістів з вищою освітою становила близько 20%. Зрозуміло, що з таким станом речей ні Мінфін, ні Держбанк миритися не могли. Почалось закріплення областей, у яких не було закладів з підготовки фахівців за спеціальністю «Фінансист», за провідними ВНЗ України. На той час такими престижними закладами освіти були Київський державний університет ім. Т.Г. Шевченка, Харківський державний університет ім. В.Н. Каразіна, Тернопільський фінансово-економічний інститут, а разом з ними інші, які мали економічні факультети з кафедрами фінансів і кредиту.

Характерною особливістю було те, що абітурієнти з центральних і південних регіонів прагнули вступити до Київського державного університету ім. Т.Г. Шевченка, північних і східних регіонів – до Харківського університету ім. В.Н. Каразіна, за-

хідних – до Тернопільського фінансово-економічного інституту, тому що велике значення мала відстань (більш ніж удвічі менша, ніж до Києва) та налагоджені шляхи сполучення, адже, крім потягів, ще був відносно регулярний рух автобусів. З плином часу навчання в Київському та Харківському університетах і Тернопільському фінансово-економічному інституті стало звичним явищем для працівників фінансово-кредитних установ. Але навіть у буремні 1990-ті роки, коли Україна стала незалежною державою, комплектування цих установ спеціалістами з вищою економічною освітою залишалось проблемним.

Незалежна українська держава розпочала активно формувати фінансово-кредитну систему України через Національний банк – банк банків, а відповідно, почався період формування великої кількості приватних, акціонерних, а в цілому комерційних банків, що зумовило необхідність підготовки висококваліфікованих спеціалістів у спеціалізованому вищому навчальному закладі.

Аналогічно розвивався процес формування структури державного управління, таких, наприклад, як Міністерство фінансів України. Саме необхідність підготовки висококваліфікованих спеціалістів для фінан-

сово-кредитної системи відповідно до завдань, поставлених перед органами влади і управління в процесі переходу до ринкової економіки, зумовила відкриття в Сумах у 1991 р. філії економічного факультету Харківського університету. Ініціатором створення філії стали: від області – Голова облдержадміністрації А.О. Єпіфанов, від Харківського університету – завідувач кафедри планування народного господарства, доктор економічних наук, професор Харківського державного університету, заслужений діяч науки і техніки України В.П. Бабич.

Причому Сумська філія економічного факультету Харківського університету створювалась за недостатності висококваліфікованого професорсько-викладацького складу, який залучався з інших вищих навчальних закладів. Ось чому ще в 1990 році при Головному планово-економічному управлінні Сумського облвиконкому з ініціативи Голови облвиконкому А.Д. Бондаренка та начальника економічного управління, заступника голови облвиконкому М.В. Мінченка була створена група з 47 фахівців – керівників управлінь та структурних підрозділів облвиконкому з підвищення кваліфікації та зарахування їх здобувачами для складання кандидатських екзаменів, а відповідно, і захисту кандидатських дисертацій зі спеціальності 08005 – «Економіка, планування, організація та управління народним господарством».

Тільки після набуття достатніх знань та захисту в 1993 році першими трьома здобувачами відповідних кандидатських дисертацій, а іншими пошукачами складання кандидат-

ських екзаменів ректор Харківського державного університету ім. В.Н. Каразіна В.А. Свіч видає наказ № 0104-1/56 від 01.08.1995 р. – «Про створення в Сумському інституті прикладної фізики НАН України філії кафедри економіки та менеджменту Харківського державного університету».

До речі, Сумський інститут прикладної фізики був створений НАН України в 1991 році на базі Сумського відділення інституту металофізики НАН України, що було відкрито в м. Суми в 1988 році, керівництво яким здійснює до цього часу відомий як в Україні, так і за кордоном науковець – фізик, академік НАНУ В.Ю. Сторіжко.

За наказом відповідальність за створення кафедри в Сумах покладалась на завідувача кафедри університету д.е.н., професора В.П. Бабича, а завідувачем філії кафедри було призначено д.е.н., професора А.О. Єпіфанова.

Створення УАБС було вкрай необхідним заходом, адже аналізуючи діяльність філій і відділень комерційних банків та відмінності в результатах діяльності, Національний банк України дійшов висновку, що на їх розвиток значною мірою впливають не тільки державні, регіональні та місцеві особливості, а в першу чергу, рівень спеціальної фінансово-кредитної підготовки як керівників, так і спеціалістів. Адже, ні для кого не було секретом, що в банківських установах працювали спеціалісти всіх без винятку спеціальностей, але не з банківської справи, яких було обмаль.

Таким чином, відсутність спеціальної освіти призводила до втрати

спроможності оволодіти: методами управління банківською справою, рівнем прийняття планових і стратегічних рішень та їх впровадження в життя, а разом з ними проведення операцій на кредитному ринку та якістю виконання банківських операцій. Тим більше що ефективність співпраці банківських спеціалістів з клієнтами значною мірою залежала та й залежить від фахового аналізу фінансово-господарської діяльності клієнтів – як юридичних осіб, так і підприємців, визначення прогнозованої тенденції змін.

Саме незнання реального стану фінансово-господарської діяльності клієнтів, особливо результатів цієї діяльності, невміння працювати з ними в умовах конкуренції на кредитному ринку шкодить перспективному розвитку банків та не дозволяє ефективно взаємодіяти з клієнтами інших банків, пропонувати їм свої послуги.

У сучасних умовах без наявності поточної інформації про стан кредитного ринку та визначення тенденцій його поведінки в перспективі, без уміння визначити і розрахувати прибутковість за надані кредити та надання кваліфікованої консультації клієнту не можна очікувати беззбиткової діяльності будь-якого банку, тобто для забезпечення стабільної роботи банку необхідне забезпечення разом з іншими чинниками підбору висококваліфікованих спеціалістів на відповідні посади.

Відсутність кваліфікованої підготовки спеціалістів саме й не дозволяла великій кількості банків оцінити реальний стан діяльності і, особливо, визначити можливості кредитної політики, що призводило

та й ще нині призводить до збиткової діяльності і банкрутства. Тим більше що в системі комерційних банків працює велика кількість працівників, які навіть і в наш час не мають вищої фахової освіти.

Нагадаємо, що для кожної людини її віхи життя визначає доля, духовні, моральні та етичні цінності вона отримує в сім'ї, знання вона здобуває послідовно навчаючись у школі, коледжі або у вищих навчальних закладах, а фахівцем людина стає в процесі трудової діяльності, набуваючи досвід та постійно розвиваючи і вдосконалюючи знання.

Саме для підготовки висококваліфікованих спеціалістів фінансово-кредитної системи і була створена за рішенням Уряду і Національного банку України в 1996 році Українська академія банківської справи (УАБС) у м. Суми.

Місто Суми було засноване на початку 50-х років XVII століття переселенцями з Правобережної України в особі козацького полковника Герасима Кондратьєва. Зберігся опис сумських укріплень за 1678 рік: «Місто Суми побудоване в дубовому лісі, який розкинувся навколо міста, по місту 4 проїзні вежі, а крім того 23 вежі глухих, а в острозі 8 проїзних воріт, з міста схований вихід до ріки Псел, вода у ній добра».

Починаючи з XVIII століття місто швидко росло, вийшовши за межі міських укріплень, що втратили оборонне значення. Вулиці забудовувалися від центра вбік торговельних шляхів на Лебедин, Охтирку, Ромни, Білопілля, Суджу. З часом ці напрямки перетворилися в головні магістралі сучасних Сум, а початок нижній планувальній структурі міс-

та поклав «План Харківського намісництва місту Сумам», затверджений у 1786 році. Цим генпланом були визначені чіткі межі міста: на півночі – у створі нинішньої вул. Леваневського, із заходу – нинішньої вул. Баумана, з півдня – у районі вулиці 20-річчя Перемоги, зі сходу кордоном служила ріка Псел.

10 серпня 1845 року імператор Микола I затвердив генеральний план міста Суми, згідно з яким передбачалася розбудова міста відповідно до географічної ситуації місцевості, а всю територію було розбито прямими лініями на квадрати, і тільки в центральному районі міста зберігалися вулиці, що йдуть з півночі на південь.

До речі, на початку 1880-х років у Сумах проживало 20 000 чоловік,

і кількість населення поступово збільшувалась, відповідно до розвитку промисловості, адже для розвитку виробництва була необхідна робоча сила. На той час у Сумах працювало заводів: горілчаних – 1, гончарних – 11, цегельних – 8, консервних – 3, а ще цукрорафінадний, чавуноливарний і два мідноплавильних, а також тютюнова фабрика, не рахуючи майстерень. Крім того, у місті було більше 200 крамниць, з них бакалійних – 18, галантерейних – 6, мануфактурних – 16, тютюнових – 4, шкіряних – 6, посудних – 4, рибних – 6, борошняних – 6 та ін.

Розвиток виробництва неможливий без чітко налагоджених грошово-кредитних відносин, які забезпечувались кредитними установами. У Сумах діяли відділення: Державно-

КАБІНЕТ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ

ПОСТАНОВА

12 лютого 1996 р.

№ 199

м. Київ

Про створення Української академії банківської справи

Кабінет Міністрів України:

1. Прийняти пропозицію Сумської обласної державної адміністрації і Національного банку, погоджену з Міністерством освіти, Міністерством фінансів і Міністерством економіки, про створення в місті Суми Української академії банківської справи. Встановити, що Академія перебуває у сфері управління Міністерства освіти.

Фінансування Української академії банківської справи здійснюватиметься за рахунок коштів державного бюджету і коштів Національного банку.

2. Дозволити Українській академії банківської справи здійснювати до 1998 року підготовку студентів за освітньо-кваліфікаційними програмами спеціаліста без акредитації.

3. Взяти до відома, що Сумська обласна державна адміністрація забезпечить створення належної матеріально-технічної бази та соціальної інфраструктури Української академії банківської справи.

Прем'єр-міністр України
Міністр Кабінету Міністрів

Є. Марчук
В. Пустовойтенко

НАКАЗ

04.03.96

№ 64

м. Київ

**Про оголошення постанови Кабінету Міністрів України
№ 199 від 12 лютого 1996 року**

Оголошую постанову Кабінету Міністрів України:

ПОСТАНОВА

Про створення Української академії банківської справи

Кабінет Міністрів України постановляє:

1. Прийняти пропозицію Сумської обласної державної адміністрації і Національного банку, погоджену з Міністерством освіти, Міністерством фінансів і Міністерством економіки, про створення в місті Суми Української академії банківської справи. Встановити, що Академія перебуває у сфері управління Міністерства освіти.

Фінансування Української академії банківської справи здійснюватиметься за рахунок коштів державного бюджету і коштів Національного банку.

2. Дозволити Українській академії банківської справи здійснювати до 1998 року підготовку студентів за освітньо-кваліфікаційними програмами спеціаліста без акредитації.

3. Взяти до відома, що Сумська обласна державна адміністрація забезпечить створення належної матеріально-технічної бази та соціальної інфраструктури Української академії банківської справи.

Прем'єр-міністр України
Міністр Кабінету Міністрів України

Є. МАРЧУК
В. ПУСТОВОЙТЕНКО

Відповідно до постанови Кабінету Міністрів України наказую:

1. На період організаційного і структурного становлення Української академії банківської справи призначити ректором-організатором А.О. Єпіфанова на умовах, визначених у контракті.

Підстава: заява Єпіфанова А.О., подання Національного банку, Сумської обласної державної адміністрації, контракт.

2. Головному управлінню вищих навчальних закладів, управлінню економіки і фінансування внести відповідні зміни в реєстр вищих навчальних закладів.

3. Начальникам управлінь міністерства надати необхідні дані Академії в процесі її становлення.

4. Контроль за виконання наказу покласти на заступника міністра В.П. Бабака.

Перший заступник міністра

В.П. Андрущенко

го банку та акціонерних банків, таких, як Петроградський, Міжнародний, Азовсько-Донський, Московсько-Промисловий та Об'єднаний, а разом з ними – товариства взаємного кредиту: Сумського повітового земства, Купецького банку, Міщанського банку, Міського товариства та Казначейство.

За період історичного розвитку Україна пройшла шлях від країни, підлеглої Росії, до незалежної держави, яка вибудувала свою економіку і має Національний банк та банківську систему. Розбудова ринкової економіки, створення комерційних банків потребували і потребують висококваліфікованих кадрів, підготовку яких має здійснювати спеціалізований вищий навчальний заклад. Це й обумовило нагальну необхідність створення Української академії банківської справи Національного банку України.

Українська академія банківської справи Національного банку України була створена згідно з Постановою Кабінету Міністрів України № 199 від 12 лютого 1996 р.

Відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України № 199 від 12 лютого 1996 р. Міністерство освіти України наказом № 64 від 4 березня 1966 р. оголосило Постанову Кабінету Міністрів України «Про створення Української академії банківської справи» та призначило ректором-організатором доктора економічних наук А.О. Спіфанова.

Зрозуміло, що прийняття Постанови Кабінету Міністрів України «Про створення Української академії банківської справи» відіграло вирішальну роль в її становленні і розвитку, але найбільше – постійна мора-

льна і матеріальна підтримка з боку Національного банку України в особі Голови Національного банку України В.А. Ющенко та першого заступника Голови НБУ В.С. Стельмаха.

Слід підкреслити, що вищий навчальний заклад такого профілю був та ще й сьогодні є перший на пострадянському просторі, тобто таких навчальних закладів з підготовки спеціалістів банківської справи і банківських технологій і в наш час немає в країнах СНД. Натомість вони є в усіх високорозвинених країнах далекого зарубіжжя.

Слід мати на увазі, що міськвиконком за всієї поваги до ректора А. Спіфанова не міг, тим більше в ті буремні роки, передати добре облаштовану будівлю під академію.

Отже, зрозуміти, яку будівлю було передано, може лише той, хто бачив її на власні очі, та й ви, шановні, можете в цьому переконатись, поглянувши на фото (с. 34).

До речі, подивившись на руїни цієї будівлі, Голова Представництва Європейського банку реконструкції і розвитку в Україні пан Ярослав Кінах, звертаючись до Анатолія Спіфанова висловив упевненість: «Щоб відремонтувати цей корпус Академії за чотири місяці, тобто до 1 вересня 1996 року, потрібні європейські будівельні технології і будівельники з Європи або Америки, а вам це зовсім не під силу».

А. Спіфанов не був би тим, ким він є, якби не прийняв виклик, а тому відповів: «З Європи, а тим більше з Америки, завозити ні будівельні тех-

нології, ні будівельників не будемо, у нас у самих не гірші. Приїжджайте 1 вересня перерізати стрічку і відкривати приміщення Української академії банківської справи».

Пан Ярослав Кінах, звичайно, не повірив, що за якихось чотири місяці можна капітально відремонтувати, а практично побудувати нову будівлю. З цього діалогу й розпочалася напружена, майже фантастична робота, пов'язана з реконструкцією приміщення колишньої школи № 2 (а ще раніше – жіночої гімназії).

Слово, дане пану Ярославу Кінаху, доктор економічних наук, професор, а взагалі будівельник від природи А. Спіфанов дотримав. Дивіться відновлену будівлю академії, яка, до речі, була здана для навчан-

Перший реставрований корпус Української академії банківської справи

ня студентів у визначений термін, на фото (с. 36).

Таким чином, усупереч твердженням скептиків, Єпіфанов зробив майже нездійсненне: уже 1 вересня повністю оновлена будівля в центрі міста гостинно відчинила двері для перших студентів академії.

На відкриття першого корпусу Української академії банківської справи разом з Головою Національного банку Віктором Ющенко приїхав і пан Ярослав Кінах. Обійшовши всі аудиторії Академії, він не міг отямитись від побаченого і все примовляв: «Це неможливо, цього не могло бути!» Але це сталося: Академія – прикраса міста – стоїть, як скеля, виблискуючи вікнами та заворожуючи архітектурою. У цьому аспекті не можна забути подив пана Ярослава: «Не

розумію, якщо ви можете так будувати, то чому ви такі бідні?».

Так почав працювати перший корпус навчального закладу. Через деякий час було реконструйовано ще одну будівлю – пам'ятник архітектури в центрі м. Суми під навчальний корпус № 2.

А ще через рік поруч з'явилася надзвичайної краси споруда, знову ж таки відновлена історична пам'ятка архітектури (див. с. 37).

Цей справжній витвір мистецтва органічно вписався як в ансамбль корпусів академії, так і загалом в архітектуру міста, ставши його беззаперечною окрасою, а на відкриття унікального витвору мистецтва – нового корпусу Української академії банківської справи НБУ – прибув наш земляк Віктор Андрійович Ющенко

Другий корпус Української академії банківської справи

Цей справжній витвір мистецтва органічно вписався в ансамбль корпусів академії

і разом з Анатолієм Єпіфановим перерізав стрічку (фото на с. 38).

До речі, на відкриття всіх корпусів Академії приїздив Ярослав Кінах, який захоплювався новобудовами як витворами мистецтва.

За підтримки Національного банку України швидко розвивалася матеріальна база академії: реконструювалися приміщення під студентські гуртожитки, був зведений унікальний легкоатлетичний манеж, лікувально-оздоровчий корпус. Та особливо приємно те, що за ошатною, презентабельною формою будівель приховується не менш вагомий, глибокий зміст. За короткий час академія зуміла заявити про себе як про вищий навчальний заклад європейського зразка, у якому готують наукову еліту та фахівців нового мислення. Не випадково УАБС НБУ ви-

знана одним із найкращих економічних ВНЗ держави. Відповідно підвищується і рейтинг Української академії банківської справи, про що свідчить те, що вже у 2000 році вона ввійшла до десяти найкращих вищих економічних закладів України з отриманням диплома.

Мало кому відомо, що будівництву в Сумах Української академії банківської справи передувала незвичайна, майже гостросюжетна історія. І, якби не Анатолій Єпіфанов з його надзвичайною цілеспрямованістю, навряд чи цей вищий навчальний заклад взагалі б з'явився у місті над Пслем. «Навіщо на півночі України в практично глухій провінції створювати академію банківської справи? Та ще й Українську?» – запитували скептики на початку 1996 року з владних та управлінських столич-

них кабінетів ініціатора створення Української академії банківської справи, майбутнього ректора закладу А.О. Єпіфанова.

У А. Єпіфанова з цього приводу були свої міркування, які ґрунтувалися на знанні економічних законів розвитку та практики роботи в цьому напрямку високорозвинених країн далекого зарубіжжя. По-перше, він не вважав Суми глухою провінцією. За якихось 30 років місто перетворилось на розвинений промисловий центр із такими гігантами: машинобудівним – відомим в усьому світі як Сумське НВО ім. М.В. Фрунзе, хімічної промисловості «Суміхімпром» та ін. По-друге, він омріяв і обґрунтував необхідність вищого навчального закладу, який би став кузницею кадрів банків і для банківської системи України: «Ми живемо в умовах розбудови ринкової економіки. А це інше мислення, інше ставлення до власності, грошей, виробництва – до всього. Тому ми мусимо виховати, навчити працювати по-новому молодь, яка прийде нас замінити, особливо у фінансово-кредитні установи».

До речі, ідею створення Української академії банківської справи у м. Суми активно підтримав тодішній Голова Національного банку, а нині Президент України Віктор Ющенко, і це при тому, що було дуже багато скептиків, які говори-

ли про недоцільність створення УАБС взагалі. Тільки А. Єпіфанов не та людина, яка боїться труднощів, адже за гороскопом він лев, а тому, не затягуючи справи, він за одну безсонну добу зміг завізувати проект Постанови Кабміну «Про створення Української академії банківської справи» у всіх членів Уряду і подати його на планове засідання Уряду, де й була прийнята і підписана Прем'єр-міністром України Постанова Кабінету Міністрів.

Розвиток Української академії банківської справи – провідного вищого навчального закладу в системі НБУ

Підготовці висококваліфікованих фахівців банківської справи повинна служити концепція сучасного виховання студентів з високою культурою, інтелектом та моральними принципами, так необхідних для становлення банківської системи і економічного розвитку нашої держави України.

В Українській академії банківської справи здійснюється цілеспрямована робота з підготовки кваліфікованих спеціалістів за напрямками: науково-педагогічне забезпечення банківської діяльності, підвищення кваліфікаційного рівня працівників НБУ і комерційних банків. Відповідно до цього в структурі закладу функціонує три факультети: банківських технологій, обліково-фінансовий і юридичний.

Усього в Українській академії банківської справи навчається 5630 студентів, з них на денній формі навчання – 3300, у тому числі в Харківському банківському інституті УАБС 1250 і 800 студентів відповідно та в Черкаському банківському інституті – 1540 і 780 студентів. Навчання студентів здійснюється на денній і заочній формах навчання за такими спеціальностями: «Банківська справа», «Фінанси», «Облік і аудит», «Економічна кібернетика», «Менеджмент зо-

внішньоекономічної діяльності», «Правознавство». Усі факультети готують фахівців для Національного банку України, а відповідно, для реального сектору економіки. Тому на всіх факультетах (крім юридичного) поглиблено вивчаються банківські технології, автоматизовані інформаційні системи, методи і способи створення безпеки автоматизованих систем, математичне моделювання, моделі функціонуючих банківських операційних систем та комп'ютерні програми фінансового аналізу і бухгалтерської звітності. Також велика увага надається питанням багаторівневої підготовки на основі національного та світового досвіду із засвоєнням і використанням національних стандартів бухгалтерського обліку й аудиту.

До складу академії входять структурні підрозділи: Харківський і Черкаський банківські інститути, створені на початку 2000 року на базі Харківського і Черкаського банківських коледжів відповідно. Педагогічні традиції, багаторічний досвід підготовки фахівців і тісних зв'язків з навчальними закладами України сприяють якійсій підготовці спеціалістів і магістрів.

Слід підкреслити, що ця якісна підготовка залежить від організації

навчального процесу студентів, практики та розвинутої науково-дослідної бази. Ось чому в академії розробляються кілька наукових напрямків, зокрема, проблеми розвитку банківської системи України, а також тем, обумовлених департаментом НБУ, що повинні допомагати у вирішенні практичних завдань. Проводяться дослідження, спрямовані на створення інноваційної моделі структурної перебудови і зміцнення національної економіки. Протягом року розробляється близько трьох десятків наукових тем, у цьому процесі беруть участь усі кафедри. Учені академії готують монографії, навчальні посібники. Видається два спеціалізованих журнали – «Вісник НБС» і «Збірник наукових праць Академії банківської справи». Планується створення міжнародного наукового журналу, де будуть публікуватися статті як вітчизняних, так і зарубіжних провідних спеціалістів банківського сектору.

В академії сформований значний інтелектуальний кадровий потенціал: більше 75% викладачів – доктори і кандидати наук. Налагоджена сучасна мережа інформаційних технологій, необхідних у навчальному процесі.

Кадровий потенціал академії забезпечує і підготовку студентів зі спеціальності «Правознавство», дипломи з цієї спеціальності разом з іншими отримують випускники Української академії банківської справи. Ця спеціальність унікальна і високо цінується в Україні тому, що академія чи не єдиний в державі навчальний заклад, який готує фахівців-юристів для банківської системи.

Отже, крім глибокого вивчення економічних дисциплін, студенти

вивчають і правові дисципліни. Упродовж п'яти років студенти оволодівають знаннями з таких важливих дисциплін, як «Трудове право», «Кримінальне право», «Цивільний процес», «Фінансове право», «Правове регулювання банкрутства», «Державне будівництво та місцеве самоврядування в Україні» і багато інших. Студенти ґрунтовно вивчають правоохоронну систему, економічні процеси в Україні та за кордоном. А для того, щоб зі стін Української академії банківської справи виходив ерудований, високоінтелектуальний фахівець, викладаються ще й «Політологія», «Соціологія», «Етика», «Естетика», «Ораторське мистецтво», «Основи арт-менеджменту» тощо.

«Тільки особистість здатна виховати особистість» – саме таким принципом керуються в Українській академії банківської справи.

Особистостей виховує професорсько-викладацький склад Академії – доктори та кандидати наук, які мають багатий досвід практичної роботи. Вони плідно працюють над науковими виданнями, що рекомендовані Міністерством освіти і науки України як посібники для вищих навчальних закладів, їхні наукові публікації можна прочитати у найвідоміших юридичних виданнях України. Учені Української академії банківської справи беруть участь у підготовці пропозицій до законопроектів з прикладних питань фінансового права, податкового кодексу, митного законодавства.

Результати науково-дослідної роботи юридичного факультету використовуються в навчальному процесі, при підготовці підручників, посібників, монографій, брошур, статей, у

виступах на симпозіумах, семінарах та конференціях.

З цієї причини з перших днів велика увага приділяється організації наукової роботи студентів, діють наукові секції та гуртки, проводяться засідання «круглих столів», розширені зустрічі на методологічних семінарах, студенти постійно беруть участь у роботі науково-практичних конференцій та семінарів. До того ж в академії щорічно проводяться студентські читання, присвячені черговій річниці прийняття Декларації прав людини на тему «Права людини в сучасному світі: міжнародний досвід і Україна»; регулярно відбуваються засідання дискусійно-аналітичного клубу «Данко», а також студенти залучаються до роботи міжвузівської наукової конференції «Реформування податкової системи України та її нормативно-правове забезпечення».

Щороку кращі праці студентів розглядаються на Всеукраїнській науково-практичній конференції «Проблеми та перспективи розвитку банківської системи України: погляд у майбутнє». До того ж при ректораті академії діє комісія з соціальних досліджень і професійної етики, мета якої – поліпшення обміну інформацією між ректоратом, викладацьким колективом і студентством, поліпшення морально-психологічного клімату в колективі, підвищення рівня наукового забезпечення системи управління навчальним та виховним процесом, спрощення впровадження міжнародних європейських стандартів вищої освіти в усі напрямки діяльності академії.

Методична база щороку оновлюється з урахуванням змін в поточно-

му законодавстві та сучасних здобутків відповідних правових наук.

Науковці-юристи мають ділові стосунки з ученими таких провідних установ, як Інститут держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, Національна юридична академія України ім. Ярослава Мудрого та ін. Наукові публікації вчених-юристів факультету друкуються у найвідоміших юридичних виданнях України.

До того ж кращі студенти під керівництвом провідних викладачів надають безплатну правову допомогу малозабезпеченим верствам населення. Водночас вони отримують неоціненні практичні навички. Узагалі ж практичному навчанню студентів приділяється особлива увага. Більшість студентів проходить виробничу практику в територіальному управлінні Національного банку та комерційних банках не тільки Сумщини, а й інших регіонів України.

Разом із цим випускники – спеціалісти Української академії банківської справи повинні бути фізично загартованими, до їх послуг спортивні зали, легкоатлетичний манеж. Синьо-білий красень над Псллом, справжній храм здоров'я – це ще одне дітище ректора академії, професора Анатолія Єпіфанова та Голови НБУ Володимира Стельмаха.

Ця спортивна споруда, збудована за всіма світовими стандартами, аналогів якій немає в СНД, стала реальністю завдяки величезним зусиллям Національного банку України, адміністрації академії і, звичайно, будівельників (див. фото на с. 43).

Згідно з Постановою Кабінету Міністрів України манеж увійшов до комплексу олімпійських залів. А за багатofункціональним призначенням

йому немає рівних у світі. Зал з біговими доріжками призначений для занять насамперед легкою атлетикою. З використанням дерев'яного покриття тут займаються тенісом, волейболом, баскетболом, міні-футболом тощо. Крім великого залу, до послуг спортсменів тренувальні зали, навчальні класи, медпункт, душові, роздягальні. До послуг глядачів у залі обладнано 1250 стаціонарних місць, а в разі необхідності тут може вміститися близько 3 тисяч чоловік. Така аудиторія збирається під час концертів та різних видовищних шоу.

Коли ця могутня споруда здавалася в експлуатацію в 2002 році, найпершим побажанням від тих, хто її задумував і споруджував, було таке: «Щоб вона ніколи не була порожньою». Життя показало, що на легкоатлетичний манеж є великий

попит не лише серед студентів та співробітників академії, а й серед спортсменів Сум, області і досить часто – України. Тут тренуються як юні спортсмени, так і зірки українського та світового спорту. До Сум приїздять з усіх регіонів нашої держави для участі у Всеукраїнських чемпіонатах, турнірах, спартакиадах. Тут проводяться не тільки змагання з традиційних видів спорту, а й організовуються прекрасні турніри зі спортивних та бальних танців.

Гості завжди в захваті від створених умов для фізичного загартовування та відпочинку студентів. Безумовно, пишаться своїм манежем і самі студенти. У цій сучасній споруді для них проводяться заняття і змагання. Сюди вони частенько приходять у вільний час для того, щоб загартовувати своє здоров'я.

А ще манеж став місцем організації молодіжного дозвілля. Студентські дискотеки і вечірки тут проводяться не лише для студентів УАБС, а й для юнаків і дівчат всього міста. Для студентів такі масові заходи із використанням сучасного музичного та світлового оформлення – справжнє свято.

Слід зауважити, що легкоатлетичний манеж не єдина спортивна споруда академії. Вона має ще й прекрасний спортивний та тренажерні зали в головному корпусі, а також оновлений спортивний зал, яким користуються студенти двох гуртожитків, що по вул. Якіра.

Такі прекрасні умови для занять фізкультурою і спортом створені не дарма. В академії діють секції з шейпінгу, баскетболу, футболу, багатоборства, легкої атлетики, індорхокею, волейболу, аеробіки, плавання, настільного тенісу, тхеквондо та ін.

Кафедрою фізкультури започатковано Академіаду, яка передбачає змагання з 14 видів спорту. Величезна кількість спортсменів академії досягає визначних успіхів не лише в місті чи області, а й на Всеукраїнських та світових чемпіонатах і навіть на Міжнародних універсиадах та олімпіадах.

Успішне проведення в життя програми з підготовки висококваліфікованих спеціалістів банківської справи з відпрацьованими навичками прогнозувати та аналізувати здобутки і втрати забезпечує ректор УАБС А. Єпіфанов, метою діяльності якого є не тільки підготовка висококваліфікованих спеціалістів банківської справи, але й необхідність надати широкому загалу пересічних громадян інформацію про роботу банків і

банківських працівників. Особливу увагу він приділяє орієнтації комерційних банків працювати не тільки з великими капіталами і солідними клієнтами, а головне, допомагати банківськими кредитами розвитку малого і середнього бізнесу. Адже в розвинених країнах з ринковою економікою на малий і середній бізнес припадає близько 50% ВВП.

Слід підкреслити, що Голова Національного банку України Володимир Стельмах, крім вирішення надзвичайно серйозних проблем розвитку вітчизняної банківської системи, від періоду заснування УАБС знаходить час для розв'язання питань підтримки освіти, молоді, спорту. Його тривала повсякденна робота з будівництва та реконструкції архітектурних пам'яток міста Суми і розвитку Української академії банківської справи знайшла заслужений позитивний відгук у серцях громадян міста, які поставили питання перед владою міста про необхідність відзначення його заслуг, і Сумський міськвиконком присвоїв Володимирі Стельмаху звання «Почесний громадянин міста Суми», а ще йому присвоєне звання «Почесний професор Української академії банківської справи».

Володимир Стельмах так прокоментував цю подію: «Присвоєння звання «Почесний громадянин міста Суми» було для мене дещо несподіваним. Мені імпонує те, за що присвоєне це звання, – за розбудову міста, за розвиток освіти і спорту.

Я завжди говорив, що будувати молоду державу повинна освічена, здорова еліта. І мені приємно, що я теж сприяю розвитку освітянської і спортивної галузей. Прагну, щоб у

нас були вищої категорії і грамотність, і освіта, і здоров'я.

Звичайно, мені доводиться допомагати розвитку не тільки міста Суми, але й іншим регіонам, однак таку високу оцінку отримав тільки на рідній землі, адже я більше займався підготовкою тих нормативних законодавчих актів, які стимулюють розвиток банківської системи і розвиток економіки в цілому.

Прагнув, щоб банківська система була: по-перше, більш ефективною, по-друге, менш зацикленою та щоб служила на благо економічного розвитку держави».

Про присвоєння Володимирі Стельмаху звання «Почесний професор Української академії банківської справи» він сказав: «Звичайно, я намагаюсь сприяти її становленню і розбудові. Коли вуз тільки створювався, думали, що в ньому більше навчатиметься молодь із Сумського регіону. Але, як бачимо, останнім часом авторитет Української академії банківської справи настільки виріс, що кількість студентів з інших регіонів перевищила кількість місцевих більше ніж удвічі. Це означає, що Сумщина, у тому числі й завдяки академії, набирає сили і відроджується. Якщо сюди їдуть з усієї України, значить, тут відчувають інтелект.

Відрадно, що академія має дуже високий рівень працевлаштування. А це свідчить про те, що тут даються ґрунтовні знання. Що цікаво: працівники банків заздалегідь приїздили в академію, приглядалися до студентів, підбираючи кадри. І це, напевне, правильно. Щоб ефективно будувати майбутнє, треба щоб банківська справа була в руках професіоналів».

Далі Володимир Стельмах висловився так: «Не знаю, чи стане згодом академія Кембриджем або Гарвардом, але з побудовою міжвузівської бібліотеки тут буде створено цілий комплекс, в якому турбуються і про освіту, і про здоров'я молоді зміни. І особлива увага приділяється професійній підготовці. А широкопрофільна підготовка фахівців в академії є просто необхідною. І, думаю, цей напрямок буде і далі розвиватися. Підтвердженням цього є те, що не випадково створені філії УАБС – банківські інститути в Черкасах і в Харкові. Тепер ми вивчаємо питання щодо можливості відкриття філій в інших куточках України, наприклад, у Криму».

Головним лейтмотивом виступу Володимира Стельмаха після присвоєння звання «Почесний громадянин міста Суми» було те, що «...за Конституцією Нацбанк має головне завдання – збереження стабільності національної валюти. А це означає, що в наступні роки за рахунок цінового фактору люди повинні жити краще, ніж жили у минулому. Ось чому Національний банк України ніколи не піде на те, щоб своїми діями порушити це основне правило».

Ці слова, які прозвучали у виступі Голови Національного банку України у 2002 році, актуальні і в наш час, адже банківська система – індикатор розвитку ринкової економіки. У цьому аспекті стає зрозумілим, що динамічні зміни в банківській системі України потребують високого рівня підготовки фахівців банківської справи.

Українська академія банківської справи Національного банку Украї-

Знімок на згадку з головою Сумської міської ради Олександром Андроновим з нагоди присвоєння Володимиру Стельмаху та Анатолію Єпіфанову почесних звань – «Почесний громадянин міста Суми»

ни саме і надає освітні послуги, що відповідають світовим стандартам. З цього приводу ректор академії А. Єпіфанов висловив таку думку: «Академія – це саме той вуз, яким може пишатися не тільки місто чи область, але й держава».

Велика увага в академії приділяється міжнародним зв'язкам. Вона є партнером Бізнес-школи університету Нортумбрії (м. Ньюкасл, Великобританія) у рамках проекту регіонального академічного партнерства (REAP).

Професорсько-викладацький склад академії разом із британськими колегами розробив і впровадив у навчальний процес п'ять модулів:

«Міжнародні стандарти в бухгалтерському обліку», «Ринок фінансових послуг», «Інвестування» та ін. Підтримуються ділові стосунки з Економічною Академією землі Шлезвіг-Гольштейн у місті Кіль (Німеччина), Санкт-Петербурзьким державним університетом економіки і фінансів, Курським інститутом менеджменту, економіки і бізнесу та іншими вищими навчальними закладами. Налагоджено тісні зв'язки академії з Програмою академічних обмінів Німеччини (DAAD), з Вищою банківською школою Дойче Бундесбанка (м. Хаахенбург), Американською програмою академічних обмінів

ім. Фулбрайта, Британською та Американською радами з міжнародних зв'язків (ACTR/ACCELS). На імідж академії працює і той факт, що періодично студентам читають лекції професори із Великобританії, США та інших країн.

Систематично в УАБС проводяться всеукраїнські і міжнародні науково-практичні конференції за участю вчених НАН України, економічних вузів Києва, Харкова, Донецька, Львова, Тернополя та інших міст країни та дальнього і ближнього зарубіжжя.

Матеріальна база академії орієнтована на європейський рівень, що робить навчальний процес більш ефективним. До послуг студентів – новітнє обладнання аудиторій, ком-

п'ютерні та інтернет-класи, мультимедійний зал, навчально-тренувальний банк, спеціалізований дилінговий клас тощо.

До того ж складовою освітнього процесу є ознайомлення зі світовою культурною скарбницею. Так, галерея мистецтв «Академічна» постійно експонує нові проекти. Ефективною формою роботи є організація художніх виставок українських і зарубіжних художників, участь у формуванні художніх колекцій, підтримка художньої творчості студентів і викладачів академії.

При УАБС функціонують науково-методична бібліотека, легкоатлетичний манеж, тренажерні й актові зали. Таким чином, академія – це

На знімку – професор Джоан Сканел читає студентам Української академії банківської справи лекцію про Федеральну резервну систему США та взаємовідносини з комерційними банками

не просто навчальний заклад, де готують всебічно розвинених професіоналів, а й культурно-спортивний і оздоровчий центр.

Попит на фахівців кредитної системи досить високий і стабільний. Академія має замовлення на навчання молодих банкірів від територіальних управлінь Національного банку України та комерційних банків. Відповідно, у цих банках майбутні фахівці банківської справи проходять стажування. Ось чому більшість студентів уже на п'ятому курсі знає місце своєї роботи.

Спеціально для працівників територіальних управлінь Національного банку України функціонують курси підвищення кваліфікації. Щорічно працівники цих управлінь проходять перепідготовку в Українській академії банківської справи, для них проводяться семінари на теми: «Банківський нагляд», «Грошово-кредитна політика», «Внутрішній контроль і аудит», «Правове забезпечення діяльності банків», «Оцінка об'єктів нерухомості» і т.д.

Пріоритетним напрямком перепідготовки кадрів є організація і проведення науково-методичних семінарів, стажувань, олімпіад, конференцій, «круглих столів», робочих зустрічей, надання консалтингових послуг. Сьогодні Українська академія банківської справи входить до десятки провідних економічних вищих навчальних закладів України.

До речі, у 2004 році Українська академія банківської справи нагороджена бронзовою медаллю в номінації «Інноваційні педагогічні методи в навчальному процесі», а взагалі академія неодноразово ставала пере-

можницею освітянських фестивалів, виставок та оглядів різного рівня.

Такі успіхи досягаються завдяки тому, що відповідно до вимог Національного банку України та Міністерства освіти навчальний процес студентів організований на високому рівні з метою підготувати фахівців, характерними рисами яких є: знання, дисципліна, організованість, відповідальність. З цією метою професорсько-викладацький склад постійно працює над підвищенням інтелектуального рівня студентів та поєднанням у навчальному процесі теорії і практики. У науковій діяльності перевага надається застосуванню розроблених професорсько-викладацьким складом наукових тематик із залученням до їх розробки аспірантів та студентської молоді.

Відповідно до цього в стінах академії сьогодні готуються спеціалісти

– банкіри та фінансисти нової генерації. Показово, що в УАБС отримують знання студенти, які представляють практично всі регіони України.

Практика показала, що випускники академії готові до ефективної роботи в реальному секторі економіки.

Заслужує на увагу й те, що в системі Національного банку України є, крім Української академії банківської справи з її Харківським та Черкаським банківськими інститутами, ще й відомий в банківській системі і за її межами Львівський банківський інститут.

Українська академія банківської справи, крім висококваліфіковано-

го професорсько-викладацького складу, має достатню матеріальну базу з новітнім оснащенням. Визнанням цього є слова Роба Джонса, професора школи бізнесу університету (Великобританія), який сказав: «Зважаючи на високий професійний рівень, академію можна порівняти з вищими навчальними закладами інших країн».

Відповідно діяльність Української академії банківської справи спрямована на навчання студентів та підготовку майбутніх банкірів, фінансистів, а взагалі розбудовників економіки України.

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
НАВЧАЛЬНОГО
ПРОЦЕСУ З МЕТОЮ
ПІДГОТОВКИ
ВИСОКОКВАЛІФІКОВАНИХ
ФАХІВЦІВ-БАНКІРІВ –
ГОЛОВНА МЕТА
УАБС НБУ

Цілеспрямованість управлінської діяльності УАБС із забезпечення навчального процесу

Основною метою системи забезпечення управлінської діяльності будь-якого навчального закладу, у тому числі УАБС, із забезпечення навчального процесу студентів є визначення, у першу чергу, її найважливіших логічних аспектів, тобто виділення конкретного із загального. Наприклад, можна виділити два основні завдання управління – максимальну цілеспрямованість і здатність розвиватися.

При цьому приватні завдання є формою конкретизації основних. Щодо максимальної цілеспрямованості приватні завдання можна розглядати як цілі функціонального удосконалення, зростання організованості, мінімізації витрат. З погляду здатності до зростання приватних завдань, їх можна виразити в зростанні гнучкості і здатності до відновлення. Можна проводити розгортання приватних завдань, розділяючи їх за значенням згідно зі специфікою установи.

Під час створення системи управління в Українській академії банківської справи виникали проблеми розробки не тільки структури і способу функціонування елементів, але й форм управління. Виходячи з цього необхідно було виділити основні принципи, за якими розглядалось

створення системи управління в Українській академії банківської справи. До основних принципів слід віднести такі: ієрархічність управління; поділ праці, розмежування компетенції; інформатизації; системності, впровадження удосконалень; оптимальності; динамічності.

Розглянемо більш детально окремі принципи управління.

1. Принцип *ієрархічності управління* означає, що створення раціональної системи управління має ґрунтуватися на принципі інтеграції процесів і видів діяльності. При цьому повинні враховуватися такі умови: раціональне поєднання централізації і децентралізації; нормування масштабу керованості; поєднання лінійних і функціональних ланок управління; забезпечення координації пов'язаних ланок управління; взаємодії ланок.
2. Принцип *раціонального поєднання централізації і децентралізації* враховує складність зв'язків регульованих процесів, необхідний рівень координації і самостійності підлеглих ланок.
3. Принцип *поділу праці, спеціалізації і кооперації* ґрунтується на тому, що інтеграція керованих процесів в академії визначає спе-

ціалізацію управлінської роботи. Поділ праці обумовлений необхідністю виділення функціонально однорідних завдань, управління розподілом елементарних функцій керування по виконавцях.

4. Принцип *розмежування компетенції* передбачає відділення рівнів прийняття рішень, автономність ланок контрольно-оцінного характеру щодо ланок виконавчого типу, групову розробку рішень і одноособову відповідальність.

5. Принцип *інформатизації* ґрунтується на тому, що завдання планування і регулювання належить до слабоструктурованих і характеризуються невизначеністю поточної інформації, наявністю невизначеності в описі об'єктів системи управління і багатоваріантності рішень (наприклад по факультетах і кафедрах), що приймаються. Ці обставини різко обмежують можливість методів оптимізації, їх використання пов'язане зі значним скороченням реальних ситуацій прийняття рішень.

Можна продовжувати визначення та використання принципів системи управління, натомість воно має здійснюватись залежно від характеру завдань, які слід вирішувати, що відрізняються за рівнем формалізації, обсягами і глибиною опису особливостей і характеру процесу управління і ситуації, у якій приймається рішення. Завдання ухвалення рішення можна відобразити через швидку зміну процесів з урахуванням характеру взаємодії з зовнішнім середовищем, що зумовлює зростання потреби в автоматизації процесів обробки інформації й ухвалення рішення.

За ступенем впливу на зовнішнє середовище стосовно управління можна виділити такі три групи вихідних даних:

- параметри, які чинять безпосередній вплив на зовнішнє середовище та характеризують місце і роль даної системи в системі більш високого рангу, її взаємозв'язку з іншими системами;
- параметри, що чинять непрямий, опосередкований вплив на зовнішнє середовище (наприклад, підвищення рівня плинності кадрів, а отже, і деякі зміни в навчальному процесі);
- параметри, які практично не чинять впливу на зовнішнє середовище, а формують переважно саму систему (наприклад, рівень знань студентів по кафедрах і факультетах).

Друге методологічне положення полягає в реалізації комплексного підходу, тобто однією з важливих передумов вирішення проблеми управління є комплексність, при якій ефективність знань студентів оцінюється не тільки на рівні академії, але й на рівні всіх вищих навчальних закладів системи НБУ.

Останнє пов'язане з тим, що банківські інститути мають розбіжності в рівні підготовки професорсько-викладацького складу, ступеня використання наукової літератури у поєднанні з практикою навчального процесу і мають потребу в прийнятті науково обґрунтованих рішень для розвитку навчального процесу з урахуванням специфіки банківської діяльності для того, щоб на їх основі підготувати висококваліфікованих спеціалістів.

Третє методологічне положення

вимагає, щоб побудова системи управління навчальним процесом здійснювалося на засадах застосування принципів загальної теорії управління. Відповідно до цього в структуру управління академії необхідно ввести елементи, що регламентують послідовність дій для виконання поставлених цілей. Ця послідовність називається контуром управління і містить чітко визначені елементи.

Практично при побудові системи управління передбачається наявність таких елементів:

- об'єкт управління;
- постановка завдань;
- здійснення програми (хід процесу);
- результати діяльності;
- вимір результатів виконання програми.

Отже створюючи систему, особливу увагу слід звернути на використання нормативно-правової документації, різних інструкцій, положень, пам'ятаючи про те, що розроблена документація (навчальна, методична) повинна безпосередньо стосуватися того чи іншого елемента контуру управління. Об'єднавши комплекти документації в комплексні групи (блоки, підсистеми), виходячи з їхньої належності до елементів контуру управління, одержуємо взаємопов'язану комплексну систему, у якій всі елементи доповнюють один одного.

Четверте методологічне положення полягає в тому, що управляти навчальним процесом – означає застосовувати системний підхід і на його основі комплексно вирішувати всі завдання, а саме: застосовувати в процесі створення системи загальні принципи теорії управління; здійснювати управління на всіх рівнях;

реалізовувати усі функції управління; здійснювати управління на нормативно-плановій основі; спиратися на активність студентів.

П'яте методологічне положення полягає в тому, що при побудові систем необхідний перехід від традиційного до програмно-цільового методу планування і управління.

Звідси випливає, що відповідно до теорії програмно-цільового планування і принципів системного підходу в процесі розробки і реалізації цільових комплексних програм необхідно визначити послідовність етапів підвищення ефективності навчального процесу і знань студентів.

Особливість організаційної структури управління саме і полягає в тому, що вона ґрунтується на складній системі лінійних, функціональних і технічних зв'язків структурних підрозділів одного і різних рівнів управління. Відповідно кооперований характер виконання функції управління обслуговує функціональний і технічний взаємозв'язок та взаємодію структурних підрозділів. Під взаємодією структурних підрозділів УАБС розуміється виконання ними відомих усім загальних функцій управління (планування, організація, регулювання, контроль, облік, аналіз), які використовуються при реалізації конкретних функцій управління. Ось чому при побудові організаційної структури управління УАБС використовується кількість зв'язків субординації по посадах і показники керованості по структурних підрозділах. Усі вони відображають зв'язки, що існують між різними факультетами або кафедрами. Натомість показник керованості показує співвідношення і пропорції

між елементами структурного підрозділу.

Організаційна побудова структури управління в Українській академії банківської справи здійснюється на основі різних типів управління. Відповідно до цього перспективи розвитку визначаються динамікою і рівнем ефективності навчального процесу студентів, що залежить від вираженого прийняття управлінських рішень.

У наш час до сфери підтримки прийняття рішень, хотіли б ми цього чи ні входять інформаційні і комп'ютерні технології. Їх застосування дозволяє підвищувати оперативність, обґрунтованість і ефективність виконання прийнятих управлінських рішень. Застосування комп'ютерів в системі управління сприяє стабільному розвитку навчального процесу. Слід також розуміти, що практичне застосування інформаційних систем в управлінні навчальним процесом пов'язане з низкою як об'єктивних, так і суб'єктивних труднощів.

Об'єктивні труднощі зумовлені переважно технологічними чинниками: недостатня інтеграція апаратно-програмних комплексів різних виробників; неузгодженість інтерфейсів і форматів даних; складності створення і експлуатації інформаційних систем і т.д. До об'єктивних чинників можна віднести також і обмеження, пов'язані з фінансовими можливостями при впровадженні інформаційних і комп'ютерних технологій в управлінський процес. Суб'єктивні труднощі зумовлені проблемами взаємодії управлінського персоналу з комп'ютерними системами.

Як і всі установи такого типу, Українська академія банківської

справи – це динамічна структура, стан якої визначається як зовнішніми чинниками, так і внутрішніми, а ще й взаємодією між елементами чинників. Саме неузгодженість дій між ними може спричинити різного роду зміни – як позитивні, так і негативні, а тому ними необхідно управляти, забезпечуючи виконання поставлених завдань.

Таким чином, управління в Українській академії банківської справи зумовлюється процесами взаємодії із зовнішніми і внутрішніми чинниками та між структурними підрозділами.

Отже, управління Українською академією банківської справи потребує постійного отримання інформації про стан і взаємодію зовнішніх і внутрішніх чинників, їх вплив на виконання завдань управління і на їх основі прийняття рішення щодо зміни існуючого стану та постановки нових завдань, вироблення управлінського рішення і відпрацювання напрямків їх виконання.

Виконання нових завдань і контроль за раніше прийнятими досягається виробленням, оптимізацією, оформленням і поданням для остаточного вибору і затвердження особами, що приймають рішення, а вже затверджене управлінське рішення втілюється в управлінські дії. Контроль і параметри організації виконання здійснюється через систему збору, обробки, зберігання, передачі та подання інформації. Відповідальні за підтримку прийнятих управлінських рішень здійснюють аналіз виконання прийнятих управлінських рішень і на цій основі – управлінські дії щодо виконавчих структур. До речі, вони узгоджуються з практи-

кою побудови і функціонування системи управління УАБС.

Таким чином, параметри, характеристики і, звичайно ж, зміст зовнішніх і внутрішніх інформаційних взаємодій є визначальними при розгляді процесів управління.

Процес підтримки прийняття управлінського рішення спирається на отримання опису ситуації через збір і постійне оновлення інформації про параметри зовнішнього середовища і стан організації; зберігання отриманої інформації, що забезпечує можливість аналізу; передачу інформації, що отримується або зберігається, для аналізу і обробки; подання інформації, що отримується або зберігається, у вигляді, зручному для обробки. Таким чином забезпечується контроль повноти, актуальності і адекватності інформації, що збирається.

Більшість існуючих на цей час систем збору, зберігання, передачі і подання інформації базується на телекомунікаціях і базах даних.

Як правило, для визначення необхідності управлінського втручання в вирішення тих чи інших питань необхідно мати аналіз ситуації і прогноз можливих наслідків її розвитку, які можна визначити на основі відстеження відхилень від заданого або бажаного стану та аналізу і синтезу. Розглядаючи їх у поєднанні, можна визначити послідовність їх реалізації в процесі виконання прийнятого рішення.

Отже, сьогодні в системі Української академії банківської справи застосовуються і успішно діють сучасні засоби обчислювальної і телекомунікаційної техніки, математичного моделювання й програмного

управління. Натомість навчальний процес вищих навчальних закладів системи НБУ потребує удосконалення в плані впровадження інформаційних систем.

Адже врахування кількості студентів, освітніх програм, перехід на нові навчальні програми згідно з положеннями Болонської конвенції і систему обліку їх виконання – кредитні години, контроль виконання навчального навантаження, виявлення наявності вільних аудиторій, а разом із цим і можливостей студентів у разі необхідності призначення додаткових занять, консультацій, контактних годин, проведення контрольних, курсових і т.д. зумовлює необхідність визначення і забезпечення необхідної інформації, тобто налагодженої автоматизованої системи.

Використання такої інформаційної системи надасть змогу проректорам, деканам факультетів, завідувачам кафедр здійснювати планування, розподіл і облік навантаження педагогів, корегувати його та вносити зміни.

У свою чергу, ефективно функціонування інформаційної системи неможливе за відсутності необхідної дисципліни введення вихідної інформації – навчальних і робочих планів тощо. При налагодженні інформаційної системи маємо можливість функціонування системи в локальних мережах факультетського рівня, що дозволяє розширити коло користувачів (студентів і викладачів) для їхнього оперативного забезпечення необхідною інформацією.

Таким чином, використання інформаційної системи дозволяє не тільки підвищити якість планування навчального процесу, але й опе-

ративність управління ним. Дана інформаційна система повинна охоплювати практично всі аспекти, пов'язані з автоматизацією навчального процесу.

Реальність така, що при забезпеченні необхідною комп'ютерною технікою вона використовується недостатньо. Отже, освоєння інформаційної системи дозволить у майбутньому значно підвищити ефективність навчального процесу.

Забезпечити якість навчального процесу можна тільки за умови чіткого комп'ютерного управління. У сучасному вищому навчальному закладі практично неможливо скласти гарний розклад занять, контролювати успішність студентів і методичну забезпеченість дисциплін без використання комп'ютерної системи управління.

Комплекс завдань комп'ютеризації навчального процесу досить широкий і охоплює велику кількість структурних підрозділів, що часто на практиці призводить до дублювання даних. Основною проблемою багатьох систем є відсутність так званого єдиного інформаційного простору. У зв'язку з цими проблемами необхідно сформулювати мету автоматизації управління навчальним процесом, що забезпечить одержання будь-якої інформації без спеціальної її підготовки або перевірки на достовірність і несуперечність.

Виконання вимог кредитно-модульної системи і впровадження регулярного комп'ютерного тестування студентів неможливе без використання баз даних про дисципліни навчального плану, про контингент студентів, баз тестів і т.д.

Отже, централізоване ведення комп'ютерних баз даних дозволяє вирішувати весь комплекс завдань, що виникають при управлінні навчальним процесом, включаючи: кадрові і фінансові завдання; формування, аналіз, облік і забезпечення доступу до електронних ресурсів навчання і контролю знань; ведення студентських справ; оперативний облік успішності і відвідувань занять студентами і т.д. Сама ж система повинна працювати в мережі, що дозволяє підключення таких підрозділів, як навчальний відділ; методичний відділ; деканати; відділ кадрів; архів тощо. Таке підключення необхідне проректорам (деканам і заступникам декана) для отримання оперативної інформації про поточний стан справ в Академії.

Таким чином, можна дійти висновку, що комплекс «комп'ютерне управління навчальним процесом» повинен являти собою єдину інформаційну систему типу технології «клієнт – сервер». Відповідно навчальні і робочі плани повинні автоматично створюватися на всі курси і зберігатися на кожний навчальний рік прийому студентів.

Виходячи з цього основними функціями інформаційної системи повинні бути: ведення навчальних планів на щорічний прийом; ведення робочих навчальних планів; функції зв'язку з навчальним навантаженням, штатами і розкладом занять і інших модулів (перерахунок або зміна); ведення графіків навчального процесу і їхній зв'язок з розкладом занять, а також розрахунок бюджету і статистики за навчальними планами, які утримуються, на наш

погляд, у відповідних модулях: розрахунку навантаження і штатів, розподілу навантаження між викладачами, діалогове і автоматичне формування розкладів денного відділення, деканат, успішність, методичне забезпечення, відділ кадрів і бухгалтерія, аспірантура.

Отже, інформаційна система управління дозволяє істотно поліпшити якість управління навчальним процесом; створює умови для переходу на кредитно-модульну систему навчання і є надійною платформою для дистанційного навчання. До того ж, як і будь-яка система, інформаційна система має постійно розвиватися, а відповідно, розширюватись унаслідок підключення нових модулів і настроювання на умови навчального процесу, що змінюються.

Успіх у навчанні залежить не тільки від теоретичних знань, студенти академії добре усвідомлюють, що напружена праця на лекціях, у бібліотеці та на практичних заняттях у банках може бути не тільки корисною, а й цікавою і навіть вигідною. А в майбутньому теоретичні знання та набутий досвід неодмінно допоможуть в практичній роботі. Ось чому керівництво академії продовжує розширювати науково-технічну базу і всіляко підтримує розвиток науки в академії, а разом із цим сту-

дентам прищеплюються високоморальні людські якості.

Отже, в академії гармонійно поєднуються навчальна, наукова та виховна робота. Таке поєднання забезпечують проректори. Слід віддати належну шану проректорам, деканам, завідувачам кафедр і професорсько-викладацькому складу академії, які передають знання студентам та своєю наполегливою працею формують світогляд, знання і підготовку висококваліфікованих спеціалістів. Адже випускники УАБС – сучасні банкіри, фінансисти, правознавці – повинні мати аналітичне мислення, володіти прийомами прогнозування і моделювання процесів, які відбуваються в економіці для прийняття виважених рішень.

Зрозуміло, що за підготовку висококваліфікованих спеціалістів відповідає професорсько-викладацький склад, а забезпечення повноцінної життєдіяльності УАБС здійснюють проректори, декани та завідувачі кафедр. Вони прийшли на посади в різний час, але їх ділові, наукові, організаційні здібності в повному обсязі забезпечують виконання поставлених перед академією завдань і надають змогу високо тримати марку вищого навчального закладу європейського рівня.

Ректор, проректори, декани та завідувачі кафедр, які забезпечують навчальний процес з підготовки висококваліфікованих спеціалістів

ЄПІФАНОВ АНАТОЛІЙ ОЛЕКСАНДРОВИЧ

ректор Української академії банківської справи з 1996 р. (з дня заснування УАБС), доктор економічних наук (1994), професор (1997). Лауреат Державної премії України в галузі архітектури і будівництва (2005). Заслужений економіст України (2006)

Народився 12 серпня 1945 року в с. Коровинці Недригайлівського району Сумської області.

1962–1965 рр. – навчання в Сумському будівельному технікумі за спеціальністю «Промислове і цивільне будівництво».

1966–1971 рр. – навчання на економічному факультеті в Харківському державному університеті, спеціальність – «Фінанси і кредит».

1991 р. – захистив кандидатську дисертацію на тему «Організаційно-економічний механізм реалізації соціальної політики в місті (на прикладі м. Суми)» (Центр соціально-економічних досліджень та інформації, м. Москва).

1994 р. – захистив докторську дисертацію на тему «Механізм стабілізації економіки регіону в умовах регіоналізації управління і посилення господарської самостійності (на прикладі Сумської області)» у м. Москва і в 1996 р. – у Харківському національному університеті ім. Каразіна.

1997 р. – отримав вчене звання професора.

1965–1966 рр. – майстер дільниці будівельного управління «Опорядбуд», трест «Сумихімбуд».

1966–1980 рр. – інженер, начальник відділу, начальник Управління капітального будівництва Сумського міськвиконкому.

1980–1989 рр. – начальник Управління капітального будівництва Сумського облвиконкому.

1989–1992 рр. – голова виконкому, голова ради та виконкому Сумської міськради народних депутатів.

1992–1995 рр. – представник Президента України в Сумській області.

1994–1995 рр. – голова ради і виконкому, Сумська обласна рада народних депутатів.

1995–1998 рр. – голова Сумської облдержадміністрації.

1994–1999 рр. – голова Сумської обласної ради.

1996 рр. – ректор Української академії банківської справи.

Член Ради роботи з кадрами при Президентові України (лютий 1997 р. – липень 1998 р.). Член Державної комісії з проведення в Україні адміністративної реформи (липень 1997 р. – січень 1999 р.). Академік Академії будівництва України (1995), Російської академії природничих наук.

Медаль «За доблесну працю» (1970). Почесна відзнака Президента України (1996), Почесна відзнака НБУ (2005), орден Святого рівноапостольного Великого князя Володимира (1997), Державний службовець I рангу (1994). Почесний громадянин міста Суми (2002).

Автор (співавтор) близько 50 наукових праць, зокрема: «Комплексна потокова забудова міст на основі безперервного планування» (1988), «Принципи економічної самостійності регіонів» (1993), «Економічні основи регіоналізації управління в нових умовах господарювання» (1993), «Проблеми вивчення потреби в економічній теорії і практиці управління» (1993), «Основа ефективності банківської системи – кваліфіковані кадри» (1999), «Особливості

розвитку і поглиблення процесів у прикордонних взаємовідносинах» (1999), «Гроші, кредит, грошово-кредитні системи» (1999), «Грошово-кредитна політика в Україні» (2000), «Шляхи і методи активізації міжрегіонального економічного співробітництва» (2000), «Стан і перспективи розвитку банківської системи України» (2000), «Грошово-кредитна політика в Україні: тенденції та перспективи» (2000) та ін.

ЯРОШЕНКО СТАНІСЛАВ ПАВЛОВИЧ

проректор з економіки та фінансів, доктор економічних наук, професор.

Народився 8 листопада 1952 року в с. Розсипне Чистяковського р-ну Донецької області.

1975 р. – закінчив Полтавський сільськогосподарський інститут.

З 1975 р. – головний зоотехнік, з 1977 р. – голова правління колгоспу ім. В.І. Чапаєва, а з 1993 р. – голова об'єднання «Терн» у с. Терни Недригайлівського району Сумської області.

1995 р. – начальник управління сільського господарства та продовольства Сумської облдержадміністрації.

1977–1999 рр. – заступник голови облдержадміністрації.

1999 р. – проректор з економіки та фінансів Української академії банківської справи.

1999 р. – захистив докторську дисертацію.

2000 р. – отримав вчене звання професора.

Опублікував понад 30 наукових праць, серед яких навчальні посібники, методичні розробки, наукові статті.

За плідну працю Ярошенко С.П. нагороджений срібною медаллю ВДНГ. За самовіддану працю, високий професіоналізм, вагомий особистий внесок у становлення банківської справи та з нагоди 5-річчя з дня створення УАБС нагороджений пам'ятним знаком «Українська академія банківської справи», ювілейною медаллю зі срібла «Національний банк України» (у футлярі), а за організаторську роботу зі створення нового сучасного спеціалізованого вищого навчального закладу з підготовки фахівців для банківської системи України та з нагоди Дня науки – Почесною грамотою Міністерства освіти і науки України.

ГУЧЕНКО ПЕТРО МИХАЙЛОВИЧ

проректор з питань зовнішніх зв'язків та виховної роботи

Народився 4 серпня 1948 року в с. Вільшана Недригайлівського району Сумської області.

1975 р. – закінчив Дніпропетровський хіміко-технологічний інститут.

1968–1976 рр. – апаратник, майстер, начальник зміни, начальник цеху Сумського об'єднання «Хімпром».

1976–1990 рр. – інструктор, завідувач організаційним відділом райкому партії, інструктор обкому партії, другий і перший секретар Зарічного райкому партії в м. Суми.

1990 р. – директор комерційного підприємства.

2002 р. – керуючий справами виконавчого комітету Сумської міської ради.

2005 р. – проректор з питань зовнішніх зв'язків та виховної роботи УАВС.

За сумлінну працю, особистий внесок у розвиток місцевого самоврядування нагороджений знаком «Подяка міського голови» (2002). За значний внесок у розвиток міста та з нагоди 350-річчя з дня заснування м. Суми нагороджений Почесним знаком «За заслуги перед містом» (2005).

КОЗЬМЕНКО СЕРГІЙ МИКОЛАЙОВИЧ

проректор з наукової роботи, доктор економічних наук, професор

Народився в 1961 р. в Курській області (РФ).

1984 р. – закінчив Сумський філіал Харківського політехнічного інституту.

1986–1995 рр. – молодший науковий співробітник, науковий співробітник, старший науковий співробітник кафедри економіки Сумського державного університету.

1991 р. – у спеціалізованій вченій раді Одеського відділення Інституту економіки Національної академії наук захистив дисертацію на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук.

1995–1997 рр. – навчання в докторантурі Інституту проблем ринку Російської академії наук (Москва).

1997 р. – у спеціалізованій вченій раді Української академії банківської справи Національного банку України захистив дисертацію на здобуття наукового ступеня док-

тора економічних наук на тему «Управління надзвичайними ситуаціями в умовах обмеженості інвестиційних ресурсів».

1998 р. – одержав звання доцента, а у 2001 р. – звання професора.

1997 р. – доцент кафедри банківської справи, завідувач кафедри управління та зовнішньоекономічної діяльності УАБС.

2005 р. – проректор з наукової роботи УАБС.

Автор і співавтор понад 100 наукових праць, з них 10 монографій та 5 підручників і навчальних посібників.

1992 р. – нагороджений медаллю Академії наук України та премією для молодих вчених.

ДАДАШЕВ БАДИРХАН АБДУЛМУТАЛІМОВИЧ

проректор з навчальної роботи, доктор економічних наук, доцент

Народився 22 лютого 1961 року в с. Рибзавод № 8 Каякентського району ДАРСР.

1983 р. – закінчив Горський сільськогосподарський інститут з відзнакою.

1985–1988 рр. – навчання в аспірантурі науково-дослідницького інституту в м. Москва.

1988 р. – успішно захистив кандидатську дисертацію.

2004 р. – захистив докторську дисертацію на тему «Економічне обґрунтування пріоритетних напрямків підвищення ефективності сільського господарства в умовах кризи (на матеріалі лісостепу України)».

1988 р. – за розподілом направлений на роботу в Сумський сільськогосподарський інститут, де і працював до 1996 року асистентом-доцентом, заступником декана.

З 1996 р. в УАБС – завідувач кафедри, декан, проректор з навчальної роботи.

Автор близько 70 наукових праць.

За плідну самовіддану працю, високий професіоналізм та вагомий внесок у підготовку фахівців для банківської системи нагороджений Почесною грамотою НБУ та ювілейною срібною монетою «10-річчя НБУ».

ДУЛЬСЬКИЙ ВОЛОДИМИР ГРИГОРОВИЧ

проректор з адміністративно-господарської роботи

Народився 30 квітня 1948 року в м. Охтирка.

1967–1969 рр. – служба в лавах Радянської Армії.

1970–1975 рр. – технік, майстер Охтирського опорного пункту Українського заочного політехнічного інституту.

1977 р. – закінчив Український заочний політехнічний інститут отримав спеціальність інженера-механіка.

1975–1992 рр. – служба в органах КДБ-СБУ на оперативних та керівних посадах.

1992–1997 рр. – помічник голови Сумської обласної державної адміністрації та обласної Ради народних депутатів.

1997–1999 рр. – генеральний директор Сумського обласного об'єднання спиртової та лікєро-горілчаної промисловості.

2000–2002 рр. – заступник директора по виробництву ТОВ «Трейд-Інвест».

2003–2005 рр. – заступник директора з комерційних питань ПП «Сіріс».

1998–2002 рр. – депутат Сумської обласної Ради, заступник голови комісії по законності та правопорядку та територіального устрою.

З 2002 р. – депутат Сумської міської ради, голова постійно діючої комісії з питань законності та взаємодії з правоохоронними органами, керівник депутатської групи «Наша Україна».

СЛАВ'ЯНСЬКА НАТАЛІЯ ГРИГОРІВНА

проректор з перепідготовки кадрів, кандидат економічних наук, доцент

Народилася 28 травня 1959 року в м. Біла Церква Київської області.

1882 р. – закінчила Українську ордену Трудового Червоного Прапора сільськогосподарську академію за спеціальністю «Економіст-організатор сільськогосподарського виробництва».

1990 р. – педагогічний факультет з відзнакою.

1982–1995 рр. – викладач економіки в Сумському сільськогосподарському технікумі.

1995–1996 рр. – старший викладач кафедри фінансів Сумського сільськогосподарського інституту.

З 1996 р. – старший викладач, доцент, проректор УАБС.

1997 р. – успішно захистила кандидатську дисертацію на тему «Організація лізингу в Україні».

За період науково-педагогічної праці опубліковано близько 40 наукових праць, у т.ч. у співавторстві підручники «Банківський менеджмент» та «Банківські операції».

Проходила стажування в Англії в університеті Нортумбрія, у Німеччині – у Бундесбанку (Франкфурт-на-Майні).

За сумлінну працю, особистий внесок у підготовку висококваліфікованих спеціалістів, плідну науково-педагогічну діяльність нагороджена грамотою управління освіти і науки Сумської обласної державної адміністрації.

ГОНЧАРУК ТЕТЯНА ІВАНІВНА

декан факультету банківських технологій, кандидат економічних наук, доцент

Народилася 4 жовтня 1955 року в с. Синівка Липоводлинського району Сумської області.

1978 р. – закінчила Харківський державний університет за спеціальністю «Політична економія».

1985 р. – кандидат економічних наук.

1991 р. – отримала вчене звання доцента.

1978 р. – початок трудової діяльності.

1978–1993 рр. – асистент, старший викладач, доцент кафедри економічної теорії Сумського державного педагогічного інституту ім. А.С. Макаренка.

1993–1996 рр. – доцент кафедри економічної теорії Сумського державного університету.

1996–2003 рр. – доцент кафедри економічної теорії УАБС.

2003–2005 рр. – завідувач кафедри економічної теорії УАБС.

З 2005 р. – декан факультету банківських технологій.

Опублікувала близько 40 наукових праць.

Нагороджена Почесною грамотою Сумської обласної ради, грамотою НБУ з врученням ювілейної срібної монети «10-річчя НБУ».

ГОЛОВАНЬ МИКОЛА СТЕПАНОВИЧ

декан обліково-фінансового факультету, кандидат педагогічних наук, доцент

Народився 26 квітня 53 року в с. Сотниківка Київської області.

1976 р. – закінчив фізико-математичний факультет Київського державного педагогічного інституту ім. М. Горького.

1979 р. – закінчив аспірантуру і працює викладачем, старшим викладачем кафедри вищої математики Сумського державного педагогічного інституту ім. А.С. Макаренка.

1997 р. – захистив дисертацію на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук.

З 1997 р. – доцент кафедри вищої математики та інформатики УАБС.

З 1999 року виконує обов'язки декана факультету загальної економічної підготовки.

Автор понад 60 наукових та методичних робіт, серед яких підручник «Чисельні методи».

СУХОНОС ВІКТОР ВОЛОДИМИРОВИЧ

декан юридичного факультету, кандидат юридичних наук, доцент

Народився 15 червня 1944 року в с. Глале Ірбейського району Красноярського краю.

Після закінчення середньої школи з 1961 р. працював на різних роботах (тракторист, водій).

1963–1966 рр. – служба в лавах Радянської Армії.

1967–1972 рр. – навчання в Красноярському державному університеті на юридичному факультеті, спеціальність «Правознавство».

1973–1977 рр. – слідчий районних прокуратур, прокуратури в Житомирській та Чернігівській областях.

1977–1982 рр. – прокурор Срібнянського, а з 1982 р. по 1986 р. – прокурор Чернігівського району Чернігівської області.

Квітень – жовтень 1986 р. – начальник відділу загального нагляду прокуратури Чернігівської області.

1986–1989 рр. – прокурор управління кадрів Прокуратури СРСР.

1989–1990 рр. – прокурор Самаркандської області.

1990–1991 рр. – старший прокурор управління нагляду Прокуратури СРСР.

1991–1992 рр. – перший заступник начальника управління кадрів Прокуратури України.

1992–1998 рр. – в.о. начальника управління кадрів Прокуратури України.

1998–1999 рр. – перший заступник прокурора Чернігівської області.

1999–2004 рр. – ст. викладач, доцент, декан юридичного факультету УАБС.

1999 р. – присвоєно науковий ступінь кандидата юридичних наук.

2002 р. – отримав вчене звання доцента.

2004–2005 рр. – ректор Академії при Генеральній прокуратурі України.

З листопада 2005 р. – декан юридичного факультету УАБС.

Автор і співавтор понад 30 наукових праць, з них дві монографії, один підручник та вісім навчальних посібників.

За досягнуті успіхи у професійній діяльності, сумлінне виконання службових обов'язків і високий професіоналізм неодноразово отримував подяки, грошові премії і цінні подарунки та нагороджувався: Почесною грамотою ЦК профспілки і Генпрокуратури СРСР (1982), нагрудним знаком «Почесний працівник прокуратури України» (1994), ювілейною медаллю зі срібла «Національний банк України» (2001), нагрудним знаком «Подяка за сумлінну службу в органах прокуратури» I ступеня (2005).

БОНДАРЕНКО АЛЛА ФЕДОРІВНА

завідувач кафедри менеджменту, кандидат технічних наук, доцент

Народилась 26 вересня 1961 року в с. Велике Піщане Сумського району Сумської області.

1984 р. – закінчила товарознавчий факультет Полтавського кооперативного інституту Центроспілки, спеціальність – «Товарознавство непродовольчих товарів» (диплом з відзнакою).

1985 р. – закінчила педагогічний факультет Учбово-навчального комплексу «Московський кооперативний інститут Центроспілки» (диплом з відзнакою).

1987–1990 рр. – навчання в денній аспірантурі Учбово-навчального комплексу «Московський кооперативний інститут Центроспілки».

1985–1987 рр. – викладач Сумського кооперативного технікуму.

1991 р. – захистила кандидатську дисертацію.

1995 р. – присвоєно вчене звання доцента.

1991–1994 рр. – старший викладач кафедри планування та АГД Сумського сільськогосподарського інституту.

1994–1996 рр. – доцент кафедри фінансів і кредиту Сумського сільськогосподарського інституту.

1996–1997 рр. – доцент кафедри банківської справи УАБС.

1997–1999 рр. – навчання в докторантурі УАБС.

1999–2000 рр. – доцент кафедри управління та міжнародних економічних відносин УАБС.

2000–2005 рр. – доцент кафедри управління та зовнішньоекономічної діяльності УАБС.

2005 р. – призначена завідувачем кафедри менеджменту УАБС.

Опублікувала понад 40 наукових робіт, серед яких п'ять монографій, 36 наукових статей.

БОКУН ПРИНА АНАТОЛІВНА

завідувач кафедру іноземних мов, доцент, кандидат філологічних наук

Народилася 5 січня 1959 року в м. Суми.

1981 р. – закінчила факультет англійської мови Сумського педагогічного інституту (з відзнакою).

1981–1984 рр. – учитель англійської мови в Сумських середніх школах № 8 та № 17.

1987–1990 рр. – навчання в аспірантурі Київського лінгвістичного університету.

1990 р. – захистила кандидатську дисертацію за спеціальністю «Германські мови».

1984–1996 рр. – асистент, викладач, доцент, завідувач кафедри германської філології Сумського педагогічного інституту.

1995–1996 рр. – навчання на магістерському курсі Екстерського університету (Великобританія) з успішним захистом дисертації.

1996 р. – призначена завідувачем кафедри іноземних мов. Автор близько 60 наукових праць.

За плідну самовіддану працю, високий професіоналізм та вагомий внесок у підготовку фахівців для банківської системи нагороджена почесною грамотою Сумської обласної ради та пам'ятним знаком «Українська академія банківської справи».

ГОЛЬЦОВА СВІТЛАНА МИТРОФАНІВНА

*завідувач кафедри бухгалтерського обліку і аудиту,
кандидат економічних наук, доцент*

Народилася 15 січня 1939 р. в м. Сковородіно Амурської області.

1961 р. – закінчила Омський сільськогосподарський інститут за спеціальністю «Бухгалтер-економіст».

З 1961 р. – розпочала науково-педагогічну діяльність асистентом, старшим викладачем кафедри бухгалтерського обліку Приморського сільськогосподарського інституту. Протягом 13 років очолювала цю кафедру.

1972 р. – у Всесоюзному інституті економіки сільського господарства (м. Москва) захистила кандидатську дисертацію на тему: «Основні засоби: їх облік і аналіз використання в радгоспах Приморського краю».

1975 р. – присвоєно наукове звання доцента.

1980–1999 рр. – доцент кафедри бухгалтерського обліку і аудиту Сумського сільськогосподарського інституту.

1999 р. – призначена завідувачем кафедри бухгалтерського обліку і аудиту УАБС.

Автор (співавтор) близько 30 наукових праць, серед них два навчальних посібники з бухгалтерського обліку та бухгалтерської звітності.

КРИВЕНКО ЛАРИСА ВОЛОДИМІРІВНА

*завідувач кафедри теоретичної і прикладної економіки,
доктор економічних наук, професор*

Народилася 27 березня 1949 року в м. Біла Церква Київської області.

1973 р. – закінчила Білоруський державний інститут народного господарства ім. В.В. Куйбишева.

1973–1977 рр. – інженер-економіст АСУП Полтавського електромеханічного заводу «Електромотор».

1977–1979 рр. – асистент кафедри політекономії Полтавського інженерно-будівельного інституту.

1979–1981 рр. – навчання в аспірантурі Київського державного університету ім. Т.Г. Шевченка.

1981 р. – захистила дисертацію на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук.

1981 р. – старший викладач, доцент Полтавського інженерно-будівельного інституту.

1988–1991 рр. – навчання в докторантурі Київського державного університету ім. Т.Г. Шевченка.

1991 р. – захистила дисертацію на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук.

1992–2001 рр. – професор, завідувач кафедри економічної теорії Полтавського державного технічного університету ім. Ю. Кондратюка.

1993 р. – отримала вчене звання професора.

2001–2005 рр. – завідувач кафедри регіональної економіки УАБС НБУ.

2005 р. – призначена завідувачем кафедри теоретичної і прикладної економіки.

Опублікувала понад 90 наукових та науково-методичних праць.

1995 р. – академік Академії економічних наук України.

2002 р. – академік Інженерної академії України.

ЛУК'ЯНЕЦЬ ДМИТРО МИКОЛАЙОВИЧ

*завідувач кафедри кримінально-правових дисциплін,
кандидат юридичних наук, доцент*

Народився 12 жовтня 1963 року в м. Благовещенськ Амурської області (РФ).

1991–1998 рр. – працював в органах МВД та прокуратури.

1998 р. – закінчив Національну юридичну академію ім. Ярослава Мудрого (м. Харків).

1998–2000 рр. – старший викладач УАБС.

2000 р. – призначений завідувачем кафедри кримінально-правових дисциплін УАБС.

2000 р. – захистив кандидатську дисертацію, отримав науковий ступінь кандидата юридичних наук.

2002 р. – отримав вчене звання доцента.

Автор понад 40 наукових праць в галузі адміністративно-го права, з них одна індивідуальна монографія «Інститут адміністративної відповідальності: проблеми розвитку» і три колективні.

2005 р. – за плідну самовіддану працю, високий професіоналізм нагороджений Грамотою Сумської облдержадміністрації.

МАКАРЕНКО МИХАЙЛО ІЛІЧ

завідувач кафедри міжнародної економіки, доктор економічних наук, професор

Народився 5 листопада 1958 року в с. Вороніж Шосткинського району Сумської області.

1983 р. – закінчив з відзнакою економічний факультет Київського державного університету імені Т.Г. Шевченка.

1983–1986 рр. – асистент кафедри філософії і політекономії Сумського філіалу Харківського політехнічного інституту.

1990 р. – захистив дисертацію на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю «Політична економія».

1991–1996 рр. – старший викладач, доцент кафедри економічної теорії Сумського державного університету.

1996–2005 рр. – доцент, професор кафедри економічної теорії УАБС.

2005 р. – призначений завідувачем кафедри міжнародної економіки УАБС.

2004 р. – захистив докторську дисертацію на тему: «Бюджетно-монетарне регулювання цін у трансформаційній економіці України».

Автор понад 70 наукових праць.

Нагороджений срібною ювілейною монетою «10-річчя НБУ» (2001); Грамотою управління освіти і науки Сумської облдержадміністрації (2004); Почесною грамотою УАБС з нагоди Дня працівника освіти (2005).

МАРКІНА ТЕТЯНА ГЕОРГІЇВНА

завідувач кафедри цивільно-правових дисциплін та банківського права, кандидат юридичних наук, доцент

Народилася 25 листопада 1954 року в смт Гроднево Приморського краю (РФ).

1973–1977 рр. – секретар-друкарка Сумського міського суду, відділу юстиції та управління внутрішніх справ Сумського облвиконкому.

1977–1980 рр. – інспектор відділу кадрів Сумської ТТС.

1979 р. – закінчила Харківський юридичний інститут.

1980–1985 рр. – старший інспектор облуправління профтехосвіти.

1985–1988 рр. – консультант відділу юстиції Сумського облвиконкому.

1988–1997 рр. – старший лаборант, асистент, старший викладач Сумського державного педагогічного інституту.

З 1997 р. – старший викладач, доцент, завідувач кафедри цивільно-правових дисциплін та банківського права.

2000 р. – захистила кандидатську дисертацію в Національній юридичній академії України ім. Я. Мудрого за спеціальністю «Трудове право».

2002 р. – присвоєно вчене звання доцента.

Наукові праці присвячені проблемі захисту трудових прав громадян, працевлаштування та зайнятості населення.

НАУМЕНКОВА СВІТЛАНА ВАЛЕНТИНІВНА

завідувач кафедри фінансів, доктор економічних наук, професор

Народилася 14 жовтня 1959 року в м. Краматорськ Донецької області.

1982 р. – закінчила Харківський державний університет.

1982–1987 рр. – навчання в аспірантурі Харківського державного університету.

1987 р. – кандидат економічних наук.

1991 р. – присвоєно вчене звання доцента.

1987–1996 рр. – асистент, доцент Сумського сільськогосподарського університету.

1996 р. – доцент, професор, завідувач кафедри фінансів УАБС.

1998 р. – доктор економічних наук.

1999 р. – отримала вчене звання професора.

З 2001 р. – дійсний член Академії економічних наук.

Автор (співавтор) понад 100 наукових праць, серед них три монографії та вісім підручників і навчальних посібників.

Нагороджена Почесною грамотою НБУ з врученням ювілейної срібної медалі «10-річчя НБУ» (2001); пам'ятною срібною монетою «Книжна Україна – Ольга» (2001); знаком «Відмінник освіти України» (2004).

НОВАК СЕРГІЙ МИКОЛАЙОВИЧ

завідувач кафедри економічної кібернетики, кандидат технічних наук, доцент

Народився 6 листопада 1967 року в с. Верхня Сироватка Сумського району.

1985–1987 рр. – проходив військову службу.

1993 р. – закінчив Харківський авіаційний інститут.

1993–1994 рр. – науковий співробітник Сумського державного університету.

1994–1997 – навчання в аспірантурі.

1998 р. – захистив кандидатську дисертацію в Національному аерокосмічному університеті ХАІ (м. Харків).

1999 р. – одержав другу вищу освіту в Українській академії банківської справи.

1998–2005 рр. – провідний інженер інформаційно-технологічного відділу, викладач кафедри банківської справи.

2005 р. – призначений завідувачем кафедри економічної кібернетики.

Опублікував понад 20 наукових праць.

Плідну працю С.М. Новака відзначено подяками та грамотами Української академії банківської справи.

ПИЛИПЕЙ ЛЕОНІД ПЕТРОВИЧ

завідувач кафедри фізичного виховання, кандидат педагогічних наук, доцент

Народився 20 квітня 1950 року в смт Дьогтярі Срібнянського району Чернігівської області.

1976 р. – закінчив Миколаївський державний педагогічний інститут ім. В.Г. Белінського.

1989–1993 рр. – навчання в аспірантурі Всесоюзного науково-дослідного інституту фізичної культури.

1992 р. – захистив дисертацію, отримав науковий ступінь кандидата педагогічних наук.

1997 р. – отримав вчене звання доцента.

1976–1998 рр. – керівник фізичного виховання в СПТУ-16.

1993 р. – присвоєно звання відмінника народної освіти України.

З 1998 р. – завідувач кафедри фізичного виховання УАБС.

Автор 26 наукових і методичних праць.

2004 р. – тренер вищої категорії.

Нагороджений знаком «Майстер педагогічної праці», почесним знаком ВДСТ «Трудові резерви», почесним знаком ЦК ДТСААФ, значком відмінника народної освіти УРСР, пам'ятним знаком «Українська академія банківської справи».

САЛО ІВАН ВАСИЛЬОВИЧ

завідувач кафедри банківської справи, доктор економічних наук, професор, заслужений економіст України

Народився 16 січня 1941 року в с. Богданівка Шосткинського району Сумської області.

Освіта – вища: фінансова (1964), юридична (1973).

1965–1982 рр. – старший економіст, завідувач Шосткинського міськфінвідділу.

1982–1992 рр. – начальник фінансового управління Сумської області.

1992–1994 рр. – заступник голови облдержадміністрації, начальник фінуправління Сумської облдержадміністрації.

1994–2003 рр. – начальник управління НБУ в Сумській області.

2003–2005 рр. – професор кафедри статистики СНАУ.

2005 р. – завідувач кафедри банківської справи УАБС.

1993 р. – кандидат економічних наук.

1995 р. – отримав вчене звання доцента.

1996 р. – доктор економічних наук.

1997 р. – дійсний член Української академії інформатики.

1997 р. – заслужений економіст України.

1999 р. – отримав вчене звання професора.

Автор і співавтор понад 60 наукових праць.

Нагороджений: 1981 р. – орденом «Знак Пошани»; 1985 р. – медаллю «Ветеран труда»; 1989 р. – нагрудним знаком «Відмінник фінансової справи» Мінфіну СРСР і ЦК профспілок робітників державних установ СРСР; 1999 р. – орденом Преподобного Нестора-літописця; 2001 р. – орденом «Різдво Христове» II ступеня, 2001 р. – ювілейною срібною медаллю «Національний банк України»; 2001 р. – нагрудним знаком «Почесна відзнака Національного банку України»; 2001 р. – ювілейною срібною монетою «10 років проголошення незалежності України»; 2003 р. – бронзовим пам'ятним знаком «Національний банк України»; 2003 р. – орденом «Рівноапостольного князя Володимира».

ТКАЧЕНКО АНАТОЛІЙ ОЛЕКСАНДРОВИЧ

*завідувач кафедри державно-правових дисциплін,
кандидат юридичних наук, доцент*

Народився 7 червня 1957 року в с. Басівка Роменського району Сумської області.

1975–1977 рр. – служба в лавах Збройних сил.

1983 р. – закінчив юридичний факультет Харківського державного університету.

1983–1988 рр. – асистент кафедри історії КПРС і наукового комунізму Сумської філії Харківського політехнічного інституту.

1988–1991 рр. – навчання в аспірантурі Інституту підвищення кваліфікації викладачів вищої школи при Київському держуніверситеті.

1991 р. – захистив дисертацію на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук на тему: «КПРС: від спроб реформування до політичного краху».

1991–1993 рр. – асистент кафедри історії Сумського фізико-технологічного інституту.

1993–1999 рр. – старший викладач, доцент кафедри українознавства Сумського держуніверситету.

1999 р. – доцент, завідувач кафедри державно-правових дисциплін юридичного факультету УАБС.

2002 р. – присвоєно вчене звання доцента.

2003 р. – отримав другу вищу освіту за спеціальністю «Правознавство».

Автор 60 наукових і навчально-методичних праць, у тому числі за його участю підготовлено два навчальних посібники з курсу «Основи держави і права України» та «Правознавство».

За професійну діяльність відзначений грамотами Міністерства освіти (1997), Сумської обласної ради (2001), Сумської обласної організації товариства «Знання» України (2003), УАБС (2004), Сумського обласного комітету профспілки працівників державних установ (2005).

ЯЦЕНКО ВАЛЕРІЙ ВАЛЕРІЙОВИЧ

завідувач кафедри вищої математики та інформатики, кандидат технічних наук, доцент

Народився 14 жовтня 1965 року в м. Ленінську (Казахстан).

1983 р. – вступив до Московського авіаційного інституту за спеціальністю «Електронно-обчислювальні машини».

1984 р. – служба в лавах Радянської Армії.

1987 р. – продовжив навчання в Сумському державному педагогічному інституті ім. А.С. Макаренка за спеціальністю «Математика та фізика», який закінчив у 1990 році з відзнакою.

1990 р. – інженер-програміст кафедри інформатики СДПУ ім. А.С. Макаренка.

1991–1994 рр. – аспірант Інституту кібернетики Національної академії наук України ім. В.М. Глушкова у м. Київ.

1995 р. – захистив дисертацію зі спеціальності «Інформаційні системи і процеси» та одержав науковий ступінь кандидата технічних наук.

1994–1996 рр. – старший викладач кафедри інформатики СДПУ ім. А.С. Макаренка.

1996 р. – старший викладач, доцент кафедри інформатизації банківської справи та економічної кібернетики УАБС.

2001 р. – завідувач кафедри економічної кібернетики.

2005 р. – завідувач кафедри вищої математики та інформатики.

Опублікував 16 наукових та 13 навчально-методичних праць.

ЩЕРБИНА-ЯКОВЛЕВА ОЛЕНА ЮХИМІВНА

*завідувач кафедри соціально-гуманітарних дисциплін,
доктор філософських наук, професор*

Народилася 11 лютого 1952 року в м. Алма-Ата.

1974 р. – закінчила філософський факультет Казахського державного університету в м. Алма-Ата.

1974–1977 рр. – навчалася в аспірантурі Інституту філософії і права Академії наук Казахської РСР (Алма-Ата).

1977 р. – старший лаборант кафедри філософії Алма-Атинського інституту інженерів залізничного транспорту.

1978 р. – асистент, старший викладач, доцент, професор кафедри філософії та історії КІПС в СДПУ.

1980 р. – захистила кандидатську дисертацію, отримала науковий ступінь кандидата філософських наук.

1988 р. – отримала вчене звання доцента.

1997 р. – доктор філософських наук.

2001 р. – отримала вчене звання професора кафедри соціально-гуманітарних дисциплін УАБС.

1998 р. – завідувач кафедри соціально-гуманітарних дисциплін УАБС.

Опублікувала 100 науково-теоретичних праць.

ЧИЖОВ ЛЕВ ПЕТРОВИЧ

директор наукового центру академії, кандидат економічних наук, доцент

Народився 12 березня 1948 року у м. Буй Костромської області (РФ).

1975 р. – закінчив Харківський державний університет за спеціальністю «Планування народного господарства».

1997 р. – кандидат економічних наук. Дисертацію захистив у спеціалізованій вченій раді Науково-дослідного економічного інституту Міністерства економіки України.

1975–1993 рр. – старший економіст, начальник відділу управління економіки Сумської облдержадміністрації.

1993–1999 рр. – заступник начальника, перший заступник начальника, начальник управління з питань економіки та цінової політики Сумської облдержадміністрації.

1999–2005 рр. – старший викладач, доцент кафедри фінансів, в.о. декана економічного факультету УАБС.

З березня 2005 року призначений директором наукового центру УАБС.

2005 р. – присвоєно вчене звання доцента.

Автор 16 наукових праць, з них 12 наукових та чотири науково-методичного характеру.

1987 р. – нагороджений почесною відзнакою Держплану СРСР «Відмінник народногосподарського планування СРСР».

Науковий центр Української академії банківської справи (далі – НЦ УАБС) створений і діє в складі академії з 2000 року.

Основними завданнями наукового центру є:

- організація наукової та науково-дослідної роботи в Українській академії банківської справи;
- організація студентської наукової та науково-дослідної роботи;
- організація наукового співробітництва з іншими вищими навчальними закладами, науково-дослідними інститутами, установами, організаціями;
- організація проведення студентських олімпіад та конференцій;
- організація проведення внутрішньоакадемічних, відомчих, міжвузівських, регіональних, загальнодержавних і міжнародних наукових, науково-практичних конференцій та семінарів;
- підготовка наукових видань академії.

Основні результати наукової діяльності Української академії банківської справи НБУ у 2004–2005 навчальному році:

- виконано науково-дослідних робіт – 16 тем;
- підготовлено і видано 23 монографії, підручники і навчальні посібники;
- підготовлено і опубліковано в різних виданнях 231 наукова стаття;
- понад 100 викладачів взяли участь у вітчизняних і міжнародних конференціях, конгресах, практичних семінарах, круглих столах.

У 2004–2005 навчальному році Українською академією банківської справи видано:

1. Журнали:

- Вісник Української академії банківської справи. – 2004. – № 1 (16). – Суми: УАБС, 2004;
- Вісник Української академії банківської справи. – 2004. – № 2 (17). – Суми: УАБС, 2004;
- Вісник Української академії банківської справи. – 2005. – № 1 (18). – Суми: УАБС, 2004.

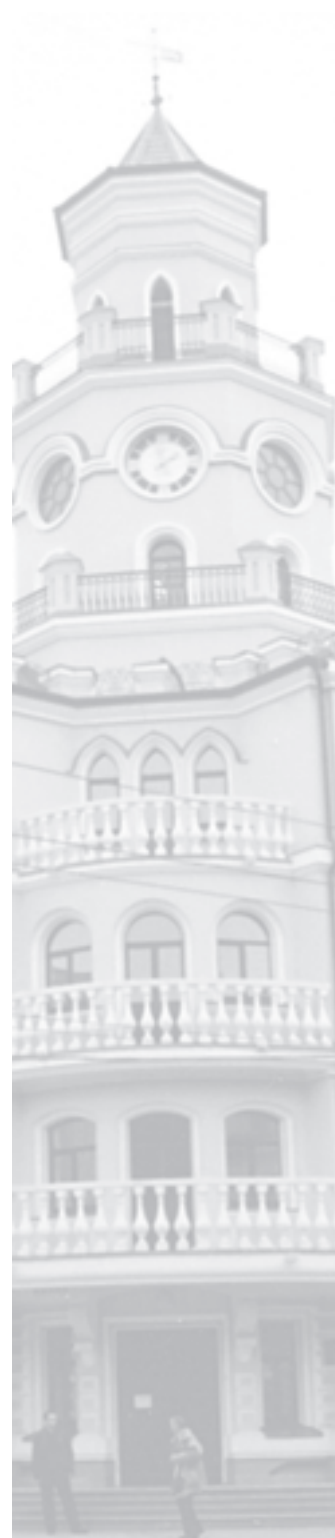
2. Збірники наукових праць:

- Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України: Зб. наук. праць. – Т. 12. – Суми: УАБС, 2005;
- Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України: Зб. наук. праць. – Т. 13. – Суми: УАБС, 2005;
- Сучасна картина світу: інтеграція наукового та поза-наукового знання: Зб. наук. праць. – Суми: УАБС, 2004;
- Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України: погляд у майбутнє: Зб. студентських наук. пр. – Суми: УАБС, 2004.

У 2005 році зареєстроване і готується до випуску нове наукове видання Академії – міжнародний науковий журнал «Банки та банківські системи», а УАБС зареєстрована як видавництво.

У листопаді 2005 року відбулася VIII Всеукраїнська науково-практична конференція «Проблеми та перспективи розвитку банківської системи України». В її роботі взяли участь понад 170 науковців, у тому числі фахівці Національного банку України, провідних банків України, наукових та аналітичних установ, вищих навчальних закладів Києва, Харкова, Дніпропетровська, Львова, Донецька, Севастополя, Сімферополя, Тернополя, Черкас, Полтави, Сум, а також Росії та Великобританії. На пленарному і секційних засіданнях виступили з доповідями і взяли участь в їх обговоренні 135 науковців і фахівців-практиків, серед них академік НАНУ, 26 докторів наук, професорів. Оцінка учасників стосовно організації і змісту конференції позитивна.

Слід також зазначити, що в спеціалізованій вченій раді академії у 2005 році року відбувся успішний захист чотирьох дисертацій викладачів на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук (Криклій О.А., Семенюк А.П., Андреева Г.І., Слободяник Ю.Б.).

Підготовка фахівців – банкірів-стратегів, психологів, а головне, порядних і чесних людей – головна мета УАБС

Сьогодні УАБС – вищий навчальний заклад IV рівня акредитації, який здійснює підготовку висококваліфікованих фахівців за спеціальностями: банківська справа, фінанси, облік та аудит, економічна кібернетика, менеджмент зовнішньоекономічної діяльності, регіональна економіка та правознавство. Навчальним процесом студентів опікуються факультети: банківських технологій, обліково-фінансовий, юридичний – та відповідні кафедри.

Натомість мало хто замислюється над тим, що банкір – людина, якій тисячі людей довіряють свої гроші, зароблені важкою працею. Надати студентам наукові знання з грошово-кредитної політики НБУ, банківських технологій та виховати в них повагу до людей, до збереження заощаджень, довірених банкам, є головною метою Академії, яка здійснюється через проректорів, деканів, завідувачів кафедр та професорсько-викладацький склад.

Академія підтримує постійні зв'язки з вищими навчальними закладами Німеччини, Великобританії, Росії та деякими іншими країнами. Так, завдяки цілеспрямованій роботі були встановлені ділові відносини з Економічною академією землі Шлезвіг-Гольштейн у м. Кілл (Німеччи-

на), де проходять стажування викладачі та кращі студенти академії, а також відбуваються спільні семінари та впроваджуються варіанти співпраці за міжнародними програмами (TACIS SPF, TEMPUS TACIS, BISTRO та ін.), які фінансуються Європейським Союзом.

Підтримуються також ділові стосунки з партнером у Великобританії – Університетом Нортумбрія, а з Бізнес-школою Ньюкасла УАБС співпрацює ще з 1998 року. До того ж підписана угода про подальше співробітництво. У рамках угоди впроваджуються в навчальний процес розроблені модулі та здійснюється обмін делегаціями.

Дружні ділові зв'язки встановлені з навчальними закладами Російської Федерації, наприклад, з Санкт-Петербурзьким державним університетом економіки та фінансів, а також налагоджені стосунки з Курським інститутом менеджменту, економіки та бізнесу, з яким підписано угоду про співробітництво.

Професорсько-викладацький склад академії разом із британськими колегами розробив і впровадив у навчальний процес модулі: «Міжнародні стандарти в бухгалтерському обліку», «Ринок фінансових послуг», «Інвестування» та ін. Налагоджено

тісні зв'язки академії з Програмою академічних обмінів Німеччини (DAAD), з Вищою банківською школою Дойче Бундесбанка (м. Хаахенбург), Американською програмою академічних обмінів ім. Фулбрайта, Британською та Американською радами з міжнародних зв'язків (ACSTR/ACCELS).

Систематично в УАБС проводяться всеукраїнські і міжнародні науково-практичні конференції за участю вчених НАН України, економічних ВНЗ Києва, Харкова, Донецька, Львова, Тернополя та інших міст країни.

Матеріальна база академії орієнтована на європейський рівень, що робить навчальний процес більш ефективним. До послуг студентів новітнє обладнання аудиторій, комп'ютерні та інтернет-класи, мультимедійний зал, навчально-тренуваль-

ний банк, спеціалізований дилінгівий клас тощо.

Показово, що в УАБС та її філіях створені всі умови студентам для отримання знань. До речі, крім висококваліфікованих педагогів та достатнього забезпечення майбутніх спеціалістів науковою і методичною літературою, для них створені всі умови для занять: аудиторії мають достатнє умеблювання, забезпечені відповідно до освітніх вимог необхідним обладнанням і новітньою комп'ютерною технікою з програмним забезпеченням. Постійно по закінченні сесії виводиться показник успішності студентів та їх участі в студентських олімпіадах з дисциплін, що вивчаються. Слід відзначити, що, крім діючої в академії системи заохочень, студенти отримують ще й іменні стипендії від комерційних банків.

У наш час професія банкіра, фінансиста, і взагалі економіста для

На фото – студенти, які отримали іменні стипендії від комерційного банку «Аваль», з ректором УАБС Анатолієм Єпіфановим та керівництвом банків

молоді стала дуже престижною, і це справедливо. Пригадаймо, що ще якийсь десяток років тому ці спеціальності були серед найбільш непрестижних, а до того ж мінімально оплачуваних професій. Проте престижність потребує і відповідної підготовки фахівців.

Фахівець – банкір, фінансист – це, насамперед, професіонал, який разом зі знанням справи, має бути і стратег, і психолог, і взагалі духовна, порядна і чесна людина. Підготовка саме таких спеціалістів є пріоритетним напрямком УАБС та й усіх вищих навчальних закладів системи Національного банку України.

Вже 10 років Українська академія банківської справи готує висококваліфікованих фахівців чи не з найсучасніших спеціальностей: банківська справа, менеджмент зовнішньоекономічної діяльності, економічна кібернетика. Із стін УАБС виходять випускники, які готові працювати в реальному секторі економіки і які потім постійно з вдячністю згадують свою *Alma mater*.

Разом із досвідченим професорсько-викладацьким складом на факультеті працюють молоді, амбітні викладачі, які своє захоплення наукою, економікою, нове бачення перспектив розвитку держави прищеплюють своїм вихованцям. Майже 75 відсотків викладачів мають наукові ступені. Викладачами кафедр банківської справи, міжнародної економіки, економічної кібернетики та кафедри іноземних мов взято курс на новітні технології та задоволення державного запиту на спеціалістів завтрашнього дня, які не тільки володіють великим багажем знань, а й володіють сучасними методами ана-

лізу, уміють прогнозувати соціально-економічну ситуацію на найближчий час та на перспективу. Новітні знання вони засвоюють у період занять як з відповідних дисциплін, так і в навчально-тренувальному банку та на практиці в комерційних банках.

Використання сучасних інформаційних технологій надає можливість максимально наблизити наукові досягнення до практичних реалій, вивчати моделі діючих банківських операційних систем, біржової діяльності тощо. Справжньою гордістю кафедри банківської справи став дилінгівий клас, у якому студенти, відчуваючи себе учасниками виробничих процесів і складних ринкових взаємостосунків, з допомогою викладачів шукають відповіді на непрості питання, які завтра поставить перед ними життя.

Постійний творчий пошук викладачів факультету сприяє ґрунтовному методичному забезпеченню навчального процесу, запровадженню нетрадиційних форм навчання: ділових та рольових ігор, дискусій, олімпіад та КВВ зі спеціальності тощо. Усе це допомагає студентам краще засвоювати матеріал, демонструвати під час сесій відмінні та добрі знання, досягати високих результатів на всеукраїнських наукових конференціях, олімпіадах, конкурсах.

Майбутні банкіри, менеджери та кібернетики під час навчання набувають міцні знання з банківської справи, менеджменту, маркетингу, оволодівають сучасними автоматизованими банківськими інформаційними технологіями, методами і засобами фізико-математичного моделювання економіки, отримують навич-

ки вирішення завдань за допомогою комп'ютерних технологій. Студенти мають можливість поглиблено вивчати ділову англійську мову, або, за бажанням, другу чи третю іноземну.

Викладачі факультету постійно займаються науковою діяльністю, систематично публікують свої роботи в міжнародних журналах, які виходять у США, Німеччині, Великобританії та інших країнах. Викладачі кафедри управління та зовнішньоекономічної діяльності підтримують добрі ділові стосунки з багатьма науковими та навчальними закладами світу. Завжди бути в курсі всіх науково-методичних новин намагаються і викладачі кафедри іноземних мов. Англійські та американські науковці, які приїздили до академії, були приємно вражені не тільки ґрунтовними знаннями з обраної спеціальності, а ще й високим рівнем викладання іноземної мови, глибокими знаннями студентів та міцною матеріальною базою навчального закладу. Є домовленість кафедри іноземних мов УАБС з представниками Британської Ради та видавництва Oxford University Press про постійне проведення на базі академії семінарів для викладачів і студентів.

Лише кілька років у нашій країні відзначається День банківських працівників. У ці дні студенти і викладачі святкують і День факультету банківських технологій. Ціла низка цікавих, яскравих заходів зайвий раз переконує в правоті слів, що ста-

ють рефреном свята: «Банкір – це звучить гордо!»

Вагомим здобутком вищих навчальних закладів системи НБУ є формування контингенту студентів із числа професійно орієнтованих випускників загальноосвітніх шкіл, гімназій, ліцеїв, а також вищих навчальних закладів I–II рівня акредитації за принципом багаторівневості освіти та цілісної системи підготовки фахівців.

Багаторівневості вищої освіти і особливо знань у банківській сфері досягається через:

1) оволодіння знаннями:

- довузівську підготовку, тобто заняття випускників шкіл, ліцеїв та гімназій на підготовчих курсах у вищій навчальній закладі системи НБУ;
- отримання кваліфікації бакалавра, спеціаліста та магістра;
- навчання випускників вищих навчальних закладів НБУ в аспірантурі, а викладачів та науковців у докторантурі і, відповідно, підготовка кандидатів та докторів наук УАБС;
- перепідготовку та підвищення кваліфікації спеціалістів у наукових центрах підвищення кваліфікації працівників системи НБУ та інших банківських і небанківських установ;

2) оволодіння знаннями прийомів і методів діяльності Національного банку, у тому числі монетарної політики економічного зростання.

Ними пишається колектив Української академії банківської справи

Навчання випускників ВНЗ, викладачів і науковців в аспірантурі та докторантурі і, відповідно підготовка і захист дисертацій з отриманням наукових ступенів кандидатів та докторів економічних наук, у спеціалізованій вченій раді Української академії банківської справи НБУ надає можливість підвищувати ефективність навчання студентів та постійно удосконалювати навчальний процес.

За період існування в Українській академії банківської справи НБУ спеціалізованої вченої ради з присудження наукових ступенів кандидата і доктора економічних наук було захищено і отримано 50 дипломів кандидата і доктора економічних наук.

Здобувачі, які захистили дисертації та отримали наукові ступені докторів і кандидатів економічних наук у спеціалізованій вченій раді Української академії банківської справи НБУ, обіймають керівні посади в уряді та Національному банку України, і ними пишається Академія. Гордістю Академії є те, що серед науковців по праву перше місце належить Віктору Юценку – Президенту України:

1. *Юценко Віктор Андрійович* – Президент України.
2. *Стельмах Володимир Семенович* – Голова Національного банку України.

3. *Сенищ Павло Миколайович* – заступник Голови Національного банку України.
4. *Яценюк Арсеній Петрович* – міністр економіки України.
5. *Кравець Віктор Михайлович* – виконавчий директор Національного банку України.
6. *Гребеник Наталія Іванівна* – директор департаменту монетарної політики.
7. *Кандибка Ольга Михайлівна* – директор фінансового департаменту.
8. *Савченко Анатолій Стефанович* – директор департаменту інформатизації.
9. *Козьменко Сергій Миколайович* – проректор з наукової роботи УАБС НБУ.
10. *Слав'янська Наталія Григорівна* – проректор з перепідготовки кадрів.
11. *Васюренко Олег Володимирович* – проректор, директор Харківського банківського інституту.
12. *В'ядрова Інна Миколаївна* – перший заступник директора Харківського банківського інституту.

Зрозуміло, що найбільша кількість серед науковців, які захистили дисертації і отримали дипломи докторів і кандидатів наук, – представники Української академії банківської справи НБУ, адже серед науковців, крім названих докторів і

кандидатів наук, більше 30 обіймають посади деканів або їх заступників, завідувачів кафедр або їх заступників, професорів і доцентів і плідно працюють в Українській академії банківської справи НБУ, тобто своїми науковими здобутками роблять гідний внесок у розробку нових теоретичних напрямків розвитку економічної науки та практично впроваджують їх в навчальний процес для забезпечення підготовки висококваліфікованих спеціалістів – майбутнє України.

Українська академія банківської справи НБУ також пишається тим, що її випускники, які отримали дипломи спеціалістів банківської справи, сьогодні обіймають провідні посади в банківській системі України і не тільки. Так, Г.П. Дашутін є, наприклад, народним обранцем.

1. *Дашутін Григорій Петрович* – народний депутат України.
2. *Шекера Володимир Вікторович* – перший заступник Генерального директора Банкотно-монетного двору НБУ.
3. *Пишний Андрій Анатолійович* – заступник голови правління ВАТ «Державний ощадний банк України».
4. *Побережний Сергій Миколайович* – заступник Голови правління АКБ «Укрсоцбанк».
5. *Польовий Федір Іванович* – заступник начальника управління діловодства НБУ.
6. *Бірюков Андрій Віталійович* – президент Українського союзу учасників НСМЕП.
7. *Повалій Віктор Анатолійович* – начальник Управління перевезення цінностей Головного управління НБУ по м. Києву і Київській обл.

8. *Дунь Сергій Володимирович* – головний бухгалтер Сумського територіального управління НБУ.
9. *Шрамко Тетяна Іванівна* – перший заступник директора Сумської ОД АКБ «Аваль».
10. *Сухінін Микола Павлович* – заступник начальника Головного управління НБУ в Автономній Республіці Крим, начальник центру інформатизації.
11. *Фішер Марина Володимирівна* – начальник центру інформатизації управління НБУ в Сумській області.
12. *Юргилевич Володимир Володимирович* – начальник центру інформатизації управління НБУ в Луганській області.
13. *Богословський Дмитро Андрійович* – заступник директора Сумської ОД «Аваль».
14. *Провозін Іван Павлович* – директор Сумської філії АКБ «Брок-бізнесбанк».
15. *Радченко Олег Володимирович* – керуючий Сумською філією АКБ «Укрпромбанк».
16. *Глотов Ігор Іванович* – заступник директора Регіонального управління АКБ «Приватбанк» (м. Київ).
17. *Яценко Сергій Валерійович* – директор управління технічної підтримки карткового бізнесу АКБ «Правекс-банк».
18. *Заворотній Володимир Григорович* – директор Регіонального управління КБ «Приватбанк» (м. Київ).
19. *Чернуха Євген Іванович* – начальник Департаменту споживчого кредитування Сумської філії АКБ «Приватбанк».
21. *Яременко Олег Вікторович* – начальник аналітичного відділу

- Першого українського міжнародного банку (м. Київ).
22. *Борисенко Роман Миколайович* – начальник управління Департаменту по роботі з персоналом АКБ «Аваль» (м. Київ).
 23. *Гусев Ярослав Олександрович* – старший радник групи радників філіальної мережі КБ «Надра» (м. Київ).
 24. *Заскока Олексій Іванович* – заступник начальника Сумського обласного управління ВАТ «Державний ощадний банк України».
 25. *Лендич Світлана Олексіївна* – начальник відділу приватних клієнтів Сумської дирекції «Укрсоцбанку».
 26. *Пилецький Олексій Сергійович* – начальник валютного відділу Сумської філії КБ «ВАБанк».
 27. *Скляренко Микола Григорович* – начальник аналітичного відділу Сумської філії КБ «Надра».
 28. *Ятлов Сергій Миколайович* – начальник відділу по роботі з пластиковими картками Сумської філії КБ «Надра».
 29. *Безносик Євген Анатолійович* – заступник директора Сумської філії КБ «Правекс-банк».
 30. *Саєнко Дмитро Семенович* – начальник відділу внутрішнього аудиту Сумської дирекції АППБ «Аваль».
 31. *Майданевич Сергій Вікторович* – начальник відділу корпоративного бізнесу Сумської дирекції АППБ «Аваль».

ДІЯЛЬНІСТЬ
НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ
З ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ЕКОНОМІЧНОГО
РОЗВИТКУ УКРАЇНИ –
ОСНОВА НАВЧАЛЬНОГО
ПРОЦЕСУ УАБС

Розвиток грошово-кредитних відносин – головний важіль економічного зростання держави

Виборовши і проголосивши в серпні 1991 року незалежність, Україна отримала змогу самостійно формувати власну банківську та грошову системи. Правовою основою функціонування банківської системи став прийнятий Верховною Радою Закон України «Про банки і банківську діяльність», який закріпив основні засади, на яких мала ґрунтуватися нова дворівнева банківська система України. Вона створювалася з метою розширення інфраструктури ринкової економіки, поліпшення обслуговування підприємців та населення, наближення банківських послуг до клієнтів.

Банківська система України створювалася і розпочинала свою роботу в надзвичайно жорсткому економічному середовищі – в умовах стрімкого падіння виробництва, цінової лібералізації, руйнівної гіперінфляції та повного дисбалансу економічних процесів. Це перешкоджало формуванню банками власної ресурсної бази та капіталу, стримувало розвиток довгострокового кредитування.

Натомість недостатній досвід роботи новостворених банків в умовах ринкової економіки призводив до підвищеної ризиковості їх діяльності. Одним із факторів, який компенсував значний рівень ризику в

діяльності банків, була висока маржа процентних ставок за короткостроковими кредитами.

Таким чином, у 90-х роках минулого століття новостворювана банківська система України від початку брала участь у розбудові економічних процесів держави в умовах загальноекономічної кризи та низьких темпів ринкових перетворень.

Слід підкреслити, що Національний банк України під керівництвом Голови Правління НБУ Ющенка Віктора Андрійовича та першого заступника Голови НБУ Стельмаха Володимира Семеновича починаючи з 1993 року докладав максимум зусиль для реалізації головного завдання – введення грошей (на початковому етапі – сурогатів грошей (купонкарбованців), а згодом введення національної валюти – гривні і виконання основної стратегічної мети, визначеної для нього законодавством, – забезпечення стабільності національної валюти шляхом проведення цілеспрямованої монетарної політики, зорієнтованої на макроекономічну стабілізацію та зниження темпів інфляції.

Впровадження Національним банком монетарної політики відбувалося за участі другого рівня вітчизняної банківської системи – комерційних банків, які відігравали і

відіграють опосередковану роль у регулюванні процесу наповнення економіки платіжними засобами. Здійснення постійного контролю за позицією грошей в економіці надало змогу підтримувати фінансову стабільність, що створило умови для поступового поживлення ділової активності і стабілізації економічних процесів та зростання ВВП.

Необхідність регулювання грошово-кредитного ринку, що виникла внаслідок покриття дефіциту державного бюджету шляхом прямого кредитування Національним банком цього дефіциту, зумовила те, що починаючи з 1995 року за ініціативи й безпосередньої участі НБУ було розроблено та впроваджено механізм випуску облігацій внутрішньої державної позики (ОВДП), емітентом яких є Міністерство фінансів, а агентом з їх розміщення – Національний банк України, тобто розпочав працювати фондовий ринок.

Слід зазначити, що майже з моменту започаткування вітчизняного фондового ринку активними його учасниками стали комерційні банки. Покриття дефіциту державного бюджету на безземісній основі шляхом перерозподілу фінансових ресурсів за допомогою облігацій внутрішньої державної позики забезпечило фінансову стабілізацію в незалежній Україні.

Однак невідповідність темпів ринкового реформування економіки України стрімкому реформуванню банківської системи, відповідно до завдань розбудови ринкової економіки, яке відбувалось на фоні поглиблення кризи платежів між виробниками (а отже, і збільшення обсягу заборгованості за позичками на фоні

подальшого спаду виробництва), дуже негативно впливала на стабільність банківської системи, що спричинило зниження її ліквідності та прибутковості.

До того ж значна частина комерційних банків, працівники яких, не володіючи прийомами і методами роботи, а простіше, не маючи належної освіти та практичних навичок, вдавалися до неконтрольованого розширення операцій та зростання їх кількості без створення відповідної системи контролю за їх здійсненням (зокрема, без налагодженої системи управління ризиками), виявилася зовсім не готовою до ефективної роботи в умовах помірних темпів інфляції та удосконалення Національним банком системи регулювання і нагляду за діяльністю другого рівня банківської системи України.

Найважливішою подією в розвитку нашої незалежної держави була здійснена Національним банком грошова реформа, тому що головну роль у проведенні цієї реформи відіграла вітчизняна банківська система на чолі з Головою Національного банку Віктором Андрійовичем Ющенко. У ході проведення реформи не лише введена національна грошова одиниця – гривня, а й було створено передумови для стабілізації грошової системи та перетворення грошей на важливий стимулюючий фактор економічного розвитку – національну валюту. Нині, уже у XXI столітті, коли Україна стала повноправним членом світової спільноти, бачимо, що запровадження власної грошової одиниці – гривні – символізувало відродження незалежної Української держави, значне підвищення її авторитету на міжнародному рівні.

Традиції виготовлення власних грошей (гривні) та грошового обігу на території нашої країни сягають у глибину віків. За часів Київської Русі наші пращури створили першу власну грошову систему, у якій основною одиницею була гривня, відлита зі срібла або золота. Удруге, вже у вигляді паперових грошей, гривня була випущена в обіг 17 жовтня 1918 року, у період існування Української Народної Республіки.

Зазначимо, що грошові знаки номіналом 2, 10, 100, 500, 1000 та 2000 гривень того часу були надруковані в Берліні. Національно-державне відродження України на початку 90-х років минулого століття відкрило нову сторінку в історії створення і впровадження в обіг грошової одиниці незалежної України – гривні.

Становлення власної грошової системи в Україні в цей період відбувалося в надзвичайно складних умовах розриву традиційних економічних зв'язків з країнами, які відродились на пострадянському просторі, глибокої фінансової кризи, зростання інфляційних процесів, прогресуючого спаду виробництва. Зважаючи на це, Національний банк України національну валюту впроваджував поетапно.

Першим кроком було введення в січні 1992 року в готівковий обіг, так би мовити, тимчасових національних грошей – українського карбованця (купонів багаторазового використання). Водночас обслуговування безготівкового обігу, на який припадала основна маса розрахунків між підприємствами і установами, здійснювалося рублем – грошовою одиницею колишнього СРСР. Натомість вже в

листопаді 1992 року функціонування рубля в грошовому обігу України повністю припиняється, і єдиним законним засобом платежу в готівковому і безготівковому обігу стає український карбованець. У результаті Україна вийшла з кола країн, які використовували рубль як грошову одиницю, і заклала вагомі правові основи для створення власної грошової системи.

Із введенням карбованця Національний банк відразу започаткував курсоутворення, запровадив національну платіжну систему, створив механізм міждержавних розрахунків, почав формувати валютний ринок, постійно його лібералізуючи, було вилучено із готівкового обігу іноземну валюту, а головне, започатковано золотовалютний резерв.

Поступово український карбованець, незважаючи на тимчасовий статус, набув усіх ознак звичайної грошової одиниці, хоча водночас він увібрав весь негатив економічних проблем перехідного періоду зростання дефіциту бюджету, гіперінфляцію, знецінення національної валюти.

З метою подолання високої інфляції Президент, Кабінет Міністрів та Національний банк України з жовтня 1994 року запроваджують програму антиінфляційних заходів. У 1995 р. – першій половині 1996 року саме ця програма антиінфляційних заходів забезпечила значне посилення стабілізаційних процесів в економіці і фінансах України.

Відповідно суттєво уповільнилися інфляційні процеси (темпи інфляції зменшилися з 10 256% у 1993 р. до 252% у 1995 р.), які вже в 1996 році набули стабільного характеру. Так у червні-липні 1996 р.

щомісячні темпи інфляції знизилися до 0,1%.

Стабілізаційні заходи позитивно вплинули на сповільнення темпів спаду обсягів валового внутрішнього продукту і промислового виробництва – з 23% та 27 3% у 1994 р. до 10% та 51% в 1996 р. відповідно. Поступово зміцнювався курс національної валюти. Починаючи з березня 1996 року вперше окреслилася тенденція зростання курсу українського карбованця щодо іноземних валют, поліпшилися результати зовнішньоекономічної діяльності, нарешті, активізувалася підприємницька діяльність та діяльність інших суб'єктів економіки, розпочався процес зростання грошових доходів та заощаджень населення.

Поліпшення економічних процесів на мікро- і макрорівні, а в цілому макроекономічної ситуації в Україні створило необхідні умови для проведення у вересні 1996 року грошової реформи та запровадження національної валюти – гривні.

Основними завданнями грошової реформи були:

- 1) заміна тимчасової грошової одиниці – українського карбованця – на повноцінну національну валюту – гривню;
- 2) зміна масштабу цін;
- 3) оздоровлення і впорядкування грошового обігу, подолання катастрофічних соціально-економічних наслідків знецінення грошей;
- 4) створення стабільної грошової системи та перетворення грошей на важливий стимулюючий фактор економічного і соціального розвитку, передусім шляхом зростання нагромаджень та інвестицій у виробництво, структурної

перебудови економіки, розвитку зовнішньоекономічних зв'язків.

Вибір прозорого варіанта й безконфіскаційного виду грошової реформи був зумовлений:

- необхідністю забезпечення довіри населення до нової національної валюти, а отже, і до політики уряду та економічних реформ, які він здійснює;
- прагненням не допустити інфляційного сплеску і порушення стабільності валютного курсу, що могло б вплинути на зниження життєвого рівня населення;
- прагненням не допустити поширення спекулятивних операцій під час обміну карбованців на гривні;
- прагненням створити прийнятний соціальний клімат, не допустити психологічного і соціального напруження в суспільстві через грошову реформу.

Грошова реформа в Україні проводилася з 2 по 16 вересня 1996 року. Для обміну карбованців на гривні була створена розгалужена мережа обмінних пунктів комерційних банків, яких загалом налічувалося 10 320. Для обслуговування пенсіонерів було залучено 14 033 підприємства зв'язку, у тому числі в сільській місцевості 11 048, створено 91 851 комісію з обміну на підприємствах, в організаціях та установах. Це надало змогу забезпечити оптимальні зручності для населення і провести реформу організовано, без значних соціальних конфліктів.

За період реформи банківською системою було вилучено 97% емітованих до реформи карбованців. Протягом п'ятнадцяти днів щодо обміну карбованців на гривні звернуло-

ся 11,3 млн чол., тобто 28% загальної кількості дорослого населення, у тому числі 3 млн пенсіонерів. Майже дві третини вилучених з обігу карбованців було обміняно населенню на гривні. Поряд із прямим обміном на гривні карбованці вилучалися з готівкового обігу також шляхом купівлі населенням товарів, оплати послуг, розміщенням вкладів у банках. 2–16 вересня 1996 року в готівковому обігу одночасно використовувалися як гривні, так і карбованці з поступовим вилученням останніх. Практично з цього часу єдиним законним засобом платежу в Україні стала гривня.

Грошова реформа сприяла забезпеченню фінансової стабільності, прискоренню розрахунків, залученню готівки до банківської системи, стабільності курсу національної валюти щодо іноземних валют.

Важливим позитивним результатом грошової реформи стало те, що вдалося утримати стабільність на грошовому, споживчому та валютному ринках. Головне полягало в тому, що темпи інфляції до кінця 1996 року постійно знижувались – із 2,0% у вересні до 0,9% в грудні. Курс гривні щодо іноземних валют був стабільним: на рівні, який склався напередодні реформи, – 176 грн за 100 дол. США.

Отже, введення повноцінної національної валюти – гривні забезпечило умови для прискорення подальшого реформування економіки.

Грошова реформа в Україні була дійсно надзвичайною подією для нашої країни, у результаті якої Україна набула одного з найважливіших чинників державності. Адже повна заміна в готівковому обігу за корот-

кий термін (два тижні) грошових знаків на національну валюту – гривню, а разом із цим зміна масштабу цін та переведення всієї грошової системи на нову грошову одиницю – гривню – в Україні відбувалася вперше.

Відкритий безконфіскаційний, а головне, прозорий характер реформи показав усьому світові, що Україна на демократичних засадах регулює відносини держави й народу. Таким чином було створено умови для прискорення цілої низки позитивних соціально-економічних змін, що сприяло зростанню довіри іноземних інвесторів до нашої країни. Сьогодні можна з упевненістю стверджувати, що Національним банком грошову реформу в Україні було проведено успішно, а поставлені завдання виконано.

Позитивний вплив грошової реформи на макроекономічну стабілізацію очевидний, але поряд з цим необхідна і фінансова стабілізація, забезпечення якої, у свою чергу, є основною метою Національного банку. Грошово-кредитна політика Національного банку після грошової реформи і до цього часу спрямована на подальше зміцнення стабільності національної грошової одиниці – гривні, підтримку й прискорення ринкових перетворень в економіці, підвищення ефективності функціонування банківської системи та вдосконалення управління грошово-кредитним і валютним ринками.

Ось чому засади й цілі Національного банку України щороку визначаються Основними напрямками грошово-кредитної політики, розроблюваними на підставі положень ст. 99 Конституції України, законів стосовно банківської діяльності та держав-

ного бюджету, програм уряду щодо економічного й соціального розвитку, та з огляду на необхідність забезпечення доходів бюджету, запровадження режиму жорсткого обмеження бюджетних витрат, запобігання фінансовій кризі, удосконалення розрахунків і пом'якшення кризи неплатежів.

Внутрішня стабільність гривні та контроль за цінами на внутрішньому споживчому ринку забезпечувалися шляхом регулювання обсягів грошової маси, визначення межі її приросту відповідно до реальної зміни ВВП та встановленого рівня інфляції. Унаслідок цього інфляція стала керованою, з'явилися передумови для підвищення ділової активності.

Україна як незалежна держава заявила про прагнення забезпечити конвертованість національної валюти, підписавши ще в 1992 році Статті Угоди Міжнародного валютного фонду (Статут МВФ) та взявши на себе зобов'язання щодо організації власної валютної системи, передбачені Статтею XIV Статуту.

Подальший розвиток валютного ринку, поступова стабілізація національної валюти створили передумови для наступного важливого кроку: 24 вересня 1996 року Україна заявила про прийняття зобов'язань за Статтею VIII Статуту МВФ, що засвідчило офіційне міжнародне визнання гривні конвертованою за точними операціями.

Таким чином, уперше за роки незалежності України було:

- розширено можливості фізичних осіб – резидентів та нерезидентів – у здійсненні соціальних платежів в іноземній валюті за межі країни;

- надано право нерезидентам через уповноважені банки, в яких відкрито рахунки «Лоро» в гривнях, купувати на вітчизняному валютному ринку іноземну валюту за умови підтвердження, що ці кошти отримані юридичною особою-нерезидентом у результаті експортно-імпортних операцій;
- дозволено фізичним особам-нерезидентам відкривати в установах банків рахунки як у національній, так і в іноземній валютах на тих самих умовах, що передбачені для резидентів.

Проведення грошової реформи та приєднання до Статті VIII Статуту МВФ поліпшило умови роботи на вітчизняному валютному ринку як резидентів, так і нерезидентів, стимулювало зростання надходжень іноземної валюти в Україну, сприяло створенню інвестиційного клімату, стабільності курсу гривні.

На стабільність курсу національної валюти, безумовно, впливає вибір режиму курсоутворення. Адже кожен режим обмінного курсу має свої переваги та недоліки.

Вибір режиму курсоутворення в країнах із перехідною економікою, у тому числі в Україні, був важливою складовою стабілізаційної стратегії на початку реформ. Наприклад, деякі європейські країни, такі, як Хорватія, Чехія, Естонія, Угорщина, Польща і Словаччина, надали перевагу фіксованому, інші, до яких належать Албанія, Болгарія, Македонія, Латвія, Литва, Румунія та Словенія, – гнучкому режиму обмінного курсу. Наразі майже всі країни на пострадянському просторі при запровадженні програм стабілізації обрали гнучкий режим обмінного

курсу, але з плином часу застосували так звану прив'язку до долара США або німецької марки.

Україна в процесі запровадження використовувала кілька режимів – від множинного до фіксованого з подальшим переходом до керованого плаваючого курсу.

Етапом у проведенні політики обмінного курсу в нашій країні була відмова в жовтні 1994 року від режиму множинного валютного курсу і запровадження уніфікованого валютного курсу. Він був зумовлений своєрідним економічним середовищем, основою якого була, як усі пам'ятають, лібералізація більшості цін, скасування переважної частини експортних квот і ліцензій, а разом із цим ще й початком роздержавлення і приватизації.

Розглядаючи такі дії з позиції сьогодення, можна стверджувати, що на той час запровадження програм стабілізації та водночас проведення грошової реформи і введення в обіг національної валюти – гривні, а разом із цим режиму обмінного курсу в Україні дало позитивні результати, адже сприяло зниженню інфляції, стало важливим кроком на шляху підтримки стабільності національної валюти. Такі дії надали змогу як іноземним державам, так і інвесторам оцінити перспективи щодо майбутніх прибутків унаслідок здійснення інвестиційної політики.

До того ж слід зазначити, що випуск державних цінних паперів і приплив короткострокових капіталів нерезидентів сприяли запобіганню девальвації національної валюти, адже вже протягом 1996 року номінальний курс гривні зменшився всього на 5,5%, а з урахуванням індексу

інфляції, який становив 39,7%, реальне його значення зросло на 34%, що можна вважати переходом до курсової стабільності після значної девальвації 1994–1995 рр.

Однак азіатська (1997) та російська (1998) фінансово-валютні кризи призвели до нових курсових коливань. З метою зниження її негативних наслідків Національним банком України тимчасово було введено деякі обмеження на валютному ринку, які, втім, не стосувалися Статті VIII Статуту МВФ. Обмежувальні заходи відіграли позитивну роль у підтриманні стабільності, надали змогу уникнути обвалу гривні та його вкрай негативних наслідків для економіки.

На сучасному етапі Національний банк України провадить лінію розвитку валютного регулювання шляхом лібералізації, підтвердженням чого є те, що ще на початку 2000 року в Україні офіційно було запроваджено режим плаваючого обмінного курсу. Він сприяє інтеграції нашої країни у світову економіку, збалансуванню попиту і пропозиції іноземної валюти, збереженню валютних резервів, підтриманню конкурентоспроможності українських товаровиробників.

Введення плаваючого курсу та інших заходів поглибили лібералізацію валютного ринку та зменшили обсяг арбітражних операцій, забезпечили стабілізацію обмінного курсу, подальший розвиток безготівкового і готівкового валютного ринків, а також зовнішньоекономічної діяльності, збільшення припливу валюти до України та збереження міжнародних валютних резервів Національного банку України. Отже, ста-

більшість обмінного курсу значною мірою залежить від зростання пропозиції, що є наслідком збільшення припливу валютних надходжень у результаті позитивного сальдо торговельного балансу, поліпшення умов праці зовнішніх інвесторів.

При значному зростанні пропозиції та обсягів торгів дії Національного банку спрямовані: по-перше, на недопущення значної ревальвації обмінного курсу гривні та суттєвого погіршення умов діяльності вітчизняних виробників-експортерів, що забезпечило підтримання стабільності ринку і курсу гривні; по-друге, на поповнення золотовалютних резервів НБУ за рахунок викупу на ринку надлишкової пропозиції іноземної валюти. У наш час валютні резерви Національного банку України перевищують 15 млрд доларів.

Зростання валютних надходжень та зважена валютно-курсова політика НБУ забезпечили загальну стабільність готівкового валютного ринку і поповнення валютних ресурсів комерційних банків.

Реальність свідчить про позитивний вплив лібералізації та режиму плаваючого курсу гривні на ситуацію на валютному ринку, про зростання довіри до валютної політики з боку економічних суб'єктів і населення, нормалізацію та оздоровлення ситуації. Збільшення обсягів експортних надходжень, помірний попит на валютні кошти, стабілізація ринку в умовах введеної на початку року торговельної сесії, вирішення урядом питань щодо реструктуризації зовнішнього боргу, бездефіцитний бюджет, а також недопущення дестабілізації ринку нафтопродуктів стали основними факторами стабіль-

ності валютного ринку, сприяли зростанню економіки.

За будь-яких режимів завдання валютної політики центрального банку полягає в підтримці відносної стабільності курсу національної валюти. Однак відсутність розвинутих фінансових ринків не дає змоги центральному банку широко застосовувати для регулювання обмінного курсу інструменти непрямой, опосередкованої дії, а саме: операції на відкритому ринку. За таких умов запровадження плаваючого курсу може призвести до нестабільності валютних курсів. Таку невідповідність між курсовим режимом і наявними інструментами регулювання обмінного курсу центральний банк змушений компенсувати проведенням більш жорсткої монетарної політики.

Важливим етапом еволюції банківської системи України, який розширив сферу діяльності комерційних банків, стало формування валютного ринку. Постійне вдосконалення Національним банком порядку проведення комерційними банками та іншими суб'єктами господарювання операцій на валютному ринку сприяє стабілізації валютного курсу національної грошової одиниці – гривні, підвищенню довіри громадян і підприємців до неї як засобу накопичення та інвестування, а отже, і створенню основи для широкої участі комерційних банків у процесі довгострокового інвестування вітчизняної економіки.

Таким чином, першочерговим завданням України є забезпечення економічного зростання, боротьба з інфляцією. Воно вирішується шляхом реалізації фіскальної і грошово-

кредитної політики. Адже в основі грошово-кредитної політики лежить теорія грошей, що вивчає вплив грошей на стан економіки в цілому. Метою грошово-кредитної політики є контроль над грошовою масою для регулювання грошової пропозиції.

Під грошово-кредитною політикою України слід розуміти сукупність заходів економічного регулювання грошового обігу і кредиту, спрямованих на забезпечення стійкого економічного зростання шляхом впливу на рівень і динаміку інфляції, інвестиційну активність та інші найважливіші макроекономічні процеси.

Отже, грошово-кредитна політика – найважливіший метод державного регулювання відтворювальних процесів у виробництві з метою забезпечення найбільш сприятливих умов для економічного розвитку.

Таким чином, основною метою грошово-кредитної політики є підтримка економіки держави шляхом створення умов для досягнення відтворювальних процесів у виробництві з метою забезпечення економічного зростання. Натомість необхідно провадити також зважену державну політику регулювання грошового обігу, яку й виконує головний координатор – Центральний банк України.

Виходячи з наведеного, головною метою грошово-кредитної політики Національного банку України є підтримка стабільності національної валюти – гривні та забезпечення виваженої системи платежів і розрахунків як однієї з найважливіших складових розвитку економіки держави. Основою діяльності Національного банку в регулюванні економіки є за-

безпечення стабільності національної валюти, рівноваги платіжного балансу, стабільних темпів економічного зростання та зайнятості.

Слід підкреслити, що на початку розвитку незалежної держави основною метою Національного банку України була боротьба з інфляцією, а потім з її наслідками – гіперінфляцією. Однак із введенням національної валюти – гривні вона втратила свою актуальність, а натомість на передній план вийшла грошово-кредитна політика.

Здійснюючи грошово-кредитну політику, Національний банк України досягає стабільного розвитку економіки, зміцнення грошового обігу, збалансованості економічних процесів, завдяки чому вирішує стратегічні завдання розвитку економіки. Вирішення цих завдань досягається проведенням виваженої грошово-кредитної політики, яка має бути спрямована на розширення кредитної діяльності банків, а в іншому – на її скорочення, перехід до політики «дорогих грошей».

Отже, за допомогою грошово-кредитного регулювання пом'якшуються економічні процеси, стримується інфляція, а разом із цим провадиться розвиток інвестиційної діяльності та стимулювання капіталовкладень у різні галузі економіки держави.

Слід мати на увазі, що грошово-кредитна політика здійснюється як економічними, так і адміністративними методами впливу. Так, в одному випадку Національний банк України впливає на ці процеси через ліквідність комерційних банків, а з іншого – встановлює ліміти щодо кількісних і якісних параметрів діяльності банків.

Грошовий ринок завжди стимулював розвиток економіки, що можна простежити на залежності між обсягами грошової маси, швидкістю обігу грошей, випуском продукції і рівнем цін. Аналіз статистичних даних країн дальнього зарубіжжя показує, що:

- рівень зростання пропозиції грошей і середній рівень цін практично лінійно залежні, коли коефіцієнт більше 0,9 для всіх грошових агрегатів;
- рівень зростання пропозиції грошей і реального виробництва не пов'язані між собою там, де приріст грошової маси більший ніж 18% на рік. У країнах же з меншими темпами зростання грошової маси існує практично лінійна залежність з коефіцієнтом близько 0,1;
- рівень інфляції і рівень зростання реального продукту не можуть бути взаємозалежні.

Зрозуміло, що зростання інфляції – негативний показник. Для його вирівнювання разом з економічними заходами, які здійснює держава, Національний банк України вживає заходів щодо зниження загальних витрат шляхом обмеження або скорочення пропозиції грошей унаслідок продажу державних облігацій на відкритому ринку для того, щоб знизити резерви комерційних банків, та збільшує резервну норму, що автоматично звільняє комерційні банки від надлишкових резервів, та інші заходи, тобто проводить політику «дорогих грошей».

Комерційні банки з метою поліпшення своїх позицій у цьому випадку утримуються від надання нових кредитів та позичок, тобто за рахунок

цього грошова пропозиція скорочується, що призводить до підвищення норми процентної ставки за кредит, що, у свою чергу, негативно впливає на інвестиційну діяльність, але такі дії обмежують інфляцію. Таким чином, Національний банк України здійснює політику «дорогих грошей», що й обмежує їх пропозицію.

Натомість політика дешевих грошей забезпечує комерційним банкам необхідні резерви, тобто можливість надання позичок, і призводить до зростання грошової пропозиції.

Слід мати на увазі й таке: швидкість обігу грошей має тенденцію змінюватися в напрямку, протилежному пропозиції грошей, тим самим гальмуючи або ліквідуючи зміни в пропозиції грошей. Іншими словами, коли пропозиція грошей обмежується, швидкість обігу грошей схильна до зростання, і, навпаки, коли пропозиції грошей збільшується, як правило, зменшується швидкість грошового обігу.

Говорячи про грошово-кредитну політику, не можна не визначити основні інструменти, за допомогою яких Національний банк України проводить цю політику стосовно комерційних банків. До таких інструментів належать: політика обов'язкових резервів, політика рефінансування, політика операцій на відкритому ринку з цінними паперами, валютне регулювання, управління наявною грошовою масою та інші, а також деякі заходи, що мають твердий адміністративний характер.

Серед досягнень банківської системи України – створення ефективної та потужної платіжної системи на основі впровадженої у 1994 році

Системи електронних платежів (СЕП). Її було розроблено фахівцями Національного банку в найкоротший термін, за умов мінімальних капітальних та експлуатаційних витрат. Основною метою вдосконалення СЕП у 1997 році стало її реформування у зв'язку з переходом вітчизняної банківської системи на Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку та звітності (МСБО). Запровадження на базі МСБО практики щоденного складання звітних балансів та різноманітних економічних показників по банківській системі України підвищило прозорість банківської діяльності та функціонування грошово-кредитного ринку, сприяло поліпшенню інформаційного забезпечення управлінських і наглядових функцій Національного банку України.

Комерційні банки – основна складова кредитної системи держави. У сучасних умовах збільшується потреба в ефективних та стабільних банках, від яких значною мірою залежить відновлення економічного зростання. Це зумовлює необхідність постійного нагляду за їх функціонуванням, який здійснюється та вдосконалюється Національним банком від часу створення в нашій країні дворівневої банківської системи. Реєстрація банків та ліцензування їхньої діяльності, банківський нагляд і аудит на основі аналізу звітності та економічних нормативів становлять базу для всебічного регулювання діяльності комерційних банків з боку Національного банку України. Система банківського нагляду в Україні покликана попередити невважене та ризикове ведення банківського бізнесу, щоб не до-

пустити втрат коштів інвесторами, а отже, підвищити довіру до банківської системи в цілому.

Основними фінансовими проблемами вітчизняних банків залишаються капіталізація та підвищення якості активів. До того ж у структурі капіталу українських банків протягом останніх років спостерігається позитивна тенденція до зростання питомої ваги статутного фонду.

Національний банк України надає особливого значення процесу капіталізації банківської системи, тому виконання комерційними банками ліцензійних вимог щодо мінімального розміру капіталу та програм капіталізації перебуває під його постійним контролем.

Стабілізація банківської діяльності і подальший економічний розвиток перебувають у тісному взаємозв'язку з поступовим нарощенням капіталу. Воно може відбуватися не лише за рахунок залучення коштів акціонерів, а й у результаті реорганізації банків шляхом їх злиття чи приєднання. Такі інтеграційні тенденції є актуальними з огляду на зниження за рахунок цього системного ризику.

Поступове нарощення капіталу не означає, що для банківської системи пріоритетним є збільшення розмірів кожного окремого банку. Масштаби вітчизняної економіки потребують і будуть потребувати в майбутньому наявності як великих, так і малих банків. Великі, зі значним капіталом та ресурсами, мають можливість підтримувати складні виробничі структури, надавати їм кредити на фінансування важливих програм. Вони більше пристосовані до виконання функцій розрахункового

центру для цілої галузі внаслідок розвиненої структури філій. Крім того, великі банки вже сьогодні є справжніми донорами для своїх клієнтів, надаючи їм широкий спектр послуг.

Водночас перспективною для вітчизняної банківської системи є наявність поряд з великими і малих банківських структур. Малі банки мають свої переваги: більшу гнучкість, керованість, більші можливості щодо індивідуального підходу до клієнта.

Одним з основних видів діяльності вітчизняних банківських установ є кредитування. На жаль, для України, як і для інших країн із перехідною економікою, характерне несвоєчасне повернення банкам наданих кредитів, особливо сільгоспвиробниками. Це знижує їх прибутковість і є однією з причин незадоволеного попиту на кредити.

З метою підвищення надійності та стабільності банківської системи, мінімізації впливу неповернутих кредитів на її роботу комерційні банки формують резерв для відшкодування кредитних ризиків. Скасування Національним банком у 1998 р. обмежень щодо участі іноземного капіталу в банківській системі України створило базу для інтенсифікації його припливу на вітчизняний ринок і не тільки. Реалії сьогодення – іноземний «Райффазенгруп» викупив акції АКБ «Аваль», тобто практично став володіти цим банком.

На нашу думку, іноземні банки, не обтяжені проблемними позиками, які є «спадком» минулого багатьох вітчизняних банків, повинні пропонувати дешевші кредити, що посилює конкуренцію на українському

банківському ринку. Це має спонукати наші банки, скажімо, збільшувати масштаби класичних банківських операцій, за рахунок чого отримувати доходи. Найперспективнішою сферою діяльності для них має стати кредитування економіки України, що сприятиме розвитку її реального сектора.

Співробітництво банків із реальним сектором – необхідна передумова стабілізації виробництва та розширеного економічного зростання в країні. Серйозною перешкодою на цьому шляху є стан самого реального сектора, його підприємств. Не всі з них виробляють конкурентоспроможну продукцію зі стабільними попитом та вчасною оплатою. Негарди виробників позначаються на роботі банків, у яких збільшується обсяг несвоєчасно повернутої заборгованості, скорочуються залишки на рахунках клієнтів, що стає на заваді розширення масштабів діяльності.

До того ж кредитний потенціал вітчизняних банків залежить від ступеня довіри до банківської системи з боку населення, кошти якого є основою довгострокового інвестування. За обставин, коли зовнішні джерела фінансування стають усе менш доступними, підвищення довіри громадян до банків, повернення коштів у банківський сектор та спрямування їх на потреби економіки становить одне з найважливіших завдань банківської системи України.

Проблема залучення коштів у банківську систему має загальнодержавне значення. Зважаючи на це, а також з метою створення відповідних умов щодо поліпшення стану забезпечення ресурсами банківської системи у нашій країні створено і

діє Фонд гарантування вкладів фізичних осіб. Відтак закладено основу налагодження сталих стосунків із наймасовішим кредитором вітчизняної економіки – українським громадянином – та фундамент для вирішення однієї з найгостріших проблем розвитку банківської системи. Актуальним залишається питання щодо амністії нелегально вивезених за кордон капіталів як засобу поповнення ресурсної бази вітчизняних банків.

У сучасних умовах одним із факторів, що сприятиме додатковій мобілізації ресурсів банківською системою, є всебічне розширення безготівкової сфери розрахунків населення за товари і послуги на основі впровадження Національної системи масових електронних платежів (НСМЕП). Координатором процесу створення і впровадження НСМЕП є Національний банк України. Зусилля комерційних банків мають бути спрямовані на активізацію безготівкових розрахунків за допомогою національних пластикових карток, поширення практики зарахування заробітної плати та інших соціальних виплат на банківські рахунки, здійснення через установи банків комунальних платежів, проведення роз'яснювальної роботи серед населення щодо переваг використання безготівкових розрахунків при оплаті за товари та послуги.

Крім того, залученню коштів на рахунки банків сприятиме вдосконалення банківськими установами обслуговування клієнтів, поліпшення якості та розширення спектру пропонувананих послуг.

Поступове нарощення комерційними банками України власної ре-

сурсної бази, кредитного потенціалу створюватиме в перспективі основу для широкого залучення цих кредитних інститутів до процесу відновлення вітчизняного виробництва, його технічного переоснащення шляхом довгострокових позик. Поки що можливості банківської системи щодо довгострокових вкладів в українську економіку обмежені фінансовим потенціалом кожного окремого банку. До того ж довгострокове кредитування пов'язане з більшим ризиком, ніж короткострокове. З огляду на це перспективним вбачається консорціумне кредитування, яке надає змогу реалізовувати значні проекти шляхом об'єднання кредитних ресурсів кількох банків при одночасному дотриманні ними економічних нормативів щодо максимального розміру ризику на одного позичальника.

Фінансовий стан і функціонування вітчизняної банківської системи на сучасному етапі її розвитку є предметом постійної уваги з боку органів влади та Національного банку України. З цією метою передбачено низку заходів, серед яких:

- забезпечення розбудови банківської системи, здатної ефективно й адекватно діяти в умовах ринкової економіки;
- удосконалення системи нагляду НБУ за діяльністю комерційних банків;
- відновлення довіри населення до банківської системи, мобілізація нею коштів з подальшим вкладенням їх у реальну економіку;
- розвиток фінансових інструментів для поліпшення грошово-кредитного регулювання шляхом впровадження ринкових відно-

син, а не за рахунок директивного розподілу кредитів;

- розв'язання проблеми неплатежів;
- подальше вдосконалення і підвищення ефективності національної платіжної системи, що сприятиме розширенню безготівкових розрахунків, здійснюваних населенням, скороченню обсягів готівки поза банками.

Здійснення поставлених питань можливе внаслідок масштабного кредитування реального сектора економіки, якому має передувати забез-

печення стабільного розвитку економічної системи, що надаватиме перевагу спрямовуванню фінансових ресурсів у сферу інвестування, а не придбанню матеріальних активів довгострокового використання чи іноземної валюти.

Отже, про нарощення обсягів кредитування можна говорити лише після створення відповідних умов для безпечного та ефективного його здійснення. Це – загальнодержавне завдання, у розв'язанні якого повинні брати участь усі гілки влади і, звичайно, самі банки.

Запровадження і розвиток монетарної політики Національного банку України

Шлях становлення незалежної Української держави після розпаду СРСР виявився більш складним і важким, ніж передбачалося на початку демократичних перетворень, але альтернативи державній незалежності немає і не може бути.

Отже, досягти поставленої мети, законодавчо закріпленої в Конституції України, – справа честі й гідності органів влади і управління та й усього народу України.

Із проголошенням у серпні 1991 року незалежності Україна дістала змогу самостійно сформуванню разом з органами державної влади Національний банк і банківську систему, які розпочали свою роботу в надзвичайно жорсткому економічному середовищі – в умовах стрімкого падіння виробництва, лібералізації цін, руйнівної гіперінфляції та повного дисбалансу економічних процесів. Це перешкоджало формуванню банками власної ресурсної бази та капіталу, стримувало розвиток довгострокового кредитування.

Слід підкреслити, що на початку 1990 років почались, можна сказати, революційно-бурхливі темпи переходу до ринкової економіки в Україні, які не могли не торкнутися кредитної системи, а разом з нею затягнули в коло проблемних питань ціноутворення, приватизації та ін.

Перехід до ринкової економіки в цих секторах економіки з точки зору спрямованості і динаміки був швидше самоціллю, ніж чинником розвитку реальної економіки. Унаслідок цього економічні перетворення набували форм, неадекватних загально-економічному змісту перехідних процесів. Це було зумовлено низкою причин об'єктивного і суб'єктивного характеру, наприклад, лібералізація в секторах економіки не була доповнена ефективним режимом регулювання всієї економічної системи. Методи приватизації, як і система державного регулювання окремих галузевих секторів економіки, таких, як природні і штучні монополії, науково-технічний прогрес і деякі інші, не сприяли створенню передбачуваних ринковою моделлю економіки ефективних ринків товарів, капіталів і праці.

Можна з упевненістю стверджувати, що початково вибраний Україною шлях був реально зорієнтований не на формування нової економічної системи, а на форсоване створення окремих просунених ринкових форм, а тому виявився неефективним.

Відсутність необхідної виваженої економічної політики, а також відповідно насиченого конкурентного середовища, що було зумовлене не-

розвиненістю виробництва засобів споживання і тією обставиною, що в багатьох найважливіших сферах економічної діяльності провідні позиції історично належали монополіям, в кінцевому результаті призвели до негативних наслідків. До того ж процеси перетворення економіки відбувалися стихійно. Ліберальні економічні реформи мали гіпертрофованій характер, їх функціонування не було скоординоване з функціонуванням інших економічних форм.

Забезпечуючи вирішення окремих тактичних завдань, такий метод побудови ринкової економіки спричинював поглиблення раніше існуючих економічних диспропорцій і негативний розвиток економічної системи, породжував додаткові соціально-економічні проблеми, серед яких – посилення диференціації населення за рівнем прибутків на фоні загального їх зниження, безробіття, криміналізація суспільства.

У свою чергу, ці проблеми створили умови, несприятливі для розвитку реформ і становлення економічного фундаменту розбудови суспільства з ринковою економікою. При цьому принципово важливе значення має проблема оптимального поєднання ліберальних та ринкових методів управління. Отже, у цих умовах неринкової економічної структури досягнення системного результату неможливе, адже він повинен був забезпечити стабільний економічний розвиток та зростання при прийнятній інфляції і формуванні монетарної економіки, тобто економіки, збалансованої за платоспроможним попитом і товарною пропозицією при розвиненій функції пропозиції, що зумовлює необхідність все

більшого застосування разом з ліберальними керованих методів управління.

При цьому, чим захищенішою є національна валюта і сприятливіше перспективи національного виробництва, тим більш ліберальним, за інших рівних умов, може бути режим економічного регулювання.

Однак самі ці параметри передбачають низьку інфляцію, невисокі процентні ставки, сприятливий податковий клімат, відсутність серйозних перешкод на шляху створення конкурентного середовища, ефективну систему центрального і місцевого управління. Оцінка внутрішньої ситуації в Україні до 2000 року дозволяє констатувати відсутність таких передумов і, отже, об'єктивної основи для застосування ліберальних методів домінуючих в системі регулювання.

Мова, зрозуміло, йде не про те, що на той час ліберальним методам економічного регулювання не було місця в Україні. Вони були, але ці методи повинні були використовуватися максимально. Ліберальні методи регулювання стають дуже ефективними в умовах досить насиченого конкурентного середовища або коли їх застосування реально сприяє створенню такого середовища. У цьому аспекті необхідно було застосувати неадекватні важелі впливу з метою досягти економічної стабільності і регулювання фінансово-кредитних відносин шляхом запровадження монетарної політики.

Зазначимо, що біля витоків монетарної політики стоїть відомий усьому світові економіст, академік Національної академії наук України М.І. Туган-Барановський, який у

своїй праці «Паперові гроші і метал» (1917) виклав оригінальні погляди на монетарну політику. Його наукові праці присвячені дослідженню економічних криз, розвитку капіталізму в Росії і Англії, проблемам кооперації. У 1894 році Туган-Барановський отримав ступінь магістра політекономії за працю «Промислові кризи в сучасній Англії, їх причини і вплив на народне життя». Головну причину криз Туган-Барановський бачив в особливостях руху позичкового капіталу та в обмеженості банківських ресурсів.

Підсумком вивчення історії російської промисловості слід вважати появу його наукової праці «Російська фабрика в минулому і сьогодні» (1898), фактичний матеріал якої і ряд окремих висновків і спостережень зберегли своє значення і в наш час.

Отже, всесвітньо визнаним, як стверджують науковці-економісти, є науковий внесок М.І. Туган-Барановського в теорію економічних циклів і криз. Адже теорія економічних циклів ученого розглядається у світовій економічній літературі як така, що знаменувала собою розрив з минулим, визначила якісно новий етап у розвитку цієї теорії та здобула високу оцінку в економічних дослідженнях Е. Хансена, працях Дж. М. Кейнса, Шумпетера та ін.

Показово і те, що М.І. Туган-Барановському належить теоретичне обґрунтування питання про рушійну силу інвестицій в розвитку виробництва, тобто саме Туган-Барановський перший ввів функцію інвестування в теоретичну модель циклічного розвитку промисловості і сільського господарства.

В умовах економічної кризи та гіперінфляції 90-х років минулого століття Національний банк України саме і пов'язав макроекономічні аспекти діяльності з формуванням і здійсненням монетарної політики.

Під монетарною політикою слід розуміти дії Національного банку з метою впливу на загальну грошово-кредитну ситуацію в економіці держави. Отже, основні функції НБУ на макrorівні того періоду можна виразити через: введення національної валюти в обіг; розробку і проведення власне монетарної політики, включаючи управління процентними ставками, обмінними курсами і міжнародними резервами тощо; функцію банку банків, у тому числі як роль кредитора в останній інстанції; функцію банкіра уряду, його фінансового консультанта й управляючого державним боргом.

Нагадаємо, що на діяльність НБУ впливають передусім такі фактори: значні інфляційні та девальваційні очікування населення; несприятливий інвестиційний клімат у країні (обсяг іноземних інвестицій в економіку України в розрахунку на душу населення можна вважати найнижчим серед країн із перехідною економікою); певні труднощі з виконанням поточного бюджету та в енергетично-паливному секторі економіки тощо.

Тому для стримування антиінфляційних процесів потрібно було насамперед вирішити численні структурні економічні проблеми, реформувати податкову систему та пов'язану з нею законодавчу базу, всебічно й у загальнонаціональному масштабі підтримувати тенденцію економічного зростання. Зокрема, Національ-

ний банк України від початку стимулює процес реформування банківської системи як основного фінансового посередника в ланцюгу «заощадження – інвестиції».

При цьому макроекономічна політика спрямовується на продовження та поглиблення економічної стабілізації та економічного розвитку держави з метою надати їм незворотного характеру, не допустити припинення розвитку позитивних процесів в економіці внаслідок зростання інфляції. Виникнення інфляційного тиску на цій стадії економічного відновлення свідчило про нагальну необхідність прискорення структурних реформ в економіці та податковій системі, адже саме вони надають змогу знайти компроміс в альтернативі «економічне зростання – інфляція». Зрозуміло, що чинники зростання інфляції – в реальному секторі економіки та у фіскальній політиці держави.

Мікроекономічна діяльність Національного банку, охоплюючи низку технічних питань (які стосуються платіжної системи), спрямована на створення середовища для ефективного функціонування банківського сектору всередині країни і передбачає організацію контролю, а в разі необхідності й управління платіжною системою. Завдання Національного банку полягає в гарантуванні того, щоб недоліки в діяльності банків, якщо вони мають місце, не знижували ефективності ринків або тих видів діяльності, у зв'язку з якими виникає необхідність платежів, що зумовлює необхідність посилення функції нагляду і регулювання.

Слід мати на увазі, що як банківська, так і фінансова діяльність,

відповідно й інші види економічної діяльності, метою яких є максимізація прибутку, припускають ризик.

Функція Національного банку, пов'язана з контролем, саме і спрямована на обмеження різних видів ризику шляхом нагляду і дотримання нормативів, наприклад, співвідношення між короткостроковими активами і пасивами, між різними видами активів і власним капіталом, аналізом ризику активів тощо. Тобто для розуміння цього можна навести кілька рівнів контролю: платоспроможність, ліквідність, аналіз окремих показників балансу та їх співвідношення і низку спеціальних нормативів.

До речі, інструменти, які застосовує Національний банк для досягнення стабільних цін і курсів обміну валют, залежать у першу чергу від розвитку банківської системи, а разом із цим і від політичної стабільності. В основному це інструменти, які служать застосуванню і здійсненню монетарної політики. За механізмом дії ці інструменти поділяються на прямі й непрямі.

До прямих інструментів монетарної політики належать: обмеження на величину відсоткових ставок; агреговані та індивідуальні кредитні межі – правила розміщення кредитів для певних комерційних банків (наприклад, надання Національним банком цільового кредиту Промінвестбанку з метою розміщення саме в конкретній галузі промисловості); резервні вимоги (хоча за деякими ознаками їх класифікують як непрямі); встановлення обмежень щодо співвідношення ліквідності в балансових статтях, які відповідають операційним цілям Національного

банку, до яких належать управління внутрішніми активами банківської системи в цілому, іноземними резервами, резервними зобов'язаннями, грошовими агрегатами, відсотковими ставками тощо.

Слід також мати на увазі, що ціна на ресурси (матеріальні або фінансові) у ринковій економіці виконує як така дві економічні функції – інформаційну і розподільну. Ось чому нереальна структура цін дає хибне уявлення про те, які виробництва та галузі працюють ефективно, а які є збитковими. Відповідно відбувається процес прийняття хибних рішень щодо кредитування, адже нереальні ціни створюють хибну картину розвитку тієї чи іншої галузі, а отже, кредитуються збиткові галузі, що в кінцевому результаті призводить до зростання дефіциту бюджету і провокує підвищення темпів інфляції. До того ж завищені ціни на кредитні ресурси (процентні ставки) провокують непропорційне зростання внутрішнього кредиту та його неефективний розподіл між економічними суб'єктами як на макро-, так і на мікрорівнях, а результат таких дій призводить знову ж таки до інфляції.

Наразі всі прямі інструменти порушують рівновагу на фінансових ринках, а тому не можуть ефективно застосовуватися в довгостроковому періоді.

Непрямі монетарні інструменти можуть лише опосередковано впливати на монетарні і кредитні агрегати всієї банківської системи. Основні серед цих інструментів – операції на відкритому ринку, угоди про зворотну купівлю цінних паперів, вільні кредитні аукціони та ін.

Слід підкреслити, що передумовою застосування непрямих методів мають бути розвинені ринки цінних паперів, платоспроможність і ліквідність як окремих банків, так і всієї банківської системи в цілому, дотримання правил і процедур, наявність ринкової дисципліни, ефективний банківський нагляд. Непрямі монетарні інструменти застосовуються в практичній діяльності як Національного, так і комерційних банків і мають такі риси, як гнучкість (стосовно величини й часу) кредитних інтервенцій, цінову сигналізацію, а разом із цим ефективність розміщення кредитів.

Основною проблемою застосування непрямих інструментів в економіці України є ризик Національного банку, коли він взаємодіє із неплатоспроможними фінансовими інститутами і, як правило, ними є корупційні структури. Застосування непрямих інструментів у цих умовах асоціюється з проблемами зворотної дії, морального ризику та іншими проблемами.

Наприклад, проблема зворотної дії виникає перед здійсненням фінансової трансакції, коли неплатоспроможні позичальники намагаються отримати кредити, незважаючи ні на що, навіть під дуже високий процент, заздалегідь знаючи про можливість їх неповернення. Однак кредитори, не володіючи достатньою інформацією про своїх потенційних позичальників, надають їм кредити.

Натомість проблема морального ризику виникає після фінансової трансакції і пов'язується з можливістю позичальників займатися дуже ризикованою діяльністю. Причому така поведінка позичальників можлива лише тоді, коли банківський

нагляд вважається неефективним і комерційні банки про це добре знають. У цьому випадку виникає можливість, яку банки і використовують, спрямувати кредити в ризиковані проекти, що призводить у кінцевому результаті до зростання кредитних ризиків усієї системи.

Незважаючи на ці негаразди, добре налагоджена робота з розвитку альтернативних механізмів монетарного контролю надає можливість застосування ринкових механізмів у діяльності суб'єктів господарювання і як така стає необхідною умовою банківської та фінансової реформи в перехідній економіці.

Однією з важливих проблем в банківсько-фінансовій сфері слід вважати демонетизацію і доларизацію економічного обороту, що свого часу досягло апогею за роки лібералізації, фінансової стабілізації і розбудови монетарної політики в Україні. Демонетизація економічного обороту, у тому числі неплатежі, розрахунки сурогатами грошей, а також доларизація, саме і відображали реакцію економіки з неринковою структурою на вирішення питань у сфері економічної політики, які приймалися як управлінські рішення, характерні для економіки з розвиненою ринковою структурою.

Отже, відсутність монетарних методів у неринковій економіці, а разом із цим спроби вирішити завдання економічного зростання традиційними монетарними методами не могли бути ефективними внаслідок того, що ці завдання не були визначені та сформульовані як політичні установки, а використовувані засоби їх вирішення мали неналежну спрямованість.

Таким чином, вживані методи економічної політики були спрямовані на вирішення не загальноекономічних, а, головним чином, спеціальних завдань грошової і бюджетної політики.

Аналіз динаміки економічного зростання показує, що у 2001 році зростання ВВП становило 9,2%, у 2002 році (рік виборів у парламент) – 5,2%, у 2003 році – 9,4%. Аналогічна динаміка характеризувала темпи приросту обсягів іноземних інвестицій: 2001 р. – 20,8%, 2002 р. – 8,9%, 2003 р. – 31,3%.

Натомість дефіцит державного бюджету України у 2004 році становив 10,1 млрд грн, а в законі про держбюджет на 2005 рік він установлений на рівні 8,3 млрд грн. До того ж реальний ВВП України в 2004 році виріс на 12% при інфляції 12,3%, тоді як у 2003 році ці показники становили відповідно: по ВВП – 9,4% і по інфляції – 8,2%. Прогноз передбачав зростання ВВП у 2005 році на 6,5% при інфляції 8,7%, а фактично маємо зростання ВВП до 5%, інфляцію – до 10%.

У цілому монетарна політика може бути визначена як управління грошовою пропозицією або створення умов для доступу економічних суб'єктів до кредитів в обсягах і під процентну ставку, відповідну певній економічній меті. Складовими монетарної політики є: грошова політика як політика регулювання кількості грошей в обороті, процентна політика – політика регулювання загального рівня процентних ставок в економіці, політика валютного курсу – політика регулювання рівня і динаміки курсу національної валюти до іноземних, в основному до долара США та євро.

Постановка питання про активізацію монетарної політики з метою стимулювання економічного зростання зумовлює необхідність визначення меж і наслідків можливого впливу такої активізації на економіку, передусім на динаміку виробництва і темпи зростання цін.

На нашу думку, вирішальне значення для розвитку виробництва, а отже, для економічного зростання має державна політика відтворення виробництва при встановленні найбільш виваженого порогу мінімально необхідної рентабельності і загального прибутку.

З викладеного випливає два висновки. По-перше, можливості монетарної політики щодо створення сприятливих умов економічного зростання можуть бути ефективно реалізовані лише в системі заходів, що передбачає чітку координацію рішень у рамках грошової політики з відповідними діями в інших пов'язаних напрямках. По-друге, важливе значення має мета, тобто які умови повинні бути створені на основі впровадження монетарної політики.

Отже, для формування збалансованої політики економічного зростання слід визначити головну складову монетарного блоку. Зрозуміло, що на цю роль не підходить грошова політика у вузькому розумінні, тобто забезпечення економіки держави необхідною і достатньою грошовою масою. Така грошова політика у вирішенні будь-якої економічної проблеми може виступати лише як така, що забезпечує умови для отримання необхідного результату. Тому слід відзначити, що провідна роль грошової складової антиінфляційного курсу як необхідної умови заходів щодо

фінансового оздоровлення на практиці забезпечувалася через виважену кредитну і валютну складові монетарної політики.

Таким чином, визначення економічного зростання як пріоритетного чинника об'єктивно змінює місце кредитної складової монетарної політики в економічній політиці в цілому. Відповідно кредитна політика як один із чинників монетарної політики висувається в цій політиці на одне з перших місць. Зрозуміло, активність кредитної політики обмежується рівнем інфляції. До того елементом кредитної політики виступає процентна політика.

Необхідно також визначити основні інструменти, за допомогою яких Національний банк здійснює регуляторну політику. До таких інструментів належать: політика обов'язкових резервів, політика рефінансування, політика операцій на відкритому ринку з цінними паперами, валютне регулювання, управління наявною грошовою масою та інші, а також деякі заходи, що мають твердий адміністративний характер. Разом із цим не можна забувати і про такий порівняно новий інструмент монетарної політики, як інфляційне таргетування, який віднедавня знайшов застосування в економічно розвинених країнах.

Розглянемо основні інструменти монетарної політики.

Політика обов'язкових резервів. *Обов'язкові резерви*, або їх ще називають резервними вимогами, – це один із основних інструментів здійснення монетарної політики, які є механізмом регулювання загальної ліквідності банківської системи і використовуються для контролю гро-

шових агрегатів шляхом зниження або збільшення грошового мультиплікатора.

Національний банк України встановлює комерційним банкам нормативи, період та механізм обов'язкового резервування коштів. Розмір обов'язкових резервів є єдиним для банків у процентному відношенні до загальної суми залучених коштів як у національній, так і в іноземній валюті. Для різних видів залучених коштів можуть установлюватися різні норми обов'язкових резервів.

Зобов'язання дотримуватися нормативів обов'язкового резервування коштів у комерційних банках виникає з часу отримання ліцензії Національного банку України на здійснення банківських операцій щодо залучення коштів юридичних і фізичних осіб і є необхідною умовою для здійснення цих операцій. Останні несуть відповідальність за дотримання порядку формування обов'язкових резервів.

Зобов'язання комерційного банку щодо третьої особи не може бути підставою для звільнення його від дотримання норми обов'язкового резервування.

Нормативи обов'язкового резервування коштів установлюються з метою обмеження дії грошового мультиплікатора та підтримання на певному рівні грошової маси в обігу.

Недотримання нормативів обов'язкового резервування коштів означає здійснення банком несанкціонованої кредитної емісії, за яку встановлюється відповідна плата Національному банку України та застосовуються заходи впливу, передбачені ст. 62 Закону України «Про Національний банк України».

Формування обов'язкових резервів здійснюється в процентному відношенні до зобов'язань у цілому за консолідованим балансом комерційного банку – юридичної особи та його філії, і відповідна сума коштів обов'язкових резервів у національній валюті повинна знаходитися на кореспондентському рахунку комерційного банку або на окремому рахунку в Національному банку України за певний період регулювання.

Покриття сум обов'язкових резервів будь-якими видами активів комерційного банку та іншої фінансово-кредитної установи не допускається.

До того обов'язкові резерви формуються в національній грошовій одиниці.

Обов'язковому резервуванню підлягають усі залучені та обліковані на балансі комерційного банку кошти юридичних та фізичних осіб як у національній, так і в іноземній валюті, за винятком коштів, залучених від інших комерційних банків та іноземних інвестицій, отриманих від міжнародних фінансових установ.

До залучених комерційними банками коштів належать кошти депозитних, поточних, бюджетних рахунків юридичних і фізичних осіб, а також залучені кошти, що відображені на інших рахунках бухгалтерського обліку.

Нормативи обов'язкового резервування від суми залучених коштів установлюються Правлінням Національного банку України, виходячи зі стану виконання положень грошово-кредитної політики чи ситуації на грошово-кредитному ринку.

Проценти за залишками коштів обов'язкових резервів, що знаходяться на кореспондентському рахунку

комерційного банку або на окремому рахунку в Національному банку України, не нараховуються.

Сума залишків залучених коштів для розрахунку обов'язкових резервів визначається за формулою середньоарифметичної за відповідний звітний період.

Обсяг обов'язкових резервів розраховується комерційним банком за період, у розмірі та в порядку, визначеному Правлінням Національного банку України.

Період регулювання, нормативи і порядок формування обов'язкових резервів можуть змінюватися тільки за рішенням Правління Національного банку України.

Середньоарифметична щоденних балансових залишків коштів, залучених за звітний період, що обліковується на рахунках, розраховується за такою формулою:

$$L_d = \frac{L_1 + L_2 + L_3 + \dots + L_n}{n},$$

де L_d – середні залишки залучених коштів, що використовуються для обрахування обов'язкових резервів за звітний період;

$L_{1,2,3,\dots}$ – сума залишків залучених коштів станом на кожне число (дату) звітного періоду;

L_n – сума залишків залучених коштів за останній календарний день звітного періоду;

n – кількість календарних днів звітного періоду регулювання.

Визначена сума коштів обов'язкових резервів має знаходитись на кореспондентському рахунку комерційного банку.

Сума процентних виплат за використання коштів обов'язкового резервування у відповідному звітно-

му періоді регулювання визначається на підставі діючих у відповідному періоді облікової та ломбардної ставок Національного банку України шляхом множення середньоарифметичного розміру недорезервування коштів на кількість днів періоду регулювання та на розмір плати з розрахунку відповідно до визначених умов.

Якщо комерційний банк не формує на окремому рахунку в Національному банку України кошти обов'язкових резервів у сумі, визначеній нормативами, затвердженими Правлінням Національного банку України, то до нього застосовуються відповідні санкції.

Отже, навіть мінімальні резерви – це найбільш ліквідні активи, які зобов'язані забезпечувати всі кредитні установи або у вигляді депозитів у НБУ, або в інших високоліквідних формах, визначених НБУ. Норматив резервних вимог являє собою встановлене в законодавчому порядку процентне відношення суми мінімальних резервів до абсолютно або відносного показника пасивних (депозитів) або активних (кредитних вкладень) операцій.

Слід мати на увазі, що мінімальні резерви виконують дві основні функції. По-перше, вони як ліквідні резерви служать забезпеченням зобов'язань комерційних банків по депозитах їхніх клієнтів. Періодичною зміною норми обов'язкових резервів НБУ підтримує ступінь ліквідності комерційних банків на мінімально припустимому рівні залежно від економічної ситуації. По-друге, мінімальні резерви є інструментом, використовуваним НБУ для регулювання обсягу грошової маси в Україні.

За допомогою зміни нормативу резервних вимог НБУ регулює масштаби активних операцій комерційних банків (в основному обсяг виданих ними кредитів), а отже, і можливості здійснення ними депозитної емісії. Комерційні банки можуть розширювати кредитні операції в тому випадку, коли їхні обов'язкові резерви в НБУ перевищують установлений норматив. Відповідно зміна норми обов'язкових резервів впливає на рентабельність кредитних установ. Так, у випадку збільшення обов'язкових резервів відбувається, так би мовити, недоодержання прибутку. Отже, даний метод можна вважати найбільш ефективним антиінфляційним засобом.

Слід мати на увазі, що в останні роки відбулося зменшення ролі зазначеного інструмента монетарної політики. Про це свідчить і той факт, що, наприклад, повсюдно у західних країнах відбувається зниження норми обов'язкових резервів.

Отже, цей інструмент монетарної політики є дієвим, оскільки він стосується основ діяльності банків та банківської системи в цілому.

Рефінансування комерційних банків. Термін «рефінансування» означає одержання коштів кредитними установами від Національного банку, адже Національний банк може видавати кредити комерційним банкам, а також перевраховувати цінні папери, що знаходяться в їхніх портфелях. Отже, рефінансування здійснюється шляхом проведення кредитних аукціонів, надання ломбардного кредиту і переобліку цінних паперів.

Тривалий час переоблік цінних паперів був одним з основних мето-

дів грошово-кредитної політики центральних банків Західної Європи. Центральні банки висували певні вимоги до переобліку цінних паперів, тобто такі, які враховуються, але головною вимогою була надійність боргового зобов'язання.

Цінні папери переобліковуються за ставкою редисконтування. Цю ставку називають також офіційною дисконтною ставкою, звичайно вона відрізняється від ставки за кредитами (рефінансування) на незначну величину в меншу сторону (у Європі 0,5–2,0 процентних пункти). У разі підвищення центральним банком ставки рефінансування комерційні банки будуть прагнути компенсувати втрати, викликані її зростанням (подорожчанням кредиту) шляхом підвищення ставок за кредитами, наданими позичальникам.

Таким чином, зміна облікової (рефінансування) ставки безпосередньо впливає на зміну ставок за кредитами комерційних банків. Останнє є головною метою даного методу грошово-кредитної політики центрального банку. Наприклад, підвищення офіційної дисконтної ставки в період посилення інфляції спричинює зростання процентної ставки за кредитними операціями комерційних банків, що призводить до їх скорочення, оскільки відбувається подорожчання кредиту, і навпаки.

Отже, маємо свідчення того, що зміна офіційної процентної ставки впливає на кредитну систему, тому що:

- 1) ускладнення або полегшення можливості комерційних банків одержати кредит у Центральному банку впливає на ліквідність кредитних установ;

2) зміна офіційної ставки означає подорожчання або здешевлення кредиту комерційних банків для клієнтів, тому що відбувається зміна процентних ставок за активними кредитними операціями.

Зміна офіційної ставки Центрального банку означає також перехід до нової грошово-кредитної політики, що змушує комерційні банки вносити необхідні корективи у свою діяльність.

Недоліком використання рефінансування при проведенні грошово-кредитної політики є те, що цей метод застосовується лише до комерційних банків. Якщо рефінансування використовується мало або здійснюється не через центральний банк, то зазначений метод майже цілком втрачає свою ефективність.

Крім встановлення офіційних ставок рефінансування і редисконтування, Центральний банк установлює процентну ставку за ломбардними кредитами, тобто кредитами, видаваними під заставу; такою, як правило, виступають цінні папери. Слід врахувати, що під заставу можуть бути прийняті тільки ті цінні папери, надійність яких не викликає сумніву.

Наприклад, у практиці іноземних банків використовуються державні цінні папери, до яких належать першокласні цінні папери і банківські акцепти (їхня вартість має бути виражена в національній валюті, а термін погашення – не більше трьох місяців), а також деякі інші види боргових зобов'язань, обумовлених центральними банками.

Ломбардний кредит – форма рефінансування

Ломбардний кредит є формою рефінансування, при якій Націона-

льний банк може надавати позички під заставу. На відміну від позичок, забезпечених нерухомістю (іпотека), ломбардні операції є позичками під заставу у першу чергу надійних цінних паперів, які котируються на біржі.

Національний банк установлює ліміт видачі ломбардного кредиту як у цілому, так і для кожного територіального управління Національного банку, якщо таке передбачене чинними нормативними актами. Ломбардний кредит надається на основі укладання щорічного генерального кредитного договору, у якому обумовлюються принципи та умови кредитування. Кожна позичка надається на визначений термін і оформляється складанням окремої кредитної угоди. Одночасно комерційний банк повинен видати зобов'язання про погашення позички в обумовлений термін і передати Національному банку доручення на право реалізації цінних паперів, прийнятих під заставу, якщо позичка не буде повернута вчасно.

Операції на відкритому ринку. З плином часу наведені вище два методи грошово-кредитного регулювання (рефінансування й обов'язкове резервування) втрачають своє першорядне за важливістю значення, і головним інструментом грошово-кредитної політики стали інтервенції центрального банку, що одержали назву операцій на відкритому ринку.

Цей метод полягає в тому, що Національний банк здійснює операції купівлі-продажу цінних паперів у банківській системі. Придбання цінних паперів у комерційних банків збільшує ресурси останніх, відповідно підвищуючи їхні кредитні

можливості, і навпаки. Національний банк періодично вносить зміни в зазначений метод кредитного регулювання, змінює інтенсивність своїх операцій та їхню частоту.

Слід мати на увазі, що операції на відкритому ринку вперше стали активно застосовуватися в США, Канаді і Великобританії у зв'язку з наявністю в цих країнах розвинутого ринку цінних паперів. Пізніше цей метод кредитного регулювання набув загального застосування й у Західній Європі.

За формою проведення ринкові операції центрального банку з цінними паперами можуть бути прямими або зворотними. Пряма операція являє собою звичайну купівлю або продаж цінних паперів. Зворотна полягає в купівлі-продажу цінних паперів з обов'язковим здійсненням зворотної угоди за заздалегідь установленим курсом.

Серед наведених операцій найбільш гнучкими є зворотні операції, адже вони здійснюються з більш м'яким ефектом впливу, додають популярності даному інструменту регулювання, а тому становлять левову частку зворотних операцій центральних банків економічно розвинених країн на відкритому ринку.

За своєю суттю ці операції певною мірою аналогічні рефінансуванню під заставу цінних паперів. Національний банк пропонує комерційним банкам продати йому цінні папери на умовах, із зобов'язанням їхнього зворотного продажу у визначений термін. Причому процентні платежі за даними цінними паперами в період їхнього перебування у власності центрального банку належать комерційним банкам.

Таким чином, операції на відкритому ринку як метод грошово-кредитного регулювання значно відрізняються від двох попередніх. Головна відмінність – це використання більш гнучкого регулювання, оскільки обсяг купівлі цінних паперів, а також використовувана при цьому процентна ставка можуть змінюватися відповідно до напрямку політики Національного банку. Комерційні банки, з огляду на зазначену особливість даного методу, повинні уважно стежити за своїм фінансовим становищем, не допускаючи при цьому погіршення ліквідності.

Валютне регулювання. У період переходу до ринкових відносин перед Національним банком України виникла об'єктивна необхідність визначення валютного курсу гривні. На валютний курс впливає безліч факторів: він залежить від стану платіжного балансу, від обсягу експорту й імпорту, від частки зовнішньої торгівлі у валовому внутрішньому продукті, від дефіциту бюджету і джерел його покриття, від економічної і політичної ситуації та інших причин. Реальний у даних конкретних умовах валютний курс може бути визначений у результаті вільної пропозиції з купівлі і продажу валюти на валютних біржах.

Виходячи з ролі валютного курсу і його впливу на грошовий обіг у державі, Національним банком здійснюється валютне регулювання, організується валютний контроль, публікується курс гривні щодо іноземних валют і регламентується порядок розрахунків з іноземними державами. Ефективною системою валютного регулювання є валютна інтервенція. Вона полягає в тому, що Національний банк втручається в операції на валютному

ринку з метою впливу на курс гривні шляхом купівлі-продажу іноземної валюти. Так, для підвищення його курсу Національний банк продає іноземну валюту, для зниження – купує. Національний банк проводить валютні інтервенції для того, щоб максимально наблизити курс гривні до його купівельної спроможності і водночас знайти компроміс між інтересами експортерів і імпортерів. У заниженні курсу гривні зацікавлені підприємства сировинного комплексу, що забезпечують основну частину валютного виторгу, а в завищенні – ті підприємства, що одержують сировину, матеріали та комплектують деталі з-за кордону, а також галузі промисловості, які виробляють продукцію, неконкурентоспроможну порівняно з іноземною продукцією.

Крім валютної інтервенції, Національний банк вживає низку адміністративних заходів, що є інструментами регулювання валютного курсу в напрямку, що відповідає зміцненню грошового обігу і підвищенню ефективності міждержавних економічних відносин. До таких заходів, зокрема, належать:

- рішення про обов'язковий продаж частини експортного виторгу, його здійснюють на валютних біржах експортери через уповноважені комерційні банки;
- лімітування операцій комерційних банків з купівлі-продажу іноземної валюти на валютному ринку. Для цього банкам, що мають валютну ліцензію, установлюється так звана «відкрита позиція». Вона визначається для банку як різниця між сумою іноземної валюти, купленої ним за свій рахунок з 1 січня звітного

року, і сумою іноземної валюти, проданої банком за той же період часу;

- з огляду на те що значна частина валюти в результаті експорту осідала в іноземних банках, Національним банком розробив систему, яка передбачає методи економічного й адміністративного впливу на експортерів, що затримують повернення валюти у вітчизняні банки;
- у свій час як тимчасовий захід валютного регулювання Національний банк установлював верхню і нижню межу коливання курсу гривні при операціях на валютному ринку, так званий «валютний коридор». Визначення «валютного коридору» було кроком до введення регульованого валютного курсу, оскільки нерегульована динаміка валютного курсу впливає на розвиток внутрішнього грошового обігу, на фінансове становище банків і підприємств, що здійснюють зовнішньоекономічну діяльність.

Завдяки «валютному коридору» Національний банк має можливість забезпечити рівномірну і передбачувану динаміку валютного курсу, що відповідає іншим макроекономічним показникам, у тому числі й у першу чергу темпам інфляції, наближення рівня внутрішніх цін до світових цін.

Регулювання наявної грошової маси. Центральною ланкою грошово-кредитної політики держави є національний банк. Саме він і здійснює грошово-кредитну політику. У світовій практиці основними інструментами національного банку є: операції на відкритому ринку цінних паперів, рівень процентної ставки за

позиками комерційним банкам, величина обов'язкових резервів та регулювання наявної грошової маси. Крім того, національний банк розробляє вимоги до комерційних банків, виконання яких забезпечує ліквідність цих банків.

Визначальним принципом формування грошово-кредитної політики є підпорядкування її головній меті економічної політики держави – зниженню інфляції при забезпеченні стабільного зростання ВВП, а критерієм такого вибору має бути підвищення доходів населення в реальному вираженні. Для досягнення цієї мети необхідно використовувати не тільки всі наявні в даний час у розпорядженні Національного банку інструменти, але й розширити їхній склад та розробити набір спеціальних методів контролю і управління грошовою пропозицією, адекватний загальноекономічним умовам.

Регулювання обігу готівки, емісія та й сама організація обігу і вилучення з обігу здійснюються винятково Національним банком. В умовах, коли в Україні не було ні самостійності, ні Національного банку, а по суті був тільки один банк – Державний банк, для його філій не існувало проблеми кредитних ресурсів. У цей період уряд планував і строго лімітував процес перетворення депозитної емісії в банкнотну, тобто процес перетворення безготівкових грошей у готівку, тому що певний час панувала думка, що в грошовому обігу циркулює тільки готівка.

Об'єктивні умови переходу пострадянських країн до ринкових відносин і створення відповідних комерційних банків стимулювали оцінку компонентів грошової маси в обігу,

адже в розвинених країнах з ринковою економікою частка готівки в загальній грошовій масі знаходиться на рівні 5–10%.

Можливість і ефективність застосування конкретних інструментів грошово-кредитного регулювання значною мірою пов'язані з відновленням і розвитком сегментів фінансового ринку і зміцненням банківської системи, а також наявністю відповідних умов, створюваних функціонуванням усіх секторів економіки держави і проведенням необхідних інституційних перетворень.

Інфляційне таргетування. У банківській системі України Національний банк посідає головне, керуюче місце, тобто займає місце банку банків. Стратегічною метою Національного банку і найважливішим обов'язком є створення середовища, яке забезпечує стабільність національної валюти; у якому функціонують комерційні банки, їх відділення та філії.

Досягнення цієї мети пов'язане з двома фундаментальними аспектами. По-перше, макроекономічним, головною метою якого є забезпечення стабільності національної валюти – гривні. По-друге, мікроекономічним, при якому зусилля Національного банку спрямовані передусім на забезпечення надійності банківського сектору, а в ширшому розумінні – і всієї фінансової системи України.

Окремі науковці стабільність валюти пов'язують із підтримкою стабільного рівня цін усередині країни. Тому слід розрізняти те, що стабільність валюти вимагає у першу чергу проведення необхідних заходів підтримки вартості гривні. Разом і цим, розглядаючи це питання з позицій економіки,

пов'язаної з міжнародними операціями слід визначитись і зі стабільністю обмінного курсу, тобто маємо, що захист зовнішньої вартості гривні як національної валюти є другим чинником забезпечення стабільності валюти.

Таким чином, розвиток економіки найефективніше відбувається тоді, коли як національна валюта – гривня, так і ціни на теренах України залишаються стабільними, а на міжнародній арені зберігається стабільний курс обміну валюти.

Отже, під ефективністю розвитку економіки слід розуміти збалансованість таких макроекономічних складових, як: стабільний курс гривні, економічне зростання, стабільність цін, максимальна зайнятість населення, виважений платіжний баланс та збалансованість доходів і видатків державного бюджету.

Зрозуміло, що стабільність вартості грошей у будь-якій економіці залежить, крім інших чинників, від кількості грошової маси, тобто величини, яку забезпечує та впливає на неї убік збільшення або зменшення Національний банк. Цей вплив здійснюється шляхом проведення монетарної політики – головного інструмента, за допомогою якого Національний банк виконує своє завдання забезпечення стабільності національної валюти – гривні та управління економікою країни і подолання інфляційних процесів.

До речі, названі процеси значною мірою залежать від ефективного функціонування всіх секторів економіки і, зокрема, банківського і фінансового, що пов'язане з тим, що вартість грошей визначається не тільки їх кількістю, а й потоками товарів та послуг. Адже інфляція становить

серйозну проблему, яка викликає зростання цін, відплив інвестицій, переведення капіталів за кордон. Саме інфляція провокує спад виробництва та створює політичну і соціальну напруженість у суспільстві.

Крім інших чинників монетарної політики, слід відзначити й контроль над інфляцією за допомогою таргетування, тобто планового його «створення». Інфляційне таргетування дозволяє домогтись стабільності цін і є чинником економічного зростання. Суть інфляційного таргетування полягає у визначенні Національним банком прогнозного рівня інфляції, що порівнюється з її цільовими планованими значеннями. Різниця між прогнозним і цільовим значеннями інфляції саме і відображає необхідну величину коригування грошово-кредитної політики.

У практиці роботи економічно розвинених країн інструмент монетарної політики – інфляційне таргетування – використовується порівняно недавно. Незважаючи на це, інфляційне таргетування як інструмент монетарної політики сьогодні вже застосовується Національним банком України.

Слід мати на увазі, що застосування інфляційного таргетування можливе тільки там, де забезпечення низької інфляції відбувається не тільки формально, але й фактично є основною метою монетарної політики. Тобто використовувати даний інструмент можна в умовах стабільної ринкової економіки, відносної інфляції та відсутності зовнішніх боргів, а також ефективної системи оподаткування та розвинутої банківської системи, ефективного і стійкого виробництва.

Впровадження міжнародних стандартів бухгалтерського обліку в банківській системі України

У наш час в економіці України відбуваються структурні зміни, важко, повільно, але невідворотно наша країна практично пройшла шлях до ринкових відносин. Усе це – реалії сьогодення, на які не можна не зважати.

Зрозуміло, щоб аналізувати перебіг економічних процесів, необхідно мати достовірну інформацію. Часто такої інформації бракує навіть владним структурам, натомість якісної економічної інформації, насамперед бухгалтерської та фінансової, гостро потребують також основні її користувачі – внутрішні (менеджмент підприємств) і зовнішні (органи виконавчої влади, акціонери, вітчизняні та іноземні інвестори, населення тощо).

Враховуючи важливість цього питання, ще на початку становлення незалежної держави – у травні 1992 року – Президент України видав Указ «Про перехід України до загальноприйнятої у міжнародній практиці системи обліку та статистики». На підставі цього указу за постановою Кабінету Міністрів № 326 від 04.05.1993 р. було розроблено й затверджено Державну програму переходу України на міжнародну систему обліку та статистики. Втілюючи її в життя, Міністерство статисти-

ки України розробило ряд класифікаторів, Національний банк – платіжний баланс та банківську статистику. Міністерство фінансів відкоригувало облік низки фінансових операцій згідно з новими вимогами.

Однак термін виконання програми закінчувався, а передбачувані нею важливі заходи (у тому числі й комплексне реформування бухгалтерського обліку) лишалися нездійсненими.

Не лише рядок урядового документа, саме життя зобов'язувало більш енергійно проводити реформи, адже основою формування будь-якої економічної інформації є грамотно змодельована система бухгалтерського обліку. Навряд чи можна створити нові економічні моделі, реформувати різні сектори національної економіки, не маючи достовірної інформації. Враховуючи реалії та вимоги часу, було розроблено нову Програму реформування бухгалтерського обліку із застосуванням міжнародних стандартів, затверджену постановою Кабінету Міністрів України № 1706 від 28.10.1998 р. Зазначимо, що на той час склалися передумови для прискореного її втілення:

- суспільство висунуло підвищені вимоги щодо якості економічної інформації;

- змінилося податкове законодавство та було впроваджено новий вид обліку – податковий;
- підготовлено проект Закону про бухгалтерський облік, побудований на принципах міжнародних стандартів бухгалтерського обліку;
- МСБО було з успіхом апробовано в банківському секторі економіки України;
- при Міністерстві фінансів України було створено Методологічну раду з бухгалтерського обліку, яка на основі МСБО розробила національні стандарти бухгалтерського обліку;
- організацію обліку за МСБО почали вивчати у ряді навчальних закладів.

До того ж з початку 1998 року вітчизняні банки перейшли на міжнародні стандарти бухгалтерського обліку та звітності. Усі підготовчі роботи були виконані в заплановані строки, за програмами, затвердженими постановами Правління НБУ № 315 від 29.11.1996 р. та № 237 від 21.07.1997 р. На те, щоб не виникло непередбачених обставин, були спрямовані зусилля дуже багатьох висококваліфікованих спеціалістів із різних сфер.

Прискорення реформ в Україні, виведення вітчизняної економіки з кризи стало можливим саме завдяки комплексу заходів, серед яких чільне місце посідає зміцнення банківської системи. Зокрема, реформування бухгалтерського обліку і звітності у банках, запровадження міжнародних стандартів. Це надало змогу зробити прозорою діяльність банків, користувачів, які отримали достовірну інформацію щодо обліку, на

основі якої їм легше приймати важелі рішення. Національний банк України у свою чергу постійно удосконалює систему нагляду та регулювання діяльності комерційних банків, а самі вони ефективніше здійснюють внутрішній контроль та аналіз господарсько-фінансової діяльності. У цілому перехід на міжнародні стандарти бухгалтерського обліку сприяв прискоренню процесу входження України до світової економічної спільноти.

Для нормального функціонування будь-якої ланки економіки вкрай необхідно, щоб суб'єкти господарювання та інші користувачі інформації, приймаючи рішення, мали правдиві й об'єктивні відомості про майно, грошовий та фінансовий стан, результати роботи. Таку інформацію надає облік, який не тільки відображає господарські процеси, а й активно впливає на них.

Облік надзвичайно важливий для управління господарством. В основу його покладені інформаційна, контрольна та аналітична функції. Свої вимоги до нього висувають також внутрішні та зовнішні користувачі облікової інформації.

В економічній літературі найбільш поширеною є класифікація обліку залежно від призначення облікової інформації, складу об'єктів і способів отримання даних. Розрізняють оперативний, статистичний та бухгалтерський облік. Усі три види тісно пов'язані між собою.

Оперативний облік ведуть безпосередньо на місці. Він забезпечує спостереження і реєстрацію певних виробничих та комерційних операцій, не відображених на бухгалтерських рахунках або поданих у них в

іншому розрізі. Такий облік прийнятний для оперативного планування і поточного спостереження за окремими операціями. У банках, наприклад, оперативно обліковуються зміни залишків на розрахункових і поточних рахунках клієнтів при надходженні коштів і оплаті документів протягом операційного часу.

Статистичний облік – це система вивчення, узагальнення масових явищ, що характеризують закономірності та тенденції в розвитку господарства і контролю за ними. Кількісні параметри масових явищ вивчають у нерозривному зв'язку з їх якісною характеристикою. Дані статистичного обліку допомагають аналізувати результати різних процесів та прогнозувати подальший їх розвиток. При цьому для вивчення досліджуваних об'єктів застосовуються спеціальні способи та прийоми: спостереження, групування, середні та відносні числа, індекси, динамічні ряди тощо.

Бухгалтерський облік – це спосіб документального спостереження, вимірювання та відображення господарської діяльності окремого підприємства, організації, установи. Його мета – забезпечити користувачів обліковою інформацією для прийняття відповідних рішень. На відміну від інших цей вид обліку базується на безперервному, суцільному і послідовному відображенні господарських коштів та операцій; документуванні усіх процесів; узагальненні даних у грошовому (вартісному) вираженні; подвійному відображенні стану та змін господарських фактів на основі теорії подвійності; використанні специфічних способів і прийомів (оцінка, інвентаризація,

рахунки, подвійний запис, баланс тощо).

Методологічно та організаційно бухгалтерський облік поділяється на фінансовий і управлінський. Кожний із зазначених видів має притаманні йому мету, призначення, коло користувачів облікової інформації і відіграє свою роль в управлінні банком.

Фінансовий облік містить сукупність правил і процедур щодо підготовки та оприлюднення інформації про результати діяльності суб'єкта відповідно до вимог чинних законодавчих актів. Іншими словами, фінансовий облік покликаний відобразити всі банківські операції за звітний період, а також забезпечити складання певної бухгалтерської (фінансової) звітності для потреб внутрішніх і зовнішніх користувачів.

Об'єктами фінансового обліку, які підлягають обов'язковому відображенню, є: активи і пасиви банків; джерела власних коштів; витрати за їх елементами і всі види доходів; фінансові результати діяльності та їх розподіл; банківські операції і процеси, що здійснюються у зазначених вище банках.

Фінансовий облік висвітлює результати господарської діяльності звітного періоду (прибуток або збиток) і повинен вестися всіма банками. За цими даними складається фінансова звітність, яка є таємницею, регулюється банками, стандартами різних рівнів і відкрита для користування. Інколи фінансовий облік називають зовнішнім.

Управлінський облік ведуть банки, які виконують банківську діяльність, щоб забезпечити внутрішні інформаційні потреби керівництва при плануванні, аналізі, контролі й

для прийняття відповідних рішень. Важливо своєчасно отримати достовірну інформацію про доходи й витрати у банках і їх структурних підрозділах, а також з'ясувати, які результати вже відображено у фінансовому обліку. Витрати в цьому різновиді обліку перегруповуються за їх цільовим призначенням.

На відміну від фінансового обліку, який регулюють національні чи міжнародні стандарти, управлінський банки ведуть самі, враховуючи особливості діяльності, структуру, потреби та вимоги управління. Вони самостійно розробляють позиції та зміст внутрішньої звітності, а також визначають періодичність її складання й подання на різні рівні управління.

Бухгалтерський облік у банках будується на загальнозживаних у міжнародній практиці принципах:

1. *Принцип безперервності* діяльності означає, що банківська установа постійно функціонує і продовжуватиме свою роботу в майбутньому. Виходячи із цього принципу, господарські засоби враховуються в балансі за їх фактичною собівартістю, а не за ринковою ціною.

Коли є ознаки, що банк припинить свою діяльність чи зменшить її масштаби, будуть ліквідовані його філії або зменшена їх кількість, застосовуються інші правила бухгалтерського обліку. У цьому випадку активи банку оцінюються за ринковою (ліквідаційною) вартістю.

2. Дотримуючись *принципу постійності*, банки протягом тривалого часу мусять керуватися одними й тими ж правилами та методами бухгалтерського обліку. Будь-які зміни повинні бути обґрунтовані (наприклад, у законодавчій базі) та доклад-

но описані в додатку до фінансової звітності. У цьому випадку роботу ведуть так, щоб нові звіти можна було порівняти зі складеними за попередні періоди.

3. Згідно з *принципом обачливості* (обережності) активи і пасиви мають бути оцінені та відображені в обліку помірковано, з достатньою мірою обережності. За цим принципом доходи обліковуються, коли можливість їх отримання стає цілком вірогідною, а витрати та збитки – коли вони ймовірні. Принцип обачливості не дозволяє завищувати оцінку активів і доходів, а також недооцінювати зобов'язання і витрати. Передбачені потенційні збитки мають бути відображені в результатах звітного періоду, а не переноситися на наступні. За цим принципом банки повинні вести спеціальні рахунки сумнівних активів, резервів під знецінювання активів та обліковувати можливі втрати за сумнівними активами, резерви під ризики й платежі.

4. Доходи і витрати відображають в обліку в тому звітному періоді, у якому вони були нараховані або зроблені, незалежно від того, коли фактично були отримані чи сплачені гроші. На це спрямовує *принцип нарахування*. Якщо діяльність суб'єкта господарювання безперервна, повинні бути виділені звітні періоди для складання необхідної звітності та виявлення результатів господарської діяльності. Найчастіше звітний період збігається з календарним роком, а проміжними є щоквартальні або щомісячні звіти.

5. *Принципом реалізації* (дати операції) передбачено, що доходи від реалізації продукції (надання послуг), а також витрати відобража-

ються в обліку в день їх здійснення, тобто відразу ж після виникнення прав (активів) або зобов'язань (пасивів), незалежно від того, коли фактично було отримано чи сплачено гроші за ними.

6. Відповідно до *принципу окремого відображення активів та пасивів* усі рахунки, на яких вони обліковуються, є активними або пасивними, за винятком рахунків прибутків та збитків, переоцінки, а також клірингових, транзитних та технічних банківських рахунків. Іншими словами, статті активів та пасивів оцінюються окремо і відображаються в розгорнутому вигляді, вони не повинні згортатись у балансі.

7. *Прийнятність вхідного балансу* означає, що залишки за рахунками на початок поточного звітного періоду повинні відповідати залишкам на кінець попереднього. По суті, цим принципом обумовлено реалізацію поділу безперервної діяльності банку на звітні періоди.

8. *Принцип суттєвості* орієнтує на те, що в обліку мають бути відображені всі суттєві (важливі) події або господарські операції. Другорядні ж фіксуються відразу в статтях витрат або в статті «Інші». Слід зауважити, що ця оцінка буває суб'єктивною.

9. Активи і пасиви обліковуються за фактичними витратами на їх придбання або виникнення, – диктує *принцип собівартості*. Активи та зобов'язання в іноземній валюті переоцінюються на звітну дату за офіційним курсом Національного банку України, що діяв на останній робочий день звітного періоду.

10. Відкритість означає, що фінансові звіти мають бути якісними,

детальними і недвозначними, достовірно відображати фінансовий стан та результати діяльності установи за звітний період. Звітність слід складати чітко, щоб вона була зрозумілою для користувачів, та супроводжувати пояснювальною запискою.

11. Згідно з *принципом консолідації* якщо установа має філіали, дочірні та спільні підприємства, вона повинна складати зведену фінансову звітність у цілому по банку, відображаючи всю економічну ситуацію. Підготовка до цієї роботи містить такі основні положення: уніфікація рахунків дочірніх і спільних підприємств; зведення статей балансу; зменшення валюти балансу на залишки за взаємними розрахунками та вкладеннями.

12. *Перевага змісту над формою* означає, що операції відображаються відповідно до їх економічної суті, а не юридичної форми. Так, операції з обліку векселів, фінансовий лізинг відображено в Плані рахунків банків відповідно до їх економічної суті, тобто як кредитні операції.

Побудований на зазначених принципах облік став джерелом достовірної, якісної, своєчасної та доступної для розуміння інформації. Отримавши її, користувачі мають можливість прийняти правильні рішення.

Реформування бухгалтерського обліку та звітності – надзвичайно важлива подія в економічному житті держави. Адже ця, здавалося б, вузькоспеціалізована галузь пронизує всю сферу господарської діяльності. Вона покликана забезпечувати правильну організацію діяльності суб'єктів господарювання, від чого значною мірою залежить кінцевий фінансовий результат. Лише чітка

економічна мета повинна визначати стратегію і тактику формування бухгалтерського обліку.

Домінантою цього процесу є саме реальна економіка, а не «велика політика». І, природно, приймати остаточні рішення (після консультацій із науковцями, експертами) повинні спеціалісти. Наразі реформування бухгалтерського обліку в Україні почалося саме з банківської системи, найбільш підготовленої до цього. Нові норми обліку на вимогу міжнародних фінансових організацій були впроваджені прискореними темпами.

Аналіз результатів роботи банківської системи протягом 1998 року в рамках МСБО дав підставу дійти такого висновку: для України прийнятні визнані у світовій практиці норми обліку – їх лише необхідно адаптувати до чинного законодавства.

Зміни в бухгалтерському обліку стали логічним, черговим етапом реформування банківської системи, у ході якого було:

- створено прогресивну платіжну систему;
- здійснено грошову реформу, введено національну валюту;
- впроваджено нові інструменти грошового ринку;
- почав діяти електронний депозитарій цінних паперів;
- комерційні банки запровадили ряд нових фінансових інструментів.

Закономірно, що змінилися й вимоги до економічної та фінансової інформації, на підставі якої здійснюється макроекономічне та оперативне управління. Показово, що НБУ оголосив 1997 рік роком підготовки до реформування бухгалтерського

обліку і звітності в банківській системі України.

Реформа полягала у впровадженні нових економічних категорій, формуванні фінансової звітності на основі реальної економіки банку, застосуванні принципово нових форм організації збору інформації.

Реформування бухгалтерського обліку і звітності в банківській системі охоплювало кілька блоків питань, кожен із яких не що інше, як окремий масштабний проект, а саме:

- зміна норм обліку фінансових інструментів, а отже, й перехід до нових форм звітності;
- зміна Плану рахунків бухгалтерського обліку та підходів до його формування;
- принципово нова організація аналітичного обліку банку, завдяки якій стала доступною необхідна статистична інформація;
- виокремлення з фінансового нових видів обліку – управлінського та податкового;
- перехід до прогресивного методу збору інформації – за економічними показниками;
- зміна руху потоків інформації (від банку – юридичної особи, а не від філій);
- технічне забезпечення зазначених проектів з одночасною заміною всіх підсистем, які обслуговували бухгалтерський облік, звітність, платежі і засоби захисту, а також адаптація цих підсистем до експлуатації в реальних умовах та до великих обсягів інформації.

Однією з найскладніших була проблема адаптації міжнародних стандартів бухобліку до вітчизняних економічних та правових умов. У правовому полі Національний банк

керувався законами України стосовно цього питання, а також відповідними указами і дорученнями Президента України та постановами Кабінету Міністрів. Важче було визначитися щодо економічного аспекту реформування, оскільки деякі принципи МСБО у національній системі обліку раніше не застосовувалися. Але, зваживши всі «за» і «проти», НБУ вирішив ввести норми, які б найповніше відповідали міжнародним стандартам. На прийняття такого рішення значною мірою вплинуло те, що все більше інституцій переходили на МСБО. Крім того, більшість банківських систем постсоціалістичних країн, які реформували свій облік, теж переходили на засади МСБО.

Як засвідчила практика, найбільшу небезпеку становили спроби механічного перенесення МСБО в ту чи іншу економіку. У цьому аспекті не можна забувати, що впровадженню певної облікової норми має передувати глибоке розуміння її економічної сутності. Необхідно також обчислити економічний ефект від впровадження. І, нарешті, мати рішучість прийняти відповідальне рішення.

Тому, починаючи реформування бухгалтерського обліку, були обрані певні пріоритети, які на першому етапі забезпечили адекватну оцінку фінансового стану банку, вартості його активів, їх ризиковість, доходність і, відповідно, оцінку реальної вартості капіталу. Насамперед слід було чітко визначити, за яким економічним показником оцінювати результат роботи банку, та розробити для цього певний інструментарій.

За основу моделі визначення результату роботи банку було взято

прибуток (як різницю між доходами і витратами, а не як певну суму коштів). Тобто банк за звітний період відображає свої доходи та витрати, незалежно від того чи адекватні їм потоки грошових коштів. Утім, аж ніяк не применшується значення коштів – надзвичайно важливого показника діяльності будь-якої установи. Їх рух фіксують за окремою звітністю.

Головне завдання полягало у впровадженні методів нарахування доходів і витрат, переоцінки активів, а також створенні прозорої системи резервів на покриття ризиків та можливих втрат. Слід зазначити, що баланс, складений за старими принципами, практично не дозволяв реально оцінити стан банків. Саме нові облікові інструменти надали змогу точно визначити реальну прибутковість банку, вартість його капіталу.

Метод нарахування – наріжний камінь МСБО. Суть цього методу обліку полягає у відображенні всіх доходів та витрат у тому звітному періоді, в якому вони виникли, а не в тому, коли сплачуються. Це дуже важливо для банківських та інших фінансових установ, які оперують великими сумами залучених та розміщених коштів, мають справу зі складною їх структурою, різною терміновістю і ліквідністю.

Ефективність застосування фінансових інструментів простежують за передбаченими в Плані рахунків відповідними рахунками нарахованих доходів за активними операціями та нарахованих витрат – за пасивними. Однак це не означає, що банк зобов'язаний щомісяця проводити нарахування.

Головне в нинішній економічній ситуації – дотримувати принципу обачності, тобто обережності: дохід слід враховувати, лише впевнившись, що його отримають і правильно визначать. Це насамперед стосується нарахування доходів, оскільки витрати банк, як правило, відображає постійно. Водночас спрацьовує і принцип відповідності: відображаючи доходи за операцією, необхідно відображати також супутні витрати, і навпаки.

Отже бухгалтерський облік у банківській системі нашої країни організує Національний банк України, виходячи із загальноприйнятих у міжнародній практиці принципів та стандартів бухгалтерського обліку та чинного національного законодавства. Найбільш жорстко НБУ регулює фінансовий облік. Управлінський облік банки організують самостійно, як того вимагають особливості діяльності, структура, потреби управління. Але бухгалтерський облік у банках повинен ґрунтуватися на єдиних методологічних засадах, встановлених чинним законодавством, а також способах і прийомах, за допомогою яких діяльність банків відображається в бухгалтерському обліку.

Методологія подання окремих банківських операцій, використання визначених чинним законодавством принципів, способів, прийомів та процедур ведення бухгалтерського обліку фіксується в документі банку (наприклад, наказі), яким визначається облікова політика цієї фінансової установи. Зміни положень облікової політики та причини, що їх обумовили, викладають окремо – у пояснювальній записці до річного звіту банку.

Господарські операції, тобто факти підприємницької та іншої діяльності, що впливають на стан майна, капіталу, зобов'язань і на фінансові результати, відображаються в бухгалтерському обліку методом їх всеохоплюючого і безперервного документування. Записи в облікових регістрах роблять на підставі первинних документів, тобто письмових свідоцтв, що фіксують, підтверджують господарські операції та надають юридичної сили даним бухгалтерського обліку.

Первинні документи складають у момент проведення кожної господарської операції, а якщо це неможливо – безпосередньо після її закінчення. Відповідальність за своєчасне і якісне складання документів, передачу їх для відображення в бухгалтерському обліку, за достовірність наведених даних несуть особи, які готували і підписали ці документи. Інформація, яка є в прийнятих до обліку первинних документах і необхідна для відображення в бухгалтерському обліку, накопичується, систематизується та узагальнюється в облікових регістрах. Ці реєстри – носії спеціального формату у вигляді ордерів, журналів, особових рахунків тощо. Форми облікових реєстрів рекомендує НБУ або банки їх розробляють самі, дотримуючись загальних методологічних засад. Установи, що складають ці документи на носіях, повинні забезпечити їх відтворення в зручному для читання вигляді.

Згруповані відомості про господарські операції банку за звітний період з облікових реєстрів переносять до фінансових (бухгалтерських) звітів.

Щоб упорядкувати рух та своєчасно відобразити господарські операції в бухгалтерському обліку, банки розробляють графіки документообороту. Рух носіїв інформації за банківськими операціями – це послідовне переміщення розрахунково-грошових документів із моменту їх виписування або надходження із зовні до завершення операцій цього робочого дня і здавання в поточний архів. Графіком встановлено чітко визначене переміщення документів між банком і клієнтами, між різними установами банків; кількість підрозділів, через які проходить кожен первинний документ, та виконавців, які беруть у цьому участь. Цим же графіком визначено максимальний час перебування даних носіїв у підрозділі, терміни, відведені для відображення інформації в обліку.

Рух документів залежить від специфіки тих чи інших операцій, структури обліково-операційного апарату банку, автоматизації обліку тощо. Тому порядок проходження документів у банку встановлюється ним самостійно з урахуванням вимог НБУ до окремих операцій, а також із дотриманням основних правил: кожний документ підлягає попередньому контролю; документи за безготівковими розрахунками спочатку проводяться за дебетом рахунків платників і лише потім – за кредитом рахунків одержувачів; прибуткові касові документи обліковуються після того, як гроші прийме каса, а видаткові направляються в касу для оплати тільки після відображення їх за рахунками бухгалтерського обліку.

Графіки документообороту за різними операціями банку можуть на-

бувати різних форм. Вони оформляються у вигляді або схеми, або переліку робіт зі створення, перевірки та обробки документів, що розробляються кожним підрозділом банку, а також усіма виконавцями із зазначенням їх взаємозв'язку і термінів виконання робіт. До речі, НБУ надає комерційним банкам ліцензії на ведення банківських операцій лише тоді, коли у них є внутрішні нормативні акти, які регламентують діяльність, що за законом підлягає ліцензуванню.

Щоб переконатися в достовірності даних бухгалтерського обліку та звітності, банки повинні проводити інвентаризацію своїх коштів, грошових зобов'язань та майна. Інвентаризації бувають повні (коли охоплюються всі кошти, грошові зобов'язання та майно установи банку) і часткові (коли охоплено лише один або кілька господарських об'єктів). Кількість та вид інвентаризацій у звітному році, дати їх проведення, перелік майна, коштів та грошових зобов'язань, що підлягають інвентаризації під час кожної з них, визначає банк, крім випадків, коли згідно з чинним законодавством проведення інвентаризації є обов'язковим.

Розходження фактичної наявності матеріальних цінностей та коштів з даними бухгалтерського обліку, що встановлені під час інвентаризації, установа банку врегулює в такому порядку: виявлений надлишок підлягає оприбуткуванню та зарахуванню на результати фінансово-господарської діяльності як прибуток банку; нестача цінностей і коштів відшкодовується винними особами або зараховується на збитки банку відповідно до чинного законодавства.

Для групування, відображення руху засобів, коштів, їх джерел і господарських процесів в обліку служать рахунки. За своєю формою бухгалтерський рахунок – це таблиця, що має дві протилежні за своїм призначенням сторони – дебет і кредит. Підсумки записів за дебетом та кредитом називають оборотами, а різниця між ними (з урахуванням залишку на початок періоду, за який беруться обороти) – сальдо.

Господарські операції відображаються на рахунках бухгалтерського обліку подвійним записом, тобто з одночасною реєстрацією кожної операції в однаковій сумі в дебеті одного рахунка та кредиті іншого. Унаслідок цього між рахунками виникає взаємозв'язок, який називається кореспонденцією рахунків. Вона подається кореспонденцією, тобто формулою, що показує, за дебетом та кредитом яких рахунків і в якій сумі записується та чи інша операція.

За допомогою подвійного запису господарських операцій на рахунках бухгалтерського обліку забезпечується контроль. В однаковій сумі вони відображаються на дебеті одного і на кредиті іншого рахунка, чим досягається тотожність підсумків оборотів за дебетом і кредитом усіх рахунків. Відсутність такої рівності свідчить про те, що в записах операцій на рахунках припущено помилки. Крім цього, подвійний запис надає змогу контролювати економічний зміст проведених господарських операцій. Можна з'ясувати, після яких операцій відбулися зміни певного виду засобів, джерел їх утворення або господарських процесів; звідки ці засоби надійшли і куди вони вибули.

Рахунки бухгалтерського обліку поділяють на балансові і позабалансові. Головну роль у цьому розмежуванні відіграють такі критерії:

- 1) імовірність того, що банк отримає або втратить якусь майбутню економічну вигоду, пов'язану з конкретним видом активу або пасиву;
- 2) конкретний вид активу або пасиву має вартість, яка може бути точно оцінена.

Якщо господарські засоби, кошти і цінності не відповідають цим двом критеріям, то вони обліковуються на позабалансових рахунках. На них же заносять: вимоги та зобов'язання банку, що можуть виникнути в майбутні періоди та за якими він несе ризики; документи й цінності; операції з приватизації. Слід зазначити, що бухгалтерський облік за позабалансовими рахунками банки ведуть методом подвійного запису.

Рахунки поділяють на активні, пасивні і активно-пасивні залежно від обліку засобів або джерел їх утворення. Активні призначені для обліку розміщення коштів і господарських засобів, а пасивні – для обліку джерел утворення господарських засобів і коштів. Певна частина рахунків має змішаний характер, вони так і називаються – активно-пасивні. Якщо на активно-пасивному рахунку сальдо дебетове, то його призначення – як активного рахунка, якщо кредитове – як пасивного.

Характеризують позабалансові банківські рахунки так: він активний, якщо при переведенні його на балансовий рахунок дебетується балансовий рахунок; якщо ж при цій операції кредитується балансовий

рахунок, то позабалансовий рахунок вважається пасивним.

За призначенням та структурою банківські рахунки поділяють на основні, регулюючі й операційні. Взято за основу те, як вони відображають ті чи інші об'єкти бухгалтерського обліку, що обліковується за дебетом та кредитом і показує залишок кожного рахунка. Так, основними є рахунки, призначені для обліку господарських засобів і джерел їх утворення. Для регулювання (уточнення) оцінки господарських засобів і їх джерел, показаних на основних рахунках, використовують регулюючі рахунки. Вони, у свою чергу, поділяються на контрактивні, контрпасивні, контрарно-доповнюючі.

Контрактивні рахунки призначені для регулювання оцінки окремих основних активних рахунків, а тому самі є пасивними. За їх кредитом відображається збільшення сум, які підлягають вирахуванню з основного активного рахунка, а за дебетом – зменшення цих сум. Сальдо показує остаточну суму, яка підлягає вирахуванню із залишка основного активного рахунка. До цих рахунків належать, наприклад, такі: «Зношення власних операційних основних засобів», «Зношення нематеріальних активів», «Результати індексації операційних основних засобів понад ринкову ціну», «Резерв під знецінення цінних паперів у портфелі банку на інвестиції» тощо.

Контрпасивні рахунки призначені для регулювання основних пасивних рахунків, а самі є активними. Вони служать для зменшення сум джерел засобів, обліковуваних на основних пасивних рахунках. Дебет контрпасивного рахунка вказує на

збільшення сум, що підлягають вирахуванню із сальдо основного пасивного рахунка. Прикладами контрпасивних рахунків є: «Технічний рахунок для розподілу доходів державного бюджету України», «Технічний рахунок для перерахування коштів державного бюджету України», «Неамортизований дисконт за цінними паперами власного боргу, емітованими банком» тощо.

До контрарно-доповнюючих рахунків належать такі, які можуть мати дебетове або кредитове сальдо. При цьому уточнення оцінки на регульованих рахунках здійснюється вбік збільшення або зменшення. До таких рахунків, наприклад, належать: «Результати переоцінки вартості господарських матеріалів», «Результати переоцінки вартості дорогоцінних металів та каменів» тощо.

Операційні рахунки використовуються для відображення та контролю затрат, фінансових результатів. Вони неоднорідні за своїм складом. До них можна віднести: «Витрати майбутніх періодів», «Результат поточного року» тощо.

За способом групування та узагальнення облікових даних бухгалтерські рахунки поділяють на синтетичні й аналітичні.

Синтетичні рахунки призначені для обліку інформації про склад та рух господарських засобів, коштів, джерел їх утворення і господарських процесів в узагальненому вигляді й у грошовому виразі. Облік, що ведеться на таких рахунках, називається синтетичним. У банках він ведеться на рівні балансових рахунків II, III та IV порядків.

Для детальної характеристики об'єктів бухгалтерського обліку

призначені аналітичні рахунки. Вони деталізують зміст синтетичних рахунків. Облік, що ведеться на аналітичних рахунках, так і називається – аналітичний. НБУ розробив і довів до банків методичні вказівки щодо параметрів аналітичного обліку, згідно з якими банки поділяють параметри на такі, що стосуються клієнтів (контрагентів), та на параметри безпосередньо аналітичних рахунків.

Усі параметри Національним банком України поділено на дві групи – обов’язкові і необов’язкові. У свою чергу обов’язкові параметри бувають загальні й спеціальні.

Обов’язкові параметри вводяться з урахуванням вимог НБУ щодо звітності банків. Вони неодмінно заповнюються при занесенні до комп’ютерної системи нового контрагента або при відкритті аналітичного рахунка.

Необов’язкові параметри мають рекомендаційний характер. Вони можуть бути використані в організації управлінського обліку та звітності.

Спеціальні параметри застосовують до окремих груп аналітичних рахунків залежно від їх економічного змісту. Вони підходять для автоматизованого ведення окремих банківських операцій та надання спеціальної звітності Національному банку України.

Рекомендований Національним банком формат параметрів аналітичного обліку узгоджений з форматом кодування відповідних параметрів у класифікаторах Державного комітету статистики України та Держстандарту України. Між аналітичними і синтетичними рахунками існує нерозривний зв’язок. На аналітичних

відображаються ті ж зміни, що й на синтетичних, але більш детально. Залишки й обороти усіх аналітичних рахунків повинні дорівнювати один одному за сумою і відповідати за підсумками залишкам та оборотам синтетичного рахунка, на якому вони відкриті.

Для відображення в бухгалтерському обліку та звітності майно та господарські операції оцінюються в національній грошовій одиниці України. Записи за валютними рахунками в синтетичному обліку роблять у гривнях, а в аналітичному – у подвійному вираженні: в іноземній валюті за її номіналом і в гривнях за офіційним валютним (обмінним) курсом НБУ на час виконання операції.

Активи та зобов’язання в іноземній валюті повинні переоцінюватися на звітну дату. Але в банках така переоцінка проводиться того ж дня, коли змінюється курс валюти.

Активи та пасиви обліковуються за фактичними витратами на їх придбання або виникнення.

При здійсненні операцій необхідно розрізнити дату операції та дату валютування. Перша з них – це дата відображення в бухгалтерському обліку операції на момент її здійснення, тобто виникнення прав (активів) або зобов’язань (пасивів) незалежно від того, коли фактично були отримані чи сплачені за цією операцією гроші. Дата валютування – це день реального (фактичного) зарахування або списання коштів за операцією.

При веденні бухгалтерського обліку банки повинні враховувати заборону взаємного заліку активів та зобов’язань, доходів та витрат як у

бухгалтерських записах, так і в фінансовій звітності, а саме:

- кредитів, депозитів, іншої дебіторської та кредиторської заборгованості різних юридичних і фізичних осіб;
- кредитів, депозитів, іншої кредиторської та дебіторської заборгованості одних і тих самих юридичних чи фізичних осіб, що враховуються в різній валюті та з різними строками погашення;
- депозитів та кредитів, що надані під заставу депозиту, якщо інше не передбачено чинним законодавством;
- витрат на виплату відсотків та доходів тієї ж особи у вигляді відсотків.

На підставі даних бухгалтерського обліку банки складають бухгалтерську (фінансову) звітність. Вона становить систему взаємопов'язаних узагальнюючих показників, що відображають фінансовий стан банку та результати його діяльності за звітний період. Важливою рисою бухгалтерського обліку в банках є щоденне завершення усіх процесів обліку за рахунками та складання щоденних балансів.

Рахунки бухгалтерського обліку – це не лише джерело інформації про господарську діяльність, а й основний аргумент при контролі відносин, які складаються між банком і державою, між банком і його клієнтами, іншими зовнішніми користувачами облікової інформації. Слід мати на увазі, що для самого банку необхідна певна систематизація рахунків, яка б надавала можливість обґрунтовано контролювати та аналізувати його фінансово-господарську діяльність як у цілому по банку, так

і його філіалів. Це досягається за допомогою єдиної системи рахунків бухгалтерського обліку та уніфікованих вимог щодо здійснення обліку на них. Із цією метою Національним банком України розроблено спеціальний перелік рахунків, який називається Планом рахунків бухгалтерського обліку. Він побудований на загальноприйнятих принципах та міжнародних стандартах бухгалтерського обліку.

В Україні функціонує дворівнева банківська система. Перший її рівень представляє Національний банк України, який відіграє роль центрального банку з характерними лише для нього функціями та операціями. Другий рівень – комерційні банки, які виконують універсальні банківські операції для фізичних та юридичних осіб. Виходячи із цього, Національним банком України розроблено два Плани рахунків: один – для установ Національного банку України, другий – для комерційних банків.

Обидва документи мають багато спільного:

- в основу їх побудови покладено загальноприйняті принципи бухгалтерського обліку;
- мультивалютність обліку операцій, тобто операції в іноземній валюті здійснюються за тими ж рахунками, що й операції в гривнях. Зв'язок між операціями з іноземною валютою, монетарним золотом, банківськими металами і національною валютою забезпечують технічні рахунки;
- позабалансові операції відображаються за методом подвійного запису;
- рахунки поділено на класи за ступенем зниження ліквідності

активів та збільшення часу, необхідного для повернення боргів (пасиви);

- План рахунків складається з дев'яти класів, кожний із яких у свою чергу розподілений на рахунки II порядку (вони двозначні і складають розділ плану), III порядку (тризначні і складають групу рахунків) та IV порядку (чотиризначні і служать як балансові рахунки);
- синтетичний облік ведеться на балансових рахунках II, III та IV порядків, а деталізація його забезпечується аналітичними рахунками, що надає змогу уникнути використання зайвої кількості окремих балансових рахунків.

У найбільш загальному вигляді План рахунків бухгалтерського обліку в Національному банку України наведено в таблиці 1, а План рахунків бухгалтерського обліку в комерційних банках – у таблиці 2. Слід сказати, що для правильного користування ними Національний банк України спеціально затвердив вказівки, які містять характеристику рахунків та операцій, а також основні вихідні дані щодо побудови аналітичного обліку.

Плани рахунків та вказівки щодо їх застосування є засобами державного регламентування організації бухгалтерського обліку в банківській системі й забезпечення єдиного методологічного порядку відображення господарських операцій у системі банківських бухгалтерських рахунків.

Методологічне керівництво бухгалтерським обліком у банках здійснює НБУ, який з урахуванням загальноприйнятих у міжнародній практиці принципів та стандартів,

чинного законодавства України встановлює єдині правила бухгалтерського обліку в банках на базі комплексної автоматизації та комп'ютеризації. Національний банк розробляє та затверджує План рахунків бухгалтерського обліку в банках, вказівки щодо його застосування, інші нормативні акти з питань бухгалтерського обліку та звітності, що входять до його повноважень. Нормативні документи стосовно банківського бухгалтерського обліку і звітності в державній статистиці погоджуються з Державним комітетом статистики України.

Нормативний акт НБУ – це офіційний документ, юридична форма його правотворчої діяльності. Він містить правові норми з основних питань банківської діяльності, регулює відносини в межах банківської системи та визначає правила її діяльності. Якщо нормативні акти регулюють правовідносини, суб'єктами яких є фізичні особи, то вони підлягають державній реєстрації згідно із законодавством України. Набирають чинності нормативні акти Національного банку у визначений ним термін, але не раніше дня прийняття (крім тих, що підлягають державній реєстрації та набирають чинності в терміни, визначені законодавством України).

Нормативні акти з питань бухгалтерського обліку і звітності в банках готуються Національним банком на виконання законодавчих актів, постанов Верховної Ради України, указів Президента України, рішень Правління або вказівок керівництва Національного банку. При цьому значна увага приділяється впорядкуванню прийнятих раніше норма-

тивних актів з метою зменшення їх кількості, а також поліпшення правового і методологічного забезпечення бухгалтерського обліку та звітності в банківській системі.

Важливу роль Національний банк відводить роз'ясненням щодо застосування банками єдиних правил бухгалтерського обліку, єдиного порядку відображення банківських операцій у системі рахунків та фінансовій звітності. Роз'яснення готуються департаментом бухгалтерського обліку Національного банку і надсилаються за підписом Голови Національного банку або його заступників. Якщо роз'яснення стосуються діяльності інших підрозділів Національного банку, то вони узгоджуються з ними.

Керівництво бухгалтерським обліком – це не лише розробка і впровадження Плану рахунків, підготовка нормативних актів та роз'яснень, а ще й перевірка стану бухгалтерського обліку, операційної роботи і звітності, надання необхідної допомоги. НБУ зобов'язаний також розробляти форми розрахунково-грошових документів, вказівки стосовно порядку складання річних звітів банками.

Удосконалення організації обліково-операційного процесу – один із напрямів керування бухгалтерським обліком. Найкращих результатів досягають там, де розробляють та впроваджують нові форми носіїв облікової інформації, раціональні схеми обороту документів, поліпшують порядок проведення інвентаризації, добирають оптимальні технології розв'язання облікових завдань. Система МСБО покликана забезпечувати накопичення, підтримку в актуа-

льному стані і багатоцільове комплексне використання даних, які містять бухгалтерську і статистичну інформацію про фінансово-економічний стан банківських установ.

Впровадити облік на засадах міжнародних принципів і стандартів, якісно ним керувати можна, маючи кваліфіковані кадри. Тому Національний банк подбав про підвищення кваліфікації бухгалтерських працівників, розробив кваліфікаційні вимоги до них. Наприклад, комерційні банки мають узгоджувати з Національним банком кандидатури головних бухгалтерів, контролювати, як уповноважені банки дотримуються кваліфікаційних вимог до працівників, які проводять і обліковують валютні операції, тощо.

Викладені вище напрямки роботи Національного банку України сприяють подальшому вдосконаленню методологічного керування бухгалтерським обліком у банківській системі України.

Показово, що з введенням національної валюти (гривні) Національний банк 1997 рік оголосив для банківської системи України як рік підготовки до переходу на міжнародні стандарти бухгалтерського обліку (МСБО). Основні етапи цієї роботи були визначені у «Програмі реформування бухгалтерського обліку та звітності комерційних банків України», затвердженій постановою Правління НБУ № 315 від 29.11.1996 р. Вони були уточнені й конкретизовані «Програмою дій комерційних банків з питань реформування бухгалтерського обліку та звітності на II півріччя 1997 року», затвердженою постановою Правління НБУ № 237 від 21.07.1997 р.

Природно, багато в кого виникали запитання щодо процесу проведення реформи бухгалтерського обліку, її суті, гарантій забезпечення інформацією різних потреб користувачів тощо.

Україна, навіть у той період, хоч і з великими труднощами, але прямувала до ринку. Усе більше банків активно вели конкурентну боротьбу. У цих умовах послідовна, надійна, змістовна фінансова інформація ставала дедалі важливішою для банкірів, акціонерів, потенційних інвесторів та міжнародної спільноти. Не секрет, що той, хто володіє інформацією, володіє всім, а тому вона є однією з найбільших цінностей. Ось чому практично з перших днів незалежності Україна створює сучасну інформаційну систему. Роботу розпочато ще в 1993 році, коли Кабінет Міністрів затвердив відповідну програму. Йдеться про цілий комплекс заходів, які проводились різними відомствами країни. Наприклад, Державний комітет статистики створив нові класифікатори, присвоїв коди, Державна податкова адміністрація склала реєстри платників податків тощо.

Активну участь у цій справі брав Національний банк України. Було зроблено багато. Наприклад, за новими вимогами організовано грошово-банківську статистику, забезпечено складання платіжного балансу України, у результаті чого було надано визначення низці економічних понять, впроваджені нові класифікатори, відпрацьовані системи збирання інформації та її аналізу. Складовою цього процесу стало реформування бухгалтерського обліку.

Перехід на МСБО був не самоціллю, а об'єктивною необхідністю, оскі-

льки ці стандарти бухобліку є своєю мовою фінансової звітності, зрозумілою в усіх країнах. Міжнародні стандарти надають можливість спеціалістам різного профілю однаково розуміти й оцінювати економічні явища, наприклад, капітал, активи, зобов'язання, доходи, витрати.

Реформування бухгалтерського обліку і звітності в банківській системі охоплює кілька блоків питань, кожен із яких можна визначити як окремий проєкт, а саме:

- зміна ідеології бухгалтерського обліку, норм обліку, що забезпечуватиме формування нової фінансової звітності банку;
- зміна Плану рахунків бухгалтерського обліку та підходів до його побудови;
- принципово нова організація аналітичного обліку банку, завдяки чому з'явиться можливість отримувати необхідну статистичну інформацію;
- відокремлення від фінансового та створення нових видів обліку – управлінського, податкового й інших, яких вимагатиме та чи інша ситуація (наприклад, для нагляду за окремим сектором економіки або галуззю, якщо цього потребують державні органи);
- перехід на прогресивну форму організації фінансової та статистичної звітності – за економічними показниками;
- зміна руху потоків інформації (збирання звітності за економічними показниками від банку – юридичної особи, а не від філій).

Із наведеного зрозуміло, що реформа бухгалтерського обліку і звітності стосувалась усього менеджменту банку, а не тільки бухгалтерів,

які практично забезпечують його технічну реалізацію. Тому дуже помиляються окремі спеціалісти банків, розглядаючи реформу лише як перехід з одного Плану рахунків на інший. Саме це і є технічним аспектом реформи бухгалтерського обліку. А суть її полягає у створенні достовірної, чіткої фінансової звітності шляхом упровадження нових норм обліку фінансових інструментів, міжнародних принципів обліку (де принцип нарахування є одним з основних), створення адекватної системи страхових резервів та переходу до реальної оцінки активів банку. Інакше кажучи, в основу балансу покладені фінансова діяльність банку і достовірне відображення його активів та зобов'язань.

Таким чином, нова звітність, у тому числі й баланс, надає можливість простежити стан і тенденції розвитку банківської системи, визначити потенційні ризики банків, а отже, запобігати негативним проявам у фінансовій сфері. Зокрема, надзвичайно цінну інформацію, дефіцит якої відчутний останнім часом, отримують служби банківського нагляду.

Для аналізу діяльності банку, а також прийняття оперативних рішень на макрорівні необхідна певна статистична інформація. Звичайно її брали з діючого Плану рахунків. За новими принципами бухгалтерського обліку було змінено підходи до побудови цього документа, який орієнтовано на економічні аспекти діяльності банку. До того ж статистичний зріз банківської системи України забезпечує аналітичний облік, який формується в операційній системі і контролюється балансом. Це

надає змогу оперативно вносити необхідні доповнення, які неодмінно виникатимуть у зв'язку з реформуванням інформаційних систем в інших відомствах, зміною потреб уряду тощо, не втручаючись у балансові рахунки, що відображають певну узагальнену економічну інформацію.

НБУ визначає економічні показники, за якими надається вся звітність, необхідна для забезпечення його функцій, а також використовується комерційними банками. Щодо організації більш глибокого аналізу діяльності комерційного банку, створення управлінського обліку, то весь цей обсяг конкретної інформації визначає сам банк, вводячи свої додаткові параметри, які реалізує шляхом програмного забезпечення.

Удосконалення програмного забезпечення – справа надзвичайно важлива, адже перехід на МСБО неможливий без відповідного технічного забезпечення. Отже, кожен комерційний банк визначав власну стратегію і тактику, дбаючи про свій розвиток, оскільки впровадження нових систем звітності, нових фінансових інструментів передбачав складні розрахунки та прогнозування результатів операцій тощо.

Такі глобальні перетворення в системі бухобліку, впровадження нових норм обліку фінансових інструментів, перехід до відображення у звітності лише реальних активів вимагали докорінних змін у підходах до визначення економічних нормативів. Таким чином, форми звітності і Плани рахунків формувалися з урахуванням пропозицій і зауважень багатьох спеціалістів НБУ і не тільки, адже в роботі над

документами активну участь брали працівники 15 комерційних банків, які входили до складу робочої групи, представники Асоціації українських банків, вищих навчальних закладів. Багато корисних зауважень і практичних порад дали фахівці комерційних банків уже в процесі випробування нових матеріалів. Велику допомогу надали консультанти міжнародних організацій. Вони офіційно підтвердили відповідність Плану рахунків і звітності міжнародним стандартам бухгалтерського обліку.

Тільки сьогодні можна осмислити, яку складну роботу провели працівники НБУ із впровадження МСБО в банківську систему і підготовки до роботи за новими стандартами служб бухгалтерій банків. Наполегливість працівників НБУ, і в першу чергу департаменту бухобліку, у процесі впровадження нових інструкцій та формування експериментальних звітів обумовила залучення дедалі більшого кола фахівців. Паралельно з новим Планом рахунків було введено відповідні інструкції щодо обліку основних фінансових інструментів (основних фондів і нематеріальних активів, валютних операцій, цінних паперів, доходів і витрат та ін.), що конкретизували порядок використання рахунків бухгалтерського обліку. Причому ця робота тривала і в 1998 році. Отже, впроваджені інструкції та бухгалтерські моделі обліку фінансових інструментів дали змогу сформулювати основи бухобліку банківських операцій, які базувалися на новому Плані рахунків. Це значно полегшило роботу бухгалтерських служб, сприяло швидкому опануванню і глибокому розумінню нової ідеології обліку.

Міжнародний облік дуже неоднаковий, але, звичайно, є і спільні для всіх риси. Бухгалтерська система функціонує в умовах ринку, де окремі банки мають численні ризики. Це зумовлює потреби в інформації таких учасників фінансових ринків: акціонерів; банківського нагляду; кредиторів; податкових органів; клієнтів; аудиторів.

Саме надання інформації про ресурси та результати діяльності банків і є метою бухгалтерської звітності. Основне тут – фінансовий стан, результати діяльності і зміни в капіталі за звітний період.

Отже, за міжнародними стандартами бухгалтери мають приймати рішення і керуватися при цьому принципами, які спрямовані на одне: надавати об'єктивну картину стану банку та результатів його діяльності за відповідний період.

МСБО користуються всі банки, що надає змогу керівництву знати свій реальний стан і результати діяльності, порівнювати їх із результатами попередніх періодів, із роботою інших банків, встановити надійні ділові зв'язки з банками розвинених країн, розширювати свою діяльність на фінансові ринки світу.

Таким чином, логічним результатом упровадження міжнародних стандартів бухгалтерського обліку та звітності стала перебудова всієї діяльності банківської системи.

Слід відзначити, що для успішного впровадження МСБО в комерційних банках і подальшої роботи необхідно було запровадити підготовку відповідних кадрів бухгалтерів у системі вищих навчальних закладів НБУ і в першу чергу в Українській академії банківської справи та її фі-

ліях, тобто підготовку висококваліфікованих фахівців за програмами, які були передбачені новими нормами бухгалтерського обліку і звітності. Українська академія банківської справи та її Харківський і Черкаський банківський інститути з моменту впровадження МСБО і до цього часу здійснюють підготовку висококваліфікованих фахівців за спеціальністю «Бухгалтерський облік і аудит».

У скрижалях історії України навічно будуть викарбувані імена Голови НБУ Віктора Ющенко (лютий 1993 р. – січень 2000 р.) та його першого заступника Володимира Стельмаха (березень 1993 р. – грудень 1999 р.), Голови Національного банку України (січень 2000 р. – грудень 2000 р. та з грудня 2005 р. і по цей час), які провели титанічну роботу по введенню національної валюти – гривні і виконання основної стратегічної мети, визначеної для НБУ законодавством, – забезпечення стабільності національної валюти шляхом проведення цілеспрямованої монета-

рної політики, зорієнтованої на макроекономічну стабілізацію та зниження темпів інфляції.

Справедливість потребує підкреслити, що пліч-о-пліч з Віктором Ющенко та Володимиром Стельмахом цю надзвичайно важливу для розвитку економіки України роботу виконували протягом усіх років діяльності Національного банку України заступники Голови НБУ, виконавчі директори та директори департаментів, а саме: цілеспрямоване впровадження монетарної політики; реформування бухгалтерського обліку із застосуванням міжнародних стандартів; застосування електронної пошти і Національної системи масових електронних платежів. Загалом увесь колектив працівників НБУ діяв і нині діє як єдине ціле та активно сприяє розвитку не тільки банківської системи, а й Української академії банківської справи НБУ, метою якої є підготовка висококваліфікованих фахівців банківської справи – майбутнього України.

Голова Національного банку України і члени Правління

СТЕЛЬМАХ ВОЛОДИМИР СЕМЕНОВИЧ

Голова Національного банку України (з грудня 1999 р. по грудень 2002 р. та з грудня 2004 р. і до цього часу), лауреат Державної премії України в галузі архітектури і будівництва (2005)

Народився 18 січня 1939 року в с. Олександрівка Великописарівського району Сумської області.

1962 р. – закінчив Львівський обліково-кредитний технікум.

1967 р. – закінчив Київський інститут народного господарства, економіст.

1962–1964 рр. – кредитний інспектор, Роменське відділення Держбанку СРСР (м. Ромни Сумської області).

1964 р. – кредитний інспектор Сумського міського управління.

1964–1967 рр. – економіст Сумського міського управління.

1967–1969 рр. – начальник відділу кредитування промисловості і місцевого господарства, Сумська обласна контора Держбанку СРСР.

1969–1970 рр. – начальник відділу управління кредитування машинобудівної промисловості.

1970–1973 рр. – начальник відділу довгострокового кредитування управління кредитування колгоспів.

1973–1977 рр. – начальник кредитно-планового відділу планово-економічного управління Правління Держбанку СРСР (м. Москва).

1977–1979 рр. – навчання на спеціальному факультеті при Московському фінансовому інституті, економіст з міжнародних економічних відносин.

1979–1981 рр. – заступник начальника управління іноземних банківських кредитів Банку зовнішньої торгівлі СРСР (м. Москва).

1981–1986 рр. – радник міністра-президента Національного банку Куби (м. Гавана).

1986 р. – заступник начальника управління кредитування зовнішньоекономічних зв'язків Банку зовнішньої торгівлі СРСР (м. Москва).

1986–1987 рр. – заступник начальника кредитно-економічного управління агропромислового комплексу.

1987–1988 рр. – заступник начальника планово-економічного управління.

1988–1989 рр. – заступник начальника, 1989–1992 рр. – перший заступник начальника управління методології кредитно-розрахункових відносин Держбанку СРСР (м. Москва).

1992–1993 рр. – член правління, начальник Головного управління методології банківських технологій Національного банку України.

1993–1999 рр. – перший заступник Голови правління Національного банку України.

З грудня 1999 р. – в.о. Голови, а з січня 2000 р. по грудень 2002 р. – Голова Національного банку України.

З грудня 2005 р. – Голова Національного банку України.

Нагороджений орденами: князя Ярослава Мудрого V ступеня (1999), IV та III ступеня (2001), князя Володимира III ступеня (2001), II ступеня (2002). Заслужений економіст України (1996). Державний службовець 1-го рангу (1999), Почесний громадянин міста Суми (2002), Почесний професор Української академії банківської справи (2002), Лауреат державної премії України в галузі архітектури і будівництва (2005).

ШАПОВАЛОВ АНАТОЛІЙ ВАСИЛЬОВИЧ

перший заступник Голови Національного банку України

Народився 1 березня 1952 року в с. Поташня Бершадського району Вінницької області.

1974 р. – закінчив Одеський інститут народного господарства за спеціальністю «Фінанси і кредит», кваліфікація – економіст.

1974–1974 рр. – кредитний інспектор відділення Держбанку СРСР в м. Жмеринці Вінницької області.

1974–1975 рр. – служба в лавах Радянської Армії.

1976–1976 рр. – заступник начальника канцелярії з юридичних питань Вінницької обласної контори Держбанку СРСР.

1976–1976 рр. – заступник начальника загального відділу з юридичних питань Вінницької обласної контори Держбанку СРСР.

1976–1976 рр. – економіст відділення Держбанку СРСР в м. Свердловську Ворошиловградської області.

1976–1979 рр. – керуючий відділенням Держбанку СРСР в смт Білокуракіно Ворошиловградської області.

1979–1985 рр. – керуючий відділенням Держбанку СРСР в м. Лисичанську Ворошиловградської області.

1985–1987 рр. – заступник керуючого Ворошиловградською обласною конторою Держбанку СРСР.

1987–1991 рр. – начальник Ворошиловградського обласного управління Промбудбанку СРСР.

1991–1992 рр. – начальник Луганського обласного управління Державного комерційного промислово-будівельного банку України.

1992–1994 рр. – начальник Луганського регіонального управління Українського акціонерного комерційного промислово-інвестиційного банку.

1994–1995 рр. – заступник Голови Правління, начальник Управління кредитного регулювання та організації розрахунків Українського акціонерного комерційного промислово-інвестиційного банку (м. Київ).

1995–1996 рр. – заступник Голови Правління, начальник Головного операційного управління Українського акціонерного комерційного промислово-інвестиційного банку (м. Київ).

1996–1999 рр. – заступник Голови Правління, директор Міжнародного департаменту Українського акціонерного комерційного промислово-інвестиційного банку (м. Київ).

1999–2000 рр. – заступник Голови Правління, директор Департаменту пасивів Українського акціонерного комерційного промислово-інвестиційного банку (м. Київ).

2000–2002 рр. – перший заступник Голови Національного банку України.

2002–2003 рр. – голова правління ВАТ «Державний ощадний банк України».

2003–2003 рр. – радник Голови Національного банку України Управління розвитку банківського сектору, групи економічних радників Голови Національного банку України.

2003–2005 рр. – заступник міністра фінансів України.

З лютого 2005 року призначений першим заступником Голови Національного банку України.

Нагороджений орденом «За заслуги» III ступеня (2002).

КРОТЮК ВОЛОДИМИР ЛЕОНІДОВИЧ

заступник Голови Національного банку України

Народився 31 травня 1953 року в с. Бабушки Чуднівського району Житомирської області.

1979 р. – закінчив Київський державний університет ім. Т.Г. Шевченка за спеціальністю «Правознавство», кваліфікація – юрист.

1972–1972 рр. – фельдшер міської дитячої лікарні м. Житомир.

1972–1974 рр. – служба в Радянській Армії.

1974–1974 рр. – медичний працівник 5-го відділення Житомирської обласної психоневрологічної лікарні.

1974–1979 рр. – навчання в Київському державному університеті ім. Т.Г. Шевченка.

1980–1983 рр. – юрисконсульт виконкому Жовтневої районної Ради народних депутатів (м. Київ).

1983–1984 рр. – завідувач організаційно-інструкторським відділом виконкому Жовтневої районної Ради народних депутатів (м. Київ).

1984–1989 рр. – прокурор відділу загального нагляду Прокуратури УРСР (м. Київ).

1989–1990 рр. – заступник начальника відділу загального нагляду Прокуратури УРСР (м. Київ).

1990–1991 рр. – начальник відділу з нагляду за дотриманням законодавства про адміністративні правопорушення Прокуратури УРСР (м. Київ).

1991–1992 рр. – начальник відділу з нагляду за виконанням законів місцевими Радами народних депутатів, виконавчо-розпорядчими органами та громадськими організаціями управління з нагляду за виконанням законів у соціально-економічній сфері Прокуратури УРСР (м. Київ).

1992–1994 рр. – начальник управління загального нагляду Генеральної прокуратури України (м. Київ).

1994–1995 рр. – начальник юридичного управління Національного банку України.

1995–2000 рр. – директор юридичного департаменту Національного банку України.

2003 р. – закінчив Київську філію Львівського банківського інституту за спеціальністю «Банківська справа».

З серпня 2000 р. призначений заступником Голови Національного банку України.

Кандидат юридичних наук. Заслужений юрист України (1999), Почесна грамота Кабінету Міністрів України (2002).

СЕНИЦЬ ПАВЛО МИКОЛАЙОВИЧ

заступник Голови Національного банку України

Народився 28 травня 1959 року в с. Нівра Борщівського району Тернопільської області.

1977–1977 рр. – слюсар колгоспу с. Нівра Борщівського району Тернопільської області.

1977–1979 рр. – служба в Радянській Армії.

1979–1980 рр. – слюсар колгоспу с. Нівра Борщівського району Тернопільської області.

1980–1981 рр. – слухач підготовчого відділення Кам'янець-Подільського сільськогосподарського інституту.

1985 р. – закінчив Кам'янець-Подільський сільськогосподарський інститут за спеціальністю «Бухгалтерський облік і аналіз господарської діяльності в сільському господарстві», кваліфікація – економіст.

1985–1990 рр. – головний бухгалтер колгоспу «Урожай» (с. Веселець Городокського району Хмельницької області).

1990–1992 рр. – головний бухгалтер Тернопільського обласного об'єднання з племінної справи в тваринництві, с. Підгороднє Тернопільського району Тернопільської області.

1992–1992 рр. – заступник головного бухгалтера відділу бухгалтерського обліку, звітності, касових виконань Держбюджету і міжбанківських розрахунків Тернопільського обласного управління Національного банку України.

1992–1993 рр. – заступник головного бухгалтера, головний бухгалтер відділу організації бухгалтерського обліку, міжбанківських розрахунків і касового виконання Держбюджету Тернопільського обласного управління Національного банку України.

1993–1995 рр. – головний бухгалтер Тернопільського обласного управління Національного банку України.

1995–1996 рр. – головний бухгалтер, директор Департаменту бухгалтерського обліку та розрахунків Національного банку України.

1996–2000 рр. – головний бухгалтер, директор Департаменту бухгалтерського обліку Національного банку України.

З лютого 2000 р. призначений заступником Голови Національного банку України.

Кандидат економічних наук. Заслужений економіст України (1998), Почесна грамота Кабінету Міністрів України (2004).

ЛАВРУК МИКОЛА ПАВЛОВИЧ

*виконавчий директор з адміністративних питань
Національного банку України*

Народився 22 вересня 1958 року в м. Коломия Івано-Франківської області.

1980 р. – закінчив Київський торговельно-економічний інститут за спеціальністю «Економіка торгівлі», кваліфікація – економіст.

1980–1980 рр. – інженер з наукової організації праці Шосткинського міськзмішторгу (м. Шостка Сумської області).

1980–1992 рр. – служба в Радянській Армії.

1992–1993 рр. – генеральний директор Товариства з обмеженою відповідальністю «Фінінвест» (м. Київ).

1993–1994 рр. – радник голови правління Акціонерного банку «БРОКБІЗНЕСБАНК» (м. Київ).

1994–1996 рр. – директор Печерської філії Акціонерного банку «БРОКБІЗНЕСБАНК» (м. Київ).

1996–1999 рр. – директор департаменту грошового обігу і касових операцій Акціонерного банку «БРОКБІЗНЕСБАНК» (м. Київ).

1999–2002 рр. – заступник голови правління, керуючий справами Акціонерного банку «БРОКБІЗНЕСБАНК» (м. Київ).

2002–2003 рр. – голова правління Акціонерного банку «БРОКБІЗНЕСБАНК» (м. Київ).

2003–2005 рр. – перший заступник голови правління Акціонерного банку «БРОКБІЗНЕСБАНК» (м. Київ).

З лютого 2005 року призначений виконавчим директором з адміністративних питань Національного банку України.

КРАВЕЦЬ ВІКТОР МИХАЙЛОВИЧ

виконавчий директор з питань платіжних систем та розрахунків Національного банку України

Народився 14 травня 1955 року в с. Боково Любашівського району Одеської області.

1976 р. – закінчив Одеський інститут народного господарства за спеціальністю «Бухгалтерський облік», кваліфікація – економіст.

1976–1976 рр. – ревізор контрольно-ревізійного управління Української республіканської контори Будбанку СРСР (м. Київ).

1976–1977 рр. – служба в Радянській Армії.

1977–1979 рр. – ревізор контрольно-ревізійного управління Української республіканської контори Будбанку СРСР, (м. Київ).

1979–1980 рр. – старший ревізор контрольно-ревізійного управління Української республіканської контори Будбанку СРСР (м. Київ).

1980–1980 рр. – провідний економіст відділу управління бухгалтерського обліку та звітності Української республіканської контори Будбанку СРСР (м. Київ).

1980–1982 рр. – головний економіст управління бухгалтерського обліку та звітності Української республіканської контори Будбанку СРСР (м. Київ).

1982–1984 рр. – начальник відділу організації бухгалтерського обліку та звітності Української республіканської контори Будбанку СРСР (м. Київ).

1984–1985 рр. – заступник начальника управління бухгалтерського обліку та звітності, заступник головного бухгалтера Української республіканської контори Будбанку СРСР (м. Київ).

1985–1987 рр. – головний бухгалтер операційного управління Київської контори Будбанку СРСР.

1988 р. – заступник головного бухгалтера Київського міського управління Промбудбанку СРСР.

1989–1990 рр. – головний бухгалтер групи обліково-фінансового забезпечення банку Українського республіканського акціонерного інноваційного банку (м. Київ).

1990–1991 рр. – головний бухгалтер, начальник відділу обліково-фінансового забезпечення Українського республіканського акціонерного інноваційного банку (м. Київ).

1991–1992 рр. – головний бухгалтер, начальник відділу обліково-фінансового забезпечення Універсального акціонерного кредитно-інноваційного банку (м. Київ).

1992–1993 рр. – головний бухгалтер, начальник відділу обліково-фінансового забезпечення Акціонерного товариства «Український інноваційний банк» (м. Київ).

1993 р. – голова правління Акціонерного товариства «Український інноваційний банк» (м. Київ).

1993 р. – головний бухгалтер, начальник управління бухгалтерського обліку, міжбанківських розрахунків та касового виконання Держбюджету Головного управління банківського обслуговування Національного банку України.

1993–1994 рр. – головний бухгалтер, начальник Управління бухгалтерського обліку Національного банку України.

1994–1995 рр. – головний бухгалтер Центральної бухгалтерії Національного банку України.

1995 р. – виконуючий обов'язки заступника Голови Правління Національного банку України.

1995–1996 рр. – заступник Голови Правління Національного банку України.

1996–1998 рр. – голова Правління Акціонерного комерційного агропромислового банку «Україна».

1998–2005 рр. – директор Департаменту платіжних систем Національного банку України.

З лютого 2005 року призначений виконавчим директором з питань платіжних систем та розрахунків Національного банку України.

Кандидат економічних наук. Заслужений економіст України (1995).

ШУМИЛО ІГОР АНАТОЛІЙОВИЧ

*виконавчий директор з економічних питань
Національного банку України*

Народився 11 грудня 1950 року в м. Дербент (Дагестан).

1973 р. – закінчив Київський інститут народного господарства за спеціальністю «Організація механізованої обробки економічної інформації», кваліфікація – інженер-економіст.

1973–1974 рр. – в.о. молодшого наукового співробітника сектору алгоритмізації та моделювання відділу розробки

та автоматизованої підсистеми планування транспорту Головного науково-дослідного та інформаційно-обчислювального центру Держплану УРСР.

1974 р. – молодший науковий співробітник сектору алгоритмізації та моделювання відділу розробки та автоматизованої підсистеми планування транспорту Головного науково-дослідного та інформаційно-обчислювального центру Держплану УРСР.

1974–1975 рр. – служба в Радянській Армії.

1975–1978 рр. – молодший науковий співробітник відділу розробки автоматизованої підсистеми планування транспорту та зв'язку Головного науково-дослідного та інформаційно-обчислювального центру Держплану УРСР.

1978–1980 рр. – в.о. старшого наукового співробітника відділу розробки автоматизованої підсистеми балансу народного господарства Головного науково-дослідного та інформаційно-обчислювального центру Держплану УРСР.

1980–1983 рр. – старший науковий співробітник відділу наукового аналізу, розробки та впровадження підсистем АСПР із зведеного народногосподарського планування Головного науково-дослідного та інформаційно-обчислювального центру Держплану УРСР.

1983–1990 рр. – завідувач сектору міжгалузевих народногосподарських розрахунків відділу наукового аналізу, розробки та впровадження підсистеми АСПР із зведеного народногосподарського планування Головного науково-дослідного та інформаційно-обчислювального центру Держплану УРСР.

1990–1991 рр. – завідувач відділу наукового аналізу та комплексного проектування автоматизованих технологій із зведеного фінансового планування Головного науково-дослідного та інформаційно-обчислювального центру Держплану УРСР.

1991–1993 рр. – завідувач відділу інформатизації аналізу, збалансованого прогнозування соціально-економічного розвитку та структурної політики Головного науково-дослідного інституту з проблем інформатики Міністерства економіки України.

1993 р. – начальник зведеного відділу балансів національної економіки та оцінки соціально-економічних наслідків впровадження економічної реформи Міністерства економіки України.

1993–1996 рр. – начальник зведеного відділу стратегії економічного розвитку та балансів національної економіки Міністерства економіки України.

1996 р. – начальник зведеного відділу економічної стратегії Міністерства економіки України.

1996–1997 рр. – начальник зведеного відділу економічної стратегії та макроекономічного прогнозування Міністерства економіки України.

1997–2001 рр. – заступник міністра економіки України.

2001 р. – перший заступник Державного секретаря Міністерства економіки України.

2001–2003 рр. – перший заступник Державного секретаря Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції України.

2003–2005 рр. – директор Генерального економічного департаменту Національного банку України.

З лютого 2005 року призначений виконавчим директором з економічних питань Національного банку України.

Заслужений економіст України (2000).

ТОЛСТОЙ ОЛЕКСАНДР МИКИТОВИЧ

виконавчий директор з питань готівково-грошового обігу Національного банку України

Народився 10 лютого 1950 року в с. Великі Сорочинці Миргородського району Полтавської області.

1971 р. – закінчив Київський інститут народного господарства за спеціальністю «Фінанси і кредит», кваліфікація – економіст.

1971 р. – кредитний інспектор відділення Держбанку СРСР у м. Заставна Чернівецької області.

1971–1972 рр. – економіст відділу кредитування промисловості Черкаської обласної контори Держбанку СРСР.

1972–1973 рр. – служба в Радянській Армії.

1973 р. – старший економіст відділу кредитування місцевого господарства Черкаської обласної контори Держбанку СРСР.

1973–1974 р. – економіст відділу промисловості Черкаської обласної контори Держбанку СРСР.

1974–1975 рр. – заступник начальника планово-економі-

чного відділу Черкаської обласної контори Держбанку СРСР.

1975–1976 рр. – керуючий Черкаським відділенням Держбанку СРСР.

1976–1980 рр. – начальник міського управління Черкаської обласної контори Держбанку СРСР.

1980–1987 рр. – заступник керуючого Черкаською обласною конторою Держбанку СРСР.

1987 р. – начальник міського управління Запорізької обласної контори Держбанку СРСР.

1987–1991 рр. – начальник Запорізького обласного управління Держбанку СРСР.

1991–2001 рр. – начальник Запорізького обласного управління Національного банку України.

2001–2003 рр. – начальник Управління Національного банку України в Запорізькій області.

2003–2003 рр. – радник Голови Правління відкритого акціонерного товариства «Кредитпромбанк».

2004 р. – комерційний директор Товариства з обмеженою відповідальністю «ОРАНТА-1».

2004 р. – заступник Голови Правління Акціонерного комерційного банку «Форум».

2004–2005 рр. – заступник Голови Правління, керуючий Запорізькою філією Акціонерного комерційного банку «Форум».

З лютого 2005 р. призначений виконавчим директором з питань готівково-грошового обігу Національного банку України.

Заслужений економіст України (1995).

ГРЕБЕНИК НАТАЛІЯ ІВАНІВНА

*директор Департаменту монетарної політики,
кандидат економічних наук*

**ІВАНЮК
ІГОР МИХАЙЛОВИЧ**
*директор департаменту
персоналу*

**КАНДИБКА
ОЛЬГА МИХАЙЛІВНА**
*директор фінансового
департаменту, к.е.н.*

**РИЧАКІВСЬКА
ВІРА ІВАНІВНА**
*директор департаменту
бухгалтерського обліку, к.е.н.*

**СТЕПАНЕНКО
АНАТОЛІЙ ІВАНОВИЧ**
*начальник Головного
управління НБУ по м. Києву
і Київській області*

**САВЧЕНКО АНАТОЛІЙ
СТЕФАНОВИЧ**
*директор департаменту
інформатизації, к.е.н.*

**ПАСІЧНИК ВАСИЛЬ
ВАСИЛЬОВИЧ**
*директор юридичного
департаменту*

ІНФОРМАТИКА
В НАВЧАЛЬНОМУ
ПРОЦЕСІ
УАБС НБУ

Необхідність запровадження інформаційних технологій в управління і навчальний процес вищих навчальних закладів системи НБУ

Створення і широке використання в повсякденному житті сучасного суспільства новітніх технологій збирання та обробки інформації, різних інформаційно-пошукових, моделюючих, аналітичних і управлінських систем обумовили виникнення знакового феномена, характерного для новітньої історії людства. Удосконалення засобів обчислювальної техніки, систем телекомунікацій та інформаційних технологій не лише повною мірою виявляють свою виробничу, технологічну й соціальну корисність, входячи в повсякденну людську практику, вони радикальним чином змінюють саму природу людських і виробничих відносин у сучасному суспільстві.

На даному етапі становлення і розвитку нової наукової дисципліни, здатної формулювати і вивчати основні закономірності процесу інформатизації сучасного світу, є об'єктивною і настійною необхідністю. Інформатика виникла в рамках сучасних теорій управління складними динамічними процесами і була покликана додати теоріям практичну спрямованість, зорієнтовану на створення наукових основ функціонування складних інформаційних систем, заснованих на широкому використанні

новітніх технологій інформаційного обміну.

Комплексна наукова дисципліна – інформатика вивчає всі аспекти проектування, розробки і використання систем обробки даних. При цьому вона виявляє загальні закономірності впливу цих систем на різні сфери соціально-економічного життя людини і суспільства.

Таким чином, інформатика сьогодні – це не тільки теорія інформаційного обміну, не тільки технологія обробки інформації та інформаційних потоків, це ціла соціально-технологічна інфраструктура, яка органічно переплітається з соціальною сферою і чинить на неї все більш істотний вплив. Вивчення природи і методів впливу новітніх інформаційних технологій на соціальну сферу сучасного суспільства на сьогодні є основним компонентом інформатики як комплексної наукової дисципліни.

Все більше розширення використання засобів обчислювальної техніки і телекомунікацій сприяє могутньому впливу на загальне соціальне середовище сучасного суспільства, розширяючи при цьому горизонти наукових та практичних пізнань, стимулюючи процеси вдосконалення інформаційних технологій. Такий

взаємний вплив обумовлює стрімкий розвиток всієї інформаційної інфраструктури суспільства, що, у свою чергу, є потужним прискорювачем розвитку новітніх засобів інформаційного обміну.

Отже, інформатика стала частиною нашої повсякденної дійсності. Сьогодні вона не тільки змінює матеріальні основи багатьох соціально-економічних і науково-технічних процесів, але й кардинальним чином змінює наші уявлення про навколишній світ, про форми і методи його пізнання. Інформатику можна віднести і до прикладних, і до фундаментальних наук одночасно. Така неоднозначна класифікація обумовлена самою природою виникнення і розвитку інформатики як складної сукупності загальнотеоретичних і прикладних наукових дисциплін.

З одного боку, інформатику можна розглядати як фундаментальну науку, що вивчає структуру і загальні властивості інформації, питання, пов'язані з процесами збирання, зберігання, передачі, перетворення і використання інформації. Інформатика є фундаментальною наукою тому, що формулює єдині, загальні закони обробки інформації для різних сфер діяльності людини. Ці закони мають загальнонауковий характер і єдині у своїх виявах для найрізноманітніших галузей наукових знань.

З іншого боку, інформатика має яскраво виражені прикладні аспекти, пов'язані з функціонуванням цілком конкретних інформаційних технологій і систем, орієнтованих на задоволення прикладних інформаційних потреб людини і суспільства. У цьому значенні інформатика

формулює цілком конкретні методи і правила проектування і створення систем обробки інформації, технології використання цих систем для розв'язання прикладних завдань автоматизації рутинних обчислювальних і логічних процедур.

Унаслідок багатогранності й багатоваріантності поняття «інформатика» будь-яке узагальнююче її визначення заздалегідь буде містити лише найбільш спільні риси, що відображають суть самого поняття без урахування суті його предметної сфери. З цієї точки зору під інформатикою можна розуміти науку, що вивчає комп'ютери, принципи їх побудови, роботу і практичне застосування в обробці інформації. Крім цього, інформатика вивчає теоретичні і практичні аспекти проектування обчислювальних систем, електроніки, математики і логіки. Діапазон інформатики як науки – від технології розробки програмного забезпечення, програмування і архітектури комп'ютерної техніки до штучного інтелекту і робототехніки.

Ядро інформатики як прикладного наукового напрямку – інформаційна технологія. Це сукупність конкретних технічних і програмних засобів, за допомогою яких виконуються найрізноманітніші операції з обробки даних. Іноді інформаційні технології носять назву комп'ютерних технологій, а також прикладної інформатики. Визначальне значення для прикладної інформатики мають безпосередньо засоби обчислювальної і телекомунікаційної техніки, зокрема, комп'ютер як технічний пристрій, призначений для обробки інформації.

Узагальнююче визначення інформатики, яке відображає в короткій формі найбільш характерні її риси, можна сформулювати таким чином: *інформатика* – це наука, що вивчає структуру і загальні властивості інформації, а також загальні закономірності її створення, передачі та використання в різних сферах діяльності людини і суспільства.

Прикладною метою інформатики є розробка більш ефективних методів використання інформаційних потоків і визначення шляхів оптимізації процесів практичного використання різноманітної інформації.

Головною функцією інформатики є обґрунтування засобів і методів технологічного забезпечення інформаційних процесів, а отже, якісна зміна природи їх протікання на основі застосування сучасних засобів обчислювальної і телекомунікаційної техніки, математичного моделювання й програмного управління. Будь-який з наукових напрямків покликаний виробляти і систематизувати об'єктивні знання про дійсність з метою їх описання та пояснення, формулювати і тлумачити основні закономірності, що становлять предмет його вивчення. Стосовно інформатики можна стверджувати, що об'єктом вивчення даної наукової дисципліни є різноманітна інформація в усіх її різновидах з усіх сфер життєдіяльності сучасного суспільства.

Інформація, зароджуючись та існуючи в межах якої-небудь сфери людської діяльності, об'єктивно відображає властиві для неї межі, набуваючи вузькоспеціального галузевого характеру. У процесі вивчення такого роду інформації виробляються специфічні методи її подання і

переробки. Це зумовлює виокремлення деяких прикладних наукових напрямків інформатики. Ці напрями існують залежно від вигляду і суспільного призначення інформації, що розглядається в них. Об'єктом вивчення таких «спеціальних» розділів інформатики є різні типи «спеціальної» інформації, а предметом – закономірності інформаційного обслуговування в межах тієї чи іншої системи соціальної комунікації.

Із загальнотеоретичної точки зору для інформатики не має значення конкретний зміст інформації. Об'єктом вивчення інформатики в даному контексті є інформація як така, а предметом – інформаційні процеси, тобто процеси збирання, зберігання, обробки і поширення інформації, а також способи управління даними процесами і загальні закономірності впливу інформаційних процесів на характер соціальних комунікацій у суспільстві в цілому.

У сучасних умовах інформаційні системи – це складні взаємопов'язані обчислювальні й телекомунікаційні системи, об'єднані в локальні та глобальні обчислювальні мережі, покликані задовольняти безперервно зростаючі інформаційні потреби суспільства.

За останні роки окреслилася стійка тенденція об'єднання традиційних функцій управління з функціями управління інформаційними ресурсами та інформаційними системами підприємств і установ. Процес злиття цих функцій в єдину управлінську систему пов'язаний з необхідністю застосування довершених методів і прийомів обробки інформації в повсякденній діяльності управлінського персоналу. Він об'

ективно обумовлений технологічною революцією в галузі обчислювальної техніки, що сприяло демократизації і доступності інформаційних систем, перетворивши мільйони кінцевих користувачів цих систем в інформаційних менеджерів.

З урахуванням змін в архітектурі побудови інформаційних систем і в принципах організації інформаційних технологій у сучасному суспільстві змінюється характер взаємовідносин персоналу в процесі здійснення виробничої діяльності як у межах окремого підприємства, так і в економіці в цілому. Найважливіша роль інформаційних систем і технологій буде й надалі полягати в забезпеченні необхідного рівня обслуговування клієнтів і користувачів даних систем за допомогою інтеграції різноманітних інформаційних ресурсів.

Тому подальший розгляд питань інформатизації сучасного суспільства, застосування нових інформаційних технологій і побудови на їх базі сучасних інформаційних систем вимагає чіткого визначення таких базових понять інформатики, якими є інформаційна технологія та інформаційна система.

У сучасних умовах технології збору і переробки інформації орієнтовані на створення складних обчислювальних систем. Метою створення таких систем є не лише накопичення і зберігання інформації, вони покликані максимально зблизити виконавця і керівника, який зобов'язаний приймати управлінські рішення з одного боку та інформаційні сховища з іншого боку, де б вони не знаходилися, у будь-який момент часу. Крім безперешкодного доступу до інформації, нові технології

інформаційного обміну надають можливість управлінцю застосовувати принципово нову методологію оптимізації процесу в прийнятті рішень.

Інформаційна технологія – це цілеспрямована організована сукупність різних інформаційних процесів з використанням засобів обчислювальної техніки, яка забезпечує високу швидкість обробки даних, швидкий пошук інформації, розподіл даних, можливість доступу до джерел інформації незалежно від місця їх розташування. Тобто впровадження інформаційних технологій повинно спиратися на відповідну систему.

Поняття «система» в науково-технічній літературі використовується для визначення сукупності взаємопов'язаних елементів, що становлять єдине ціле, функціонування яких спрямоване на отримання конкретного корисного результату. В інформатиці прийнято розрізняти такі види систем: систему управління, автоматизовану систему управління, автоматизовану інформаційну систему, автоматичну інформаційну систему тощо.

Інформаційна система – це комунікаційна система, побудована на основі застосування сучасних інформаційних технологій, що забезпечує збір, обробку і поширення інформації про деякий об'єкт та надає працівникам різного рівня інформацію, необхідну для реалізації їх основних функцій і прийняття управлінських рішень.

Як бачимо, поняття «інформаційна технологія» та «інформаційна система» взаємопов'язані. Основна ж їх відмінність полягає в тій предметній сфері, яку кожне з них визначає.

Поняття «інформаційні технології» містить конкретні реалізації найбільш загальних функцій збирання, обробки, передачі та розподілу інформації поза будь-яким зв'язком з організаційною структурою підприємства або установи. У свою чергу інформаційна система – це певна сукупність різних інформаційних технологій, орієнтована на безпосередні потреби конкретного споживача цих технологій.

Сьогодні існує достатня кількість технологій збирання інформації, яка може бути представлена у найрізноманітнішому вигляді (текстова, спеціалізовані та універсальні структуровані бази даних, графічна інформація, відео- та аудіоінформація і т.д.). Існує також численний перелік технологій зберігання та обробки зібраної інформації. Незалежно від вищезазначених технологій відомо безліч способів передачі та поширення інформації, які, базуючись на сучасних засобах телекомунікацій, здатні оперативно передавати дані будь-яких форматів і обсягів на значні відстані та з високою швидкістю. Ці структурно незалежні, розрізнені технології, хоч і мають вражаючі можливості та високі експлуатаційні показники, здатні вирішувати лише конкретне, іноді досить обмежене коло завдань.

У межах будь-якого підприємства або установи, які поставили перед собою мету максимально використати можливості, що надаються даними технологіями в комплексі, необхідно говорити про побудову на їх основі спеціалізованих інформаційних систем, які містять у своєму складі як окремі елементи підсистем первинного збору інформації, її

зберігання і обробки, передачі та поширення інформації. Кожна із зазначених підсистем у свою чергу містить дрібніші підсистеми, які засновані на застосуванні тих чи інших сучасних інформаційних технологій. Наприклад, для збирання первинних даних можуть бути використані найрізноманітніші технології:

а) текстова інформація може бути введена в комп'ютер за допомогою таких методів і прийомів:

- ручне введення текстової інформації;
- сканування і розпізнавання сканованих текстів;
- автоматизований переклад текстів;
- автоматизована перевірка орфографії.

б) графічна інформація:

- ручне введення графічної інформації;
- сканування і подальше ручне або машинне редагування сканованих зображень;
- отримання і редагування графічних зображень (точки, лінії, основні геометричні фігури) програмним шляхом.

Перелік конкретних способів і методів збирання, зберігання, обробки і розподілу інформації може бути продовжений, але він повністю залежить від конкретних потреб і завдань, що стоять перед установою або підприємством. Специфіка їх діяльності і визначає схему побудови конкретної інформаційної системи, яка працює в даному підприємстві або організації. Сьогодні найбільш поширеною є інформаційна система, побудована по вищезазначеній методології.

Виходячи з викладеного, сучасні інформаційні технології доцільно розглядати відповідно до розв'язання

конкретних завдань, тобто як елементи, що становлять певну інформаційну систему.

Побудова і використання інформаційних систем на базі сучасних інформаційних банківських технологій, технологій у виробничій та соціально-економічній діяльності сприяє підвищенню ефективності праці і забезпечує принципово новий рівень і нову якість управління. У цих умовах кардинально змінюються технології організації інформаційних процесів всередині найрізноманітніших за своєю економічною та організаційною суттю структур виробничо-господарської діяльності. Процес управління в умовах застосування інформаційних систем ґрунтується на нових підходах, на принципово нових економіко-організаційних моделях, що відображають структурно-динамічні властивості керованого об'єкта. Крім цього, застосування методів інформаційно-кібернетичного синтезу для дослідження складних соціально-економічних об'єктів дозволяє побудувати адекватні реальному світу моделі та з точною достовірністю прогнозувати поведінку об'єкта, що моделюється в реальній ситуації. Це надає можливість здійснювати ефективне управління всіма процесами, що відбуваються всередині об'єкта і процесами його взаємодії з навколишнім світом.

Щодо застосування інформаційні системи можна умовно поділити на такі класи:

- *інформаційні системи управління банківськими процесами* – здійснюють управління в системі електронних платежів і електронного ведення кореспондентських

рахунків, обліку та документо-обігу;

- *інформаційні системи управління технологічними процесами* – здійснюють управління технологічним обладнанням у взаємозв'язку з конкретними виробничими циклами і процесами;
- *інформаційні системи управління організаційними процесами* – багаторівневі системи, що забезпечують інформаційну підтримку управління виробничо-господарськими і соціально-економічними процесами на всіх рівнях економічного життя суспільства;
- *інформаційні системи управління науковими дослідженнями* – забезпечують інформаційну підтримку розрахунків і наукових експериментів;
- *інформаційні системи автоматизованого проектування і конструювання* – забезпечують інформаційну, технічну і технологічну базу для виконання проектно-дослідницьких і дослідно-конструкторських робіт;
- *навчальні інформаційні системи* – забезпечують інформаційну і методологічну основу прогресивних способів набуття знань, корисних навичок і підвищення кваліфікації.

Крім цього, слід розрізняти автоматизовані й автоматичні інформаційні системи:

- а) автоматизовані інформаційні системи – це системи, робота яких характеризується наявністю як ручних операцій (як правило, введення початкової інформації), так і автоматичних, що виконуються за допомогою засобів обчислювальної техніки;

б) автоматичні інформаційні системи – це системи, у яких усі функції збирання, обробки і розподілу інформації виконуються автоматично.

У сучасних банках, установах і організаціях, як правило, застосовуються автоматизовані інформаційні системи, оскільки частка ручної обробки вхідного потоку інформації ще досить значна. Повна автоматизація застосовується в основному для здійснення управління банківськими операціями, виробничими і технологічними процесами на промислових підприємствах, транспорті, в енергетиці і т.д.

Сучасні вимоги до рівня інформаційного забезпечення управлінської діяльності вимагають принципово нових підходів у розв'язанні організаційних, технічних і технологічних проблем. У зв'язку з цим слід відзначити найбільш значущі чинники, що визначають ефективність створення і використання нових інформаційних систем:

- наявність науково обґрунтованої програми побудови інформаційної інфраструктури економічного об'єкта;
- постановка і вирішення конкретних завдань управління інформаційними і технологічними процесами з урахуванням заданих критеріїв ефективності;
- створення умов організаційно-функціональної взаємодії окремих структурних ланок економічного об'єкта;
- відповідність рівня технічного оснащення інформаційних процесів рівню моделі інформаційної взаємодії всередині економічного об'єкта;

- активна участь широкого кола фахівців у системі інформаційного забезпечення щодо прийняття управлінських рішень на різних ієрархічних рівнях управлінської структури.

Сьогодні практично будь-який керівник банку, підприємства або установи все більш чітко усвідомлює нагальну необхідність використання сучасних технологій обробки інформації. Розвиток і виживання банків та підприємств в умовах жорсткої конкуренції неможливий без розширення сфер застосування сучасних інформаційних технологій. Тому керівництву банків, установ і підприємств слід приділяти увагу розвитку інформаційної інфраструктури, а також безпосередньо брати участь в розробці планів інформаційної стратегії банку чи підприємства.

Не секрет, що досить часто питання узгодження планів господарської діяльності й планування інформаційних систем в межах однієї господарської одиниці вважаються абсолютно самостійними, а їх взаємозв'язок визначається лише безпосередніми витратами на придбання і розвиток засобів автоматизації виробничих процесів. Зазначений підхід, навіть при найвищому рівні фінансового забезпечення інформаційної інфраструктури будь-якої установи, заздалегідь робить досить сумнівним очікувану віддачу від вкладених коштів в інформаційне забезпечення такої установи. Тільки тоді, коли обидва процеси планування об'єднуються в єдиний процес, формуючи при цьому стійку й узгоджену позицію керівництва банку або підприємства і фахівців інформаційних систем в стратегії корпоратив-

ного розвитку, можна впевнено прогнозувати реальні позитивні результати від застосування засобів обчислювальної і телекомунікаційної техніки.

Саме тому планування інформаційної інфраструктури будь-якого банку, підприємства або організації як складової частини планування загальної господарської діяльності є найважливішим етапом визначення стратегії їх розвитку в різних напрямках і на різну перспективу. В умовах зростаючої складності практично всіх видів економічної діяльності, ускладнення і зростання наукоєм-

ності технологічних процесів правильна постановка процесу планування корпоративних інформаційних систем є найважливішою умовою виживання будь-якого суб'єкта господарської діяльності.

Правильно організований процес планування інформаційної інфраструктури забезпечує реальні вигоди, покладаючись на які можна більш раціонально використати інформаційний потенціал банку, підприємства або установи для досягнення основних цілей його економічної діяльності та розвитку економіки держави в цілому.

Інформаційні технології в навчальному процесі Української академії банківської справи

Важлива роль у навчальному процесі Української академії банківської справи НБУ приділяється підготовці фахівців, які володіють новітніми інформаційними технологіями, що дозволяють створювати як в академії, так і в її інститутах навчально-тренувальні банки, лабораторії програмного забезпечення, навчально-тренувальні фірми, провадити дилінгові операції тощо, діяльність яких не обмежується лише навчальним процесом, а ще й надає змогу практично освоїти виконання тих чи інших банківських операцій.

Навчально-тренувальний банк (далі – НТБ) – це навчальний комплекс, створений у межах впровадження в Українській академії банківської справи дуальної системи підготовки, яка на відміну від традиційних форм і методів навчання спрямована на мінімізацію розриву між теорією та практикою.

НТБ є організаційно і територіально виділеним структурним підрозділом у складі кафедри банківської справи. Він створений для практичної підготовки студентів і має певну структуру (див. рис. на с. 159).

Навчально-тренувальний банк містить:

- безпосередньо навчально-тренувальний банк на базі лабораторії програмного забезпечення;

- дилінговий зал;
- навчально-тренувальні фірми.

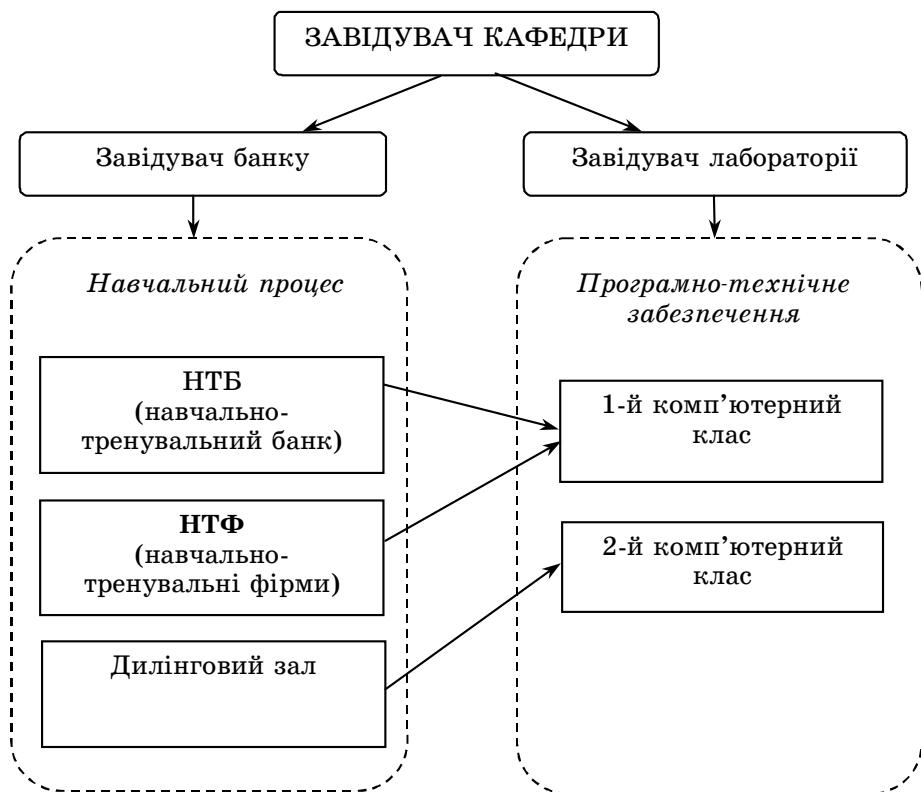
Оформлення навчально-тренувального банку є інструментом візуалізації організації діяльності сучасного універсального банку в Україні.

Оформлення операційного та касового залу здійснено відповідно до вимог Національного банку України та ілюструє роботу банківської установи з клієнтами (фізичними та юридичними особами).

Робочі місця в навчально-тренувальному банку створені відповідно до організаційно-управлінської структури: виділено основні бізнес-центри управління банку, а також відділи, що забезпечують діяльність банку. Функцію апаратно-програмного забезпечення діяльності навчально-тренувального банку покладено на лабораторію програмного забезпечення.

Апаратне забезпечення НТБ складається з відповідної кількості комп'ютерів (яка може збільшуватись або зменшуватись) на базі процесору Intel 2 GHz, мультимедійного проєктора LitePro 720 та лазерного принтера.

Основу програмного забезпечення навчально-тренувального банку становить ОДБ «Скарб-6», вирішується питання установки додаткового програмного забезпечення системи

Структура навчально-тренувального банку та лабораторії програмного забезпечення

«Скрудж», що дозволяє моделювати операційний день банку та виконувати певні прикладні завдання. Засобами ОДБ є автоматизовані робочі місця операціоніста, касира, бухгалтера, адміністратора тощо.

Робочі місця операціоністів дозволяють:

- обслуговувати поточні та депозитні рахунки клієнтів – юридичних та фізичних осіб;
- обслуговувати гривневі операції клієнтів;
- готувати витяги та інформаційні повідомлення для клієнтів;
- здійснювати нарахування та списання комісій;

- проводити виплату переказів фізичним особам без відкриття поточного рахунку;
- надавати консультації клієнтам з питань розрахунково-касового обслуговування.

Робочі місця бухгалтера дозволяють:

- формувати файли звітності для НБУ;
- готувати управлінську звітність банку в реальному часі;
- здійснювати проведення операційних небанківських витрат (заробітна плата, амортизація та ін.);
- здійснювати поточний контроль за правильністю бухгалтерських кореспонденцій.

Робочі місця адміністратора дозволяють:

- відкривати та закривати операційний день банку;
- вести облік та аудит користувачів ОДБ;
- налаштовувати нові види документів, контрактів та ін.;
- проводити роботу по налаштуванню інших параметрів системи.

Дилінговий зал є структурою навчально-тренувального банку і як такий призначений для імітації роботи казначейства банку. Він являє собою спеціально оснащену комп'ютерну аудиторію, в якій відтворена атмосфера дилінгового залу банку.

На сьогодні організаційно він складається з п'яти секторів:

- 1) сектор ринку поточних конверсій;
- 2) сектор ринку строкових конверсій;
- 3) сектор грошового ринку;
- 4) сектор ринку деривативів;
- 5) сектор обслуговування корпоративних клієнтів.

Очолює дилінговий зал головний дилер.

Робочі місця трейдерів казначейства навчально-тренувального банку оснащено двомоніторними комп'ютерними станціями, на яких встановлене програмне забезпечення, що інтегроване з системою автоматизації навчально-тренувального банку та з міжнародними системами фінансової інформації.

Казначейство банку проводить роботу за двома основними напрямками:

- 1) планування та координацію платежів;
- 2) дилінгові операції.

Функції казначейства банку представлені на рисунку (с. 159).

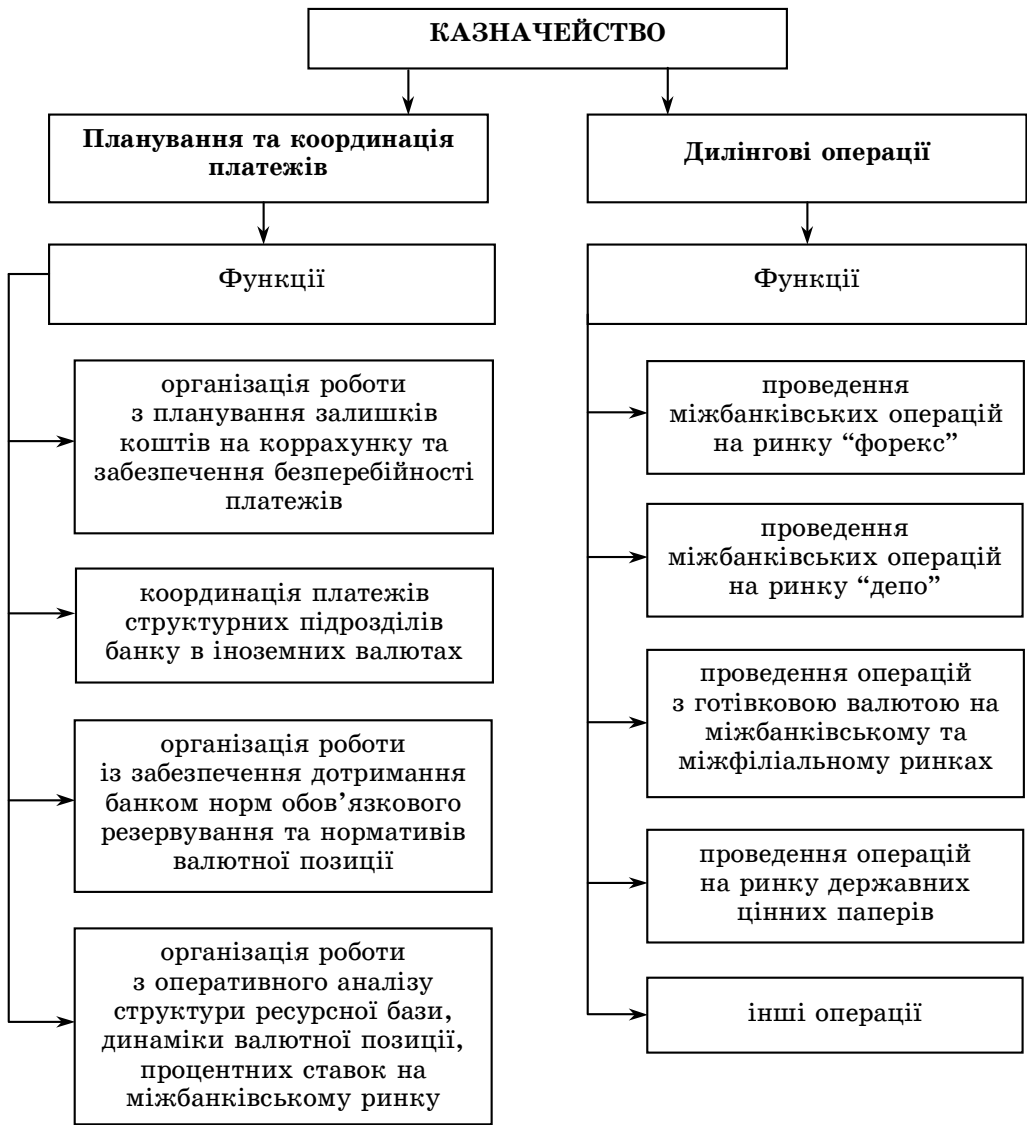
Комплекс дозволяє імітувати роботу казначейства комерційного банку, безперервно формуючи проблемні ситуації, ґрунтуючись на даних, що в режимі реального часу, надходять зі світових фондових бірж. У кожний момент часу ситуація в навчальній аудиторії відповідає поточній ситуації на фінансових ринках, що дозволяє включати до ділової гри інші специфічні технічні засоби, такі, як фінансове телебачення, інформаційні сервіси міжнародних агентств та ін.

Основні функції цієї підсистеми навчально-тренувального банку можна виразити через:

- укладання угод на валютному ринку;
- оперативний облік відкритих позицій уповноважених трейдерів;
- отримання інформації про поточні ринкові ціни, міжнародну фінансову статистику, політичні та фінансові новини;
- розрахунок прибутку або збитків за операціями трейдера;
- облік відкритих позицій контрагентів;
- ведення журналу укладених угод; контроль за дотриманням лімітів; аналіз діяльності трейдера.

Навчально-тренувальні фірми моделюють діяльність реальних організацій (фірм) малого і середнього бізнесу як виробничої, так і невиробничої сфер діяльності. Роботу навчально-тренувальних фірм забезпечує бухгалтерська автоматизована система «1С-Підприємство», «Інфо-Бухгалтер», програми «КОМЕР-САНТ», «Economic» тощо.

Взаємозв'язок банку та фірм здійснюється завдяки і через програму «Клієнт-банк».

Функції казначейства банку

Для більшого сприйняття процесу навчання студентів слід акцентувати увагу на засвоєнні матеріалу з проведення дилінгових операцій. Отже, євроінтеграційні орієнтири нашої держави ставлять перед освітянськими закладами України нові завдання щодо підготовки фахівців,

здатних ефективно працювати в умовах глобальної економіки. Такими спеціалістами мають бути фахівці з дилінгових операцій на міжнародному валютному ринку. Поняття дилінг (дослівно з англійської – ділові або торгові відносини) означає діяльність, пов'язану з оперативним

управлінням фінансовими ресурсами. Для навчально-тренувального банку це перш за все ресурси грошового та конверсійного ринку.

У більшості випадків конверсійні угоди з національною валютою обслуговуються фінансовими інститутами тієї ж країни, забезпечуючи тим самим ефективний та справедливий обмін національної валюти, стимулюючи розвиток внутрішньої економіки та зовнішньоекономічної діяльності, перетворюючи національну валюту на інструмент міжнародної торгівлі.

Не викликає сумніву, що без розвитку цього виду банківської діяльності неможлива повноцінна інтеграція України в європейський та загальносвітовий фінансовий простір, який практично цілодобово взаємодіє між біржами за допомогою глобальних мереж телекомунікацій. Щохвилини у світі укладаються десятки угод, тобто здійснюється міжнародна торгівля.

У проведенні дилінгових операцій у навчально-тренувальному банку задіяні кілька підрозділів, які входять до складу казначейства. Керівництво банку, здійснюючи стратегічне управління фінансовими ресурсами, надає частину цих ресурсів спеціалістам зазначених підрозділів для оперативного управління з метою одержання прибутку та для підтримки короткострокової ліквідності. Співробітників банку, які укладають угоди від імені та за рахунок банку на міжбанківському та біржовому ринку, називають уповноваженими трейдерами або просто дилерами. Їх повноваження на укладання угод банки-контрагенти попередньо підтверджують відповідними дорученнями.

Як правило, до уповноважених трейдерів висуваються спеціальні кваліфікаційні вимоги, адже, наприклад, інтервал часу, за який уповноважений трейдер банку повинен прийняти рішення та укласти угоду не перевищує однієї хвилини, при цьому середня сума угоди на міжнародному конверсійному ринку становить від 5 до 20 млн дол. США. У більшості випадків кваліфікація трейдера підтверджується спеціальним атестатом.

В Україні кваліфікаційні вимоги до фахівців з дилінгових операцій на валютних ринках регламентує «Положення про порядок підготовки та атестації фахівців з дилінгових операцій на валютних ринках», затверджене постановою Правління Національного банку України № 234 від 21.06.2001 р.

Слід мати на увазі, що в більшості навчальних закладів України вивчення цього виду банківської діяльності обмежене розглядом ряду теоретичних питань в рамках таких навчальних дисциплін: валютне регулювання, банківські операції, операції з валютними деривативами тощо.

Однак теоретичні знання та практичні навички, які при цьому одержує студент, не відповідають вимогам зазначеного положення, адже ці дисципліни не дають практичних навичок дилінгу.

Розуміючи важливість підготовки спеціалістів з дилінгових операцій для банківської системи України Українська академія банківської справи активно залучається до процесу їх підготовки.

В Українській академії банківської справи традиційні дисципліни,

у яких вивчаються валютні операції банків та валютні ринки, доповнено новою дисципліною «Дилінгові інформаційні системи». У рамках цієї дисципліни студенти мають можливість закріпити теоретичні знання та одержати практичний досвід проведення дилінгових операцій.

Реалізація теоретичного блоку робочої програми цієї дисципліни не створила значних проблем, адже в академії накопичений великий досвід викладання суміжних дисциплін. Крім того, широкі зв'язки з банківськими установами України дозволили використовувати практичний досвід банків. Найбільш суттєві труднощі, які виникли при впровадженні навчальної програми, стосувалися реалізації блоку практичної підготовки студентів.

Перш за все, це неможливість застосування технічних засобів та програмного забезпечення, які використовуються банківськими установами при проведенні дилінгових операцій. Типовий дилінговий комплекс складається з супутникової системи комп'ютерного зв'язку, за допомогою якого можна одержати в режимі реального часу доступ до інформації з фінансового ринку, а також організувати взаємодію з іншими фінансовими установами для укладення угод.

Друга важлива проблема полягає в тому, що поточна ситуація на валютному ринку детермінується безліччю факторів, які трансформують ціни на ринку, прискорює або змінює напрямок їх руху. До того ж рівень професіоналізму фахівця з дилінгових операцій визначається, перш за все, здатністю розпізнавати в цій інформації майбутню динаміку ринку. Формальних правил при-

йняття рішень тут майже не існує, усе вирішує інтуїція та досвід трейдера. Отже, ефективне навчання можливе лише в умовах, максимально наближених до реальності.

Для вирішення зазначених проблем в Українській академії банківської справи був розроблений та впроваджений програмно-технічний комплекс «Міжбанківський валютний ринок». Цей програмний комплекс дозволяє моделювати роботу на спеціалізованому дилінговому обладнанні в умовах, максимально наближених до реальності.

На логічному рівні комплекс складається з чотирьох основних компонентів, зокрема, сервера котирувань реального часу, сервера віртуальних банків-контрагентів, автоматизованих робочих місць слухачів та сервера віртуальних банків слухачів.

Сервер котирувань інтегрований з системами глобальної фінансової інформації через канали Інтернет та в режимі реального часу одержує котирування валютного ринку, блок політичних та фінансових новин тощо і транслює їх іншим компонентам системи.

Сервер банків-контрагентів моделює роботу банків, з якими слухачі можуть укласти угоди. При цьому в кожний момент сервер використовує ціни, що котирують реальні банки-прототипи.

Автоматизовані робочі місця слухачів являють собою комплекс програмних засобів, які дозволяють проводити технічний та фундаментальний аналізи, використовуючи інформацію з фінансового ринку в режимі реального часу, і укласти угоди з банками-прототипами, моде-

люючи при цьому роботу програмного забезпечення REUTERS.

Сервер банків користувачів моделює роботу казначейства банку кожного користувача, реєструючи їх угоди, перераховуючи позиції, управляючи їх лімітами тощо. Сервер банків клієнтів розраховує фінансові результати дилінгу кожного з користувачів, здійснює статистику ефективності їх роботи та статистику дотримання фінансової дисципліни.

Практичні заняття проводяться в спеціально оснащених комп'ютерній аудиторії, в якій відтворена атмосфера дилінгового залу банку, а кожне робоче місце в цій аудиторії моделює робоче місце валютного дилера.

Заняття проходять у формі ділової гри, що триває впродовж всього часу навчання. На першому занятті кожний студент реєструється як уповноважений трейдер одного з банків, йому надається список банків контрагентів, з якими він має право укласти угоди, внутрішні та зовнішні ліміти на угоди. Весь цикл занять поділено на кілька взаємоузгоджених блоків, кожний з яких характеризується своїм сценарієм ділової гри з завданнями, які поступово ускладнюються.

Можна виділити три основних сценарії ділової гри. Перший сценарій має умовну назву «Управління валютною позицією банку». Студент, виступаючи в ролі уповноваженого трейдера свого банку, періодично одержує інформацію про відкриту позицію банку, яка формується внаслідок валютних угод з корпоративними клієнтами банку. В його обов'язки входить оперативне закриття позиції міжбанківськими угодами,

доки не змінилися сприятливі валютні курси на міжбанківському ринку.

Другий сценарій роботи має назву «Арбітраж». Згідно з цим варіантом роботи трейдер через короткі проміжки часу одержує запити інших банків на курси купівлі та продажу валюти. Трейдер, як правило, котирує дві ціни – ціну купівлі та ціну продажу. При встановленні ціни він орієнтується на поточні ринкові ціни та власну відкриту позицію, відкриту позицію контрагентів і ліміти. Потенційні контрагенти, роль яких виконує сервер контрагентів, порівнюють запропоновані ціни з ринковими і після проведеного аналізу укладають угоду або ні.

Третій сценарій роботи має найбільш складний та малопрогнозований характер. Його умовна назва – «Спекуляція». Згідно з цим сценарієм уповноважений трейдер проводить фундаментальний аналіз ринку, використовуючи одержані економічні показники та фінансові новини, а також технічний аналіз, використовуючи спеціальне програмне забезпечення. На основі аналізу він робить прогноз динаміки ринку, встановлює цінові орієнтири, після цього відкриває довгострокову (до кількох днів) валютну позицію, хеджуючи її ордерами на цінових орієнтирах. Якщо трейдер вдало спрогнозував рух цін, то при закритті позиції він одержує прибуток або збиток, якщо його прогноз був невдалий.

Оцінка роботи студента проводиться автоматично на основі аналізу одержаних ним фінансових результатів та статистичних даних про дотримання встановлених лімітів. Протягом періоду занять сервер на-

копичує велику кількість статистичних даних про роботу студентів. Частково ця інформація представлена графіками, які наочно відображають динаміку засвоєння знань. На основі цих статистичних даних інформаційна система формує ряд звітів, які розкривають якість кореспондентських відносин, ступінь управління ризиками, додержання фінансової дисципліни та фінансову ефективність операцій.

Крім того, система автоматично формує і відображає рейтингові оцінки діяльності кожного зі студентів, створюючи серед них атмосферу змагання.

При розробці методичного забезпечення основний акцент був зроблений на широке використання новітніх інформаційних технологій при вивченні цієї дисципліни.

Базою інформаційних технологій методичного забезпечення є тематичний веб-сайт, який дозволяє студентам одержати текстові та мультимедійні матеріали, організувати телекомунікаційну взаємодію між слухачами і викладачем з використанням електронної пошти, форуму, телеконференцій, аудіо- та відеоконференцій. Крім того, інтегрована у веб-сайт система термінального доступу до спеціалізованого програмного забезпечення дозволяє організувати взаємодію викладачів з програмами, що виконуються на комп'ютерах студентів.

Використання зазначених телекомунікаційних технологій відкриває широкі перспективи для дистанційного навчання. Реальними стають можливості персонального спілкування з викладачем, дистанційна робота з спеціалізованими програмно-технічними комплексами академії

з будь-якої географічної точки.

Слід мати на увазі, що аналіз стану підготовки фахівців з дилінгових операцій в Україні дає підстави дійти висновку, що традиційні методи навчання студентів не можуть задовольнити сучасним вимогам щодо підготовки спеціалістів такого плану. Найбільш проблемним є питання організації практичних занять. Досвід, накопичений в академії, свідчить, що найбільш перспективним напрямком вирішення цієї проблеми є використання сучасних інформаційних та телекомунікаційних технологій, які надають можливість інтернувати в навчальний процес інформаційні ресурси з фінансового ринку. Врешті-решт це дозволяє створити навчально-тренувальні комплекси, робота яких максимально наближена до реальності.

Отже, роль, яку відіграють інформаційні технології в сучасній освіті очевидна. Однак якісно новий статус, що додають цим технологіям сучасні засоби телекомунікацій, на наш погляд, недостатньо оцінений. Це перш за все інтеграція окремих персональних комп'ютерів в потужні обчислювальні системи, які здатні внести докорінні зміни в процес підготовки і проведення занять, організації самостійної роботи студентів та в управління самою комп'ютерною системою.

Разом з цим слід відзначити, що з найважливішими чинниками, які вже сьогодні формують риси банківської системи України в майбутньому, є стан підготовки кадрів і рівень використання новітніх інформаційних технологій. Можна без перебільшення стверджувати, що на теренах пострадянських країн Націона-

льний банк України посідає провідне місце з цих питань.

Уже в перші роки незалежності була створена система електронних платежів, яка стала інтегруючим та стабілізуючим фактором фінансової системи України і надала потужний поштовх розвитку інформаційних технологій в банківських установах. Національний банк створив низку навчальних закладів для підготовки фахівців з банківської справи, які на сьогодні відіграють значну роль в системі освіти України.

Розуміючи важливу роль поєднання підготовки фахівців з використанням новітніх інформаційних технологій, Департамент інформатизації Національного банку доклав немало зусиль задля оснащення навчальних закладів НБУ сучасною комп'ютерною технікою, створення потужних обчислювальних мереж. Це дозволило залучити до роботи в ці заклади висококваліфікованих спеціалістів, створити в них проблемні лабораторії, діяльність яких не обмежується лише навчальним процесом. Ці лабораторії є полігоном, де апробуються найновітніші інформаційні технології, які згодом можуть набути широкого використання, перш за все в системі Національного банку.

Одним із таких осередків впровадження новітніх інформаційних технологій є Українська академія банківської справи (м. Суми) – вищий навчальний заклад системи НБУ IV рівня акредитації.

Далі мова піде про новітні інформаційні технології, що сьогодні використовуються в Українській академії банківської справи. Ці технології були представлені на міжнародній виставці «Сучасна освіта – 2004»,

де академія здобула бронзову медаль у номінації «Інноваційні педагогічні методи в навчальному процесі» та була нагороджена грамотою «За вагомий внесок у розвиток національної системи освіти».

Застосування обчислювальної техніки та інформаційних технологій в навчальному процесі є невід'ємною складовою кожного сучасного вищого навчального закладу. Однак, маючи достатню технічну оснащеність комп'ютерною технікою, не кожен заклад може запровадити, а тим більше продемонструвати ефективні комплексні рішення інформатизації навчального процесу. Причина полягає в тому, що, крім технічного оснащення, необхідні програмні продукти, а разом із цим – уміння застосувати інформаційні технології в навчальному процесі.

З метою поліпшення використання інформаційних технологій у навчальному процесі необхідно:

- навчити студентів користуватись обчислювальною технікою, адже недостатній досвід та некоректні дії студентів призводять до частих перебоїв елементів комп'ютерної системи;
- заборонити використання різноманітних програмних продуктів на одних і тих самих комп'ютерах, адже при експлуатації досить складних інформаційних технологій на одному комп'ютері для його обслуговування потрібно кілька фахівців з того чи іншого програмного продукту. У результаті виникають проблеми щодо відповідальності за стан комп'ютера, виявлення і виправлення перебоїв у роботі програмного забезпечення;

- забезпечити студентів персональними робочими місцями (мається на увазі чіткий графік роботи кожної групи студентів у комп'ютерному класі). Проблема доступу вирішується з допомогою пароля до того чи іншого комп'ютера, на якому працює користувач під час занять і на якому знаходяться його дані і персональні настройки програмного забезпечення. При цьому вирішується проблема постійного переналагодження програмного забезпечення, адже це призводить до збільшення випадків перебоїв у роботі. Крім того, перенесення даних пов'язане з постійною загрозою зараження комп'ютерними вірусами, а копії одних і тих самих документів на різних комп'ютерах засмічують дискові накопичувачі;
- вирішити питання застосування відповідальності за вибір програмного забезпечення, його установки, настройку і супровід, характерного для організації обслуговування комп'ютерів у навчальних закладах, адже програми і технології, які використовуються для навчання, є частиною методичних розробок викладачів. Вибір, настройка, супровід, розробка інструкції з використання програмних засобів є невід'ємною частиною методичних розробок викладачів. Нерідко на практиці цю роботу помилково доручають технічному персоналу, який не має відповідного методичного досвіду, цим самим порушуючи традиційну систему викладання, обмежуючи викладача у виборі засобів і методів викладання.

Отже, необхідне комплексне вирішення зазначених проблем, в іншому разі значно зменшується ефективність використання інформаційних систем у навчальному процесі, що виявляється перш за все в застосуванні спрощених програмних засобів, які не відповідають сучасним вимогам.

Слід також пам'ятати: потенційна можливість різноманітних порушень та перебоїв у роботі комп'ютерної системи породжує страх перед нею в недосвідчених користувачів, що значно зменшує ефективність навчання, а жорсткий регламент роботи на ПК значно знижує можливості для самостійного творчого використання їх студентами.

Виходячи з наведеного та вивчення ряду інших чинників, в Українській академії банківської справи проведено низку заходів щодо комплексного вирішення даних проблем. Це дозволило задіяти в навчальному процесі такі інформаційні технології та телекомунікаційні засоби:

- охопити всіх співробітників і студентів засобами електронного зв'язку;
- запровадити технологію мережного персонального комп'ютера;
- повністю виключити можливість виникнення перебоїв унаслідок некоректної роботи недосвідчених користувачів;
- створити складні програмно-технічні навчальні комплекси, інтегровані з глобальними інформаційними системами;
- створити розподілену систему методичних веб-сайтів;
- організувати можливість дистанційного навчання з використанням технології Інтернет.

При цьому можливості дистанційного навчання не обмежуються отриманням методичних матеріалів і тестуванням. Задіяні телекомунікаційні технології дозволяють працювати із спеціалізованими програмними комплексами, розташованими в академії, з домашніх комп'ютерів, організувати при цьому інтерактивне спілкування студентів і викладачів, використовуючи відео-, аудіозасоби і спільне управління програмами.

Необхідною умовою ефективного використання інформаційних технологій та телекомунікаційних засобів у навчальному процесі є створення єдиного центру аутентифікації та авторизації ресурсів і користувачів обчислювальної мережі. Ця інформація використовується для обліку ресурсів системи і розподілу повноважень користувачів.

При вирішенні цього завдання були задіяні технології Microsoft, що пов'язано, перш за все, з широким розповсюдженням операційних систем та інших програмних продуктів цієї фірми в комерційних і державних установах України, де належить працювати випускникам нашого навчального закладу. Мережні технології Microsoft базуються на так званих доменах – групі комп'ютерів і користувачів, об'єднаних загальною політикою аутентифікації і авторизації. Центральним елементом такої системи є контролер домену – виділений сервер, який зберігає інформацію про користувачів і здійснює їх аутентифікацію і авторизацію. Працездатність мережі при цьому визначається працездатністю сервера, тому, як правило, контролери домену продубльовані.

Функцію контролерів домену з корпоративній мережі академії виконують два сервери, на яких встановлена операційна система Windows 2003 Server. Контролери домену також є центральним сховищем особистих розділів користувачів.

Сервери знаходяться в різних будівлях і разом з іншим мережним устаткуванням підключені до блоків безаварійного живлення. У випадку виключення або виходу з ладу одного із серверів усе навантаження з обслуговування мережі повністю перекладається на другий, обчислювальна мережа при цьому продовжує повноцінно працювати без будь-яких обмежень. Дублювання функцій серверів та ресурсів, розміщення їх в різних географічних точках дозволило створити систему з необхідним для навчального закладу рівнем надійності їх роботи.

Інформація про користувачів, комп'ютери та інші ресурси мережі знаходиться в ієрархічній базі даних, де виділені адміністративні одиниці – окремі класи, кафедри, факультети, спеціальності, студентські групи і т.д.

Ці адміністративні одиниці використовуються для створення так званих групових політик. Групова політика є сукупністю правил використання мережних ресурсів. На підставі цих правил контролер домену керує робочими станціями в мережі, правами і повноваженнями користувачів.

Створюють облікові записи користувачів та розробляють групові політики адміністратори адміністративних одиниць. На сьогодні на контролері домену академії зареєстровано близько 3000 користувачів, більш ніж 300 комп'ютерів, які згруповані

в 150 ієрархічних адміністративних одиниць, що об'єднує майже 100% всіх співробітників та студентів і близько 90% всіх комп'ютерів академії.

Використання технології аутентифікації та авторизації надало можливість організувати персоналізований розподіл ресурсів комп'ютерної мережі, що є необхідною умовою персоналізації навчання. Так, мінімальний пакет персональних ресурсів і повноважень, який одержує кожний студент, зареєстрований в мережі, складає:

- право доступу до робочих станцій комп'ютерної мережі;
- особисту папку в сховищі, доступ до якої іншим користувачам регулює її власник;
- поштову скриньку в службі електронної пошти на базі Microsoft Exchange Server;
- облікові записи в службах інтерактивного зв'язку Інтернет пейджерів Net Meeting і Windows Messenger;
- доступ до інтерактивних конференцій академії через службу Microsoft Conference Server;
- права доступу до Інтернету через службу Microsoft Internet Security and Acceleration Server;
- права доступу до корпоративних веб-ресурсів академії через служби Internet Information Services.

Одним із найважливіших нововведень в інформаційних технологіях навчального процесу Українській академії банківської справи є запровадження технологій автоматизованого управління програмним забезпеченням в комп'ютерних класах.

Основними завданнями, що вирішувалися при цьому, були такі:

- відійти від практики управління окремим комп'ютером, запровадивши технологію дистанційного, централізованого розгортання програмного забезпечення для цілої групи комп'ютерів;
- запровадити технології постійного моніторингу працездатності програмного забезпечення і автоматичного його відновлення у випадках виявлення перебоїв;
- повністю виключити можливість ненавмисної зміни програмного забезпечення користувачем.

Практично всі описані вище завдання вдалося вирішити в рамках мережної технології дистанційного розгортання програм, операційної системи Windows 2003 Server. Технологія дистанційного розгортання програм Windows 2003 Server заснована на групових політиках, які описані вище.

У спрощеному вигляді автоматичне розгортання програм для групи комп'ютерів здійснюється так. Адміністратор кожної групи комп'ютерів створює список програм, які необхідно розгорнути на них. При кожному включенні робочої станції локальної мережі центральний сервер здійснює інвентаризацію програмного забезпечення, встановленого на ньому. Потім інвентаризаційна відомість порівнюється зі списком програм, призначених груповими політиками. Програмне забезпечення, видалене з групових політик і наявне на комп'ютерах, видаляється, а відсутні програми автоматично встановлюються до того, як користувач увійде в систему. У разі перебоїв у роботі програм, призначених групою політикою, центральний сервер автоматично відновлює пошкоджені

файли. При виведенні комп'ютера з групи програмне забезпечення, призначене політикою, автоматично видаляється, приводячи комп'ютер в початковий стан, а при включенні його в нову групу розгортається новий набір програм.

При використанні такої технології кожній групі комп'ютерів центральний сервер призначає групу користувачів, яким дозволено модифікувати програмне забезпечення (це, як правило, викладачі та технічний персонал). Користувачі, що не ввійшли до даної групи, не мають можливості встановлювати і видаляти програмне забезпечення або змінювати файли програм на диску, що і забезпечує високу надійність його роботи.

Крім того, за допомогою спеціальних програмних засобів, що дозволяють модифікувати і об'єднувати дистрибутиви, були створені складні програмні комплекси з програм різних виробників. Бібліотека підготовлених таким чином дистрибутивів є базою технічних рішень, які періодично, згідно з навчальними планами централізовано розгортаються в навчальних класах.

При високій культурі використання описаної телекомунікаційної технології викладачі і технічний персонал можуть навіть не включати робочу станцію, їх завданням є підготовка дистрибутивів і формування групової політики. Решта операцій з установки, модифікації і супроводу програмних засобів виконуються автоматично при кожному включенні робочих станцій.

На сьогодні цією технологією охоплено понад 90% комп'ютерів, що використовуються з навчальною ме-

тою. Впровадження технологій централізованого дистанційного розгортання програм в Українській академії банківської справи дозволило:

- масово використовувати для навчання студентів найсучасніші програми, незважаючи на складність їх настройки і супроводу;
- досягти високої мобільності при підготовці навчального процесу;
- домогтися необхідного рівня уніфікації робочих місць студентів;
- кардинально підвищити надійність програмного забезпечення на робочих станціях;
- повністю виключити можливість виходу з ладу навчальних комп'ютерів унаслідок некоректних дій студентів;
- відмовитися від адміністративних обмежень роботи студентів у навчальних класах, використовуючи принцип «що доступно, те дозволено».
- зменшити до мінімуму присутність технічного персоналу на заняттях.

Запровадження технології дистанційного розгортання програм надало змогу задіяти в навчальному процесі ще одну телекомунікаційну технологію, яку умовно можна назвати «програми користувачу, а не комп'ютеру».

Суть цього підходу полягає в переході від практики конфігурування комп'ютерних класів до практики конфігурування програмного забезпечення для даної групи користувачів за їх спеціальностями.

При використанні такого підходу відповідальний виконавець за допомогою групової політики формує список програм, доступ до яких необхідний студентам даної спеціаль-

ності або групі згідно з методичними розробками кафедр. Ці програми автоматично встановлюватимуться на будь-який комп'ютер за першою вимогою користувача з даної групи.

Технічно це виглядає так. Служба автоматичного розгортання програм комп'ютера на початку кожного сеансу роботи користувача зіставить список програм, призначених для нього, зі списком програм, уже встановлених на комп'ютері. Потім додає в системне меню ярлики відсутніх програм, самі програми при цьому не встановлюються. При спробі запустити невстановлену програму користувач одержить повідомлення з проханням зачекати, а комп'ютер у цей час автоматично без участі користувача встановить і запустить необхідне програмне забезпечення.

Основна перевага даного підходу полягає в тому, що програмне забезпечення відокремлене від конкретної навчальної аудиторії. Воно є частиною методичного забезпечення тієї чи іншої дисципліни і розгортається автоматично у фоновому режимі в будь-якій аудиторії, де в даний момент відбуваються заняття.

При грамотному використанні такої технології практично повністю відпадає необхідність виділяти спеціалізовані комп'ютерні аудиторії, враховувати при плануванні занять специфіку програмного забезпечення в тому чи іншому класі, відпадає необхідність додаткових узгоджень між навчальним відділом, технічним персоналом і викладачами.

Запровадження інформаційної технології розгортання програм для групи користувачів надало змогу за-

діяти в навчальному процесі телекомунікаційну технологію підвищення ефективності використання студентами комп'ютерів.

Очевидно, що за ефективністю робота студента на комп'ютері в робочому класі значно поступається ефективності роботи того чи іншого фахівця на підприємстві. Основною причиною цього є те, що на підприємстві фахівець працює на одному й тому самому персональному комп'ютері і має можливість плановірно впродовж тривалого часу удосконалювати комп'ютерне робоче середовище, яке в простому випадку виявляється в настройці робочого столу, а в складніших – досить глибокою персональною настройкою програмного забезпечення.

Студент же, не маючи персонального комп'ютера в навчальному закладі, змушений навіть під час самостійної роботи працювати з різними комп'ютерами і в різних аудиторіях, що не дає йому можливості підвищити ефективність своєї роботи за рахунок правильної персональної настройки ПК і, зрештою, позбавляє його цілого спектру практичних умінь. Крім того, такий режим роботи з комп'ютером мало схожий на те, з чим матимуть справу студенти на практиці.

Отже, завдання, яке вирішували співробітники банківської академії, можна сформулювати так: реалізувати технології, які б дозволили автоматично використовувати одні й ті самі персональні дані і настройки програмного забезпечення студента на будь-якому комп'ютері в локальній мережі.

Технічне вирішення даного завдання полягає в розміщенні даних

користувача на центральному сервері і настройці комп'ютерів для їх використання безпосередньо із сервера або шляхом тимчасового копіювання на локальний комп'ютер. Вирішити це завдання вдалося, використовуючи такі технології Windows 2003 Server:

- перенаправлення папок. У даному випадку, використовуючи засоби централізованого управління, усі комп'ютери мережі налагоджені таким чином, що їх спеціалізовані папки, такі, як «Мої документи», «Вибране» і т.д., перенаправляються на центральний сервер в особисті розділи користувачів. Така настройка повністю прозора і не вимагає від кори-

стувача додаткових зусиль щодо їх використання;

- переміщувані профілі. Ця технологія ґрунтується на копіюванні всіх локальних документів і настройок користувача на сервер після завершення сеансу роботи з подальшим їх перенесенням на будь-який інший комп'ютер, на якому студент почне новий сеанс роботи.

Використання технології перенаправлення папок і переміщуваних профілів дозволило повністю моделювати роботу студента з персональним комп'ютером і надало йому можливість планомірно впродовж всіх років навчання удосконалювати робоче середовище свого «мережного персонального комп'ютера».

Технології глобального доступу до інформаційних ресурсів академії

Нововведенням у телекомунікаційних технологіях, яке широко використовується в Українській академії банківської справи, є технологія термінального доступу. Це нововведення дозволило реалізувати концепцію «програм, що вивчаються всюди».

У системах із використанням технології термінального доступу всю роботу з обробки і зберігання даних виконує сервер, управління яким здійснюється дистанційно з однієї чи кількох робочих станцій, підключених до нього через локальну або глобальну мережу.

Технологією термінального доступу в корпоративній мережі академії охоплено 100% робочих станцій у навчальних аудиторіях, кожна з яких оснащена спеціальним програмним забезпеченням, так званим агентом термінального доступу. Залежно від повноважень користувача, який використовує в даний час комп'ютер, агент користувача автоматично формує в меню «Пуск» список програм, а це, як правило, спеціалізовані автоматизовані робочі місця (АРМ), до яких користувач має термінальний доступ. При запуску такої програми агент користувача запускає її на сервері і передає йому сигнали з пристроїв введення даних, відображаючи вікна програм, що виконується на сервері, на монітор

користувача. Усі дії виконуються в автоматичному режимі, і зовні робота з такою програмою нічим не відрізняється від програм, що виконуються локально на комп'ютері.

Сьогодні в академії використовується кілька термінал-серверів, на яких встановлене спеціалізоване програмне забезпечення, таке, як АРМ системи автоматизації банку; АРМ платіжної системи; АРМ бухгалтера, юриста, трейдера та ін. Термінал-сервери у свою чергу об'єднані в кластер, і комп'ютерна система, аналізуючи завантаження кожного сервера кластера, розподіляє нові підключення до них таким чином, щоб збалансувати їхнє навантаження. Кластерування серверів терміналів дозволило не тільки автоматично оптимізувати використання комп'ютерних потужностей академії, але й значно підвищити надійність роботи системи в цілому за рахунок того, що при виході з ладу одного з серверів кластера вся робота з обслуговування користувачів автоматично перерозподіляється між іншими.

Використання технологій термінального доступу дозволило значно підвищити ефективність використання комп'ютерної техніки в навчальному процесі. Перш за все вдалося впровадити в навчальний процес найновітніші, технологічно складні

програмні комплекси, адже програмне забезпечення встановлюється лише на одному з комп'ютерів, що дозволило зменшити трудомісткість та підвищити якість його обслуговування. Не менш важливим фактором є те, що значно зменшилася кількість спеціалізованих робочих станцій, які раніше не могли використовуватись з іншою метою.

Крім того, користувачі тепер мають можливість працювати зі спеціалізованими програмними системами не тільки з будь-якого комп'ютера в академії, але й з гуртожитків, і навіть підключатися до них через мережу Інтернет.

На сьогодні веб-технологія є одним із найпоширеніших телекомунікаційних засобів, що використовуються не тільки в глобальній мережі, але й у корпоративних та локальних мережах підприємств і установ, а тому є національною програмою.

Українська академія банківської справи активно включилася в реалізацію цієї національної програми.

Веб-ресурси академії можна умовно поділити на дві частини – зовнішню та внутрішню.

Зовнішні веб-ресурси академії є публічними і доступні кожному бажаючому. Основне призначення зовнішніх веб-ресурсів академії – це презентація навчального закладу, зв'язок із громадськістю, методична допомога абітурієнтам тощо. На сторінках цих ресурсів знаходиться офіційна інформація про академію, її структуру, громадські організації, наукову та педагогічну діяльність, культурне життя, правила прийому і т.д. Підтримкою цих ресурсів займається спеціальний підрозділ – центр інформаційних технологій.

Доступ до внутрішніх ресурсів також можливий з будь-якого комп'ютера, підключеного до мережі Інтернет, але тільки для співробітників та студентів академії. Основне призначення цієї складової – організація обміну електронною інформацією між підрозділами академії та систематизація методичних матеріалів і технологій, які використовуються під час навчання студентів.

Особливістю організації внутрішніх веб-ресурсів є їх розподілена структура. Фізично вони складаються з достатньо автономних веб-сайтів, закріплених за окремими підрозділами, такими, як кафедри, бібліотека, відділи тощо. Ці веб-ресурси, у свою чергу, також можуть поділятися на автономні складові. Це, як правило, тематичні веб-сайти, присвячені окремим навчальним дисциплінам або технологіям. Сьогодні проводяться роботи з розширення внутрішніх веб-ресурсів, а саме: впроваджуються технології, які б дозволили кожному користувачу корпоративної мережі мати власний веб-сайт.

Розподілена структура управління дозволяє значно збільшити потужність та оперативність оновлення інформації, стимулює змагання між підрозділами за кращу якість інформаційного ресурсу та сприяє впровадженню нових технологій.

Найбільш важливими та найбільш технічно складними веб-ресурсами академії є тематичні веб-сайти з окремих дисциплін, які стали базовою технологією методичного забезпечення дисциплін. Ці сайти дозволяють студентам одержати такі матеріали, як програми підготовки, методичні вказівки та завдання до

лабораторних робіт, практикумів, матеріали для самоконтролю, технічну документацію тощо. Крім того, за допомогою цих сайтів організовано телекомунікаційну взаємодію між слухачами і викладачем з використанням електронної пошти, форуму, телеконференцій, аудіо- та відеоконференцій, а також термінальний доступ до програмного забезпечення цих дисциплін.

Однією з інноваційних технологій використання телекомунікаційних засобів у навчальному процесі, що швидко розвивається в Українській академії банківської справи, є засоби off-line та on-line зв'язку.

Потужна корпоративна мережа, сучасне устаткування, добре розвинута розподілена система адміністрування дозволили повністю виключити необхідність конфігурування телекомунікаційних програм кінцевим користувачем, що, у свою чергу, надало широкі можливості використання всіх засобів off-line та on-line зв'язку.

Основними засобами off-line зв'язку в академії є електронна пошта та система форумів. Робота цих засобів спілкування ґрунтується на корпоративній системі електронної пошти. Кожний студент і співробітник академії має свою поштову електронну скриньку, адреси всіх абонентів занесені до корпоративного електронного довідника, що дозволяє організувати взаємодію з будь-яким користувачем корпоративної мережі.

Здебільшого доступ до засобів off-line зв'язку реалізований через зовнішні та внутрішні веб-сайти академії. Найбільш популярним засобом off-line зв'язку є тематичні форуми,

на сторінках яких студенти обговорюють проблемні розділи тих чи інших курсів, надають взаємну допомогу один одному, спілкуються між собою та з викладачами.

Ядром системи on-line зв'язку є сервер тематичних конференцій, доступ до яких забезпечує той чи інший веб-сайт. Наприклад, методичний сайт «Дилінгові інформаційні системи» забезпечує доступ до однойменної конференції. Користувачі, що підключилися до конференції, мають можливість спілкуватися між собою в аудіо- та відеорежимах, разом працювати на комп'ютері одного з учасників конференції, використовувати електронну дошку і т.д.

Нами наведені лише основні, найважливіші інтеграційні технології що застосовуються в навчальному процесі Української академії банківської справи НБУ. Деякі з них, такі, як централізований багаторівневий антивірусний захист, організація децентралізованого адміністрування, сучасні системи автоматичного оновлення програмного забезпечення, організація доступу до мережі Інтернет та інші, заслуговують окремого розгляду.

Хотілося б підкреслити, що всі технічні рішення, про які йшла мова, базуються на «стандартних» технологіях, що є складовими частинами сучасних операційних систем або доповненням до них. Використання та впровадження таких технологій не потребує розробки нового програмного забезпечення, необхідно лише технічно грамотно використовувати готові інтеграційні технології для вирішення тих чи інших завдань.

Тенденції розвитку інформаційних технологій вказують на те, що настав час докорінно змінити погляди на проблему інформатизації навчального процесу, зробити акцент не тільки на кількості й потужності комп'ютерів, а на якісні показники

їх інтеграції. Уже сьогодні локальні обчислювальні мережі можна розглядати як єдину інформаційну систему, якій притаманні риси великих комп'ютерів, розрахованих на багатьох користувачів.

БАНКІВСЬКІ ІНСТИТУТИ
УКРАЇНСЬКОЇ АКАДЕМІЇ
БАНКІВСЬКОЇ СПРАВИ
НАЦІОНАЛЬНОГО
БАНКУ УКРАЇНИ

Харківський банківський інститут Української академії банківської справи Національного банку України. Створення і розвиток банківського інституту

Харківський обліково-кредитний технікум Держбанку СРСР засновано в травні 1944 року як навчальний заклад згідно з розпорядженням РНК СРСР № 2276-р від 15 лютого 1944 р. та на підставі наказу Держбанку СРСР № 61 від 29 квітня 1944 р. Слід зазначити, що в той час Харківський обліково-кредитний технікум надавав середню спеціальну освіту і готував спеціалістів для банківської системи північного і східного регіонів України та частково для південного і центрального регіонів, прилеглих до Харкова.

З отриманням Україною незалежності Харківський обліково-кредитний технікум на підставі законів України «Про економічну самостійність Української РСР» та «Про банки і банківську діяльність» і згідно з наказом Національного банку України № 28 від 12 грудня 1991 р. став структурним підрозділом і власністю Національного банку України.

Відповідно до рішення міжгалузєвої акредитаційної комісії від 19 жовтня 1995 р. (протокол № 20) та згідно з наказом Міністерства освіти України № 310 від 10 листопада 1995 р. і постановою Правління На-

ціонального банку України № 23 від 2 лютого 1996 року технікум отримав статус банківського коледжу.

На виконання постанови Правління Національного банку України № 257 від 21 червня 2000 р. та згідно з наказом Національного банку України № 86 від 10 серпня 2000 р. Харківський банківський коледж реорганізований з 1 вересня 2000 р. в Харківську філію Української академії банківської справи Національного банку України. У 2004 році постановою Правління Національного банку України № 209 на базі філії створений Харківський банківський інститут Української академії банківської справи Національного банку України.

За роки існування навчального закладу підготовлено понад 36 000 фахівців для фінансово-кредитної системи України та країн СНД. Серед випускників – відомі в Україні банкіри, керівники, організатори банківської справи, професіонали, які працюють на різних посадах у системі Національного банку України, комерційних банках і їхніх філіях та зробили значний внесок у розбудову і розвиток національної банківської системи.

Сьогодні з випускників цього навчального закладу плідно працюють директор департаменту банківського регулювання і нагляду НБУ В.А. Зінченко, заступник голови правління АКБ «Золоті ворота» (м. Харків) С.Г. Мещанінова, керуючий філією «Ексімбанку» (м. Харків) С.І. Петрова, начальник Олексіївського відділення ХОФ «Укрсоцбанку» Т.І. Школенко, директор ХФ АКБ «Мрія» Т.О. Шапошник, керуючий Київським відділенням Укрсоцбанку Н.А. Волошенко та ін.

Навчальний заклад здійснює освітню діяльність з наданням повної вищої освіти за освітньо-кваліфікаційними рівнями «бакалавр», «спеціаліст», а з 2005 року – «магістр» зі спеціальностей «Банківська справа», «Фінанси», «Облік і аудит», перепідготовку з наданням другої вищої освіти, підвищення кваліфікації працівників системи НБУ та комерційних банків, надає освітні послуги, пов'язані з підготовкою до вступу у ВНЗ.

У межах двосторонніх договорів про співробітництво з НВК ліцеєм № 149, гімназією № 47, ЗОШ № 51 м. Харкова здійснюється довузівська підготовка учнівської молоді в класах економічного профілю.

Студенти інституту мають можливість пройти військову підготовку за програмою офіцера запасу.

З 2001 року навчальний заклад – офіційний член Харківського банківського союзу, а його керівник – член президії Харківського банківського союзу. Укладені договори про співробітництво з ВАТ «Реал банк», АКІБ «УкрСиббанк», ВАТ «Державний ощадний банк України», ВАТ КБ «Надра», ХРУ АКБ «Золоті во-

рота», АСУБ «Грант», АКБ «Базис», ЗАТ «ПроКредитБанк», АППБ «Аваль», філією «Райффайзенбанку» у м. Харкові.

Співробітництво надало можливість залучати провідних спеціалістів банків до навчального процесу, участі в наукових конференціях, підвищення кваліфікації викладачів; здійснювати розподілення студентів на виробничу та переддипломну практики; вирішувати питання повного працевлаштування випускників.

На сьогодні студенти отримують 30 іменних стипендій, у т.ч. п'ять надано Національним банком України і 19 – комерційними банками.

Навчально-виховний процес і науково-дослідну роботу забезпечують висококваліфіковані викладачі, які працюють за власними авторськими програмами та навчальними посібниками.

Для забезпечення належного професійного рівня і педагогічної майстерності науково-педагогічних працівників створена дієва система безперервного підвищення кваліфікації працівників. Тільки за 2004–2005 навчальний рік підвищили свою кваліфікацію за різними формами 33% викладачів, переважна більшість з них неодноразово.

Науково-педагогічні працівники для забезпечення ефективності навчального процесу широко застосовують сучасні педагогічні та інформаційні технології (тренінгова, модульно-рейтингова системи, педагогічна діагностика, елементи критичного мислення тощо).

Значне місце в процесі підготовки фахівців відводиться практичному навчанню. Наскрізню і безперервну практичну підготовку студентів

забезпечує створена навчально-тренувальна станція, на базі якої студенти мають можливість відпрацьовувати модель дій спеціаліста. Складовою навчально-тренувальної станції є відкритий одним із перших в Україні (за німецькою моделлю) навчально-тренувальний банк та навчально-тренувальні фірми. Прикладний характер підготовки традиційно характеризує випускників і є їх конкурентною перевагою на ринку праці.

Відкритий у 1997 р. при навчальному закладі Регіональний центр підвищення кваліфікації та перепідготовки банківських працівників відіграє важливу роль у підвищенні професійного рівня банківських спеціалістів Східного та Південного регіонів України: здійснює перепідготовку банківських фахівців, забезпечує підвищення кваліфікації спеціалістів системи Національного банку України, комерційних банків, організує короткострокові семінари з актуальних питань банківської діяльності за участю провідних вітчизняних та іноземних фахівців з Німеччини, Великобританії, США, Бельгії.

При центрі функціонує Українсько-німецька тренувальна станція, обладнана за участю і допомогою Федеративної Республіки Німеччини в рамках урядової програми «Трансформ».

За сім років існування Регіонального центру різними напрямками навчання було охоплено близько трьох тисяч осіб.

Наукова діяльність – незмінний пріоритет у роботі навчального закладу.

Одним з основних напрямків науки є проведення прикладних досліджень і розробок, що сприяють створенню інноваційної моделі структурної перебудови та зміцненню національної економіки, її адаптації до закономірностей світової господарської системи.

Науково-педагогічні працівники успішно виконують науково-дослідні роботи та розробки, що використовуються в суспільному виробництві («Сучасні технології фінансово-банківської діяльності в Україні», «Проблеми та перспективи розвитку страхового ринку в Україні», «Створення та функціонування електронних платіжних систем» тощо).

Вчені видають монографії, навчальні посібники, збірники наукових праць, в яких розкривають певну тематику з урахуванням досягнень економічної науки. За останні три роки було видано 27 навчальних посібників з грифом Міністерства освіти і науки України. Щорічно науковці публікують понад 170 наукових розробок у 55 друкованих виданнях України. Протягом 2004–2005 навчального року два викладачі отримали звання доцента, один захистив кандидатську дисертацію.

На базі навчального закладу систематично відбуваються Всеукраїнські та міжвузівські науково-практичні конференції. Традиційно конференція «Актуальні проблеми та перспективи розвитку фінансово-кредитної системи України» збирає щороку висококваліфікованих фахівців Національного банку України, фахівців-практиків, вчених провідних вищих економічних навчальних закладів Києва, Харкова, Донецька, Дніпропетровська, Севастополя тощо.

Працює студентське наукове товариство, регулярно проводяться сту-

дентські наукові конференції та олімпіади. За підтримки Міністерства освіти і науки України в наступному році передбачено проведення Всеукраїнського конкурсу студентських та аспірантських наукових робіт з банківської справи.

Є активною співпраця науковців з Консорціумом з удосконалення менеджменту освіти в Україні (СЕЦМЕ) і Українською асоціацією з розвитку менеджмент- і бізнес-освіти в Україні (УАРМБО).

Підготувати висококваліфікованих банківських фахівців неможливо без використання кращого міжнародного досвіду як у банківській справі, так і в галузі освіти, тому розвиток міжнародного співробітництва є одним із напрямків роботи в цілому.

Вагомим внеском в удосконалення навчального процесу стала співпраця за Програмою академічних обмінів ім. Фулбрайта, за якою студенти прослухали курс лекцій з банківської справи та фінансів, прочитаний економістами-науковцями США. У травні 2005 року з метою проведення лекцій для студентів та викладачів інститут відвідав ректор Вищої банківської школи Бундесбанку (Німеччина).

В інституті діє міжнародний студентський клуб, члени якого беруть участь у міжнародних наукових студентських конференціях і програмах обміну, є членами британської ради м. Харкова і мають можливість використовувати її ресурси для навчання.

Функціонує молодіжний центр, який є осередком духовного і естетичного розвитку студентів на засадах національно-культурних надбань. Талановиту молодь запрошують хореографічний, танцювальний, вокальний колективи, вокально-інструментальний ансамбль, студентський театр, КВВ, телестудія. Спортивно-оздоровчий комплекс із сауною і тренажерами задовольняє спортивні захоплення і уподобання кожного бажаючого займатися в спортивних секціях.

Студентське самоврядування надає значну допомогу у виховній роботі, координації взаємодії зі студентською молоддю зі створення умов для ефективного навчання, змістовного відпочинку, трудової діяльності, шефської допомоги, розвитку зв'язків із молодіжними організаціями міста. Заслужують на увагу багаторічна благодійна допомога студентів дітям-сиротам дитячого будинку м. Люботина та дітям спецшколи-інтернату м. Харкова, пошукова і шефська робота з ветеранами війни, бійцями загону особливого призначення.

Сучасна матеріально-технічна база: упорядкований навчально-лабораторний комплекс, гуртожиток, повністю комп'ютеризована бібліотека, комп'ютерна лабораторія, яка об'єднує сім комп'ютерних аудиторій, лінгафонний кабінет, лабораторія технічних засобів навчання, потужна видавнича база, актовий, спортивний зали, власна їдальня – сприяє повноцінному розвитку майбутніх фахівців банківської справи.

Проректор УАБС – директор Харківського банківського інституту, заступники директора, декани та завідувачі кафедр, які забезпечують підготовку висококваліфікованих спеціалістів

ВАСЮРЕНКО ОЛЕГ ВОЛОДИМИРОВИЧ

проректор академії – директор Харківського банківського інституту Української академії банківської справи Національного банку України, академік АЕН, доктор економічних наук, професор

Народився 4 квітня 1966 року в м. Харкові.

1989 р. – закінчив Харківський інженерно-економічний інститут за спеціальністю «Бухгалтерський облік, контроль і аналіз господарської діяльності».

1989–1992 рр. – навчання в аспірантурі.

1992 р. – викладач кафедри міжнародного менеджменту Харківського державного економічного університету.

1993 р. – отримав науковий ступінь кандидата економічних наук.

1998 р. – завідувач кафедри банківської справи.

1999 р. – отримав науковий ступінь доктора економічних наук.

2000 р. – отримав вчене звання доцента.

2000 р. – проректор академії – директор Харківської філії Української академії банківської справи.

2001 р. – академік Академії економічних наук України.

2002 р. – отримав вчене звання професора.

2004 р. – проректор академії – директор Харківського банківського інституту УАБС.

Опублікував понад 100 наукових робіт, серед яких навчальні посібники, методичні розробки, наукові статті.

За плідну самовіддану працю, високий професіоналізм, вагомий особистий внесок у становлення банківської справи та з нагоди 60-річчя з дня створення ХБІ УАБС НБУ нагороджений Почесною грамотою Української академії банківської справи Національного банку України. За плідну самовіддану працю, бездоганну ділову репутацію, висо-

кий професіоналізм, значний внесок у розвиток міста та з нагоди Дня банківського працівника нагороджений Почесною грамотою виконкому Харківської міської ради.

В'ЯДРОВА ІННА МИКОЛАЇВНА

перший заступник директора Харківського банківського інституту УАБС з навчально-методичної роботи, кандидат економічних наук

Народилася 14 лютого 1955 року в м. Дружківка Донецької області.

1977 р. – закінчила Харківський державний університет ім. О.М. Горького за спеціальністю «Фінанси і кредит».

1979–1980 рр. – старший інженер відділу планування і фінансування технічного прогресу Харківського відділення інституту економіки АН УРСР.

З 1980 р. – методист, викладач, завідувач облікового відділення, заступник директора з виховної роботи, заступник директора з навчально-виховної роботи, заступник директора з навчально-методичної роботи Харківського банківського інституту

2001 р. – отримала науковий ступінь кандидата економічних наук.

З 2003 р. – перший заступник директора інституту з навчально-методичної роботи.

Автор понад 30 наукових робіт.

За плідну самовіддану працю, високий професіоналізм, вагомий особистий внесок у справу навчання, виховання та підготовки кваліфікованих спеціалістів для банківської системи України І.М. В'ядро́ва нагороджена Почесною грамотою Міністерства освіти України та нагрудним знаком «Відмінник освіти України».

АЗАРЕНКОВА ГАЛИНА МИХАЙЛІВНА

заступник директора Харківського банківського інституту УАБС з наукової роботи та міжнародних зв'язків, кандидат економічних наук, доцент

Народилася 28 травня 1970 року в с. Меловатка Семілуцького району Воронежської області.

1993 р. – закінчила Харківський інженерно-економічний інститут за спеціальністю «Бухгалтерський облік, контроль і аналіз господарської діяльності».

1987 р. – розпочала трудову діяльність в Обоянському районному відділі статистики на посаді оператора перфораційних машин.

1993 р. – лаборант Харківського інженерно-економічного інституту.

1997 р. – закінчила аспірантуру і працювала викладачем кафедри бухгалтерського обліку Харківського державного економічного університету.

1997 р. – отримала науковий ступінь кандидата економічних наук.

1998 р. – доцент кафедри бухгалтерського обліку та аудиту у Харківській державній Академії міського господарства.

2001 р. – викладач кафедри обліку і фінансів, завідувач кафедри обліку і фінансів Харківського банківського інституту Української академії банківської справи Національного банку України.

2002 р. – заступник директора інституту з наукової роботи та міжнародних зв'язків.

Опублікувала понад 85 наукових робіт, серед яких навчальні посібники, методичні розробки, наукові статті.

Нагороджена дипломом обласного конкурсу «Вища школа Харківщини – кращі імена» (номінація «Науковець»).

В'ЯДРОВ ОЛЕКСАНДР ГРИГОРОВИЧ

заступник директора Харківського банківського інституту УАБС з адміністративно-господарської діяльності

Народився 2 червня 1954 року в м. Нальчик.

1976 р. – закінчив Харківський сільськогосподарський інститут ім. В.В. Докучаєва за спеціальністю «Економіка і організація сільського господарства».

1976 р. – економіст Харківського виробничого шкіргалантерейного об'єднання.

1977–1979 рр. – секретар комітету комсомолу Харківського обліково-кредитного технікуму Держбанку СРСР.

1979 р. – заступник директора Харківського банківського інституту з адміністративно-господарської діяльності УАБС.

За досягнення високих показників в роботі нагороджений Почесною грамотою Правління Держбанку СРСР і

ЦК профспілки робітників державних установ; за високий професіоналізм, відповідальність за доручену справу та з нагоди 55-річчя створення навчального закладу оголошена подяка Національного банку України.

ПАСІЧНИК ІРИНА ВОЛОДИМІРІВНА

заступник директора Харківського банківського інституту УАБС з виховної роботи, кандидат економічних наук

Народилася 14 лютого 1972 року в м. Харкові.

1994 р. – закінчила Харківський державний економічний університет за спеціальністю «Бухгалтерський облік, контроль і аналіз господарської діяльності».

1994 р. – економіст, старший економіст ПЕВ Харківського колективного підприємства САТП – 2001.

2000 р. – викладач кафедри аудиту та оподаткування, викладач кафедри банківської справи Харківського державного економічного університету.

2000 р. – отримала науковий ступінь кандидата економічних наук.

З листопада 2000 р. – викладач кафедри спеціальних банківських дисциплін, доцент кафедри банківської справи, завідувач кафедри банківської справи Харківського банківського інституту УАБС.

З 2003 р. – заступник директора інституту з виховної роботи.

За період наукової діяльності опублікувала понад 20 наукових праць, серед яких навчальні посібники, методичні розробки, наукові статті.

СОБОЛЄВА ОЛЕНА ПЕТРІВНА

завідувач кафедри економічної теорії, кандидат економічних наук, доцент

Народилася 17 червня 1956 року в с. Джалінда Сквородинського району Амурської області.

1978 р. – закінчила Харківський державний університет ім. О.М. Горького за спеціальністю «Політична економія».

1978 р. – викладач кафедри історії КПРС і політичної економії Харківського державного інституту культури.

1986 р. – отримала науковий ступінь кандидата економічних наук.

1986 р. – працювала в Харківській державній академії культури на посадах асистента, старшого викладача, доцента кафедри економічної історії, теорії і менеджменту.

1991 р. – отримала вчене звання доцента.

З 2001 р. – доцент кафедри економічної теорії Харківського банківського інституту Української академії банківської справи НБУ.

З 2002 р. – завідувач кафедри економічної теорії.

Опублікувала понад 35 наукових робіт, серед яких навчальні посібники, методичні розробки, наукові статті.

СВІТЛИЧНА ВАЛЕНТИНА ВАСИЛІВНА

*завідувач кафедри соціально-гуманітарних дисциплін,
кандидат історичних наук, доцент*

Народилася 22 березня 1958 року в м. Охтирка Сумської області.

1980 р. – закінчила Харківський державний університет ім. О.М. Горького за спеціальністю «Історія».

1980 р. – завідувач фільмотеки Київського районного відділу освіти.

1985–1994 рр. – викладач історії в середній школі м. Харкова.

З 1994 р. – викладач, методист, старший викладач кафедри соціально-гуманітарних дисциплін Харківського банківського інституту Української академії банківської справи НБУ.

2004 р. – в.о. завідувача кафедри соціально-гуманітарних дисциплін.

2004 р. – отримала науковий ступінь кандидата історичних наук.

2005 р. – завідувач кафедри соціально-гуманітарних дисциплін.

Опублікувала понад 20 наукових праць, серед яких навчальні посібники, методичні розробки, наукові статті.

За плідну самовіддану працю, високий професіоналізм, вагомий особистий внесок у розбудову центрального банку держави та з нагоди 10-ї річниці Національного банку

України нагороджена Почесною грамотою Національного банку України з врученням ювілейної срібної монети «10-річчя Національного банку України» (у футлярі), нагороджена дипломом обласного конкурсу «Вища школа Харківщини – кращі імена» (номінація «Викладач соціально-гуманітарних дисциплін») та Почесною грамотою Міністерства освіти і науки України за плідну науково-педагогічну діяльність.

ГАДЕЦЬКА СВІТЛАНА ВІКТОРІВНА

завідувач кафедри вищої математики та інформаційних технологій, кандидат фізико-математичних наук, доцент

Народилася 8 серпня 1964 року в м. Слав'янську Донецької області.

1986 р. – закінчила Харківський державний університет ім. О.М. Горького за спеціальністю «Математика».

1991 р. – закінчила аспірантуру при кафедрі математичного аналізу Харківського державного університету і розпочала трудову діяльність в Харківському автомобільно-дорожньому інституті на посаді асистента кафедри вищої математики.

1996 р. – доцент кафедри вищої математики Харківського автомобільно-дорожнього інституту.

1993 р. – отримала науковий ступінь кандидата математичних наук.

1998 р. – отримала вчене звання доцента.

З березня 2000 р. – викладач кафедри вищої математики та інформаційних технологій Харківського банківського інституту Української академії банківської справи НБУ.

2001 р. – завідувач кафедри вищої математики та інформаційних технологій.

За період наукової діяльності С.В. Гадецька опублікувала понад 30 наукових робіт, серед яких навчальні посібники, методичні розробки, наукові статті.

Нагороджена дипломом обласного конкурсу «Вища школа Харківщини – кращі імена» (номінація «Завідувач кафедри»).

ШВИДКА ОЛЕНА БОРИСІВНА

в.о. декана факультету банківської справи, обліку і фінансів

Народилася 26 серпня 1969 року в м. Люботині Харківського району Харківської області.

1991 р. – закінчила Харківський державний педагогічний інститут ім. Г. Сковороди за спеціальністю «Українська мова та література».

2003 р. – закінчила Харківську філію Української академії банківської справи за спеціальністю «Банківська справа».

Навчається в аспірантурі Української академії банківської справи.

Розпочала трудову діяльність у 1990 році в Люботинській середній школі на посаді викладача початкових класів, з 1991 р. – викладач української мови і літератури і викладач початкових класів.

З серпня 1997 року – методист, завідувач заочного відділення, старший викладач кафедри соціально-гуманітарних дисциплін в Харківському банківському інституті УАБС НБУ.

2001 р. – в.о. помічника декана факультету банківської справи, обліку і фінансів.

З лютого 2005 р. – в.о. декана факультету банківської справи, обліку і фінансів.

За період наукової діяльності О.Б. Швидка опублікувала понад 20 наукових робіт, серед яких навчальні посібники, методичні розробки, наукові статті.

Черкаський банківський інститут Української академії банківської справи Національного банку України. Створення і розвиток інституту

Черкаський банківський інститут розпочав свою діяльність у 1991 році як фінансовий технікум, адже був створений на базі єдиного на той час фінансового технікуму Будбанку СРСР, який існував з 1968 року і перейшов у підпорядкування Національного банку України після розвалу Радянського Союзу. З 1996 р. – це вже банківський коледж, з серпня 2000 р. – Черкаська філія Української академії банківської справи, а з травня 2004 р. – Черкаський банківський інститут Української академії банківської справи Національного банку України.

За час існування навчального закладу підготовлено більше 10 тисяч спеціалістів.

Черкаський банківський інститут Української академії банківської справи Національного банку України – вищий навчальний заклад III рівня акредитації.

Інститут ліцензований та акредитований Міністерством освіти і науки України з усіх видів освітньої діяльності, якими займається.

В інституті створені всі умови для успішного оволодіння майбутнім фахом. Навчальний процес забезпечує авторитетний професорсько-викладацький колектив – понад 100 ви-

кладачів, серед яких 5 докторів наук, професорів; 36 кандидатів наук, доцентів; 18 викладачів навчаються в аспірантурі та докторантурі.

Провідні науково-педагогічні працівники працюють за власними навчальними програмами та авторськими навчальними посібниками, адаптованими до сучасних вимог європейської освіти.

До навчального процесу також залучаються спеціалісти Національного банку України, комерційних банків, відомі науковці з Києва та інших міст України.

При інституті працює Регіональний центр перепідготовки та підвищення кваліфікації для банківських працівників.

Девіз інституту як навчального закладу – *Eruditio habemus nostro mundo!* (Освіта для сучасного світу!) – відображає націленість науково-педагогічного колективу на підготовку високоосвічених, ерудованих фахівців, конкурентоспроможних в умовах сучасного ринку праці, здатних до професійного зростання, відданих загальнолюдським цінностям.

Цьому сприяє впровадження передових навчально-методичних технологій, що можливе лише завдяки сучасній навчально-матеріальній базі:

аудиторії інституту укомплектовані новітніми технічними засобами навчання, відео- та аудіоапаратурою, обладнані 18 спеціалізованих лабораторій, 11 комп'ютерних кабінетів. Парк комп'ютерів нараховує 240 одиниць.

Бібліотека та читальний зал забезпечують студентів і викладачів підручниками, навчальними посібниками, періодичними виданнями. У бібліотеці впроваджені комп'ютерні програми, що дозволяє здійснювати підготовку та проведення занять зі студентами на високому рівні.

У Черкаському банківському інституті надається можливість оволодіти спеціальностями:

- *«Банківська справа»* – випускники можуть працювати в системі Національного банку України, у комерційних банках та інших кредитно-фінансових установах;
- *«Фінанси»* – випускники можуть працювати в органах державної та місцевої влади й управління, а також у фінансових підрозділах підприємств, установ та організацій усіх галузей народного господарства та форм власності в галузі фінансового планування, управління фінансами;
- *«Облік і аудит»* – випускники можуть працювати в підрозділах банківської системи, відділах органів державної і місцевої влади та управління, які займаються обліком, звітністю, економічним аналізом.

Підготовка спеціалістів за спеціальностями *«Банківська справа»*, *«Фінанси»*, *«Облік і аудит»*, освітньо-кваліфікаційного рівня *«бакалавр»* та *«спеціаліст»* здійснюється за денною та заочною формами навчання, екстернатом.

Підготовка висококваліфікованих банківських працівників досягається шляхом використання в навчанні сучасних форм і методів банківської роботи, прогресивних технологій, економічної, облікової та операційної роботи, обробки і передачі банківської інформації за допомогою новітніх комп'ютерних технологій та завдяки отриманню випускниками навичок практичної роботи в реальних банківських умовах.

У рамках міжурядової українсько-німецької програми *«Трансформ»* ще в 1998 році вперше в Україні був створений навчально-тренувальний банк, на базі якого діють студентські навчально-тренінгові фірми: Акціонерний комерційний банк (АКБ) *«Славутич»*, акціонерна страхова компанія *«Покрова»* та ін.

Нещодавно при інституті було відкрито відділення *«Приватбанку» «Академія»*, де студенти матимуть змогу закріплювати набуті вміння в діючому для населення відділенні банку, на реальних робочих місцях. І до того ж ще й самі користуватися всім різноманітним спектром послуг, що надає *«Приватбанк»*.

АКБ *«Славутич»* здійснює розрахунково-касове обслуговування 15 навчально-тренінгових фірм вищих навчальних закладів України, є постійним учасником Всеукраїнських ярмарків навчально-тренувальних фірм, на яких студенти неодноразово отримували почесні відзнаки.

Своєрідним підсумком науководослідницької роботи студентів упродовж навчального року стали традиційні Дні студентської науки, на яких майбутні фахівці захищають наукові проекти, обговорюють фінансові проблеми за *«круглим столом»*. У підсум-

кових науково-практичних конференціях «Актуальні проблеми розвитку фінансово-банківської системи та економіки України в сучасних умовах» беруть участь не лише студенти з Черкас, а й Харкова, Львова, інших міст. Почесними гостями конференцій є відомі вчені, науковці з України та зарубіжних країн.

Конференції засвідчують, що студенти інституту добре орієнтуються в проблемах ринкової економіки, прагнуть оволодіти ґрунтовними знаннями. Кращі з них неодноразово виборювали призові місця та ставали дипломантами студентських олімпіад та міжнародних молодіжних економічних форумів.

Якісно новий характер функціонування кредитно-фінансової системи в Україні, підвищення рівня професійних вимог до керівників і спеціалістів банківської та кредитно-фінансової сфер вимагають гнучкої та динамічної адаптації системи економічної освіти.

Істотно підвищує рейтинг Черкаського банківського інституту Української академії банківської справи створення в 1998 році Регіонального центру перепідготовки та підвищення кваліфікації банківських працівників з різних регіонів держави. Перепідготовка здійснюється за двома спеціальностями – банківська справа та облік і аудит.

Працюють також курси підвищення кваліфікації, відбуваються семінари та науково-практичні конференції для працівників обласних управлінь Національного банку і комерційних банків центральних регіонів України.

Черкаський банківський інститут Української академії банківської

справи як структурний підрозділ системи Національного банку України постійно відчуває допомогу і підтримку його керівництва.

Починаючи з 1996 року значну увагу підготовці висококваліфікованих кадрів приділяє керівництво Національного банку України. Спілкуючись зі студентами, вони відзначали і їхній високий рівень навчально-методичної підготовки, і наявність в інституті потужної сучасної матеріально-технічної бази та методів навчання. Так, за підтримки Віктора Андрійовича Ющенка, який на той час був Головою Національного банку України, було започатковано створення навчально-тренінгового банку.

Тож і не дивно, що випускники навчального закладу користуються високим авторитетом у банківській системі і є конкурентоспроможними на сучасному ринку праці.

В інституті значну увагу приділяють культурно-масовій роботі та спорту. Студентам є чим зайнятися на дозвіллі: працюють різноманітні фахові гуртки, гуртки художньої самодіяльності, клуби за інтересами, спортивні секції, а також ігрові види спорту, аеробіки, для них обладнано сучасний тренажерний зал.

Спортивні команди виборюють призові місця на змаганнях обласного та всеукраїнського рівня. Юнацька збірна команда з волейболу вже кілька років утримує першість серед юніорських команд Черкаської області.

Іногородні студенти мешкають у затишних і зручних гуртожитках, де є їдальні та буфети, вони забезпечуються свіжим повноцінним харчуванням. Діє оздоровчий комплекс, до складу якого входять медпункт та фізіотерапевтичний кабінет.

Проректор УАБС – директор Черкаського банківського інституту, заступники директора, декани та завідувачі кафедр, які забезпечують підготовку висококваліфікованих спеціалістів

ДМИТРЕНКО МИКОЛА ГАВРИЛОВИЧ

проректор академії – директор Черкаського банківського інституту УАБС, кандидат економічних наук, професор

Народився 13 вересня 1950 року в с. Мехедівка Драбівського району Черкаської області.

1968–1969 рр. – ревізор Мехедівського сільпо Черкаської області.

1969–1971 рр. – служба в лавах Радянської Армії.

1971–1973 рр. – навчання в Черкаському технікумі гідромеліорації та електрифікації.

1973–1978 рр. – електромонтер електролабораторії заводу «Хімволокно».

1978–1979 рр. – слухач підготовчого відділення Київського інституту народного господарства.

1978–1985 рр. – навчання в Київському інституті народного господарства.

1983–1987 рр. – економіст, економіст-ревізор об'єднання «Хімволокно».

1987–1990 рр. – заступник головного бухгалтера об'єднання «Хімволокно».

1990–1993 рр. – в.о. головного бухгалтера об'єднання «Хімволокно».

1993–1996 рр. – директор Черкаського фінансово-економічного технікуму Національного банку України.

1996 р. – отримав вчене звання доцента.

1996–2000 рр. – директор Черкаського банківського коледжу Національного банку України.

2001 р. – отримав науковий ступінь кандидата економічних наук.

2000–2004 рр. – проректор – директор Черкаської філії УАБС.

У 2004 році призначений проректором академії – директором Черкаського банківського інституту УАБС НБУ.

2005 р. – отримав вчене звання професора.

Опублікував близько 60 наукових і науково-методичних праць, з них одну монографію і три навчальні посібники.

Має нагороди: Почесна грамота Національного банку України (1996), Золота медаль Міжнародної кадрової академії «За заслуги в освіті України» (2000), знак «Відмінник освіти України» (2000), Пам'ятний знак «Національний банк України» (бронзовий) (2003), Пам'ятний знак «Національний банк України» (срібний) (2005), заслужений економіст України (2004).

ГЕДЗ МИХАЙЛО ЙОСИПОВИЧ

в.о. завідувача кафедри обліку і аудиту, кандидат економічних наук, доцент

Народився 5 грудня 1961 року в с. Дев'ятир Нестеровського району Львівської області.

1984 р. – закінчив Львівський політехнічний інститут.

1984–1985 рр. – інженер Корсунь-Шевченківського кар'єроуправління.

1985–1986 рр. – старший інженер-контролер Черкаського облгробуду.

1986–1992 рр. – начальник КРВ Черкаського облколгоспбуду.

1992–1994 рр. – віце-директор фірми «Левада».

1994–1998 рр. – старший викладач Черкаського інженерно-технологічного інституту.

1998 р. – захистив дисертацію і отримав науковий ступінь кандидата економічних наук.

1997–2001 рр. – доцент Черкаського інженерно-технологічного інституту.

2001–2003 рр. – завідувач кафедри, професор кафедри економіки Черкаської філії УАБС.

2004 р. – отримав звання доцента.

2003–2004 рр. – завідувач кафедри, професор кафедри обліку і аудиту Черкаської філії УАБС.

2004 р. – призначений виконуючим обов’язки завідувача кафедри обліку і аудиту Черкаського банківського інституту УАБС.

Опублікував більше 30 наукових та науково-методичних праць.

Нагороджений Почесною грамотою Міністерства освіти і науки України (2001).

КАСЯРУМ ОЛЕГ ПАВЛОВИЧ

*завідувач кафедри вищої математики та інформатики,
кандидат фізико-математичних наук, доцент*

Народився 15 вересня 1947 року в м. Черкаси.

1970 р. – закінчив Черкаський державний педагогічний інститут.

1970–1971 рр. – учитель Черкаської середньої школи № 4.

1971–1973 рр. – служба в лавах Радянської Армії.

1973–1974 рр. – учитель Черкаської середньої школи № 4.

1974–1976 рр. – аспірант Інституту напівпровідників Академії наук УРСР.

1976–1985 рр. – старший інженер Інституту напівпровідників Академії наук УРСР.

1984 р. – захистив дисертацію і отримав науковий ступінь кандидата фізико-математичних наук.

1985–1987 рр. – завідувач науково-дослідної групи Інституту напівпровідників Академії наук УРСР.

1987–1998 рр. – доцент Черкаського педагогічного інституту.

1992 р. – отримав вчене звання доцента.

1998–2001 рр. – викладач вищої категорії Черкаського банківського коледжу УАБС.

2001–2002 рр. – професор кафедри вищої математики та інформатики.

2001–2004 рр. – завідувач кафедри, професор кафедри вищої математики та інформатики.

2004 р. – призначений в.о. завідувача кафедри вищої математики та інформатики.

Опублікував більше 50 наукових і науково-методичних праць, з них одну монографію.

Нагороджений знаком «Відмінник освіти України» (2003).

КОВАЛЕНКО АЛЛА ІВАНІВНА

заступник директора з адміністративно-господарської роботи

Народилася 10 серпня 1939 року в м. Прилуки Чернігівської області.

1963 р. – закінчила Київський інженерно-будівельний інститут.

1963–1964 рр. – начальник арматурного цеху тресту «Кримводбуд».

1964–1965 рр. – майстер формуючого цеху «Дімбудкомбінату».

1965–1966 рр. – інспектор Київського міжреспубліканського проектного інституту Центросоюзу.

1966–1972 рр. – інженер виробничого відділу тресту «Черкасижитлобуд».

1972–1975 рр. – відрядження до Монгольської Народної Республіки.

1975–1977 рр. – інженер групи підготовки та виробництва тресту «Черкасижитлобуд».

1977–1979 рр. – старший інженер планово-виробничого відділу Облміжгоспбуду.

1979–1984 рр. – відрядження до Монгольської Народної Республіки.

1984–1987 рр. – начальник планово-виробничого відділу Облміжгоспбуду.

1987–1993 рр. – начальник планово-економічного відділу Черкаського облміжгоспбуду.

1993–1994 рр. – заступник директора з економічних питань ПВФ «Каштан».

1994–1996 рр. – інженер-будівельник Черкаського фінансово-економічного технікуму Національного банку України.

1996–2001 рр. – заступник директора з АГР Черкаського банківського коледжу Національного банку України.

2001 р. – призначена заступником директора з адміністративно-господарської роботи Черкаської філії УАБС.

Нагороджена ювілейною медаллю із срібла «Національний банк України» (2004).

МАЙСТРЕНКО СВІТЛАНА ВІТАЛІЇВНА

заступник директора з навчально-методичної і наукової роботи, кандидат філологічних наук, доцент

Народилася 7 травня 1969 року в м. Пирятин Полтавської області.

1991 р. – закінчила філологічний факультет Сімферопольського державного університету.

1991–1992 рр. – учитель Черкаської середньої школи № 26.

1992–1996 рр. – аспірант Сімферопольського державного університету.

1996 р. – отримала науковий ступінь кандидата філологічних наук.

1996–1999 рр. – методист I категорії Черкаського банківського коледжу.

1999–2000 рр. – завідувач навчально-методичного кабінету.

2000 р. – закінчила Черкаський інженерно-технологічний інститут за спеціальністю «Фінанси».

2000–2001 рр. – заступник директора з навчально-методичної роботи.

2001–2004 рр. – заступник директора з навчально-методичної і наукової роботи Черкаської філії УАБС.

2004 р. – призначена заступником директора з навчально-методичної і наукової роботи Черкаського банківського інституту УАБС.

Опублікувала більше 20 наукових і науково-методичних праць.

Має нагороди: пам'ятна срібна гривня Національного банку України (2003), знак «Відмінник освіти України» (2004).

МАРЕНИЧ АНАТОЛІЙ ІВАНОВИЧ

в.о. завідувача кафедри економіки та економічної теорії, кандидат економічних наук, доцент

Народився 15 квітня 1967 року в с. Богодухівка Чорнобаївського району Черкаської області.

1991 р. – закінчив Харківський державний університет, кваліфікація – інженер-економіст.

1994 р. – закінчив міжгалузевий інститут підвищення кваліфікації при Харківському державному університеті, кваліфікація – менеджер.

1985–1987 рр. – служба в лавах Радянської Армії.

1991–1991 рр. – інженер-програміст кооперативу «Базис».

1991–1994 рр. – аспірант Харківського державного економічного університету.

1994–1997 рр. – інженер кафедри ЕІАСК Харківського державного економічного університету.

1996 р. – отримав науковий ступінь кандидата економічних наук.

1997–1997 рр. – старший викладач Старосільської філії МДІСіС.

1997–1999 рр. – доцент Черкаського інституту управління.

1999–2000 рр. – доцент Інституту соціального управління, економіки і права.

2000–2001 рр. – доцент Черкаського інституту управління.

2001–2003 рр. – доцент кафедри економіки Черкаської філії УАБС.

2003–2004 рр. – завідувач кафедри, професор кафедри економічної теорії та економіки Черкаської філії УАБС.

2004 р. – призначений в.о. завідувача кафедри економічної теорії та економіки Черкаського банківського інституту УАБС.

Опублікував близько 20 наукових і науково-методичних праць.

Нагороджений Почесною грамотою Міністерства освіти і науки України (2003).

ОВЧАРУК МИКОЛА ПЕТРОВИЧ

в.о. декана економічного факультету, кандидат економічних наук, доцент

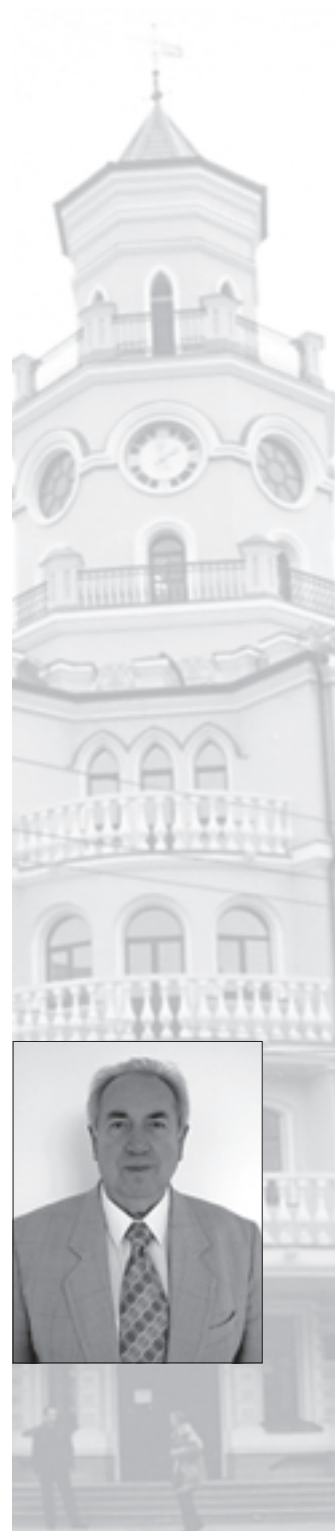
Народився 25 вересня 1940 року в м. Дубровиця (Польща).

1984 р. – закінчив Московський кооперативний інститут.

2000 р. – присвоєно науковий ступінь кандидата економічних наук.

1963–1965 рр. – викладач Донецького кооперативного технікуму.

1965–1970 рр. – викладач Донецького інституту радянської торгівлі.

1970–1975 рр. – директор Криворізького технікуму громадського харчування.

1975–1983 рр. – заступник голови правління Черкаської облспоживспілки.

1983–1985 рр. – заступник голови правління Херсонської облспоживспілки.

1985–1998 рр. – голова правління Черкаської облспоживспілки.

1998–2002 рр. – заступник голови правління Укоопспілки.

2002–2003 рр. – ректор Черкаського інституту управління.

2003–2004 рр. – проректор з навчальної роботи Черкаського інституту соціального управління, економіки і права.

2004 р. – призначений доцентом кафедри економіки та економічної теорії, в.о. декана економічного факультету Черкаського банківського інституту УАБС.

Опублікував близько 20 наукових і науково-методичних праць.

Має почесне звання «Заслужений працівник сфери послуг України».

ПАНТЕЛЄСВА НАТАЛІЯ МИКОЛАЇВНА

*помічник директора, в.о. завідувача кафедри фінансів,
кандидат технічних наук, доцент*

Народилася 9 жовтня 1960 року в м. Кзил-Орда (Казахстан).

1984 р. – закінчила Московський авіаційний інститут.

2003 р. – присвоєно науковий ступінь кандидата технічних наук.

1984–1987 рр. – викладач Ленінського електротехнікуму зв'язку.

1987–1994 рр. – інженер-програміст III категорії заводу «Фотоприлад».

1994–1995 рр. – викладач середньої школи.

1995–2001 рр. – старший викладач кафедри економічної кібернетики Черкаського інституту управління.

2001–2003 рр. – декан факультету довузівської підготовки Черкаської академії менеджменту.

2003–2004 рр. – директор департаменту інформаційної політики Черкаської академії менеджменту.

2004–2004 рр. – керівник інформаційно-аналітичної служби Черкаського госпрозрахункового інженерно-наукового центру.

2004–2004 рр. – помічник директора Черкаської філії УАБС.

З 2004 року призначена помічником директора Черкаського банківського інституту УАБС, доцент, в.о. завідувача кафедри фінансів.

Опублікувала близько 50 наукових і науково-методичних праць, з них одну монографію.

ПРОЦЕНКО ОЛЕКСАНДР ЛЕОНІДОВИЧ

заступник директора з економіки та по регіональному центру перепідготовки фахівців, кандидат біологічних наук

Народився 14 серпня 1962 року в м. Черкаси.

1985 р. – закінчив Черкаський державний педагогічний інститут.

2000 р. – закінчив Черкаський інженерно-технологічний інститут за спеціальністю «Фінанси».

1991 р. – присвоєно науковий ступінь кандидата біологічних наук.

1985–1985 рр. – учитель Черкаської середньої школи № 17.

1985–1987 рр. – аспірант Інституту еволюційної фізіології та біохімії Академії наук СРСР.

1987–1988 рр. – служба в лавах Радянської Армії.

1988–1990 рр. – аспірант Інституту еволюційної фізіології та біохімії Академії наук СРСР.

1990–1991 рр. – науковий співробітник Державного всесоюзного науково-дослідного хіміко-аналітичного інституту.

1991–1992 рр. – старший науковий співробітник Українського науково-технічного центру «Сенсор».

1992–1994 рр. – начальник відділу наукового прогнозування Українського науково-технічного центру «Сенсор».

1994–1996 рр. – директор малого підприємства «Еко».

1996–1996 рр. – заступник директора з комерційних питань ТОВ «Бахус».

1997–2000 рр. – викладач Черкаського банківського коледжу Національного банку України.

2000–2001 рр. – завідувач стаціонарного відділення Черкаської філії УАБС.

2001–2004 рр. – заступник директора (з економіки та по регіональному центру підвищення кваліфікації та перепідготовки фахівців) Черкаської філії УАБС.

З 2004 р. призначений заступником директора (з економіки та по регіональному центру перепідготовки фахівців) Черкаського банківського інституту УАБС.

Опублікував близько 20 наукових і науково-методичних праць.

Має нагороди: знак «Відмінник освіти України» (2003), Почесна грамота Національного банку України (2004).

РУДЕНКО ІВАН ІВАНОВИЧ

в.о. завідувача кафедри соціально-гуманітарних дисциплін, кандидат філософських наук, доцент

Народився 4 січня 1949 року в с. Красно Чорнобильського району Київської області.

1968–1977 рр. – служба в лавах Радянської Армії.

1978 р. – закінчив Ленінградський державний університет.

1977–1980 рр. – референт організації «Знання».

1980–1999 рр. – асистент, старший викладач, доцент Черкаського державного педагогічного університету.

1999 р. – присвоєно науковий ступінь кандидата філософських наук.

1999–2000 рр. – викладач Черкаського банківського коледжу Національного банку України.

2004 р. – присвоєно вчене звання доцента.

2000–2001 рр. – викладач Черкаської філії УАБС.

2001–2002 рр. – доцент кафедри соціально-гуманітарних наук Черкаської філії УАБС.

2002–2004 рр. – завідувач кафедри, професор кафедри соціально-гуманітарних дисциплін.

З 2004 року призначений виконуючим обов'язки завідувача кафедри соціально-гуманітарних дисциплін.

Опублікував 20 наукових і науково-методичних праць, з них дві монографії.

ТЕРИТОРІАЛЬНІ
УПРАВЛІННЯ
ТА КОМЕРЦІЙНІ БАНКИ –
БАЗА ПРАКТИКИ
СТУДЕНТІВ
І ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ
ВИПУСКНИКІВ
УАБС НБУ

Територіальні управління НБУ – регулятори економічного розвитку регіонів

Банківська система країни як єдиний фінансово-кредитний механізм знаходиться в постійному русі, який відображає взаємозв'язки між Національним банком і комерційними банками та між кредитними організаціями, а також між банками і їх клієнтами. У цій системі особливу роль відіграють територіальні управління, нині управління НБУ в областях, адже території, які проводять грошово-кредитну політику на регіональному рівні, на теренах України до цього часу не визначені.

Отже, управління Національного банку України в областях регулюють діяльність комерційних банків, надають їм методологічну допомогу і здійснюють взаємодію з місцевими органами влади і управління, володіючи необхідною інформацією про розвиток банківської системи, а разом з тим і про рух фінансових ресурсів в регіоні, та беруть активну участь у підготовці управлінських рішень на регіональному рівні в сфері інвестування і кредитування реального сектору економіки.

Натомість вимоги, що в сучасних умовах розвитку економіки висуваються до підготовки управлінських рішень, зумовлюють необхідність значного підвищення рівня обробки економічної інформації. При цьому

найбільш ефективним способом її обробки, на наш погляд, можуть стати економіко-математичні методи дослідження і прогнозування. Унаслідок цього зростає актуальність організації економічного аналізу і прогнозування в системі територіальних управлінь НБУ.

Зрозуміло, що особлива увага надається, передусім, аналізу стану ресурсного потенціалу банківської системи на регіональному рівні. Дослідження ресурсної бази комерційних банків в регіонах дозволяє Національному банку розробити разом з іншими чинниками нові підходи до формування основ грошово-кредитної політики.

Відповідно до цього основними завданнями управлінь Національного банку України в областях є:

- 1) реалізація на відповідній території заходів НБУ в межах основних засад грошово-кредитної політики, спрямованої на підтримку внутрішньої і зовнішньої стабільності національної валюти, зміцнення засад функціонування банківської системи та ефективного управління грошово-кредитною політикою в регіоні;
- 2) здійснення контролю за розвитком і проведенням валютних операцій у регіоні і роботою комерційних банків та інших фінансо-

во-кредитних установ на ринку цінних паперів;

- 3) аналіз грошово-кредитних відносин на відповідній території та їх прогнозування; здійснення розрахунків і міжбанківських розрахунків у порядку, встановленому НБУ;
- 4) забезпечення контролю за дотриманням комерційними банками чинного законодавства України, економічних нормативів і нормативних актів НБУ;
- 5) проведення емісійно-касової роботи, спрямованої на безперервне і своєчасне забезпечення комерційних банків готівкою;
- 6) забезпечення належного рівня надійності внутрішнього банківського контролю, що відповідає характеру і масштабам бухгалтерських операцій; підготовка та подання НБУ фінансової і статистичної звітності за результатами своєї діяльності; здійснення контролю за поданням комерційними банками фінансової та статистичної звітності НБУ за результатами їх діяльності;
- 7) надання консультацій та відповідей на запити комерційних банків, суб'єктів підприємницької діяльності, фізичних осіб і правоохоронних органів з питань грошово-кредитної та валютної політики, грошового обігу, банківського нагляду, бухгалтерського обліку, відкриття рахунків та організації розрахунків і звітності, з інших питань банківської діяльності; впровадження засобів автоматизації та сучасних комп'ютерних технологій за всіма напрямками банківської діяльності.

Для вирішення наведених заходів управління в областях проводять відповідну роз'яснювальну роботу з питань грошово-кредитної політики НБУ, здійснюють контроль за дотриманням комерційними банками та іншими фінансово-кредитними установами вимог формування обов'язкових резервів згідно з вимогами НБУ, а саме:

- а) аналізують обґрунтованість чинників очікуваного невиконання нормативів обов'язкового резервування для можливого отримання дозволу на використання коштів обов'язкових резервів (здійснення кредитної емісії) комерційними банками та іншими фінансово-кредитними установами і подає висновки та пропозиції на розгляд Правління НБУ;
- б) щоквартально здійснюють загальну або вибіркочку перевірку достовірності інформації, поданої для розрахунку суми обов'язкових резервів комерційними банками та іншими фінансово-кредитними установами, використовуючи для цього необхідні документи, що є в неї, у комерційних банках та інших фінансово-кредитних установах;
- в) здійснює контроль за своєчасним перерахуванням комерційними банками та іншими фінансово-кредитними установами процентних виплат за використання коштів обов'язкових резервів за кожний випадок порушення;
- г) у разі несплати або несвоєчасної сплати процентів за користування коштами обов'язкових резервів у розмірі, визначеному НБУ, інших порушень вимог обов'язкового резервування, застосовує до

комерційних банків та фінансово-кредитних установ санкції, передбачені ст. 62 Закону України «Про Національний банк України».

Розглядає звернення комерційних банків та інших фінансово-кредитних установ щодо забезпечення їх ліквідності і надає свої пропозиції Національному банку України. Оформляє кредитні угоди з комерційними банками та іншими фінансово-кредитними установами за відповідними механізмами рефінансування, вивчає реальність наданого забезпечення кредитів та укладає відповідні договори. Укладає з комерційними банками та іншими фінансово-кредитними установами загальні угоди депозитного вкладу на відповідний період та здійснює контроль за операціями комерційних банків з депозитними сертифікатами НБУ.

Разом з цим здійснює контроль за своєчасним поверненням комерційними банками та іншими фінансово-кредитними установами кредитів НБУ і сплатою відсотків за їх користування, а також проводить перевірки якості кредитного портфеля банківських установ на відповідній території. Проводить аналіз портфеля цінних паперів комерційних банків та інших фінансово-кредитних установ на відповідній території та здійснює контроль за достовірністю ведення комерційними банками та іншими фінансово-кредитними установами депозитарного обліку облігацій внутрішньої державної позики, які перебувають у власності клієнтів комерційних банків.

Управління в областях:

- здійснюють аналіз і прогнозування готівкового обігу на відповідній території;

- на підставі прогнозів касових оборотів визначають необхідний обсяг готівки для нормального та безперебійного функціонування економіки території;
- складають статистичну звітність (щоденну, місячну); щомісячно здійснюється аналіз достовірності відображення в статистичній звітності розміру емісії та залишків готівки в касах порівняно з цими показниками в балансі;
- організують роботу грошових сховищ та створення належних умов зберігання цінностей;
- встановлюють та змінюють категорії охорони для банківських установ;
- перевіряють відповідність приміщень касового вузла банку чинним вимогам з технічної укріпленості та організацію схоронності цінностей і вживають дієвих заходів задля усунення виявлених недоліків.

Відповідно до цих завдань управління в області здійснюють випуск готівки в обіг та вилучення її з обігу і щоденно інформують НБУ про емісійні операції за встановленою формою, а також здійснюють аналіз забезпечення відповідної території готівкою, визначають купюрну структуру готівки в обігу, забезпечують достатні запаси банкнот і монет всіх номіналів у власних сховищах.

Управління в області організовує касову роботу з обслуговування комерційних банків і клієнтів щодо приймання та видачі готівки, обміну готівки тощо та здійснює контроль за виконанням установами комерційних банків, які проводять операції з готівкою, правил і порядку емісійно-касової роботи та дотримання

ними вимог нормативних документів НБУ з питань готівкового обігу.

Відповідно до положення управління організує повне перерахування прийнятої від комерційних банків придатної готівки з перевіркою на справжність і придатність з подальшим формуванням та сортуванням відповідно до єдиного порядку формування як вручну, так і на автоматизованих системах обробки банкнот, вилучення з обігу зношених банкнот.

Управління в області перевіряє дотримання комерційними банками особливих вимог, необхідних для видачі ліцензій на касове обслуговування клієнтів, а також здійснює контроль за якістю готівки на визначеній території і організує роботу комерційних банків щодо приймання, перерахування, сортування та вилучення з обігу зношених банкнот та монет, обміну зношених банкнот на придатні, обміну банкнот на розмінну монету і навпаки тощо. Організує і здійснює інкасацію та перевезення цінностей, забезпечуючи їх схоронність (поповнення запасів готівки, вивезення надлишків готівки і зношених банкнот тощо). Забезпечує координацію діяльності комерційних банків з питань перевезення цінностей та організації інкасації. Організує доставку готівки комерційним банкам за їх заявками. Організує і здійснює роботу з експертизи грошових знаків, складає звітність про виявлені фальшиві банкноти, підтримує зв'язки з правоохоронними органами з цих питань.

До завдань управління в області належить і контроль за станом дотримання комерційними банками на відповідній території діючого поряд-

ку ведення операцій з готівкою; аналіз і узагальнення даних про результати перевірок комерційними банками, дотримання суб'єктами господарювання касової дисципліни.

Управління в області організує роботу з реалізації ювілейних та пам'ятних монет згідно з затвердженими планами і подає щомісячно звіт про стан реалізації нумізматичної продукції в кількісному і вартісному виразах. Разом з іншими зацікавленими органами бере участь в опрацюванні пропозицій щодо скорочення готівкового обігу, розвитку безготівкових розрахунків у сфері обслуговування населення. Здійснює касове обслуговування бюджетних установ.

Здійснює контроль за проведенням комерційними та іншими банками валютних операцій на визначеній території відповідно до чинного законодавства України і нормативних актів НБУ. Здійснює перевірки банків, їх установ та пунктів обміну валюти з питань дотримання чинного валютного законодавства.

Застосовує в межах своєї компетенції і за дорученням НБУ фінансові санкції та інші заходи впливу до банків та інших установ, які отримали ліцензію НБУ на здійснення операцій з валютними цінностями.

Розглядає акти перевірок органів Державної податкової адміністрації, інших контролюючих і правоохоронних органів та застосовує в межах своєї компетенції штрафні санкції до резидентів – порушників валютного законодавства.

Реєструє декларації резидентів про валютні цінності та майно, що знаходиться за межами України, надає довідки про проведення декла-

рування. Реєструє і надає дозволи на відкриття пунктів обміну іноземної валюти установам комерційних банків та пунктів обміну, що діють на підставі агентських угод з установами банків. Надає резидентам України в межах своєї компетенції індивідуальні ліцензії і спеціальні дозволи на здійснення разових валютних операцій та на відкриття рахунків представництвам юридичних осіб-нерезидентів у національній валюті. Надає реєстраційні свідоцтва резидентам на одержання кредитів в іноземній валюті від нерезидентів. Розглядає документи резидентів і надає висновки НБУ з приводу отримання ліцензій на відкриття та перереєстрацію рахунків за кордоном, на здійснення інвестицій за межі України, на зворотне вивезення іноземних цінних паперів за кордон.

На управління в області покладається обов'язок здійснення контролю за дотриманням вимог індивідуальних ліцензій НБУ, наданих резидентам України. Управління надає довідки про офіційний обмінний курс гривні до іноземних валют на офіційні запити судів, правоохоронних органів, органів соцзабезпечення та нерезидентів. Координує діяльність з іншими органами державної влади, які здійснюють валютний контроль (територіальні підрозділи Державної податкової адміністрації України, Державної митної служби України, Міністерства зовнішньоекономічних зв'язків та торгівлі України, правоохоронні органи), налагоджує обмін інформацією між ними. За дорученням НБУ здійснює перевірки скарг та звернень фізичних осіб-резидентів щодо діяльності комерційних банків. Бере

участь у роботі щодо повернення в Україну валютних цінностей, які незаконно знаходяться за її межами. Здійснює контроль за додержанням встановленого НБУ нормативу відкритої валютної позиції для банків та інших установ, що купують та продають іноземну валюту.

У сфері нагляду і регулювання діяльності комерційних банків та інших фінансово-кредитних установ управління розглядає документи, подані для реєстрації новостворених комерційних банків та надання їм ліцензії на здійснення банківських операцій як у національній, так і в іноземній валютах, у частині їх відповідності чинному законодавству України та нормативним актам НБУ. Готує висновки НБУ про їх реєстрацію та можливість надання їм ліцензії. Розглядає документи, подані для реєстрації змін і доповнень, що вносяться банками до установчих документів, та для розширення ліцензій на здійснення банківських операцій і приймає відповідне рішення або надає свої висновки НБУ, якщо прийняття рішення знаходиться в його компетенції.

Управління в області погоджує кандидатури щодо призначення на посаду голови правління, головного бухгалтера та керівників відповідних структурних підрозділів комерційних банків або надає висновки про погодження зазначених кандидатур, якщо прийняття відповідного рішення знаходиться в компетенції НБУ відповідно до вимог нормативних актів НБУ. Здійснює контроль за дотриманням банками ліцензійних вимог (умов, за яких банку була надана ліцензія на здійснення банківських операцій і за умов дотриман-

ня яких банк може одержати/розширити ліцензію). Розглядає документи та приймає рішення щодо внесення до реєстру банків, їх філій та представництв, валютних бірж і фінансово-кредитних установ філій та представництв комерційних банків, а також погоджує дозволи на здійснення банківських операцій, наданих комерційними банками своїм філіям.

Відповідно здійснює контроль за дотриманням комерційними банками термінів формування статутного капіталу, термінів реєстрації відповідних змін до їх установчих документів, а також встановленого мінімального розміру статутного капіталу. Аналізує квартальну звітність про двадцять найбільших акціонерів (учасників) банку. Надає пропозиції НБУ щодо продовження строку дії, відновлення, обмеження, зняття обмеження, зупинення дії або відкликання ліцензії на здійснення окремих або всіх банківських операцій згідно з визначеною компетенцією.

Управління в області здійснює контроль за дотриманням банками економічних нормативів, встановлених НБУ. Застосовує до банків, які порушують економічні нормативи, заходи впливу, передбачені нормативними актами НБУ. Здійснює контроль за формуванням і використанням комерційними банками резервних та страхових фондів згідно з чинним законодавством.

Щомісячно здійснює комплексний аналіз основних показників діяльності кожного комерційного банку на визначеній території і складає відповідну аналітичну записку з висвітленням тенденцій економічних процесів і обсягів, а також порушень

і їх причин, та надає інформацію електронною поштою і на паперових носіях НБУ. Проводить усі види перевірок комерційних банків та банківських установ (комплексні або тематичні) на відповідній території, крім перевірок і ревізій фінансово-господарської діяльності. Визначає рейтингові оцінки за системою CAMEL та ступінь подальшого банківського нагляду.

За результатами виїзного інспектування комерційних банків аналізує і надсилає НБУ інформацію за фактами, що можуть свідчити про їх злочинну діяльність та інші правопорушення, та надає відповідну інформацію органам прокуратури. Контролює діяльність банків та їх установ на відповідній території, незалежно від місця знаходження головного банку, у частині дотримання ними законодавчих актів, ефективного і раціонального використання всіх кредитних ресурсів на відповідній території. Розробляє пропозиції щодо усунення недоліків у діяльності банків на основі аналізу звітності і даних, одержаних у порядку банківського нагляду. Вживає в межах своєї компетенції своєчасних та дієвих заходів впливу на комерційні банки та їх керівників у зв'язку з порушеннями ними чинного банківського законодавства та нормативних актів НБУ, а також вносить відповідні пропозиції Правлінню НБУ та Комісії з питань нагляду та регулювання діяльності банків. Здійснює контроль за виконанням банками та їх установами заходів реагування примусового чи непримусового впливу, застосованих за результатами інспектування або перевірок. Застосовує в установленому

порядку відповідні заходи впливу з забезпечення платоспроможності та ліквідності банків і банківських установ, попереджує кризові явища в їх діяльності.

Територіальні управління в області порушують перед засновниками банків питання про скликання зборів учасників банку в разі виникнення загрози банкрутства банку та в інших випадках, пов'язаних із захистом інтересів вкладників і банків-кореспондентів. Надають реєстраційні свідоцтва уповноваженим банкам України про відкриття прямих кореспондентських рахунків (ЛОРО, НОСТРО) в національній та іноземній валютах в банках-кореспондентах резидентах і нерезидентах, а також про відкриття в банках України кореспондентських рахунків банкам резидентам і нерезидентам. Здійснюють контроль за роботою комерційних банків за кореспондентськими рахунками, зареєстрованими НБУ, за формуванням фонду гарантування вкладів фізичних осіб. Здійснюють претензійно-позовну роботу щодо сплати комерційними банками штрафів. Приймають рішення про продовження строку дії, відновлення, зупинення дії ліцензії на здійснення окремих банківських операцій у випадку, якщо прийняття відповідного рішення знаходиться в компетенції територіального управління НБУ.

Крім того, управління в області: здійснює електронні міжбанківські розрахунки в порядку, встановленому НБУ; забезпечує контроль за виконанням установами банків нормативних актів НБУ з питань розрахунків; здійснює постійні заходи щодо удосконалення бухгалтерського облі-

ку та фінансової звітності відповідно до нормативних актів НБУ; здійснює контроль в установах банків на відповідній території за достовірністю та правильністю дотримання ними єдиних методологічних засад бухгалтерського обліку і звітності, розроблених відповідно до міжнародних стандартів; у разі встановлення викривлення звітності застосовує до банків штрафні санкції та інші заходи впливу; контролює своєчасність подання комерційними банками фінансової звітності та надає її НБУ за формою і в строки, які визначені НБУ; у межах своїх повноважень надає методичну та практичну допомогу установам банків на відповідній території з питань ведення бухгалтерського обліку та надання фінансової звітності; за дорученням НБУ бере участь у підготовці проєктів нормативних актів з питань бухгалтерського обліку та розрахунків; веде рахунок органів Державного казначейства; обслуговує кошти Державного бюджету України та позабюджетних фондів на підставі угод, укладених НБУ через його філії з органами Державного казначейства на місцях, та згідно з вимогами нормативно-правових актів НБУ; координує і направляє організацію розрахунків відповідно до нормативно-правових актів НБУ; здійснює безспірне стягнення коштів із рахунків своїх клієнтів відповідно до законодавства України.

У сфері економічного аналізу і статистики управління в області забезпечує збір і оброблення даних для складання фінансової та статистичної звітності про діяльність територіального управління і забезпечує її достовірність. Організовує система-

тизацію, зберігання та своєчасне надання комерційними банками НБУ фінансової і статистичної звітності, необхідної для розроблення грошово-кредитної статистики та економічного аналізу. Аналізує стан і розвиток економіки, банківської системи на визначеній території, грошово-кредитного, фондового та валютного ринків на основі динаміки показників, що їх характеризують. Вносить пропозиції щодо стабілізації і зміцнення грошово-кредитного, валютного та фондового ринків. Надає інформацію з питань стану і розвитку економіки, банківської системи на відповідній території, грошово-кредитного, фондового та валютного ринків місцевим органам державної влади та НБУ. Готує та видає інформаційні матеріали, які не належать до державної та банківської таємниці, про діяльність установ комерційних банків і подає їх місцевим органам влади та НБУ.

Управління в області розробляє (у разі необхідності) плани заходів на виконання указів, розпоряджень органів влади та управління відповідно до постанов Правління НБУ з питань, що входять до його компетенції, та здійснює контроль за їх виконанням на визначеній території. Отримує і аналізує річні звіти комерційних банків, результати економічного аналізу їх діяльності повідомляє НБУ; використовує відповідні матеріали для підготовки доповідей, виступів, прес-релізів, статей, довідок, аналітичних записок тощо. Отримує та аналізує звіт про діяльність кредитних спілок, який надсилає НБУ, а також інші звіти небанківських фінансових установ на вимогу НБУ.

Це завдання найбільш оптимально і послідовно можна вирішити, систематизувавши економічну роботу у вигляді:

- конкретизації цілей, змісту і напрямів економічного аналізу і прогнозування стану економіки регіону, грошово-кредитних і фінансових відносин, що складаються під впливом проведених в області заходів;
- розробки системи показників, що відповідають вимогам аналізу грошово-кредитних і фінансових відносин;
- визначення джерел отримання вихідної інформації;
- формування інформаційних баз;
- розробки програмних продуктів, що забезпечують акумуляцію і розрахунок економічних показників;
- систематизації і обробки показників за тематичними і галузевими ознаками економіки регіону;
- розробки методології і методики аналізу, у тому числі розробки інструментів прогнозування на регіональному рівні, а також визначення факторних залежностей ресурсних секторів кредитних організацій регіону;
- підготовки на регулярній основі статистичних і аналітичних матеріалів для прийняття рішень управлінського характеру.

Прогнозно-аналітична робота має бути спрямована на:

- виявлення і аналіз тенденцій у сфері грошово-кредитних, валютно-фінансових і цінових відносин у регіоні;
- аналіз і прогнозування загально-економічних процесів на регіональному рівні;

- діяльність банківської системи, тенденції розвитку і її роль в регіональній економіці;
- визначення взаємовідносин управління з кредитними організаціями регіону за допомогою інструментів грошово-кредитного регулювання (обов'язкові резерви, операції на відкритому ринку, рефінансування банків, депозитні операції, процентна політика).

Розробка системи показників охоплює три основних напрямки. Перший напрямок містить показники, що характеризують соціально-економічне становище регіону як основу діяльності банківської системи. Досліджуються показники, які відображають стан і структуру виробництва в реальному секторі економіки, фінансові результати діяльності підприємств і організацій, рівень інвестицій у регіоні, цінову ситуацію на товарних ринках регіону, стан розрахунків підприємств і організацій, прибутки населення, а також зайнятість працездатного населення.

Другий напрямок охоплює показники, що характеризують стан і розвиток банківської системи: кількість стійких і проблемних банків, кількість банків в стадії санації і ліквідації, кількість філіалів банків інших регіонів, операції кредитних організацій із залучення і розміщення коштів, у тому числі регіональних банків і філіалів банків інших регіонів, процентні ставки за залученими коштами і виданими кредитами, операції з цінними паперами, фінансові результати діяльності банків, стан платіжної дисципліни кредитних організацій і їх клієнтів та інші показники діяльності.

У рамках третього напрямку досліджуються обсяги рефінансування банків, заборгованість за кредитами, у тому числі прострочена заборгованість за цими кредитами, прострочена заборгованість за відсотками за кредити підприємств, а також показники, які характеризують взаємовідносини кредитних організацій з підприємствами на рівні регіону при формуванні обов'язкових резервів, проведенні депозитних операцій, при виконанні Національним банком функцій нагляду. Накопичуються дані про заходи впливу, вживані управлінням до кредитних організацій, які порушують вимоги банківського законодавства.

Джерелами інформації для визначення і групування показників у цих напрямках служать матеріали територіальних органів державної статистики і звіти кредитних організацій. На основі систематизованих даних формуються інформаційні бази, що концентрують інформацію за максимально можливий період часу. Обробка даних інформаційної бази здійснюється за допомогою програмних продуктів, які забезпечують класифікацію показників за їх тематичними і тимчасовими характеристиками. Для проведення якісного аналізу програмні продукти повинні бути орієнтовані на визначення розрахункових даних, їх відносних величин, індексів, а також на обчислення прогностичних значень за певними економічними показниками. З метою вдосконалення системи показників, що використовуються для аналізу, повинні бути розроблені методики розрахунків, оцінок та ін. Однією з обов'язкових умов є визначення кредитних ресурсів не тільки

в цілому по банківській системі області, але й конкретно по кожній кредитній організації і їх групах. На основі аналізу така робота надає можливість визначити ресурсні сектори, дослідити їх динаміку і взаємозв'язок з особливостями розвитку регіону.

Дослідження надасть можливість виявити причинно-наслідкові зв'язки і взаємодію ресурсних секторів за такими параметрами:

- кошти фінансового і нефінансового секторів;
- кошти місцевого бюджету;
- кошти фізичних осіб і фізичних осіб-підприємців;
- кредитні ресурси і кредити, отримані від інших банків;
- кошти на кореспондентських рахунках інших банків.

Таким чином, здійснюється комплексний підхід до аналізу ресурсів банківської системи, який відображає особливості і тенденції розвитку економіки регіону. Більше того, результати аналізу ресурсних секторів банківської системи дозволяють розро-

бити конкретні пропозиції з метою прийняття оптимальних управлінських рішень, які в кінцевому результаті мають особливе значення для формування програм соціально-економічного розвитку регіону.

Завершальним етапом для прийняття управлінських рішень на рівні регіону є підготовка аналітико-прогнозної інформації за різними тематичними розділами.

Рух фінансових потоків, що проходять через банківську систему, відображає особливості формування, групування і розподілу коштів економіки області, впливу ресурсних секторів банківської системи на показники, що характеризують стан регіональної економіки. При цьому для розрахунку їх прогнозних значень паралельно використовується метод визначення функціональних залежностей.

Таким чином, наведене дає можливість забезпечити студентів УАБС необхідними знаннями при проходженні практики в Управліннях НБУ в областях.

Працівники управління НБУ в Сумській області, які забезпечують проходження практики студентам УАБС

РАДЧЕНКО ОЛЬГА МИКОЛАЇВНА

начальник Управління Національного банку України в Сумській області

Народилася 16 липня 1955 року в м. Сосниця Чернігівської області.

1977–1991 рр. – секретар комітету комсомолу Лебединського педучилища, секретар, перший секретар Лебединського РК ЛКСМУ, секретар, перший секретар Сумського обкому комсомолу.

1979 р. – закінчила Харківський державний університет.

1991–1996 рр. – голова обласної ради Співки молоді Сумщини.

1996 р. – закінчила Українсько-фінський інститут менеджменту та бізнесу за спеціальністю «Менеджмент у невиробничій сфері», одержала кваліфікацію спеціаліста з економіки та менеджменту.

1996–2003 рр. – директор Сумської філії ЗАТ КБ «Приватбанк».

2003 р. – призначена начальником управління Національного банку України в Сумській області.

У 2004 році за вагомий особистий внесок у розвиток банківської справи в Україні, проведення ефективної грошово-кредитної політики, високий професіоналізм нагороджена цінним подарунком – годинником «Національний банк України».

У 2005 році за вагомий особистий внесок в ефективне проведення державної грошово-кредитної політики в регіоні, високий професіоналізм нагороджена бронзовим пам'ятним знаком «Національний банк України».

Більше 15 років очолює Співку жінок області.

Депутат Сумської обласної ради чотирьох скликань.

ШКАРУПА СЕРГІЙ ВОЛОДИМИРОВИЧ

заступник начальника Управління Національного банку України в Сумській області

Народився 7 лютого 1954 року в м. Суми.

1980 р. – закінчив Харківський державний університет за спеціальністю «Фінанси та кредит».

1980–1985 рр. – заступник керуючого відділенням Сумської обласної контори Держбанку з обслуговування Сумського сільського району.

1985–1988 рр. – керуючий відділенням Держбанку м. Білопілья Сумської області.

1988–1991 рр. – заступник начальника Сумської обласної контори Держбанку.

З 1991 року призначений заступником начальника управління Національного банку України в Сумській області.

У 1996 році до 5-ї річниці створення Національного банку України був нагороджений Почесною грамотою Національного банку України.

У 2004 році за значний особистий внесок у розвиток та ефективну діяльність банківської системи України, високий професіоналізм нагороджений бронзовим пам'ятним знаком «Національний банк України».

ФОМЕНКО ОЛЕКСАНДР ВАСИЛЬОВИЧ

заступник начальника Управління – начальник відділу готівкового обігу і касових операцій Управління Національного банку України в Сумській області

Народився 29 квітня 1956 року в м. Ворожба Білопільського району Сумської області.

1978 р. – закінчив Київський інститут народного господарства за спеціальністю «Фінанси і кредит», кваліфікація – економіст.

1978 р. – економіст кредитного відділу, начальник кредитного відділу, а з 1982 р. – керуючий Білопільським відділенням Сумської обласної контори Держбанку СРСР.

1985–1986 рр. – керуючий Краснопільським відділенням Сумської обласної контори Держбанку СРСР.

1986 р. – начальник відділу грошового обігу Сумської обласної контори Держбанку СРСР.

2002 р. – заступник начальника управління – начальник відділу готівкового обігу і касових операцій управління Національного банку України в Сумській області.

У 1996 році за значний особистий внесок у становлення грошової системи, підготовку і проведення грошової реформи в Україні нагороджений Почесною грамотою Національного банку України.

У 2004 році за вагомий особистий внесок у розвиток банківської системи області, високий професіоналізм нагороджений Почесною грамотою Сумської обласної державної адміністрації.

У 2005 році за значний особистий внесок у розвиток та забезпечення стабільності банківського сектору держави нагороджений бронзовим пам'ятним знаком «Національний банк України».

ДУНЬ СЕРГІЙ ВОЛОДИМИРОВИЧ

головний бухгалтер – начальник відділу організації бухгалтерського обліку

Народився 17 лютого 1969 року в м. Білопілля Сумської області.

1993 р. – закінчив Сумський сільськогосподарський інститут за спеціальністю «Економіка управління в галузях АПК».

1999 р. – закінчив Українську академію банківської справи, спеціальність – «Економіка і підприємництво», одержав кваліфікацію економіста обліку і аудиту.

1993–2003 рр. – ревізор, начальник ревізійного відділу обласного управління Національного банку України.

З 2003 р. – головний бухгалтер – начальник відділу організації бухгалтерського обліку управління Національного банку України в Сумській області.

За високий професіоналізм, сумлінну працю, вагомий особистий внесок у розвиток банківської системи області у 2005 році нагороджений Почесною грамотою Сумської обласної ради.

МОЖНЕВСЬКА ТЕТЯНА МИКОЛАЇВНА

начальник відділу економічної роботи та грошово-кредитних відносин

Народилася 18 січня 1959 року в с. Зинове Путивльського району Сумської області.

1984 р. – закінчила Сумську філію Харківського сільськогосподарського інституту за спеціальністю «Економіка і організація сільського господарства».

1995 р. – закінчила інститут післядипломної освіти Тернопільської академії народного господарства за спеціальністю «Фінанси і кредит» та одержала кваліфікацію економіста.

1983–1986 рр. – економіст Сумської облсільгосптехніки.

1986–1998 рр. – провідний інженер, провідний економіст Сумського агропромислового комітету.

З 1998 р. – начальник відділу економічної роботи та грошово-кредитних відносин.

У 2004 році за багаторічну сумлінну працю, високий професіоналізм та з нагоди святкування Дня банківських працівників оголошена подяка голови Сумської обласної державної адміністрації.

ТКАЛИЧ АНАТОЛІЙ ОЛЕКСАНДРОВИЧ

начальник відділу банківського нагляду

Народився 22 липня 1965 року в с. Степанівка Носівського району Чернігівської області.

1990 р. – закінчив Київський інститут народного господарства за спеціальністю «Економічне і соціальне планування» та одержав кваліфікацію економіста.

1990–1992 рр. – працював на Жулянському машинобудівному заводі на різних посадах.

1992–2003 рр. – економіст, головний економіст відділу банківського нагляду, начальник відділу валютних операцій і контролю управління Національного банку України в Сумській області.

З 2003 р. призначений начальником відділу банківського нагляду.

За значний особистий внесок у розвиток та забезпечення стабільності роботи банківського сектору держави, високий

професіоналізм у 2005 році нагороджений цінним подарунком – пам'ятною срібною монетою «Михайлівський золототерхий собор».

БУДКО ОЛЕНА БОРИСІВНА

начальник відділу валютного контролю та ліцензування

Народилася 18 травня 1969 року в смт Краснопілля Сумської області.

1993 р. – закінчила Сумський фізико-технологічний інститут за спеціальністю «Машини та апарати хімічних виробництв і підприємств будівельних матеріалів».

1999 р. – закінчила Українську академію банківської справи за спеціальністю «Економіка і підприємництво», кваліфікація – економіст банківської справи.

1993–1999 рр. – економіст Зарічного міжрайонного відділення АКБ «Укрсоцбанку».

1999–2005 рр. – заступник начальника відділу зовнішньоекономічної діяльності Сумської обласної дирекції Укрсоцбанку.

З 2005 р. – провідний економіст, начальник відділу валютного контролю та ліцензування управління Національного банку України в Сумській області.

ДАНИЛЬЧЕНКО СЕРГІЙ ІВАНОВИЧ

начальник відділу перевезення цінностей та організації інкасації

Народився 26 лютого 1958 року в ст. Кущевська Краснодарського краю.

1979 р. – закінчив Сумське вище артилерійське командне училище за спеціальністю «Командна тактична артилерія».

1999 р. – закінчив Українську академію банківської справи за спеціальністю «Економіка і підприємництво», одержав кваліфікацію економіста банківської справи.

1979–1989 рр. – служба в лавах Радянської Армії.

З 1989 р. – інкасатор, провідний економіст, начальник Сумської дільниці відділу інкасації і перевезення цінностей, начальник відділу перевезення цінностей та організації інкасації управління Національного банку України в Сумській області.

ДІДЕНКО ОЛЬГА МИКОЛАЇВНА

начальник відділу персоналу

Народилася 26 січня 1960 року в с. Дяківка Буринського району Сумської області.

1982 р. – закінчила Сумську філію Харківського сільськогосподарського інституту за спеціальністю «Економіка і організація сільського господарства».

2003 р. – закінчила Українську академію банківської справи за спеціальністю «Банківська справа», кваліфікація – економіст.

1982–1987 рр. – економіст в радгоспі ім. Б. Хмельницького Буринського району Сумської області.

1987–1989 рр. – старший економіст Сумського обласного об'єднання «Плодоовочгосп».

1989–1995 рр. – економіст, заступник головного бухгалтера відділу інкасації Сумської обласної контори Держбанку СРСР.

1995–2000 рр. – заступник головного бухгалтера управління НБУ в Сумській області з фінансів, заступник начальника відділу організації бухгалтерського обліку, начальник відділу фінансового та кадрового забезпечення.

З 2000 р. – начальник відділу персоналу управління НБУ в Сумській області.

У 2005 році за значний особистий внесок у розвиток та забезпечення стабільної роботи банківського сектору держави, високий професіоналізм нагороджена ювілейною срібною медаллю «Національний банк України».

ФІШЕР МАРИНА ВОЛОДИМИРІВНА

начальник центру інформатизації

Народилася 3 серпня 1962 року в м. Суми.

1979 р. – закінчила Київський державний університет за спеціальністю «Механіка», кваліфікація – механік.

2002 р. – закінчила Українську академію банківської справи за спеціальністю «Банківська справа», кваліфікація – економіст.

1984–1989 рр. – інженер Харківського заводу електромонтажних виробів.

1989–1993 рр. – інженер, інженер-конструктор в СМНВО ім. М.В. Фрунзе.

1993–2002 рр. – інженер-програміст, завідувач сектору центру інформатизації управління Національного банку України в Сумській області.

З 2002 року призначена начальником центру інформатизації управління Національного банку України в Сумській області.

За значний особистий внесок у розвиток банківської системи в 2004 році нагороджена Почесною грамотою міського голови.

ЛУЧЕНКО СЕРГІЙ ВОЛОДИМИРОВИЧ

начальник відділу телекомунікаційних систем та мережевих технологій центру інформатизації

Народився 18 липня 1972 року в с. Бочки Конотопського району Сумської області.

1995 р. – закінчив Сумський державний університет за спеціальністю «Фізична електроніка» та одержав кваліфікацію інженера-фізика.

2000 р. – закінчив Українську академію банківської справи за спеціальністю «Банківська справа», кваліфікація – економіст.

З 1993 р. – інженер-програміст, провідний інженер-програміст, завідувач сектору, начальник відділу телекомунікаційних систем та мережевих технологій центру інформатизації управління Національного банку України в Сумській області.

ЧЕРЕВАНЬ ВОЛОДИМИР ВІКТОРОВИЧ

начальник відділу автоматизації банківської діяльності центру інформатизації

Народився 25 липня 1953 року в м. Сватово Луганської області.

1980 р. – закінчив Харківський політехнічний інститут за спеціальністю «Автоматизовані системи керування», кваліфікація – інженер-системотехнік.

1999 р. – закінчив Українську академію банківської справи за спеціальністю «Економіка і підприємництво», кваліфікація – економіст обліку і аудиту.

1980–1984 рр. – інженер, інженер-програміст на заводі «Позитрон».

1984–1991 рр. – інженер-програміст, старший інженер-програміст Сєвєродонецького спеціалізованого виробничого управління тресту «Оргміндобрива».

З 1991 р. – провідний інженер-програміст, начальник регіональної розрахункової палати, начальник відділу супроводження задач центру інформатизації управління Національного банку України в Сумській області.

За плідну самовіддану працю, високий професіоналізм, вагомий особистий внесок у розбудову центрального банку держави та з нагоди 10-ї річниці Національного банку України в 2001 році нагороджений ювілейною медаллю із срібла «Національний банк України».

СКВІРСЬКИЙ ВОЛОДИМИР ІЛІЧ

начальник регіональної розрахункової палати центру інформатизації

Народився 27 листопада 1955 року в с. Советское Алексєєвського району Белгородської області.

1982 р. – закінчив Харківський державний університет за спеціальністю «Планування народного господарства», кваліфікація – економіст.

1993 р. – закінчив Міжнародний інститут ринкових відносин та підприємництва за спеціальністю «Організація управління виробництвом», кваліфікація – економіст, менеджер персоналу.

1982–1986 рр. – економіст Сумської обласної планової комісії.

1986–1991 рр. – інженер-технолог, інженер-програміст Сумського виробничого об'єднання «Електрон».

1991–1994 рр. – начальник відділу інформаційно-довідкової системи обласного центру зайнятості Управління праці та соціальних питань Сумського облвиконкому.

1994–2001 рр. – провідний програміст, завідувач сектору регіональної розрахункової палати управління Національного банку України в Сумській області.

З 2001 р. – начальник регіональної розрахункової палати центру інформатизації управління Національного банку України в Сумській області.

Створення і діяльність комерційних банків

В економіці розвинених країн значення банків за своєю важливістю можна порівняти тільки зі значенням і роллю таких провідних галузей, як промисловість і торгівля. Промисловість є джерелом матеріальних цінностей, на яке спрямований економічний інтерес приватних осіб і державних організацій. Торгівля як самостійна галузь національної економіки, яка зародилася одночасно з промисловістю, – це природний механізм перерозподілу продуктів і забезпечення суспільних потреб в них за рахунок обміну, купівлі тощо.

Банки, що з'явилися кілька сторіч тому, взяли на себе функції торгівлі таким специфічним товаром, як гроші. Їх діяльність прямо пов'язана зі стабільністю державної грошової системи, а також з раціональним використанням фінансових накопичень. Особливо зростає роль комерційних банків як регуляторів економічних процесів і гарантів забезпечення, рівноправних взаємовідносин підприємств і організацій різних форм власності в перехідний період. Даний період має особливу специфіку, зумовлену переходом від командно-розподільної системи до ринкових відносин. Цей процес досить складний, важкий і де в чому суперечливий, оскільки стара система управ-

ління була зруйнована в короткі терміни, а нові форми відносин і управління, які забезпечували б рівноправність у відносинах економічних партнерів і їх надійність, ще не створені. Проте банківська система розвивається високими темпами, набуваючи необхідного досвіду роботи як з клієнтурою, так і з місцевими органами виконавчої влади.

У наш час банківська система вже пройшла шлях первинного періоду реформації і успішно вирішує відповідні завдання. Ось чому сучасна банківська система викликає всебічний інтерес. Це саме та галузь діяльності, де найбільш динамічно й активно здійснюються реформи і, насамперед, знаходять відображення всі позитивні й негативні явища, що відбуваються в економіці України.

В Україні функціонують як універсальні, так і спеціалізовані банки. За спеціалізацією банки можуть бути ощадними, інвестиційними, іпотечними, розрахунковими (кліринговими). Банк самостійно визначає напрями своєї діяльності і спеціалізацію за видами операцій, а Національний банк України здійснює регулювання діяльності спеціалізованих банків через економічні нормативи та нормативно-правове забезпечення здійснюваних цими банками операцій.

Банк набуває статусу спеціалізованого банку в разі, якщо більше 50 відсотків його активів є активами одного типу, натомість – статусу спеціалізованого ощадного банку, якщо більше 50 відсотків його пасивів є вкладками фізичних осіб.

Національний банк України здійснює регулювання та банківський нагляд за діяльністю комерційних банків відповідно до положень Конституції України, Закону України «Про Національний банк України», інших законодавчих актів та нормативно-правових актів Національного банку України.

Комерційні банки мають право самостійно володіти, користуватися та розпоряджатися майном, що перебуває у їхній власності. При цьому держава не відповідає за зобов'язаннями банків, а банки не відповідають за зобов'язаннями держави, якщо інше не передбачене законом або договором.

Національний банк України також не відповідає за зобов'язаннями банків, а банки не відповідають за зобов'язаннями Національного банку України, якщо інше не передбачене законом або договором.

Органам державної влади і органам місцевого самоврядування забороняється будь-яким чином впливати на керівництво чи працівників банків у ході виконання ними службових обов'язків або втручатись у діяльність банку, за винятком випадків, передбачених законом.

Шкода, заподіяна банку внаслідок такого втручання, підлягає відшкодуванню в порядку, визначеному законом.

Банки в Україні створюються у формі акціонерного товариства, то-

вариства з обмеженою відповідальністю або кооперативного банку.

Законодавство про господарські товариства поширюється на банки в частині, що не суперечить Закону «Про банки і банківську діяльність».

Операції, які здійснюються банками, законодавчо затвержені і в цьому обсязі передбачаються в статутах, положеннях комерційних банків. Але щоб загострити увагу, які ж операції і якими банками виконуються, слід звернутися до дворівневої структури банківської системи.

Банк вважається створеним і набуває статусу юридичної особи з часу його реєстрації Національним банком України в Книзі реєстрації банків, валютних бірж та інших фінансово-кредитних установ.

Засновниками, акціонерами комерційного банку можуть бути українські та іноземні юридичні і фізичні особи, за винятком політичних і профспілкових організацій, спілок і партій, громадських фондів, рад усіх рівнів, їх виконавчих органів.

Акціонерами банків не можуть бути юридичні особи, щодо яких неможливо встановити їх власників та джерела коштів, за рахунок яких такі юридичні особи здійснюють внески або сплачують акції комерційних банків.

Заявлений та фактично сплачений розмір статутного капіталу новостворюваного банку на дату його реєстрації повинен бути не меншим, ніж розмір, встановлений для діючих банків.

Мінімальний розмір статутного капіталу для банків за участю іноземних юридичних та фізичних осіб, частка яких становить п'ятдесят і більше відсотків статутного капіта-

лу банку, повинен бути не меншим від суми, еквівалентної 10 млн. Євро за офіційним курсом грошової одиниці України, визначеним Національним банком України на день підписання установчого договору.

Якщо у формуванні статутного капіталу банку беруть участь підприємства з іноземними інвестиціями (спільні підприємства), частка іноземних юридичних та фізичних осіб у статутному капіталі перевищує 50% і за умови, що частка таких підприємств у статутному капіталі банку становить десять і більше відсотків, то мінімальний розмір статутного капіталу такого банку повинен бути не меншим від суми, еквівалентної 5 млн євро за офіційним курсом грошової одиниці України, визначеним Національним банком України на день підписання установчого договору.

Статутний капітал банку формується тільки за рахунок власних коштів засновників, акціонерів у грошовій формі.

Забороняється використовувати для формування статутного капіталу банку бюджетні кошти, кошти, одержані в кредит. Перерозподіл власного капіталу з метою збільшення статутного капіталу допускається тільки шляхом виплати дивідендів акціонерам банку. Щоб не допустити штучного збільшення статутного капіталу, банкам забороняються зустрічні інвестиції в статутні капітали один одного.

Частка будь-кого із засновників, акціонерів не повинна перевищувати встановленого відсотка статутного капіталу комерційного банку.

Один акціонер банку або його довірена особа може прямо або не-

прямо володіти акціями в цьому банку в межах встановленого відсотка статутного капіталу банку. Обмеження щодо непрямой участі в статутному капіталі банку не поширюється на іноземного акціонера.

Непрямою вважається участь акціонера в статутному капіталі банку, якщо цей акціонер має частку в статутному капіталі іншого акціонера цього ж банку і тому має право володіти певними відсотками голосів під час прийняття рішень або має змогу на підставі договору чи іншим чином впливати на прийняття рішень цим акціонером.

Частка акціонера в статутному капіталі банку, якою він володіє непрямо, повністю включається в розрахунок частки його участі в статутному капіталі цього банку.

Внесок засновників, акціонерів до статутного капіталу комерційного банку здійснюється в грошовій формі в національній валюті України та вільно конвертованій іноземній валюті (для засновників, акціонерів банку – нерезидентів України).

Перерахування сум з іноземної вільно конвертованої валюти, внесених іноземними засновниками, акціонерами, у національну валюту України здійснюється за офіційним курсом грошової одиниці України, визначеним Національним банком України на дату підписання установчого договору про створення банку. Кошти можуть перераховуватися тільки з поточних рахунків юридичними особами та фізичними особами – у безготівковій або готівковій формі.

Для формування статутного капіталу до реєстрації банку в Управлінні Національного банку України по місту Києву і Київській області,

Кримському республіканському та управліннях Національного банку України за місцем створення банку засновникам відкривається тимчасовий рахунок, на який кожний засновник за рахунок власних коштів вносить визначену чинним законодавством і установчими документами частку статутного капіталу. Підставою для відкриття тимчасового рахунку є установчий договір засновників банку і заява на відкриття рахунку, яка підписується уповноваженою особою, визначеною засновниками в установчому договорі.

Для реєстрації банку, коли на тимчасовому рахунку відповідно до установчого договору зібрано кошти, рада банку або уповноважена установчими зборами особа у двотижневий строк після аудиторської перевірки фінансового стану засновників банку подає до територіального управління Національного банку України за місцем створення банку такі документи: заяву про реєстрацію банку за підписом голови ради (спостережної ради) або уповноваженої особи, яка призначена відповідальною за реєстрацію банку установчими зборами (зборами учасників), установчий договір, підписаний засновниками банку та засвідчений їхніми печаткам. Підписи фізичних осіб – засновників засвідчуються в нотаріальному порядку.

В установчому договорі визначаються: вид товариства; мета діяльності; склад засновників, їх найменування та місцезнаходження (телефони, платіжні реквізити, паспортні дані фізичних осіб); особа, уповноважена укладати угоди і діяти від імені засновників; розмір, порядок та строки утворення статутного ка-

піталу банку; відповідальність сторін за виконання взятих на себе зобов'язань; порядок розподілу прибутків і покриття збитків банку; порядок ліквідації та реорганізації банку; статут банку, затверджений установчими зборами (зборами учасників) і підписаний головою правління банку. Статут банку повинен відповідати вимогам законів України «Про банківську діяльність», «Про господарські товариства» та інших чинних законодавчих актів.

У Статуті банку зазначаються: повна і скорочена назва банку та його місцезнаходження (поштова адреса); перелік основних законів, на підставі яких створюється і діє банк; положення про те, що банк є юридичною особою і набуває цього статусу з часу реєстрації його Національним банком України в Республіканській книзі реєстрації банків, валютних бірж та інших фінансово-кредитних установ; положення про те, що банк виконує вимоги нормативних актів Національного банку України, користується єдиними правилами бухгалтерського обліку в банках на базі комплексної автоматизації і комп'ютеризації, подає Національному банку України звітність та інформацію у встановлених ним обсягах і формах; перелік операцій, які здійснюються банком на підставі ліцензії Національного банку України; розмір, порядок та строки формування статутного капіталу банку із зазначенням переліку засновників (учасників) банку, розміру вкладу і часток кожного, рівень відповідальності за несвоєчасну сплату часток у статутному капіталі банку.

Статут банку, заснованого як акціонерне товариство, повинен містити

відомості про: види акцій, що випускаються; номінальну вартість акцій; співвідношення акцій різних видів; кількість акцій, що купуються засновниками; наслідки невиконання зобов'язань щодо викупу акцій; порядок збільшення (зменшення) статутного капіталу; розмір та порядок утворення резервного фонду; перелік інших фондів, які утворюються банком; порядок розподілу прибутків та покриття збитків; положення про банківську таємницю; положення про внутрішній аудит банку; положення про перевірки банку аудиторською організацією; положення про органи управління банку, їх структуру, порядок утворення, компетенцію та порядок прийняття ними рішень (загальні збори акціонерів, рада банку, правління банку); положення про органи контролю за діяльністю банку, порядок їх діяльності (ревізійна комісія); положення про контрольні функції Національного банку України, про перевірки банку іншими державними органами в межах їх компетенції; порядок реорганізації або ліквідації банку із зазначенням, що в разі ліквідації банку документи ліквідованого банку передаються до територіального управління Національного банку України; порядок внесення змін і доповнень до статуту банку; інші положення, що не суперечать чинному законодавству України; протокол установчих зборів, підписаний головою та секретарем зборів, у якому зазначається місце і дата проведення зборів, їх правочинність, порядок денний, порядок голосування. Протокол повинен містити: рішення про створення банку, прийняття статуту, обрання спостережної ради банку і ре-

візійної комісії, призначення голови правління, головного бухгалтера банку і особи, відповідальної за реєстрацію банку в Національному банку України, інші положення відповідно до чинного законодавства України.

Установчі документи (установчий договір, статут і протокол установчих зборів) банку погоджуються з органами Антимонопольного комітету України у випадках, передбачених чинним законодавством; економічне обґрунтування і мета створення банку, включаючи розрахунковий балансовий звіт і звіт про прибутки та збитки комерційного банку на кінець першого року його діяльності за підписом голови правління і головного бухгалтера банку; висновок аудиторської організації аудитора, яка має ліцензію Аудиторської палати України, про фінансовий стан та платоспроможність акціонерів банку, наявність у них власних коштів у розмірі, який забезпечує виконання їх зобов'язань щодо формування статутного капіталу банку, та достовірність балансових даних бухгалтерської і фінансової звітності, наданої на дату перед здійсненням внеску до статутного капіталу, щодо тих засновників, акціонерів, які мають частку в загальному оголошеному статутному капіталі п'ять і більше відсотків. Достовірність висновків про фінансовий стан засновників (акціонерів), учасників банку, що мають п'ять і більше відсотків у статутному капіталі банку, може також перевірятися підрозділами Національного банку України.

Фізичні особи подають довідки органів державної податкової служби про наявність доходів, достатніх

для внесення коштів, визначених в установчих документах банку, якщо їх розмір перевищує сто неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, встановлених на день сплати коштів, бухгалтерську і фінансову звітність засновників-акціонерів банку на перше число місяця, у якому здійснюється кожний внесок до статутного капіталу банку, незалежно від розміру їх участі в статутному капіталі банку. Для засновників-акціонерів, які зареєстровані в тому ж місяці, у якому здійснено внесок до статутного капіталу, фінансова і бухгалтерська звітність подається на перше число місяця після сплати внеску, документи про наявність професійно придатних перших керівних осіб банку (голови правління та головного бухгалтера), кандидатури яких відповідають таким вимогам: наявність вищої фінансово-економічної або юридичної освіти – для голови правління, а також вищої економічної або бухгалтерської освіти – для головного бухгалтера; стаж роботи в фінансово-кредитних установах за відповідним фахом не менше п'яти років, у тому числі на керівних посадах – не менше трьох років; відсутність письмово підтверджених зауважень та фактів порушень чинного законодавства, нормативних актів Національного банку України і внутрішніх документів банку за час роботи в банківських установах з боку територіального управління Національного банку України, яке здійснює нагляд за їх діяльністю (на підставі актів перевірок підрозділів банківського нагляду Національного банку України).

Відомості про голову правління, головного бухгалтера банку подають-

ся у вигляді: витягу з трудової книжки та копії диплома про освіту, засвідчених територіальним управлінням Національного банку України за місцезнаходженням банку або в нотаріальному порядку; трьох рекомендацій від осіб, які працюють у банківській системі, кандидатури яких погоджено з Національним банком України та його територіальними управліннями (у тому числі одна – за місцем попередньої роботи, якщо це банківська установа); анкети, заповненої кандидатом; інформації територіального управління Національного банку України, що здійснює нагляд за діяльністю банківських установ, у яких працювали зазначені особи, про відсутність у їх роботі зловживань та порушень чинного законодавства, нормативних актів Національного банку України і внутрішніх документів банку (якщо вони працювали в інших регіонах України).

У кожному конкретному випадку, якщо на керівні посади (голова правління, головний бухгалтер) призначаються іноземні громадяни, рішення про погодження рекомендацій засновниками кандидатури Національним банком України приймається з урахуванням поданих документів (їх копій, засвідчених у встановленому порядку), які підтверджують наявність економічної освіти (не нижче ступеня магістра), стажу роботи на керівних посадах у банківській системі за відповідним фахом не менше трьох років та інформації Центрального банку або іншого органу відповідної держави, який здійснює контроль за діяльністю комерційних банків або комерційного банку, у якому працював цей

кандидат, про відсутність у його роботі правопорушень.

Керівниками (голова правління, головний бухгалтер) банку не можуть бути особи, зазначені в ст. 23 Закону України «Про господарські товариства».

Крім того, не можуть бути призначені на керівні посади в банках ті особи, які не виконали зобов'язань з оплати боргу щодо будь-якого банку або іншої фізичної чи юридичної особи; незаконні дії яких у минулому призвели до банкрутства або ліквідації банку чи іншої юридичної особи; які перебувають у родинних зв'язках з членами ради банку (батьки, діти, подружжя), які притягувалися до кримінальної відповідальності або були звільнені за вимогою Національного банку України.

Крім того, для реєстрації банку необхідно надати копію звіту про проведення відкритої передплати на акції з підтвердженням Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку про його прийняття і доданням переліку акціонерів банку. У переліку зазначають повне найменування акціонера, його місцезнаходження, платіжні реквізити, паспортні дані (для фізичних осіб) та кількість акцій, на які він підписався, їх загальна вартість і частка в статутному капіталі банку; угоду про надання приміщення для розміщення банку за підписом уповноваженої за установчим договором особи або договір оренди приміщення у разі його укладення; установчі документи засновників-акціонерів банку (оригінали або копії, засвідчені в нотаріальному порядку); копію свідоцтва про державну реєстрацію засновників-акціонерів, засвідчену в

нотаріальному порядку; копію рішення органів Антимонопольного комітету України про надання згоди на створення відповідного комерційного банку з метою обмеження проявів монополізму окремих банків та сприяння захисту конкуренції в банківській сфері у випадках, передбачених чинним законодавством.

У разі потреби Національний банк України має право вимагати від засновників банку подання додаткових документів, які містять необхідну для прийняття рішення щодо реєстрації банку інформацію: установчі документи засновників – акціонерів банку (оригінали або копії, засвідчені в нотаріальному порядку), довідки державних податкових адміністрацій про подання засновниками банку бухгалтерської та статистичної звітності до державних податкових адміністрацій, а також інформацію про відсутність заборгованості за платежами до бюджету.

Територіальне управління Національного банку України за місцезнаходженням комерційного банку у двотижневий строк з дати отримання від банку повного пакета документів готує висновок про: загальну оцінку фінансового стану, платоспроможність і репутацію засновників – акціонерів банку, наявність власних коштів для внесення до статутного капіталу банку і підтвердження внесення на тимчасовий рахунок банку коштів до статутного капіталу кожним засновником-акціонером у передбачених законом розмірах; наявність приміщення, придатного для розміщення банку та будівництва касового вузла (перевіряється на місці); професійну придатність і репутацію голови виконавчого органу правління і

головного бухгалтера банку, погодження їх призначення, якщо заявлений статутний капітал банку становить визначену суму євро за офіційним курсом грошової одиниці України, визначеним Національним банком України на день підписання установчого договору про створення банку; відповідність установчих документів банку вимогам чинного законодавства і нормативних актів Національного банку України.

Пакет цих документів, включаючи статут банку в чотирьох примірниках і висновок територіального управління Національного банку України, подається до Національного банку України.

Рішення про реєстрацію банку, створеного за участю іноземного капіталу, приймає Правління Національного банку України, а банку, створеного за участю капіталу, що належить резидентам України, – Комісія.

До розгляду питання про реєстрацію банків на засіданні Правління Національного банку України або на засіданні Комісії кандидати на посади голови правління та головного бухгалтера банку, заявлений статутний капітал якого становить п'ять і більше мільйонів євро за офіційним курсом грошової одиниці України, визначеним Національним банком України на день підписання установчого договору про створення банку, проходять співбесіду з членами Комісії згідно з анкетною співбесідою. За відсутності осіб, які мають проводити співбесіду, їх замінюють особи, які тимчасово виконують їхні службові обов'язки.

Анкета співбесіди додається до пакета документів із реєстрації бан-

ку, результати співбесіди враховуються при розгляді питання про реєстрацію банку.

Комісія з питань нагляду та регулювання діяльності банків Національного банку України (якщо заявлений статутний капітал банку становить менше п'яти мільйонів євро) приймає рішення про професійну придатність кандидатів на посади голови правління та головного бухгалтера – з урахуванням загальної оцінки всіх поданих документів та ділових якостей рекомендованого кандидата.

Після прийняття Національним банком України відповідного рішення комерційному банку видається свідоцтво про реєстрацію.

Реєстрація комерційного банку здійснюється шляхом внесення відповідного запису до Книги реєстрації банків, валютних бірж та інших фінансово-кредитних установ у місячний строк із дня одержання всіх передбачених документів. Рішення про реєстрацію банку доводиться до відома спостережної ради банку і територіального управління Національного банку України за місцем розташування банку.

Після реєстрації комерційного банку в територіальному управлінні Національного банку України за його місцезнаходженням відкривається кореспондентський рахунок, на який із тимчасового рахунку перераховуються зібрані кошти, що становлять статутний капітал комерційного банку.

Національний банк України може відмовити в реєстрації банку в разі порушення порядку створення банку, невідповідності установчих та інших документів, необхідних для

реєстрації комерційного банку, законодавству України, незадовільного фінансового стану засновників акціонерів, що загрожуватиме інтересам кредиторів банку, а також у разі професійної непридатності рекомендованого керівництва банку, відсутності угоди про надання банку приміщення або договору оренди приміщення, придатного для розташування в ньому банківської установи.

У разі відмови в реєстрації банку кошти з тимчасового рахунку повертаються засновникам, акціонерам банку за їх заявою у тижневий строк. Рішення про відмову в реєстрації комерційного банку може бути оскаржене в судовому порядку.

Зміни, що вносяться до статуту банку, набувають чинності після внесення відповідного запису до Республіканської книги реєстрації банків, валютних бірж та інших фінансово-кредитних установ.

Банк зобов'язаний оперативно, але не пізніше ніж у місячний строк після прийняття загальними зборами акціонерів рішення про внесення змін та доповнень до статуту подати до Національного банку України для їх реєстрації пакет необхідних документів.

Територіальному управлінню Національного банку України за місцезнаходженням комерційного банку подають:

- клопотання про реєстрацію змін і доповнень до статуту банку за підписом голови правління банку;
- рішення зборів банку (протокол, засвідчений печаткою банку) про збільшення статутного капіталу банку, а також про внесення змін і доповнень до статуту. Рішення

про збільшення статутного капіталу банку може бути прийняте за умови повної сплати кожним акціонером (учасником) банку своєї частки в попередньо зареєстрованому статутному капіталі банку. Банк, створений як відкрите акціонерне товариство, додатково подає рішення зборів банку (протокол, засвідчений печаткою банку) про затвердження результатів відкритої передплати акцій банку;

- зміни і доповнення до статуту банку за підписом голови виконавчого органу (правління) банку або уповноваженої особи, засвідчені печаткою банку, у чотирьох примірниках;
- перелік двадцяти найбільших акціонерів банку, у якому зазначаються найменування акціонера, його місцезнаходження, платіжні реквізити, паспортні дані фізичних осіб та кількість акцій, на які він підписався, їх загальна вартість і частка в статутному капіталі банку;
- висновки аудиторської організації про здійснення додаткових внесків до статутного капіталу банку його акціонерами, учасниками або про придбання акцій на вторинному ринку за рахунок власних коштів акціонерів банку – юридичних осіб, які ввійшли до переліку двадцяти найбільших акціонерів;
- довідки органів державної податкової служби про наявність коштів у нових фізичних осіб – акціонерів банку, які ввійшли до переліку двадцяти найбільших акціонерів банку та які здійснили додаткові внески до статутного ка-

піталу банку, якщо заявлений розмір їх внесків (вартість акцій) перевищує сто неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, встановлених на день сплати коштів. Фізичні особи – акціонери банку, які придбали акції банку на вторинному ринку, подають довідки органів державної податкової служби або інші документи, що підтверджують джерела походження коштів, якщо розмір їх часток, вартість акцій перевищує сто неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, встановлених на день сплати коштів;

- бухгалтерська і фінансова звітність двадцяти найбільших акціонерів банку – юридичних осіб, які здійснили додаткові внески до статутного капіталу банку або придбали акції на вторинному ринку, на перше число місяця, у якому здійснено кожний внесок до статутного капіталу банку. Ті акціонери, які зареєстровані в тому місяці, в якому здійснено внесок або придбано акції на вторинному ринку, бухгалтерську і фінансову звітність подають на перше число місяця після сплати внеску;
- копії первинних платіжних документів про здійснення кожним із двадцяти найбільших акціонерів банку додаткових внесків до статутного капіталу банку (не менше 30 або 50% додаткових внесків до статутного капіталу або вартості акцій, на які акціонер підписався, відповідно до Закону України «Про господарські товариства»);
- копію свідоцтва про реєстрацію попереднього випуску акцій, ви-

даного Державною комісією з цінних паперів та фондового ринку, засвідчену в нотаріальному порядку;

- засвідчену банком копію звіту про проведення відкритої передплати акцій за встановленими Державною комісією з цінних паперів та фондового ринку вимогами, а також її підтвердження про прийняття цього звіту;
- установчі документи нових акціонерів банку, а також тих акціонерів (учасників), в установчі документи яких внесено зміни, з переліку двадцяти найбільших акціонерів (учасників) банку (оригінали або копії, засвідчені в нотаріальному порядку);
- установчі документи засновників нових акціонерів банку, які ввійшли до переліку двадцяти найбільших акціонерів (оригінали або копії, засвідчені в нотаріальному порядку);
- копію свідоцтва про державну реєстрацію нових акціонерів банку з переліку двадцяти найбільших акціонерів банку, засвідчену в нотаріальному порядку;
- копію платіжного документа про внесення плати за реєстрацію змін та доповнень до статуту.

Створення і набуття банками юридичної особи з часу їх реєстрації закінчується тим, що Національний банк України видає банкам ліцензію на здійснення таких банківських операцій: касове обслуговування клієнтів; перевезення грошово-валютних цінностей та інкасація грошових коштів; відповідальне збереження цінностей клієнтів банку; ведення рахунків клієнтів (резидентів) у грошовій одиниці України; відкрит-

тя та ведення рахунків банків-кореспондентів (резидентів) у грошовій одиниці України; проведення операцій з касового виконання Державного бюджету України, у тому числі ведення бюджетних рахунків клієнтів та рахунків державних позабюджетних фондів; проведення операцій з касового виконання місцевого бюджету, ведення бюджетних рахунків клієнтів та рахунків місцевих позабюджетних фондів; залучення і розміщення кредитів та депозитів, на міжбанківському ринку, тобто банки проходять етап ліцензування.

Ліцензування – порядок видачі банкам, які з часу реєстрації Національним банком України набули статусу юридичної особи, дозволу на здійснення окремих чи всіх банківських операцій, якщо умови діяльності комерційних банків відповідають чинному законодавству України та нормативним актам Національного банку України, а також діяльність яких не загрожує інтересам їх клієнтів.

Банки (юридичні особи) мають право здійснювати операції тільки після отримання відповідної ліцензії Національного банку України. Операції, зазначені в ліцензії, здійснюються в межах та порядку, що визначені нормативними актами Національного банку України і відповідно до них розробленими внутрішніми положеннями банку, а саме: кредитування юридичних і фізичних осіб та фінансовий лізинг; факторинг; вкладення коштів у статутні фонди інших юридичних осіб; залучення депозитів юридичних осіб; залучення депозитів фізичних осіб; емісія цінних паперів; ведення рахунків клієнтів (резидентів та нерезидентів)

в іноземній валюті та клієнтів-нерезидентів у грошовій одиниці України; неторговельні операції з валютними цінностями; ведення кореспондентських рахунків банків (резидентів і нерезидентів) в іноземній валюті; ведення кореспондентських рахунків банків (нерезидентів) у грошовій одиниці України; відкриття кореспондентських рахунків в уповноважених банках України в іноземній валюті та здійснення операцій за ними; відкриття кореспондентських рахунків у банках (нерезидентах) в іноземній валюті та здійснення операцій за ними; залучення та розміщення іноземної валюти на валютному ринку України; залучення та розміщення іноземної валюти на міжнародних ринках; валютні операції на міжнародних ринках; операції з банківськими металами на валютному ринку України; операції з банківськими металами на міжнародних ринках; фінансування капітальних вкладень за дорученням власників або розпорядників інвестованих коштів; видача поручительств, гарантій та інших зобов'язань за третіх осіб, що передбачають їх виконання у грошовій формі; купівля, продаж цінних паперів та операції з ними; управління грошовими коштами та цінними паперами за дорученням клієнтів; купівля, продаж державних цінних паперів та операції з ними.

Національний банк України видає банку ліцензію на здійснення банківських операцій у разі дотримання ним таких обов'язкових умов: на час прийняття рішення про видачу ліцензії на здійснення банківських операцій зареєстрований статутний капітал банку має бути повніс-

тю сплачених; наявність керівних осіб банку високого професійного рівня (голова правління, його заступники, головний бухгалтер та його заступник, члени правління) та керівників структурних підрозділів, кандидатури яких відповідають кваліфікаційним вимогам.

На зазначені вище керівні посади не можуть бути призначені особи, які обіймали керівні посади в банках, що були визнані відповідно до чинного законодавства України банкрутами, та особи, які притягувалися до кримінальної відповідальності або були звільнені за вимогою Національного банку України.

Наявність підрозділів, які виконуватимуть відповідні банківські операції, та підрозділу внутрішнього аудиту.

Керівниками таких підрозділів не можуть бути призначені особи, які притягувалися до кримінальної відповідальності, або особи, які були звільнені за вимогою Національного банку України.

Кандидати на посаду керівників підрозділів внутрішнього аудиту новостворених банків обов'язково проходять співбесіду на Комісії Національного банку України з питань нагляду та регулювання діяльності банків (далі – Комісія).

Наявність відповідних внутрішніх положень банку, що регламентують здійснення ним діяльності, на яку Національним банком України видається ліцензія на здійснення банківських операцій, у тому числі положення про внутрішній аудит банку з урахуванням вимог чинного законодавства та нормативних актів Національного банку України.

Забезпеченість необхідним банківським обладнанням, комп'ютерною технікою та комунікаційними засобами, що відповідають вимогам Національного банку України, для здійснення і обліку банківських операцій та складання щоденного балансового звіту банку.

Відповідність приміщення банку вимогам Національного банку України, наявність документа на право власності на приміщення або угоди на оренду приміщення з його власником на строк не менше п'яти років, а також інші документи.

У разі створення нового банку внаслідок реорганізації банку, що мав ліцензію на здійснення певних банківських операцій, Правління Національного банку України, враховуючи досвід роботи, наявність спеціалістів відповідної кваліфікації, технічні умови для здійснення банківських операцій, може прийняти рішення про видачу такому банку ліцензії на здійснення банківських операцій у національній та іноземній валютах у межах ліцензії банку, що реорганізувався, не враховуючи при цьому вимоги щодо терміну функціонування банку.

У разі створення комерційного банку із стовідсотковою участю іноземного капіталу Правління Національного банку України, враховуючи досвід роботи, наявність спеціалістів відповідної кваліфікації, технічні умови для здійснення банківських операцій, може прийняти рішення щодо видачі такому банку ліцензії на здійснення банківських операцій у національній та іноземній валютах, не враховуючи при цьому вимоги щодо терміну функціонування банку.

Розвиток комерційних банків України

Досвід розбудови Національним банком банківської системи незалежної України в наш час однозначно свідчить, що не можна керувати банківською системою, не маючи перспективи, тобто чітко визначеної, науково обґрунтованої стратегії її розвитку, а тому визначення чітко окреслених орієнтирів розвитку банківської системи є надзвичайно важливим завданням, адже концепція розвитку – основний стрижень, що дає розуміння головної мети і шляхів її реалізації.

У рамках цієї концепції повинні бути визначені головні принципи функціонування системи. Це:

- 1) рівні умови для роботи кожного комерційного банку;
- 2) незалежність;
- 3) відкритість.

Принцип *рівних умов* передбачає, що економічні нормативи, встановлені НБУ, однакові для всіх комерційних банків, включаючи малі, середні та великі, коли вимоги рівнонапружені для всіх банків, але дають змогу розвиватись і найменш захищеним регіональним – малим і середнім – банкам.

Незалежність забезпечується тим, що ні органи влади, ні управління не мають права втручатись у діяльність комерційного банку, який самостійно визначає кредитну полі-

тику для підтримки ліквідності, виконання нормативів згідно з нормативними документами Національного банку України та в разі достатності капіталу банку.

Принцип *відкритості* гарантує, що будь-який банк може стати банком з обслуговування програм уряду, державних і недержавних фондів, зрозуміло, за умови, що цей банк відповідає певним вимогам, параметрам, а ці вимоги оголошуються всім банкам, і кожний з них може взяти участь у їх виконанні через конкурс чи тендер.

Головним у діяльності будь-якого комерційного банку є принцип повернення кредиту. Натомість зниження інфляції, економічна стабільність національної валюти сприяють зниженню процентних ставок за кредитами, а відповідно знижують ризик їх неповернення. При цьому з'являються додаткові ресурси для кредитування, і комерційні банки стають все більш зацікавленими в кредитуванні реального сектора економіки, тому що тільки його розвиток дасть додаткові робочі місця, підвищить купівельну спроможність населення, що, у свою чергу, працює на накопичення капіталу. А через накопичення капіталу – до структурних змін в економіці, розвитку відтворювальних процесів у вироб-

ництві і його кредитування комерційними банками всіх форм власності, збільшення доходів бюджету, що відповідно зумовить збільшення капіталу підприємств і комерційних банків. Таким чином утворюється замкнуте коло процесу розвитку економіки.

Говорячи про розвиток економіки України і банківської системи, ми повинні в першу чергу відповісти на питання, який капітал ми хочемо бачити в банківській системі України. Іноземний, як це вже реалізовано в Польщі? Адже в Польщі близько 70% банківського капіталу – іноземний, і вже сьогодні йдуть суперечки про обґрунтованість передачі національної банківської системи під іноземний контроль. Тоді це завдання вирішується через інвестиційну привабливість країни для іноземного капіталу. Чи ми хочемо бачити капітал національний? Тоді завдання нашої держави – змінити економічну ситуацію, що сприятиме розвитку легального бізнесу, економіки і банківської системи.

Слід підкреслити, що розвиток банківської системи в Україні відбувається в умовах конкуренції, яка зростає, як з боку фінансових установ, особливо банків із переважаючим іноземним капіталом в їх статутних фондах (адже в Україні дев'ять банків з 100% іноземним капіталом і 23 – зі змішаним), так і з боку нефінансових організацій, таких, як пенсійні фонди, трасти та ін. Усе більший тиск на банківський сектор чинять фінансові компанії – концерни (особливо з іноземним капіталом), які володіють новітніми технологіями, а це призводить до витоку капіталу за кордон.

Ситуація ускладнюється нестабільністю соціально-економічних умов та неадекватністю чинного законодавства, що не дає змоги проведення дієвих регуляторних заходів НБУ для успішного розвитку комерційних банків і банківської системи.

Як наслідок, банки України в процесі своєї діяльності мають вирішувати серйозні проблеми, найбільш актуальними з яких у даний час є: збереження капіталу, захист прав банків як кредиторів і забезпечення сприятливих умов для успішного розвитку перспективних напрямів банківського бізнесу.

Отже, головною умовою успішної діяльності банків є їх фінансова стабільність, під якою слід розуміти насамперед ліквідність банку і його захищеність від будь-яких ризиків. Фінансова стабільність забезпечується наявністю в банків капіталу в достатньому розмірі та виконанням нормативних вимог НБУ, забезпечення довіри клієнтів та їх попиту на кредитні ресурси.

З розвитком комерційного банку виникає необхідність у залученні додаткового капіталу для розвитку нових напрямів діяльності, розширення спектра банківських продуктів і послуг, запровадження нових технологій тощо. Залучення додаткового капіталу надає можливість підвищити конкурентоспроможність банку і забезпечити клієнтів високоякісними банківськими послугами.

Приділяючи особливу увагу фінансовій стабільності банківської системи, НБУ неодноразово підвищував вимоги до мінімального розміру капіталу банків.

Слід також зазначити, що сьогодні простежується чітка тенденція

створення системи великих банків. Великі банки працюють з такими самими клієнтами. Виникає питання: до кого звертатись тому бідному підприємцю чи фермеру за отриманням кредиту, адже великі банки вважають останніх ненадійними клієнтами? Вихід вбачається в створенні регіональних банків з наданням їм відповідних пілг для становлення і розвитку.

З наведеного випливає, що банківська система України має недостатній рівень капіталізації, багато банків мають серйозні труднощі з нарощуванням капіталу, а отже, і обсягу активних операцій. Це зумовлено як зовнішніми, так і внутрішніми чинниками.

Зовнішні чинники: інфляція, девальвація національної валюти, стагнація виробництва, падіння обсягів зовнішньоекономічної діяльності, недосконале законодавство про захист капіталу банків (відсутність механізму хеджування, нерівні можливості вітчизняних та іноземних банків тощо). Чинники цієї групи мають стосовно банків об'єктивний характер, тому дуже складно оцінити їх негативний вплив на кінцеві результати діяльності суб'єктів.

Слід зазначити, що зростання цін, девальвація гривні не тільки не сприяє збільшенню капіталу українських банків, але навіть знецінює вже сформований капітал комерційних банків, що, у свою чергу, зумовлює падіння його прибутковості і, як наслідок, істотно уповільнює капіталізацію банків, тому що прибуток є одним з головних джерел нарощування капіталу банку.

Знецінення капіталу внаслідок періодичних інфляційних і деваль-

ваційних процесів для українських банків є, відповідно, причиною невиконання встановлених НБУ нормативів капіталу, що змушує НБУ вживати до цих банків неадекватні заходи.

Слід зазначити також, що комерційний банк, який має малий капітал, зазнає значних труднощів у розвитку своєї матеріально-технічної бази, унаслідок чого знижується його конкурентна спроможність.

Внутрішні чинники: неякісний банківський менеджмент з управління капіталом; неадекватна ризикова політика і формування страхових фондів.

Неякісний банківський менеджмент зумовлюється переважно низькою фаховою підготовкою персоналу банків, відсутністю цільових програм з комплексної професійної підготовки банківських фахівців в галузі менеджменту.

Слабкий механізм мобілізації банківського капіталу, залучення джерел з метою його збільшення, недосконала система використання власних коштів (розміщення коштів, моніторинг активних операцій, рівень їхньої прибутковості, запобігання втратам капіталу внаслідок менеджменту низької якості) зумовлюють нераціональну структуру капіталу на рівні конкретного банку.

Усі ці чинники негативно позначаються як на надійності банківської системи України, так і на ефективності функціонування економіки країни в цілому.

Результат аналізу впливу на капітал банків зовнішніх і внутрішніх чинників свідчить про те, що завдання збереження капіталу вітчизняних банків повинно вирішуватися ком-

плексно. По-перше, на рівні держави шляхом законодавчого врегулювання цих проблем через реалізацію механізму рівності усіх форм власності. По-друге, усередині банківської системи шляхом взаємодії банків із НБУ і між собою в різноманітних напрямках діяльності. По-третє, усередині кожного конкретного банку шляхом удосконалення системи менеджменту, особливо в частині управління капіталом.

Особливої уваги потребує захист інтересів клієнтів банків і особливо захист вкладів підприємств та заощаджень населення, а тому комерційним банкам необхідно:

- 1) розробити комплексні заходи щодо активного збільшення економічного потенціалу банку за рахунок нарощування власного капіталу, звільнення його балансу від проблемних активів;
- 2) при плануванні розміру і структури капіталу проводити система-

тичний моніторинг його реального стану;

- 3) забезпечувати зростання прибутку банку, його раціональне використання з метою подальшої капіталізації.

Відпрацювання зазначених чинників дозволить підняти рівень економічного потенціалу і запровадити науково обґрунтовану концепцію розвитку банківської системи, основу якої становитимуть достатність капіталу, фінансова стабільність, ліквідність, захищеність від ризиків, що, у свою чергу, стане міцним підґрунтям успішного розвитку комерційних банків та розвитку економіки України. Адже, як справедливо говорив видатний український письменник Іван Франко, «народ, який хоче розвивати своє господарство і не дивитися нікому в жменю, мусить, крім своєї землі, свого промислу, мати свої кредитні заклади. Народ без свого власного кредиту – то як тіло без серця».

Комерційні банки – база практики студентів УАБС

МІЦУРА ОЛЕКСІЙ ОЛЕКСІЙОВИЧ

директор Сумської обласної дирекції акціонерного поштово-пенсійного банку «Аваль»

Народився 1 квітня 1945 року в с. Воздвиженське Ямпільського району.

Після звільнення з лав Радянської Армії у 1966 році і до вступу в університет працював робітником Сумського насосного заводу і на підприємствах м. Донецька.

1974 р. – закінчив Харківський державний університет, за фахом – економіст.

1974–1986 рр. – інженер, заступник начальника відділу, начальник відділу Сумського насосного заводу.

1986–1988 рр. – директор об'єднання «Сумиголовпостач».

1988–1991 рр. – начальник Сумського територіального управління Держпостачу УРСР.

1991–1992 рр. – генеральний директор Сумської товарно-сировинної компанії.

1992–1994 рр. – перший заступник Голови Сумської обласної державної адміністрації.

1994 р. – призначений директором Сумської обласної дирекції акціонерного поштово-пенсійного банку «Аваль».

За високі показники в роботі, вагомий внесок в розвиток АППБ «Аваль», професійну майстерність, громадську діяльність по підтримці молодіжної зайнятості та спорту в 2001 році О.О. Міцура визнаний кращим в області в номінації «Банкір року».

2002 р. – нагороджений Почесною грамотою Кабінету Міністрів України.

2004 р. – нагороджений нагрудним знаком «Почесна відзнака Національного банку України», Указом Президента України присвоєно почесне звання «Заслужений економіст України».

2005 р. – нагороджений Почесною грамотою Сумської обласної ради.

ПРОВОЗИН ІВАН ПАВЛОВИЧ

директор Сумської філії АБ «БРОКБІЗНЕСБАНК»

Народився 14 січня 1954 року в с. Буймер Тростянецького району Сумської області.

1971 р. – після закінчення середньої школи працював завідувачим Скрягівським сільським клубом.

1973–1975 рр. – студент Харківського сільськогосподарського інституту.

1975–1980 рр. – головний агроном колгоспу ім. Леніна Тростянецького району Сумської області.

1980–1983 рр. – перший секретар Тростянецького райкому комсомолу.

1983–1987 рр. – другий секретар обкому комсомолу.

1987–1992 рр. – завідувач відділу Сумського облвиконкому.

1992–1995 рр. – директор комерційного магазину «Візит».

1995–2003 рр. – заступник директора комерційного банку «ПриватБанк».

2003–2004 рр. – директор комерційного банку «ПриватБанк».

2004–2005 рр. – начальник управління філій АБ «БРОКБІЗНЕСБАНК».

2005 р. – призначений директором Сумської філії АБ «БРОКБІЗНЕСБАНК».

БУЛАВІНОВА ТАЇСІЯ ВОЛОДИМИРІВНА

директор Сумської філії АТ «ВАБанк»

Народилася 24 червня 1960 року в с. Попівка Смілянського району Черкаській області.

1984 р. – закінчила Харківський інститут радіоелектроніки за спеціальністю «Системи управління».

2000 р. – закінчила Міжнародну академію управління персоналом за спеціальністю «Фінанси».

1984–1995 рр. – інженер-програміст на різних підприємствах.

1995–1997 рр. – спеціаліст АКБ «ОЛБанк».

1997–2004 рр. – старший бухгалтер, начальник відділу, заступник головного бухгалтера, заступник директора, директор Сумської філії АКБ «Правекс-Банк».

2004 р. – призначена на посаду директора Сумської філії АТ «ВАБанк».

ОВСІЄНКО ВАЛЕНТИН ВАЛЕРІЙОВИЧ

Голова Правління ТОВ КБ «Володимирський»

Народився 6 серпня 1968 року в м. Красноярськ.

1989 р. – закінчив Сумське вище артилерійське командне училище за спеціальністю «Командна тактична артилерія».

1996 р. – закінчив Сумський сільськогосподарський інститут за спеціальністю «Облік і аудит».

1996–1999 рр. – спеціаліст, начальник відділу, перший заступник Голови Правління, Голова Правління АКБ «Слобожанщина».

2000–2000 рр. – в.о. директора Сумського регіонального управління Акціонерного комерційного банку «Надра» Слобожанщина».

2003–2005 рр. – директор Сумської філії ТОВ КБ «Володимирський».

2005 р. – призначений Головою Правління ТОВ КБ «Володимирський».

КИСЛИЦЯ ОЛЕНА ІВАНІВНА

керуюча Конотопською філією АБ «Експрес-Банк»

Народилася 19 серпня 1967 року в м. Конотоп Сумської області.

1986 р. – закінчила Конотопський електромеханічний технікум, спеціальність – технік-технолог.

1994 р. – закінчила Харківський технікум банківської справи, отримала кваліфікацію молодшого спеціаліста за спеціальністю «Банківська справа».

1994–1999 рр. – навчання в Українсько-фінському інституті менеджменту і бізнесу (м. Київ) за спеціальністю «Економіка підприємства», кваліфікація – спеціаліст з економіки.

1990–1999 рр. – бухгалтер, старший економіст Конотопського відділення Сумської дирекції Агропромбанку України.

1999 р. – призначена керуючою Конотопської філії АБ «Експрес-Банк».

Сьогодні філія має 14 відділень, які розташовані на теренах двох областей – Сумської та Чернігівської.

СТЕЛЬМАХ ІГОР ВОЛОДИМИРОВИЧ

економіст, керуючий філією «Сумське Центральне відділення Промінвестбанку»

Народився 8 березня 1963 року в м. Ромни Сумської області.

1981–1983 рр. – служба в армії.

1983–1984 рр. – навчання в Харківському обліково-кредитному технікумі.

1984–1987 рр. – старший економіст кредитного відділу Зарічного відділення Держбанку СРСР (м. Суми).

1988–1990 рр. – старший економіст кредитного відділу сільського відділення Агροпромбанку СРСР (м. Суми).

1991 р. – закінчив Київський інститут народного господарства за спеціальністю «Фінанси і кредит», кваліфікація – економіст.

1990–1993 рр. – економіст комерційного відділу відділення РАК АПБ «Україна» (м. Суми).

1993–1999 рр. – начальник відділу координації діяльності банку.

1999–2000 рр. – керуючий Зарічним міжрайонним відділенням АКБ «Укрсоцбанк».

2000–2003 рр. – директор обласної філії АКБ «Укрсоцбанк» (м. Суми).

2003–2004 рр. – заступник директора Сумської філії АБ «Кредит-Дніпро».

2005–2005 рр. – заступник Сумської філії ВАТ «Надра».

2005 р. – призначений керуючим філією «Сумське Центральне відділення Промінвестбанку».

СИВОКОНЬ ВАЛЕНТИНА ПЕТРІВНА

начальник філії Сумського обласного управління ВАТ «Ощадбанк»

Народилася 27 березня 1951 року в с. Низи Сумського району Сумської області.

1966–1969 рр. – навчання в Синівському сільськогосподарському технікумі, спеціальність – «Бухгалтерський облік в сільськогосподарському виробництві».

1969–1976 рр. – бухгалтер, інспектор центральної ощадної каси № 5505 м. Суми.

1981 р. – закінчила Харківський державний університет ім. О.М. Горького за спеціальністю «Фінанси та кредит».

1976–1992 рр. – інспектор, заступник начальника управління – начальник відділу страхування майна підприємств та організацій Управління держстраху Сумської області.

1992–1996 рр. – заступник директора, начальник страхування та перестраховування майнових ризиків підприємств та організацій, в.о. директора Сумської обласної дирекції Укрдержстраху та обласної дирекції Національної акціонерної страхової компанії «Оранта».

1996–1997 рр. – головний спеціаліст відділу досліджень і розслідувань Сумського обласного територіального відділення Антимонопольного комітету України.

1997–2000 рр. – заступник начальника Сумського обласного управління ВАТ «Державний ощадний банк України».

2000–2004 рр. – директор Сумської філії ЗАТ «Страхова група «ТАС».

2004 р. – призначена начальником Сумського обласного управління ВАТ «Ощадбанк».

ПРИХОДЬКО ОЛЕКСІЙ МИКОЛАЙОВИЧ

директор філії «Сумська дирекція» АТ «ІНДЕКС-БАНК»

Народився 19 жовтня 1969 року в м. Лебедин Сумської області.

1986–1987 рр. – учитель фізичного виховання Гудимівської школи Лебединського району Сумської області.

1987–1989 рр. – служба в Радянській Армії.

1990–1993 рр. – праця на різних посадах в підприємствах народного господарства області.

1993–2001 рр. – економіст, економіст 2-ї категорії, економіст 1-ї категорії, заступник головного бухгалтера Лебединського ТБВБ Сумської дирекції банку «Україна».

2000 р. – закінчив Сумський державний аграрний університет за спеціальністю «Облік і аудит», кваліфікація – економіст з бухгалтерського обліку.

2001–2005 рр. – начальник Лебединського відділення Сумської обласної дирекції АППБ «Аваль».

2005 р. – заступник директора філії «Сумська дирекція» АТ «ІНДЕКС-БАНК», а з вересня 2005 р. призначений на посаду директора філії «Сумська дирекція АТ «ІНДЕКС-БАНК».

РИМАРЧУК ДМИТРО ВОЛОДИМИРОВИЧ

директор Сумської філії АКІБ «УкрСиббанк»

Народився 8 травня 1963 року в с. Новосьоловка Кустанайської області.

1980–1981 рр. – лаборант СШ № 3 смт Іваничі.

1981–1983 рр. – служба в лавах Радянської Армії.

1987 р. – закінчив Львівський торгово-економічний інститут. Призначений на посаду економіста в Літинському райспоживтоваристві.

1988–1995 рр. – заступник керуючого відділенням Ощадбанку смт Літин.

1995–1997 рр. – помічник першого заступника голови Сумської облдержадміністрації.

1997–2000 рр. – начальник відділу АКБ «Слобожанщина».

2000–2004 рр. – начальник Зарічного відділення СОУ АКБ «Укрсоцбанк».

2004–2005 рр. – заступник начальника управління Сумського управління АКІБ «УкрСиббанк».

2005 р. – призначений на посаду директора Сумської філії АКІБ «УкрСиббанк».

ЮРЧЕНКО НІЛА ІВАНІВНА

керуючий Сумської обласної філії акціонерно-комерційного банку соціального розвитку «Укрсоцбанк»

Народилася 18 квітня 1951 року.

1975 р. – закінчила Харківський інститут інженерів комунального будівництва за спеціальністю «Економіка та організація будівництва», кваліфікація – інженер-економіст.

1968–1972 рр. – робітник, старший лаборант.

1972–1983 рр. – інженер, інженер-економіст на будовах м. Суми.

1983–1991 рр. – начальник планово-економічного відділу Управління «Союзінтергазбуд».

1991–1995 рр. – перший заступник директора Сумської філії Українського банку «Відродження».

1995–2003 рр. – перший заступник керуючого Сумської обласної філії АКБ «Укрсоцбанк».

2003 р. – призначена керуючою Сумської обласної філії АКБ «Укрсоцбанк».

2003 р. – нагороджена Почесною грамотою АКБ «Укрсоцбанк» за підсумками роботи у 2002 році.

2005 р. – нагороджена нагрудним знаком «Почесний працівник АКБ «Укрсоцбанк» III ступеня з нагоди 15-річчя утворення банку.

КОНЄВ ОЛЕКСАНДР ВОЛОДИМИРОВИЧ

директор філії АКБ «ІМЕКСБАНК» у м. Суми

Народився 5 грудня 1971 року в с. Боромля Тростянецького району Сумської області.

1991 р. – закінчив Сумський фізико-технологічний інститут.

1991–1995 рр. – навчання в Сумському сільськогосподарському інституті, спеціальність – «Економіст з бухгалтерського обліку і фінансів».

1995 р. – економіст відділу грошового обігу і касових операцій в Дирекції банку «Україна» по Сумській області.

1996–1999 рр. – економіст кредитного, валютного, неторгових операцій, міжбанківських операцій відділів Сумської філії «Приватбанк».

1999–2003 рр. – начальник відділів міжбанківських операцій, валютних операцій і міжфілійного кредитування та «Казначейство» Сумської філії «Приватбанк».

2003–2004 рр. – заступник директора з індивідуального бізнесу Сумської філії «Приватбанк».

2004 р. – заступник директора філії АКБ «ІМЕКСБАНК» в м. Києві.

2004–2005 рр. – начальник відділення АКБ «ІМЕКСБАНК» у м. Суми.

2005 р. – призначений директором філії АКБ «ІМЕКСБАНК» у м. Суми.

КОРНІЄНКО В'ЯЧЕСЛАВ ГЕННАДІЙОВИЧ

керуючий Сумської філії АКБ «Індустріалбанк»

Народився 20 березня 1968 року в м. Суми.

1989 р. – закінчив Сумське вище артилерійсько-командне училище за спеціальністю «Командна тактична артилерія».

1997 р. – закінчив Сумський сільськогосподарський інститут за спеціальністю «Облік і аудит», кваліфікація – економіст з бухгалтерському обліку.

1989–1994 рр. – служба в Збройних силах України.

1994–1997 рр. – спеціаліст, а з 2001 р. – керуючий відділенням банку «Україна» в м. Лебедин.

2001–2003 рр. – керуючий Сумською філією АКБ «Синтез».

2003–2005 рр. – керуючий Сумською філією АКБ «МТ-Банк».

2005 р. – призначений керуючим Сумської філії АКБ «Індустріалбанк».

БЕЗНОСИК ЄВГЕН АНАТОЛІЙОВИЧ

в.о. директора Сумської філії АКБ «Правекс-Банк»

Народився 1 січня 1978 року в м. Хорол Полтавської області.

1999 р. – отримав диплом бакалавра з відзнакою Української академії банківської справи.

2000 р. – проходив стажування у Великобританії.

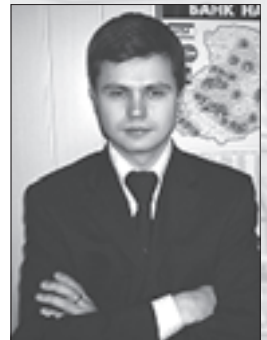
2001 р. – закінчив Українську академію банківської справи за спеціальністю «Банківська справа».

2001 р. – менеджер, заступник директора відділення АКБ «Правекс-Банк» у м. Київ.

2001–2004 рр. – директор «Лісового» відділення АКБ «Правекс-Банк» (м. Київ).

2004–2005 рр. – заступник директора Сумської філії АКБ «Правекс-Банк».

2005 р. – призначений в.о. директора Сумської філії АКБ «Правекс-Банк».

ПУСТОВІТ ЛІДІЯ ВАСИЛІВНА

директор Сумської філії ВАТ «Міжнародний комерційний банк»

Народилася 24 січня 1953 року в с. Миропілля Краснопільського району Сумської області.

1971 р. – закінчила Харківський обліково-кредитний технікум з відзнакою.

1971–1977 рр. – навчання в Київському державному університеті ім. Т.Г. Шевченка на економічному факультеті, спеціальність – економіст, викладач політекономії.

1971–1978 рр. – бухгалтер, спеціаліст, начальник відділу Роменського відділення Держбанку СРСР Сумської області.

1976–1978 рр. – економіст Сумської обласної контори Держбанку.

1978–1994 рр. – робота у виборних комсомольських органах (Зарічний райком ЛКСМ України (м. Суми), Сумський обком ЛКСМ України).

1994–2003 рр. – помічник директора дирекції, начальник відділу Сумської дирекції АК Агропромислового банку «Україна».

2003 р. – призначена директором Сумської філії ВАТ «Міжнародний комерційний банк».

ЛУКІН ДМИТРО АНАТОЛІЙОВИЧ

кандидат економічних наук, директор Сумського філіалу ВАТ банку «БІГ Енергія»

Народився 27 березня 1961 року в м. Магнітогорську Челябінської області (РФ).

1980–1985 рр. – навчання на економічному факультеті Московського державного університету ім. М.В. Ломоносова.

1987–1990 рр. – навчання в аспірантурі економічного факультету Московського державного університету ім. М.В. Ломоносова. Захистив кандидатську дисертацію за фахом «Фінансова статистика». Тема дисертації: «Статистичний аналіз грошових заощаджень населення». Кандидат економічних наук з 1991 р.

1990–1992 рр. – викладач, старший викладач кафедри економічної теорії Сумського фізико-технологічного інституту.

1992–1996 рр. – керуючий Сумської філії акціонерного банку «ІНКО».

1996–2000 рр. – директор Сумського філіалу АТ «Укрінбанк».

2000 р. – призначений директором Сумського філіалу ВАТ банку «БІГ Енергія» (до 2001 р. – ВАТ «Банк «Зевс»).

Здійснює наукову і лекційну діяльність як доцент кафедри банківської справи Української академії банківської справи (м. Суми) за сумісництвом. Автор низки наукових публікацій, співавтор підручника «Банківські операції».

ПРЯДУНЕНКО ОЛЕКСАНДР В'ЯЧЕСЛАВОВИЧ

директор Сумської обласної філії АБ «Синтез»

Народився 16 квітня 1978 року в м. Суми.

2000 р. – навчання в Сумському державному аграрному університеті, кваліфікація – економіст-організатор зовнішньоекономічної діяльності.

2001–2004 рр. – спеціаліст I категорії, провідний спеціаліст, головний спеціаліст Сумської обласної філії АКБ «Укрсоцбанк».

2004–2005 рр. – начальник кредитного відділу Сумської обласної філії АБ «Синтез».

2005 р. – призначений директором Сумської обласної філії АБ «Синтез».

РЕШІТЬКО СЕРГІЙ БОРИСОВИЧ

директор філії «Шостка-ГРАНТ» Акціонерного Східно-українського банку «ГРАНТ»

Народився 15 липня 1962 року в с. Кладьківка Куликівського району Чернігівської області.

1980–1982 рр. – служба в Радянській Армії.

1986 р. – вступив до Ніжинського педагогічного інституту ім. М.В. Гоголя. Після закінчення інституту працював учителем у сш № 1 м. Шостки.

1990–1998 рр. – працював у Шосткинському відділенні № 3054 Ощадбанку України.

1999 р. – закінчив Українську академію банківської справи.

1998 р. – призначений директором філії «Шостка-ГРАНТ» Акціонерного Східно-Українського банку «ГРАНТ».

ШПАК ІГОР МИКОЛАЙОВИЧ

директор Сумської філії закритого акціонерного товариства комерційного банку «Кредит-Дніпро»

Народився 9 жовтня 1969 року в м. Суми.

1987–1989 рр. – служба в Прикордонних військах КДБ СРСР.

1993 р. – закінчив Сумський державний педагогічний інститут ім. А.С. Макаренка, спеціальність – «Історія».

1994–2002 рр. – служба в правоохоронних органах та Податковій міліції ГНА України в Сумській області.

1999 р. – закінчив Національну академію внутрішніх справ України, кваліфікація – юрист.

2002–2004 рр. – начальник відділу безпеки Сумської філії АБ «Кредит-Дніпро».

2004–2005 рр. – заступник директора СФ АБ «Кредит-Дніпро».

З 2005 року навчається в Українській академії банківської справи, спеціальність – «Банківська справа».

З липня 2005 року призначений директором Сумської філії АБ «Кредит-Дніпро».

ЄВСЄЄВА ГАЛИНА АНАТОЛІЇВНА

директор Сумської філії АКБ «ТАС-комерцбанк»

Народилася 12 серпня 1965 року в с. Галенки Приморського краю.

1985 р. – закінчила Ленінградський обліково-кредитний технікум.

1985–1991 рр. – бухгалтер, економіст, начальник кредитного відділу Конотопського відділення Держбанку.

1991 р. – закінчила Київський інститут народного господарства за спеціальністю «Бухгалтерський облік, контроль і аналіз господарської діяльності підприємства».

2001–2003 рр. – начальник Конотопського відділення Сумської філії «Приватбанку».

2003–2004 рр. – заступник директора з корпоративного бізнесу Сумської філії «Приватбанку».

У жовтні 2004 року призначена директором Сумської філії АКБ «ТАС-комерцбанк».

ГРОМИКО ГАЛИНА СЕМЕНІВНА

директор Сумської філії ВАТ АБ «Укргазбанк»

Народилася 17 серпня 1950 року в м. Мінськ.

1968–1969 рр. – бухгалтер Великописарівського відділення Держбанку.

1969–1971 рр. – навчання в Харківському обліково-кредитному технікумі.

1971–1972 рр. – бухгалтер Попаснянського відділення Держбанку.

1972–1974 рр. – кредитний інспектор Великописарівського відділення Держбанку.

1974–1978 рр. – кредитний інспектор, економіст Недригайлівського відділення Держбанку.

1978–1987 рр. – економіст, старший економіст міського управління Сумської обласної контори Держбанку.

1978–1988 рр. – старший економіст, начальник кредитного відділу ОПЕРУ облуправління Агропромбанку СРСР.

1990–1998 рр. – керівник групи короткострокового та довгострокового кредитування, начальник ОПЕРУ дирекції банку «Україна» по Сумській області.

1998–2001 рр. – заступник директора – начальник ОПЕРУ в Сумській дирекції АКБ «Україна».

22 серпня 2001 р. – 31 жовтня 2001 р. – заступник директора СФ АКБ «Надра» РУ «Слобожанщина».

З 1 листопада 2001 року призначена директором Сумської філії ВАТ АБ «Укргазбанк».

ШУТКІН ВІКТОР ЮХИМОВИЧ

керуючий Сумською філією АКБ «Форум»

Народився 4 травня 1956 року в с. Сасівка Компаніївського району Кіровоградської області.

1972–1975 рр. – навчання в Кіровоградському машинобудівельному технікумі, кваліфікація – технік-механік.

1975–1977 рр. – служба в лавах Радянської Армії.

1977–1983 рр. – навчання в Київському інституті інженерів цивільної авіації, кваліфікація – інженер-економіст.

1983–1985 рр. – працював в аеропорту «Бориспіль».

1985–1995 рр. – служба в органах Державної безпеки.

1992–1995 рр. – координатор заходів Управління СБУ та Управління НБУ з реформування банківської системи в Сумській області.

1995–1999 рр. – робота на різних посадах в підрозділах Промінвестбанку в м. Суми.

1999–2000 рр. – начальник відділу в Сумському обласному управлінні Ощадбанку.

2000–2005 рр. – директор Сумської філії АТ «Укрінбанк». У 2005 році призначений керуючим Сумської філії АКБ «Форум».

ДУБЕНКО ЛЮДМИЛА АНАТОЛІВНА
директор Сумської філії АТ «Укрінбанк»

Народилася 25 листопада 1965 року в м. Ромни Сумської області.

1983–1985 рр. – навчання в Харківському обліково-кредитному технікумі Держбанку СРСР за спеціальністю «Облік та оперативна техніка в Держбанку», кваліфікація – бухгалтер.

1994 р. – закінчила Всеросійський заочний фінансово-економічний інститут за спеціальністю «Фінанси та кредит».

1985–1987 рр. – бухгалтер, старший бухгалтер Роменського відділення Держбанку СРСР.

1987–1996 рр. – старший бухгалтер Роменського відділення Агропромбанку.

1996–1997 рр. – головний економіст АТ «Укрінбанк».

1997–2005 рр. – директор Роменської філії АТ «Укрінбанк».

У 2005 року призначена директором Сумської філії АТ «Укрінбанк».

РАДЧЕНКО ОЛЕГ ВОЛОДИМИРОВИЧ
керуючий Сумською філією ТОВ «Український промисловий банк»

Народився 26 квітня 1967 року в м. Суми.

У 1984 р. – вступив до Сумського філіалу Харківського політехнічного інституту.

1985–1987 рр. – служба в Радянській Армії.

Після закінчення служби був поновлений на другий курс Сумського філіалу Харківського політехнічного інституту ім. В.І. Леніна, який закінчив у 1991 році.

1988–1991 рр. – секретар комітету комсомолу факультету «Хімічного машинобудування».

1991–1994 рр. – інженер-конструктор ВНДІкомпресормаш.

1994–1996 рр. – економіст акціонерного комерційного банку «Україна».

1999 р. – закінчив заочне відділення Української академії банківської справи, спеціальність – «Економіка і підприємство».

1996–1999 рр. – старший інспектор відділу безпеки, заступник начальника відділу кредитних ресурсів, маркетингу, заступник начальника відділу касових операцій безготівкових розрахунків і інкасації Сумського обласного управління Ощадного банку України.

1999–2002 рр. – начальник відділу боргових зобов'язань та векселів акціонерного комерційного банку «Слобожанщина».

2001–2002 рр. – в.о. директора філії АКБ «Надра» Сумського РУ «Слобожанщина».

2002–2005 рр. – директор філії ВАТ КБ «Надра» Сумського РУ «Слобожанщина».

З 2005 р. призначений керуючим Сумською філією ТОВ «Український промисловий банк».

БІКБОВ ІЛЬДУС МАНСУРОВИЧ

директор Сумської філії ЗАТ КБ «ПриватБанк»

Народився 28 червня 1960 року в м. Сніжне Донецької області.

1982 р. – закінчив Дніпропетровський хіміко-технологічний інститут.

1991 р. – закінчив Всесоюзний фінансово-економічний інститут.

1982–1996 рр. – начальник планово-економічного управління, головний економіст ВО «Гумотехніка».

1996–2004 рр. – начальник відділу економічного аналізу, начальник казначейства Сумської філії «ПриватБанку».

З червня 2004 року призначений директором Сумської філії «ПриватБанку».

ФЕЩУК РОМАН ЯРОСЛАВОВИЧ

в.о. керуючого Ковпаківською філією АКБ «Національний кредит» у м. Суми

Народився 7 липня 1969 року в м. Херсон.

1987–1989 рр. – служба в Радянській Армії.

1990–1992 рр. – навчання в Українській банківській школі Промбудбанку.

1992–1995 рр. – економіст, старший економіст, завідувач ощадкаси в Херсонському регіональному управлінні Промінвестбанку України.

1995 р. – закінчив Міжнародний інститут управління, бізнесу і права, спеціальність – «Менеджер – організатор виробництва».

1995–2002 рр. – старший економіст, начальник відділу інвестицій, заступник керуючого – начальник відділу кредитування, зовнішньоекономічної діяльності та організації розрахунків Острівської філії АКБ «Національний кредит» в м. Херсоні.

2002–2003 рр. – провідний інспектор, заступник начальника комерційного відділу Сумського відділення № 48 ВАТ «Державний ощадний банк України».

2003–2005 рр. – провідний спеціаліст, начальник відділу корпоративного бізнесу Сумської філії АКІБ «УкрСиббанк», провідний економіст Управління економічного аналізу Східного регіонального департаменту АКІБ «УкрСиббанк».

З 2005 року призначений на посаду виконуючого обов'язки керуючого Ковпаківською філією АКБ «Національний кредит» у м. Суми.

ХОМЕНКО ВАЛЕНТИН ГРИГОРОВИЧ

в.о. директора філії ВАТ КБ «Надра Сумською РУ «Слобожанщина»

Народився 19 липня 1962 року в м. Лохвиці Полтавської області.

1985 р. – закінчив Київський політехнічний інститут, факультет гірничої електромеханіки та автоматизації.

1985–1987 рр. – служба в Збройних силах України.

1987–1990 рр. – інженер-конструктор конструкторського відділу Сумського ВО «Хімпром».

1990–1995 рр. – співробітник лабораторії високоенергетичних іонних мікроаналізаторів Сумського інституту прикладної фізики НАН України.

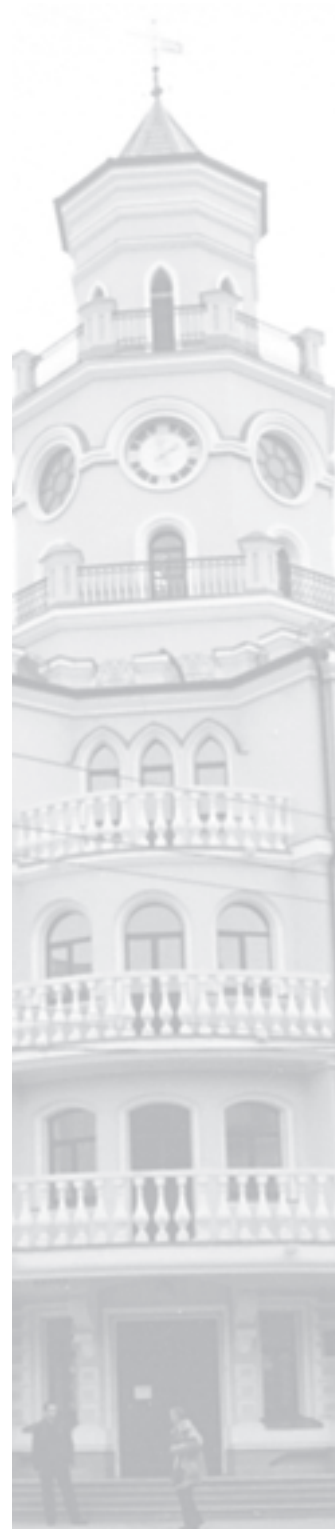
1994–1998 рр. – навчання на заочному відділенні аспірантури при ІПФ НАН України.

1995–2000 рр. – економіст, старший інженер-економіст кредитно-депозитного відділу Сумського розрахунково-депозитного центру, заступник директора Сумської філії АКБ «Правекс-банк».

2000–2005 рр. – співробітник, провідний економіст, головний економіст, начальник відділу цінних паперів, заступник директора філії ВАТ КБ «Надра» Сумського РУ «Слобожанщина».

2001–2003 рр. – перепідготовка в Сумському державному університеті зі спеціальності «Фінанси».

З 2005 року призначений в.о. директора філії ВАТ КБ «Надра» Сумського РУ «Слобожанщина».

УКРАЇНСЬКА АКАДЕМІЯ
БАНКІВСЬКОЇ
СПРАВИ НБУ –
ЗАКЛАД,
ЯКИЙ ПРАЦЮЄ
НА РОЗВИТОК
ЕКОНОМІКИ
УКРАЇНИ

Українська академія банківської справи Національного банку України – один із найпрестижніших вищих навчальних закладів України

Про Українську академію банківської справи знають не тільки в Україні, а й на просторах ближнього і дальнього зарубіжжя, про це свідчить і широка географія абітурієнтів. В Українській академії банківської справи НБУ навчаються студенти практично з усіх областей. Це Вінницька, Волинська, Київська, Полтавська, Харківська, Чернігівська, Тернопільська, інші області і Кримська АР.

В Українську академію банківської справи приїздять абітурієнти з різних регіонів, щоб не лише отримати сучасну освіту, але й згодом бути конкурентоспроможними на ринку праці.

Вони не помиляються у своєму виборі, адже переважна більшість випускників академії успішно працевлаштовується. До того ж виробничу та переддипломну практику студенти проходять в основному в банківських і фінансових установах та на підприємствах багатьох регіонів України.

Для проходження студентами практики укладені угоди з банківськими установами обласних і районних центрів та м. Києва, а також з регіональними установами

Фонду державного майна, Міністерства економіки України, Міністерства фінансів, Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку, з іншими державними установами. Часто місце практики стає для випускників Української академії банківської справи і місцем працевлаштування.

До того ж згідно з Наказом міністра оборони України студенти академії мають можливість пройти військову підготовку на базі Сумського державного університету. Тут студенти проходять курс військової підготовки і навчаються протягом двох років на умовах контракту, після чого отримують військове звання лейтенанта запасу.

Навчальні та медичний корпуси Української академії банківської справи складають єдиний ансамбль і є архітектурною перлиною м. Суми. Проте не лише чудовими сучасними фасадами, а й своїм внутрішнім наповненням приваблює академія. Студенти стверджують, що в стінах академії вони потрапляють в атмосферу тепла і доброзичливості. Адже саме для них створені всі умови для навчання та гармонійного розвитку особистості.

До послуг студентів сучасні тренажерні та спортивні зали, легкоатлетичний манеж (аналогів якому немає на всьому пострадянському просторі), які надають здоров'я і наснагу, тобто змогу стати фізично здоровими.

Крім того, в Українській академії банківської справи працюють різноманітні клуби за інтересами, клуб інтелектуальних ігор, КВВ, літературні вечори, дискусійні клуби та ін.

Сьогодні Національний банк України велику увагу надає розвитку банківської справи на основі поєднання науки і практики. Виходячи з цього завдання в академії з метою розвитку науки і підготовки висококваліфікованих науковців створюються всі умови. По-перше, створено, а практично відновлено, спеціалізовану вчену раду із захисту докторських дисертацій. По-друге, поряд з діючою аспірантурою відновлюється робота докторантури, у якій буде здійснюватись підготовка наукових кадрів із спеціальностей «Фінанси, грошовий обіг і кредит» і «Економіка та управління науково-технічним прогресом». Для цього у нас є всі можливості.

Необхідно також розуміти, що життя – це не що інше, як постійний рух уперед, а відповідно до цього воно висуває все нові і нові вимоги. Тому враховуючи напрямок розвитку України на інтеграцію та співробітництво Національного банку України з центральними банками ближнього і дальнього зарубіжжя, в академії започатковано підготовку кадрів зі спеціальності «Міжнародна економіка», а далі ще й спеціалізацію «Міжнародні фінансово-кредитні відносини». В Україні спеціа-

лістів такого профілю готує тільки Інститут міжнародних відносин, а в Росії великий досвід у цій справі має Фінансова академія при Уряді Російської Федерації. До речі, ще не всі випускники академії досконало володіють іноземними мовами, але їх кількість постійно збільшується, і недалекий той час, коли всі студенти будуть вільно володіти іноземними мовами.

Ще один аспект, на який наголошував Голова Національного банку України В.С. Стельмах, – це створення потужної наукової бібліотеки з найсучаснішими інформаційними технологіями, послугами якої будуть користуватись студенти і науково-педагогічні працівники усіх вищих навчальних закладів міста.

Не можна забувати і про здоров'я як викладачів, так і студентів, тому разом із фізичним загартовуванням у спортивних, тренажерних та інших залах в академії діє медпункт, який перетворюється в поліклініку, тим більше що необхідне медичне обладнання вже є. Незабаром у поліклініці працюватимуть лікарі різних спеціальностей, а далі буде відкрито денний стаціонар.

В академії створюється потужна, із сучасним оснащенням, друкарня, у якій можна буде друкувати не тільки методичні посібники, збірники чи брошури, а й монографії, підручники та навчальні посібники наших науковців. Відновлюється робота телестудії, яка буде молодіжною з трансляцією на всю область, що буде постійно висвітлювати успіхи і програми навчання, праці, відпочинку студентської молоді.

До того ж поїздки студентів академії до інших міст і країн не виня-

ток, адже перемога в наукових конференціях, олімпіадах або конкурсах надає молоді чудовий шанс поїхати до Києва, Одеси, Львова чи Криму, а також побувати в Польщі, Швейцарії чи навіть у США. Це дозволяє студентам не лише продемонструвати свої знання, а й привезти додому незабутні враження.

Наприклад, студент академії з групи БС-22 Дмитро Петрина брав участь у Всеукраїнському конкурсі творчих робіт «Світова організація торгівлі очима молоді», який проводило Міністерство освіти і науки України. Його дослідження «Політичні аспекти інтеграції України в СОТ» була визнана найкращою серед студентських робіт. У другому турі, склавши два екзамени, він отримує перше місце, диплом переможця та путівку на тижневу поїздку до Швейцарії для ознайомлення з роботою СОТ.

Інший приклад. Студент академії Роман Савченко з групи БС-21 узяв участь у конкурсі, який проводила Рада міжнародних наукових досліджень та обмінів (IREX). Він успішно витримав усі три конкурси, що дозволило йому як переможцю виграти головний приз – рік навчання в одному з американських вищих навчальних закладів та пройти виробничу практику зі спеціальності «Банківська справа».

Як бачимо, успіхи студентів академії вже стали системою і не тіль-

ки зі спеціальності «Банківська справа», а й з інших спеціальностей. Так, успішною виявилася для студентки групи ЕК-12 Ольги Доценко участь у Всеукраїнській студентській математичній олімпіаді, яка проходила в Севастопольському національному технічному університеті, де вона здобула дві нагороди: грамоту за I місце в групі торговельно-економічних та фінансових вищих навчальних закладів та диплом II ступеня за II місце в категорії С, переконавши всіх у тому, що кращі математики України навчаються саме в Українській академії банківської справи НБУ.

Студенти Української академії банківської справи також брали участь у II Українському фестивалі реклами, який відбувся в Київському національному торговельно-економічному університеті. У конкурсі взяли участь близько 380 учасників з 80 вищих навчальних закладів України. Незважаючи на таке солідне представництво, наші студенти виявилися на висоті. Марина Гузь із групи ММ-01 і Марина Дубова із БС-12 вибороли перше місце в номінації «Соціальна реклама», а в номінації «Зовнішня реклама» перемогу здобули та сама Марина Гузь та Іван Піндрус із групи БС-12. Цікаво, що переможці в галузі реклами – найактивніші кавенівці академії.

Через підготовчі курси – до Української академії банківської справи НБУ

Серед абітурієнтів Української академії банківської справи великою популярністю користуються підготовчі курси, закінчивши які вони мають набагато більше можливостей стати студентами престижного навчального закладу. Підготовчі курси Української академії банківської справи Національного банку України працюють за двома профілями – економічний та юридичний.

На кожному з профілів вивчаються такі загальноосвітні дисципліни: основи економіки, основи інформатики, іноземна мова. Підсумком вивчення цих дисциплін є недиференційований залік.

Крім того, на кожному з профілів вивчаються спеціальні дисципліни. Так, на економічному вивчають: математику з основами прикладної математики, економічну географію, українську мову, на юридичному – основи держави і права України, історію України та всесвітню історію, українську мову.

Підсумком вивчення цих дисциплін є складання випускних екзаменів, які одночасно є вступними до академії. Зокрема, усі слухачі підготовчих курсів економічного профілю складають такі екзамени: мате-

матика (письмово), економічна географія (письмове тестування), українська мова (переказ), а на спеціальність «Міжнародна економіка» ще додатково – іноземна мова (усно). Слухачі підготовчих курсів юридичного профілю складають такі випускні екзамени: основи держави і права України (усно), загальна історія і історія України (усно), українська мова (переказ).

Випускники курсів за підсумками складених екзаменів (за конкурсом) можуть бути рекомендовані до зарахування на місце, яке фінансується за рахунок коштів НБУ, або на місце, яке фінансується за рахунок коштів юридичних та фізичних осіб денної чи заочної форми навчання, або за свої кошти.

Зарахування на підготовчі курси проводиться за підсумками попереднього тестування з таких шкільних дисциплін: економічний профіль – математика, українська мова та література, іноземна мова, основи економічних знань.

Довузівська підготовка в Українську академію банківської справи здійснюється на підставі ліцензії Міністерства освіти і науки України, виданої 27.12.2004 р. за № 868317.

Метою організації довузівської системи навчання є підготовка громадян України до вступу в академію, а також у вищі навчальні заклади економічного або юридичного профілю.

Довузівська підготовка передбачає: організацію роботи довгострокових підготовчих курсів економічного та юридичного профілів для жителів Сумського та інших регіонів України протягом навчального року; організацію роботи короткострокових підготовчих курсів економічного та юридичного профілів в літній період; підготовку до вступу в академію на основі укладених двосторонніх договорів між академією та освітніми навчальними закладами України.

Разом із цим завданнями довузівської підготовки є: широка профорієнтаційна робота серед молоді і школярів регіону, а також за його межами; централізація послуг з підготовки абітурієнтів до вступу на економічні та юридичні спеціальності академії та інших вищих навчальних закладів України; виявлення талановитих і здібних учнів загальноосвітніх та спеціальних навчальних закладів для залучення їх до навчання в академії.

На підготовчі курси (довгострокові та короткострокові) Української академії банківської справи Національного банку України зараховуються громадяни України, які мають повну загальну, загальну спеціальну освіту, та учні випускних класів загальноосвітніх навчальних закладів.

Фінансування підготовки слухачів на курсах академії проводиться за рахунок коштів юридичних та фізичних осіб. Діти-сироти та діти, які

позбавлені батьківського піклування, навчаються на підготовчих курсах безплатно за дозволом ректора.

Організація прийому слухачів на підготовчі курси академії здійснюється комісією, яка затверджується наказом ректора. Профіль навчання (економічний або юридичний) слухачі підготовчих курсів обирають за власним бажанням.

Слухачами довгострокових підготовчих курсів можуть стати всі бажаючі з числа майбутніх випускників загальноосвітніх навчальних закладів, середній бал успішності яких за попередній рік навчання не менше восьми.

Довузівською підготовкою можуть бути охоплені випускники загальноосвітніх навчальних закладів всіх регіонів України на підставі двосторонніх договорів.

Слухачі довгострокових підготовчих курсів вивчають за погодженнями та затвердженими програмами такі дисципліни:

- економічний профіль: математика, українська мова, іноземна мова, основи економічних знань;
- юридичний профіль: всесвітня історія та історія України, основи держави і права України, іноземна мова, основи економічних знань, українська мова, основи інформатики.

Слухачі, які бажають взяти участь у попередньому тестуванні для вступу на довгострокові підготовчі курси академії, у період з вересня по жовтень подають комісії з організації підготовчих курсів такі документи: заяву; документ про освіту або довідку зі школи; 2 фотокартки 3x4 см; ксерокопії документа, що засвідчує особу абітурієнта

(паспорт або свідоцтво про народження); ксерокопію табеля успішності за випускний клас (для учнів загальноосвітнього навчального закладу) або ксерокопію документа про освіту для випускників; укладають договір про проходження попереднього тестування.

Слухачі, які рекомендовані для зарахування на підготовчі курси, укладають договір про платну доувівську підготовку та її оплату.

Одночасно з випускними випробуваннями для слухачів довгострокових підготовчих курсів можуть проводитися дострокові вступні екзамени, брати участь у яких мають право особи, охоплені доувівською

підготовкою на підставі двосторонніх договорів.

Випускники довгострокових підготовчих курсів та учасники дострокових вступних випробувань, які за результатами конкурсних екзаменів набрали високу сумарну кількість балів, одержують диплом I ступеня з рекомендацією для можливого зарахування на місця, що фінансуються за рахунок коштів НБУ в поточному році. Прохідний бал на такі місця визначається відповідно до обсягу кількості місць, що виділяє НБУ щорічно, але не більше 50% від виділених НБУ в поточному році, та рейтингом набраних випускниками балів.

Ректор УАБС, доктор економічних наук, професор Анатолій Спіфанов вручає слухачам підготовчих курсів дипломи I, II і III ступеня

Випускники довгострокових підготовчих курсів, які за результатами екзаменів набрали меншу кількість балів (не пройшли на безплатні місця), за рейтингом отримують диплом II або III ступеня з рекомендацією для зарахування в поточному році на місця, які фінансуються за рахунок юридичних та фізичних осіб, денної або заочної форм навчання, причому їх кількість не повинна перевищувати 50% від обсягів набору на перший курс.

Якщо ж слухача не влаштовує результат екзаменів, він має можливість ще раз спробувати свої сили влітку, під час вступних екзаменів на загальних умовах. Практика показала, що випускники підготовчих курсів мають глибші знання і здебільшого краще складають екзамени, ніж абітурієнти, які не поглиблювали свої знання на підготовчих курсах. До того ж вони раніше адаптуються в стінах академії.

До речі, адаптація – це не просто слово, а справді складний процес освоєння з новим середовищем, новим оточенням, новими друзями, які приїхали з різних місць і областей. Учора, у себе вдома вони були майже ідеалом, такі милі, розумні, товариські... До того ж звикли, що вони в центрі уваги, адже закінчували школу на «відмінно» і отримали в більшості своїй золоту чи срібну медаль. Зрозуміло, вони успішно витримали екзамени і вже студенти Української академії банківської справи НБУ, і ось уже початок навчальних занять. При цьому поки що, аналізуючи поведінку студентів, наштовхуються на байдужі погляди, і це закономірно.

Щоб студента розуміли і поважали в академії, необхідно показати себе в першу чергу в навчанні. Тому хотілося б дати кілька порад, так би мовити, для забезпечення самодисципліни:

1. Не марнуйте час, а чітко визначте розподіл часу між заняттями, відпочинком та розвагами, але в міру.
2. З перших днів визначте час для ознайомлення і роботи з науковими джерелами знань з обраної спеціальності. Не захоплюйтесь пошуками заробітку, що притаманне деяким студентам у наш буремний час. Занадто рання трудова діяльність та тривалий відпочинок не дають можливості спокійно навчатись, а тим більше провадити дослідження.
3. Постійно займайтесь фізичними вправами для підтримки здоров'я та охороняйте вашу моральну чистоту.
4. Живіть за нормами моралі, етики та сповідуйте звичайну, а не видуману чесність і правдивість.
5. Не соромтесь перепрошувати викладачів із серйозних питань при вивченні дисциплін, не покладайтеся на безпомилковість ваших думок. Адже професорсько-викладацький склад Української академії банківської справи всю свою увагу спрямовує на те, щоб надати студентам усі засоби для навчання та занять науковими дослідженнями, усунення перешкод при заняттях і надання різносторонньої допомоги в цій важливій, державній справі.

Перспективи розвитку економіки, науки і освіти

Поступальний розвиток суспільства практично в усіх без винятку сегментах економіки спонукає країни до спілкування між собою в політичній, економічній, культурній та, відповідно, у різних галузях виробництва або з приводу впровадження новітніх технологій науки та освіти. Інша річ – застосування та впровадження в життя отриманої в процесі спілкування інформації, адже її впровадження залежить від стану і рівня розвитку окремо взятої держави, але в будь-якому разі ця інформація надає змогу значно поліпшити економічний розвиток шляхом впровадження наукоємних технологій та досягнень у різних галузях виробництва, що забезпечує поступальний розвиток малорозвинених в економічному плані держав. Отже, маємо залежність малорозвинених держав від економічно розвинених.

Підтвердженням залежності окремих малорозвинених держав від розвитку світової спільноти взагалі і високорозвинених держав зокрема може служити приклад розвитку останніх, які поступово захоплюють світовий економічний простір, його все більше і більше пронизують внутрішні зв'язки через міжнародні організації – ООН, МВФ, НАТО, Світовий банк, Європейський банк та ін.

До речі, кінець ХХ ст. – початок ХХІ ст. характеризується розумінням необхідності економічного об'єднання держав, що ми маємо на прикладі Європейського Союзу. Більше того, країни ЄС пішли далі – ввели єдину валюту євро. Такий розвиток можна відобразити як позитивний, але не можна забувати історію, адже розвиток суспільства у ХХ ст. проходив у жорсткій боротьбі монархій і республік, тоталітаризму і демократії, не говорячи вже про «холодну війну». До цього слід додати дві світові війни, які забрали життя десятків мільйонів людей.

Натомість минув зовсім невеликий проміжок часу від дня закінчення Другої світової війни, хоча вогнища війни і сьогодні палають то в одному, то в іншому регіоні. Попри це ми вже маємо чітку систему глобалізації економіки, тобто людство за короткий проміжок часу пройшло значний період розвитку, і економічно розвинені держави вже не вогнем і мечем, а економічними методами завойовують малорозвинені країни (шляхом глобалізації економіки).

У цьому аспекті слід чітко визначитись, що глобалізм – це вже реальність. У широкому розумінні глобалізм начебто стоїть на захисті

цивілізації, яка передбачає волю до співіснування. Тоді можемо дійти єдино правильного висновку, що співіснування можливе тільки в тому випадку, коли кожна держава і люди в ній мають відповідні умови і право на економічний розвиток та забезпечене життя.

Усе наведене обумовлює зворотну сторону глобалізму, яка виявляється в тому, чи зможуть такі країни, як Україна, мати необхідні умови для розвитку виробництва та забезпечення життя людей в умовах глобалізації. Для розуміння цього слід визначити позитивні і негативні риси глобалізації.

На наш погляд, позитивними рисами глобалізації економіки для високорозвинених держав слід вважати:

- 1) розвиток науки і освіти та інтенсивність нарощування наукового потенціалу. Наприклад, Сполучені Штати Америки, не говорячи про інші країни, на фінансування наукових досліджень щороку виділяють більше 3% валового національного доходу. Україна таких коштів поки що вишукати не може;
- 2) можливість розподілу сфер впливу та спеціалізації на виробництві тієї чи іншої продукції з використанням вискоєфективних технологій, що ми вже маємо в країнах світового співтовариства, таких, як США, Англія, Японія, Німеччина та ін.;
- 3) подальший розвиток комп'ютерних технологій на кшталт інтернету, комп'ютерної телефонії, електронної пошти і електронних платежів;

4) створення міжнародних сил для оборони на кшталт НАТО та інших військових об'єднань;

5) можливість започаткування і впровадження в життя програм освоєння Космосу або програм охорони здоров'я, наприклад у боротьбі з раком, вірусами, такими, як вірус Ебола чи пташиного грипу та ін.

Головним позитивним моментом глобалізації економіки слід також вважати можливість, на випадок загрози існування цивілізації з боку, наприклад, космічних об'єктів (астероїдів, комет тощо) мобілізувати всі ресурси Землі для знищення загрози цивілізації.

Прикладів можливостей міжнародного співробітництва можна навести багато – як позитивних, так і негативних. Отже, поряд з позитивними моментами необхідно висвітлити й негативні. Враховуючи, що ми живемо в незалежній Україні, їх висвітлення буде доцільно розкрити у відповідному ракурсі, тим більше при посиленні процесів економічного розвитку.

На наш погляд, до негативних аспектів слід віднести:

- 1) великі економічно розвинені держави, які входять до складу «великої вісімки», постійно, невідступно і всеохоплююче підкорюють малорозвинені в економічному плані держави, такі, як Україна та ін. Для цього використовуються всі можливі і неможливі важелі впливу. У першу чергу це кредити МВФ, Світового банку і того ж Європейського банку, а далі ідеологічні канали одурманювання людей через ЗМІ, кіно, телебачення, інтернет і т.д.;

2) ще зовсім недавно ми були свідками того, як ті ж великі держави обіцяли золоті гори Україні, якщо вона ліквідує ядерну зброю і ракети стратегічного призначення. Україна чітко виконала зобов'язання, а обіцянки Заходу залишилися обіцянками. Аналогічний приклад із закриттям Чорнобильської АЕС. Україна чітко виконала зобов'язання, а ось кошти на будівництво компенсуючих блоків на діючих Рівненській і Хмельницькій АЕС так і не були виділені;

3) лозунг про те, що Захід нам допоможе, який протягом великого проміжку часу втокмачували пересічному громадянину України, залишився мильною бульбашкою. Заходу не потрібна економічно розвинена Україна, і він робить все, щоб повністю розвалити її економіку та перетворити її на сировинну базу, своєрідну економічну колонію;

4) спостерігається вплив науковців з України в країн дальнього зарубіжжя, і в першу чергу в США, тому що там створюються для них пільгові умови проживання.

Таким чином, Україна від початку потрапила під економічний контроль міжнародних фінансових організацій, адже на словах усі депутати-урядовці клянуться в любові і публічно виступають за розвиток нееньки-України, а самі перекачують кошти за кордон. На сьогодні за кордоном знаходяться десятки мільярдів доларів, зароблених громадянами України, але ці кошти працюють на розвиток не українського виробництва, де вкрай необхідно запрова-

дити новітні наукоємні технології, а розвивають економіку тих держав, у які їх вкладено. Це аксіома.

На нашу думку, слід чітко визначити, що глобалізм і глобальна економіка вигідні високорозвиненим державам, адже з допомогою цього надзвичайно серйозного важеля можна ставити в економічну залежність усі без винятку малорозвинені країни.

Раніше зі зброєю в руках завойовували країни, а сьогодні з допомогою економічної глобалізації завойовуються і держави, і цілі народи. Зростаючі борги перед міжнародними фінансовими установами надають можливість диктувати залежним країнам правила гри, і нікуди від цього не дітись. Виникає питання: а кому потрібні малорозвинені країни?

Визначальним є і той факт, що у свідомість пересічних громадян України постійно втокмачували той же лозунг співпраці з Заходом. Під цим лозунгом відкрили кордони для товарів, які заповнили український ринок, що призвело до повної руйнації українського виробника. За прикладом далеко ходити не потрібно. Донедавна була всім відома (і в Україні, і в країнах ближнього й дальнього зарубіжжя) кінофотоплівка та магнітна стрічка з маркою «СВЕМА», які вироблялись на Шосткинському НВО «СВЕМА».

Продукція з цією маркою поставлялась не тільки в країни колишнього СРСР, а й за кордон, більше ніж у сорок країн. У цьому об'єднанні працювало більше 15 тис. робітників і службовців, а в бюджет надходило більше мільярда карбованців. Хто сьогодні знає продукцію цього підприємства? Відповідь одна – ніхто. Ринок заповнила продукція

фірм Kodak, Soni та ін. І це не поодинокі випадок.

Ще один приклад. Україна, яка завжди славилася своєю сільськогосподарською продукцією, поставляючи її за кордон, сьогодні стала перед фактом того, що держава не може підтримати сільськогосподарське виробництво, а це призведе до того, що держава змушена буде закуповувати зерно. Маючи найродючіші чорноземи у світі, держава повинна тільки повернутись обличчям до власного виробника, надати сільгоспвиробнику матеріальну підтримку, і країна знову стане експортером зерна. Натомість Ізраїль у найнесприятливіших умовах (піски, засухи, суховії) вирощує і забезпечує населення необхідними сільськогосподарськими продуктами.

Показово й те, що лозунги про безвізовий виїзд за кордон, тобто підтвердження на ділі розвитку процесів свободи і демократії, знову виявились мильними бульбашками для України, адже на неї ці процеси не поширюються. Тими ж державами «великої вісімки» вона віднесена до економічно малорозвинених країн типу деяких африканських.

Виходячи з наведеного, можна визначити головні негативні чинники, що призвели до розвалу економіки України:

1. Переведення капіталів з України в іноземні банки зруйнувало економічну незалежність.
2. Відмова від вікових традиційних економічних зв'язків з державами, які виникли після розвалу СРСР, призвела до втрати ринків збуту та розвалу виробництва.
3. Продукція, вироблена в Україні на більш ніж на 50% зношеному

обладнанні, не могла і не може бути конкурентоспроможною і користуватись попитом на Заході.

4. Орієнтація на економічну допомогу Україні держав Заходу виявилась наскрізь фальшивою.

Сьогодні, як і раніше, зі шпальт газет не сходить гасло про європейський вибір України. Не заперечуючи цей вибір, слід поставити питання: а чи готова Україна до входження в Євросоюз?

Можна з упевненістю стверджувати, що сьогодні не готова. Наразі вже саме розуміння того, що відокремленість в умовах глобалізації приводить до загибелі, вимагає того, щоб Україна ввійшла в Євросоюз рівноправним партнером.

На нашу думку, рівноправність Україна може отримати завдяки дієвим заходам, спрямованим на:

- 1) повернення коштів, перерахованих бізнесменами і політиками за кордон – як у валюті, так і в новітньому обладнанні для стимулювання виробництва конкурентоспроможних товарів. При цьому має бути 100% гарантія від переслідування, адже початковий капітал чесним шляхом ніколи не створювався;
- 2) надання дієвої державної підтримки розвитку малого і середнього бізнесу. Без розвитку цього бізнесу Україна не може мати перспектив розвитку, про що свідчить розвиток країн з ринковою економікою, де не менше 50% ВВП становить продукція малого і середнього бізнесу;
- 3) відновлення і розвиток економічних зв'язків з країнами, так би мовити, третього світу, що надасть змогу поступово відновити

розвиток виробництва і крок за кроком завойовувати відповідну торговельну нішу у світовому співтоваристві;

- 4) вирішення питання з Російською Федерацією про справедливий розподіл капіталу колишнього СРСР, який був розміщений за кордоном як у валюті, так і в нерухомості. Тим більше, що Україна взяла на себе зобов'язання з погашення зовнішнього боргу, і тому справедливість вимагає участі в розподілі та отриманні частки капіталу колишнього СРСР, розміщеного за кордоном, адже це не примарні скарби гетьмана Полуботка, а цілком реальна валюта, яка вкрай необхідна для розвитку економіки України.

Говорячи про глобалізацію, слід наголосити, що вона поступово, крок за кроком завойовує позиції в різних сферах світової спільноти. Хотіли ми чи ні, Європейське Співтовариство вже діє і встановлює свої правила гри. Наприклад, поряд з введенням євро відповідно вживаються заходи, які дозволили усунути перепони в торгівлі, грошовому обігу, а також створено євროзону – не примарну, а реальну та прозору для громадян, які проживають у ній. Вагомим є і розширення торгівлі з державами Співтовариства, для яких встановлюється рівень плати за транскордонні платежі не вище платежів на внутрішньому ринку (національних платежів держави – члена).

Процеси глобалізації активно впливають і на освітню діяльність як Євросоюзу, так і інших країн, адже вже в наш час у країнах Європи проходять неоднозначні процеси зі збли-

ження різних освітніх шкіл та уніфікації організації навчального процесу. Отже, маємо формування єдиного освітнього простору.

Наразі слід підкреслити й те, що цей процес у наш час ще тільки розпочинається, адже він проходить із збереженням національних традицій, а тим більше не можна бездумно відкидати надбання національних шкіл, бо вони формувалися протягом десятків років. Незважаючи на розвиток національних шкіл, процес глобалізації чітко простежується і в освітній діяльності через тенденцію зближення національних шкіл і, таким чином, набуває незворотного напрямку. Зрозуміло, що це наслідок формування єдиного соціально-економічного простору – сьогодні в Європі, а завтра в усьому світі.

Сьогодні європейськими країнами саме і провадиться робота з ліквідації відставання в проведенні навчального процесу з підготовки фахівців з вищою освітою. Європейські країни відстають в організації навчального процесу порівняно з такими країнами, як США, Японія, що й обумовлює необхідність проведення реформ у галузі освіти.

Наразі об'єднання країн Європи в Європейське співтовариство на шляху до досягнення мети породило проблему необхідності вирівнювання різних рівнів підготовки фахівців у цих країнах, а разом із цим маємо ще одну проблему – відмінність дипломів про освіту після закінчення вищого навчального закладу.

Таким чином, постало питання про нагальну необхідність інтегруватися в новітні освітні технології як країнам Європейського співтовариства, так і іншим країнам –

нечленам ЄС, наприклад таким, як Україна, для чого необхідно ліквідувати перепони, що існують у проведенні навчального процесу різних держав. Проведення цієї роботи має здійснюватися за рахунок:

- 1) забезпечення зближення рівнів освіти шляхом введення загальноєвропейської системи освіти, визначення напрямків підготовки, зближення термінів навчання та забезпечення високоякісної підготовки фахівців;
- 2) гарантій забезпечення працевлаштування випускників вищих навчальних закладів Європи у будь-якій державі Європейського Союзу.

Основні принципи реформування освіти у вищій школі знайшли відображення в Болонській конвенції 1998 року, яку підписали 29 європейських країн. Основний зміст Болонської декларації полягає в тому, що країни-учасниці зобов'язалися до 2010 року привести свої освітні системи у відповідність до єдиного стандарту. Згідно з цим визначенням мета Болонського процесу полягає в:

- 1) підвищенні якості освітніх послуг і придбанні європейською освітою стабільних конкурентних переваг;
- 2) розширенні доступу до європейської освіти;
- 3) формуванні єдиного ринку праці для фахівців вищої кваліфікації в Європі;
- 4) розширенні мобільності студентів і викладачів;
- 5) прийнятті порівнянної системи ступенів вищої освіти з видачею зрозумілих у всіх країнах Європи додатків до дипломів.

Звичайно, Україна не може стояти осторонь процесу реформування освіти та переходу на загальноєвропейський рівень розвитку, а тому вона підтвердила своє приєднання до положень Болонської декларації. Адже такий курс був узятий нашою країною практично з отриманням незалежності, що було підтверджено рядом прогресивних реформ, результатом яких стало удосконалення нормативно-правового і методичного забезпечення підготовки фахівців з вищою освітою. Підтвердженням цього є Закони України «Про освіту» від 23.05.91 р. і «Про вищу освіту» від 17.01.2002 р. зі змінами і доповненнями, які пройшли експертизу в Раді Європи й одержали схвальні висновки.

Отже, необхідність України приєднатися до Болонського процесу, а взагалі до загальноєвропейського освітнього простору – це насущна потреба, яка обумовлена загальносвітовими тенденціями розвитку освітньої діяльності у світі.

Враховуючи те що Національний банк України на всіх етапах активно впливав на становлення і розвиток економіки держави, а головне, створив і розвиває банківську систему України; запровадив грошово-кредитну політику та національну валюту – гривню і чітку монетарну політику; перший в Україні перейшов на бухгалтерський облік за міжнародними стандартами бухгалтерського обліку та впровадив цю систему обліку в комерційних банках; започаткував і розвиває Національну систему масових електронних платежів та провадить інші нововведення, спрямовані на розвиток економіки, включаючи підготовку ви-

сококваліфікованих фахівців банківської справи. Він не може залишитись осторонь впровадження положень Болонської декларації в Українській академії банківської справи НБУ та інших навчальних закладах системи.

Відповідно до положень системи навчання студентів у вищих навчальних закладах, визначеної Болонською декларацією, в УАБС впроваджується дворівнева система підготовки фахівців, а саме:

- бакалавр, який отримує освітньо-кваліфікаційний рівень з повною вищою освітою, період навчання – 4 роки;
- магістр: магістр банківської справи; період навчання – 1 рік; магістр наук після відповідного отримання диплома бакалавра банківської справи; період навчання – 2 роки.

Аналогічно і за іншими банківськими спеціальностями фінансиста, економіста-правознавця.

У цілому вищі навчальні заклади НБУ мають всі підстави приєднатися до Болонської конвенції як такі, що мають великий досвід підготовки фахівців банківської справи, матеріально-технічну базу, великий інтелектуальний потенціал професорсько-викладацького складу та мають вагомі досягнення в методичному забезпеченні навчального процесу.

Отже, слід виходити з того, що освітня діяльність відповідно до вимог Болонської декларації – це нові підходи до освітньої діяльності, нові принципи організації навчального процесу, новий тип відносин між викладачем і студентом, нові технології набуття знань, прозорість навчального процесу і т.д., а разом із цим ще й нові модулі та експерименту, кредити та рейтинги.

Слід мати на увазі, що Болонська декларація не передбачає освітньо-кваліфікаційного рівня «спеціаліст» або «фахівець», тобто зовсім виключає отримання диплома спеціаліста. Отже, бакалавр згідно з європейськими нормами – це спеціаліст, фахівець з повною вищою освітою.

Таким чином, не виступаючи проти ідеї глобалізації, адже це закономірний процес розвитку, та підтримуючи ідею європейського вибору, усе ж Україні необхідно увійти в Європейське Співтовариство рівноправним членом, тобто як економічно розвинута держава, яка може на рівних вирішувати питання політичної та економічної інтеграції. Адже в цьому сенс розвитку суспільства.

Хочеться сподіватися, що світова спільнота не дасть перетворити процеси розвитку глобалізації на зло малорозвиненим країнам і громадянам, які проживають у них.

ВІДЗИВИ ПРЕДСТАВНИКІВ
ОРГАНІВ ВЛАДИ
І УПРАВЛІННЯ, НАУКОВЦІВ,
ЗАРУБІЖНИХ ГОСТЕЙ
І ДУХОВЕНСТВА
ПРО УКРАЇНСЬКУ
АКАДЕМІЮ
БАНКІВСЬКОЇ СПРАВИ

Щасливий народі і
можливості завітати
свою повну банківську
активність і людям які її
створять на багато і
благая літа

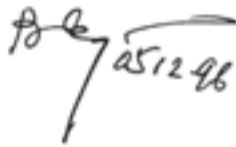
Широ!

В. Ю.

14.V.98р.

Голова Національного банку України,
нині – Президент України
Ющенко Віктор Андрійович

Шановні! Не забувайте, що
банк – це чужі гроші. Бере-
жіть їх і припускайте ще
більше ніж свої.

25.12.96

Перший заступник Голови Правління Національного банку України,
нині – Голова Національного банку України
Стельмах Володимир Семенович

Цього року та ліквідації
граховні.

Нехай усе буде, а ми
зонами.

— (Д.С. Кушнір)

Перший заступник Голови Національного банку України,
нині – міністр економіки
Яценюк Арсеній Петрович

В Великому Везністю
за ~~розпорядку~~ ефаву
Діа за лишається на
Віку мотоміам. Хай
завжди буд з Вами
Бог...

28. 11. 94р.

Директор Департаменту бухгалтерського обліку Національного банку
України, нині – заступник Голови Національного банку України
Сенищ Павло Миколайович

Щасливою і вивченою в майбуттє (самі
найкращі) України пошуваю я, присутності
в стінах рідної академії. Гордість про-
мовлює душу! Так так буде завади!!!

Щастя, успіхів і добробуту!

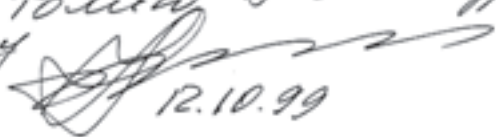
І Богом благословлена!

Оксана (Калуща ОМ)

Директор фінансового Департаменту Національного банку України
Кандибка Ольга Михайлівна

Торатсен размахом
Української академії
Банковського дела и
масштабністю замислу
ее лідерів.

Не сомневался в
дальнейших успехах
и связываю их с
опытом новой
специальности. Эконо-
мические и компьютерные

Семь дуть по килем
кораблю УАБС и
здоровье и вдохновение
ее кораблю (cibernetic)
Анатолію Александрову
вну

12.10.99

Директор Департаменту інформатизації НБУ
Савченко Анатолій Стефанович

З великим задоволенням
відвідав акадemiю банківської
справи. Ту роботу що ви
розглядаєте величезно надруку-
вана Національним банком.
Володимир Максимович сиріт
виробничою кобирою банківської
технології та інвентарів в
новій банківській мережі для
можливо будуть та величезна
банківська академія для виробств
на нових етапах в Україні.
Зашк 11.02.99.

Директор Департаменту міжбанківських розрахунків НБУ
Кравець Віктор Михайлович

Найзвичайно приємно враження!
Творіть, навчайте, виховуйте
спеціалістів, згідно нашої програми
України.

Успіхів Вам!

З повагою (В.І.Ричаківська)

14.09.2000р

Директор Департаменту бухгалтерського обліку
Національного банку України
Ричаківська Віра Іванівна

З великим задоволенням
відвідав академію бачивши
справи. Ту роботу що ви
розмірили великого підтриму-
вача Національного банку.
Євген Максимович сиріт
вирвадженню ювір баківської
технології та інвестиції в
нові технології сектору для
позначки судити та виконати
банківської академії для виробств
та нових технологій в Україні.
Гал 11.02.99.

Голова Верховної Ради України
Ткаченко Олександр Миколайович

З надвигайтом часом
до подорожнього ВУЗу і
податків замкнути
чим швидше банків
зрешті, ми в новий
робочий час висує
все те, що є і має
бути в такій над-
людській думці!

Щиро вам бажаю
квітницьку зберегти
все що надбали швидко
до нас і припоминати
в новий кожен день.

~~Анатолій КАНУК~~
~~ГЕСЬ~~ Валерій

Голова Ради Національного банку України, академік НАН України,
директор Інституту економіки НАН України
Гесь Валерій Михайлович

Сегодня нам повезло вышло познакомиться
с новым в Сурах (и в Украине) вузом - Украинской
Академией Банковских Дел. На сильных впечатлении.

1. Профессорско-преподавательский коллектив высокой квалификации
 2. Прекрасное знание и культура поведения студентов.
- Желаю этому молодому поко вузу счастливой
творческой судьбы,

Власт. президент Национальной Академии Наук
Украины **В. Бар'яхтар**.

Академик-секретарь Відділення економіки
НАНУ директор Інституту економіки НАНУ

Голова Комітету з питань науки та народної освіти
Верховної Ради України академік **В. Сторіжко**.

Вчений секретар Відділення фізики і астрономії
НАН України **Д. Трохимович** (В. Тарашенко)
27.12.97.

Віце-президент НАН України, академік
Бар'яхтар Віктор Григорович

Директор інституту економіки НАН України, академік
Лукінов Іван Іларіонович

Голова Комітету з питань науки та народної освіти
Верховної Ради України, академік
Сторіжко Володимир Юхимович

Вчений секретар відділення фізики та астрономії НАН України
Тарашенко Дмитро Трохимович

Поздравляю Комитет Украинской
академии Банковского дела
и его ректора профессора Ем-
гранова А.А. с утвержденной орга-
низацией учебно-научной
деятельности научно-иссле-
довательскому составу и всему
Комитету Академии земель
и торговых дел. Пусть наше
сотрудничество сохранится
на долгие годы в интересах
Украины и России.

Ч.о. вице-президента
Российской академии
Естественных наук

Академик
Шульга В.А. Шульга
28.02.98г.

В.о. вице-президента Російської академії природознавчих наук,
академік
Шульга Василь Олексійович

Бажано великих успіхів
великому навчальному
закладу Академії Банків-
ської справи України, який
готує високих професіона-
лів для майбутнього
України, з чим, щоб
серйозно була інте-
лектуальним центром
прикордонного співро-
бітництва України
і Росії.

Академік НАН України

Пирожков С. Іванович

11.05.2001, м. Суми.

Академік НАН України
Пирожков Сергій Іванович

З великою прагматичною
метою певно і можливим
здолати у розвитку
банківських спеціалістів в
Україні.

Ярослав Кінах
23.05.97

Голова Представництва
Європейського банку реконструкції і розвитку в Україні
Ярослав Кінах

Der Kampf bei der ukrainischen Zambakademie
hat mich sehr beeindruckt. Ich wünsche die von
Ihnen geleitete, seine Leitung, dem Lehrkörper
und natürlich seinen Studenten und Studentin-
nen viel Erfolg im Interesse der Weiterentwick-
lung der ukrainischen Wirtschaft und zum
Wohle der ukrainischen Bevölkerung.

Klaus

1.11.1997

Радник посольства ФРН, керівник Координаційного бюро
з питань надання консультаційної допомоги у сфері економіки

Кlaus Broommer

It has been such a pleasure
to have visited the Academy
this morning.

I am pleasantly surprised to
find that during the short period
of four years of existence it has
come up so well.

I certainly would like the
concerned Indian institutions to
establish institutional links with the
Academy to mutual advantage.

Wishing the Academy continued
success and all the very best
to its academic staff.

V. B. Soin
Ambassador of India
November 21, 2000

Надзвичайний і Повноважний Посол Республіки Індія в Україні
Відья Бушан Соні

«Я отримав велике задоволення, відвідуючи сьогодні Академію.
Я приємно здивований тим, що за чотири роки існування
так багато зроблено в цьому навчальному закладі.
Я безумовно хочу, щоб відповідні заклади Індії установили
інституціональні взаємокорисні зв'язки з Академією.
Бажаю Академії продовжувати успішно розвиватися
та всього найкращого її співробітникам».

Herke habe ich die sehr große Gastfreu-
schaft der Leitung der Akademie gewusst
und Sie sind beeindruckt von der Ausstattung
und dem akademischen Niveau. Letztes konnte
ich bei einer Vorlesung aus dem Fragen der
jungen, sehr motivierten Studenten erfahren.

Hochster Dank für die Professorelnennung, weiter-
hin gute Kooperation und noch mehr Erfolg
in der Zukunft.

Hertzil Thiel Senz 27/5/04

Ректор Вищої школи Бундесбанку (м. Хахенбург) **Дітріх Шонвіц**

*«Сьогодні я мав нагоду відчувати велику гостинність керівництва
Української академії банківської справи. На мене надзвичайне
враження справили наукові досягнення академії та її високий
академічний рівень.*

*Під час своєї лекції я зміг поспілкуватися зі студентами академії –
розумними та відповідальними молодими людьми.*

Дуже вдячний за присвоєння мені почесного звання професора академії.

*Бажаю вашому навчальному закладу плідних партнерських
зв'язків та успіхів у майбутньому».*

It has been a pleasure to visit
an institute that has the potential
to transform the Ukrainian
banking system and make
it the backbone of a
strong independent Ukrainian
economy.

Derek Fraser
Ambassador of Canada
30 October 1995

Надзвичайний і Повноважний Посол Канади в Україні
Дерек Фразер

*«Для мене було дуже приємно відвідати навчальний заклад,
у якого є потенціал трансформувати банківську систему України
і зробити її основою розвинутої економіки незалежної України».*

Ich bin davon überzeugt, daß
die Bankfachschule Semy
einen großen Beitrag zur
Entwicklung leistet wird
und wieder guten Erfolg!

Erhard Gebler
Deutsches Botschaft
11.10.1997

Радник Посольства Німеччини в Україні
Гюнтер Бофшафт

«Я впевнений, що Банківська академія в Сумах внесе
значний вклад в підготовку спеціалістів в галузі економіки.
У цьому бажаю їй всіляких успіхів».

Прямо вусько таво моцно
улюбне заведење. Вусько савременост,
випомогне услови за усебн. Дуже
но нем востанова из таво речко
токо сусько усебн в таво академич.
С надендоу и савомим поменамим
Г-рочоу Котаво Республіки Вірменія
С. Степанян
08.12.98г.

Губернатор Республіки Вірменія
С. Степанян

Зростаюча Україна
поверне галактику і, напевно,
Донавіської справи.
Важливо в Сучасній це мейнстрім
Україні. І її реакція - зрозуміти керів-
ника, історика, організація освіти
і науки і, разом з тим, висвітлює держав-
ної мораль.
Зростаюча Україна:
Зростаюча держава. Насправді колективу.

Враховуючи.
Перший заступник Міністра України
В. Андрущенко
4.09.98

Перший заступник міністра освіти України
Андрущенко Віктор Петрович

Это уникальный урок
в истории Украины! Не только
исторический. Это будущее
банковского дела государ-
ства!

От имени
комитета А.О. Европеум
Украине

Президент
Александр Лазуренко

19.12.2001.

Президент АО «Европеум України»
Олексій Лазуренко

Академія Банківської справи — перша
в Сумах. Най ще в Сумах буде і друга —
Духовна Академія і вічна дружба між
нами, бо фінанси — «кошася» Церкви
у справі відродження духовності в Україні.

З побажаннями подальшого
розвитку та процвітання
+ Іов, Єпископ
Сумський і Охтирський
28.11.1999р.

Єпископ Сумський і Охтирський Іов

Радий, що напередодні 2000-року,
мав часівку нагору знову багемися
з доброго і порядного людини, —
Митрополитом Александром (Сіраховим)
і ознайомилися з того справно яку
він зараз оселив. Зривавши
побачення і тільки може сказати,
що був приїждо враненши усім робається.
Мому бує щирого серця бачаю щоб
закоршалоши рік ХХ сталими, приїс
дня Української апарат багемися
справи нові досягнення і вивид
нові горизонти.
Випадковому колесити, на голі
з свідомістю Александром, бачаю
доброто здоров'я та пам'яті Родко.
Зриваво на всіх Родко благословити.
+ Варфоломій,
Архидіакон Рівненський і Острозький.
27. X. 1999р.

Архієпископ Рівненський і Острозький Варфоломій

Список використаної літератури

1. Браунинг П. Современные экономические теории – буржуазные концепции: Сокр. пер. с англ. – М.: Экономика, 1986. – 160 с.
2. Валютный и денежный рынок: Курс для начинающих: Пер. с англ. – М.: Альпина Паблишер, 2002. – 340 с. – (сер. «Reuters для финансистов»).
3. Гребеник Н.І. Особливості інструментів монетарної політики Національного банку України // Вісник НБУ. – 2002. – № 6. – С. 2–4.
4. Єпіфанов А.О., Сало І.В., Д'яконова І.І. Бюджет і фінансова політика України. – 2-ге вид. – К.: Наукова думка, 1999. – 301 с.
5. Кротюк В.Л. Національний банк – центр банківської системи України. – К.: Ін Юре, 2000. – 248 с.
6. Національний банк і грошово-кредитна політика: Підручник / За ред. д.е.н., проф. А.М. Мороза та к.е.н., доц. М.Ф. Пуховкіної. – К.: КНЕУ, 1999. – 368 с.
7. Положення про порядок підготовки та атестації фахівців з дилінгових операцій на валютних ринках. Постанова Правління Національного банку № 234 від 21.06.2001.
8. Про банки і банківську діяльність. Закон України № 2121-III від 07.12.2000 р. // Закон України. – К., 2001.
9. Про Національний банк України: Закон України № 679-XIV від 20.05.1999 р. // Законодавчі і нормативні акти з банківської діяльності. – 1999. – Вип. 7. – С. 3–23.
10. Сакс Дж., Ларрен Ф.Б. Макроэкономика. Глобальный подход. – М.: Дело, 1996. – 288 с.
11. Сало І.В. Фінансово-кредитна система України та перспективи її розвитку. – К.: Наукова думка, 1995. – 190 с.
12. Сало І.В. Формування вищих навчальних закладів Національного банку України. – Суми: Козацький вал, 2003. – 21 с.
13. Сало І.В., Д'яконова І.І., Соколенко Т.І. Формування і розвиток державності, економіки та науки України. – Суми: Козацький вал, 2003. – 543 с.
14. Смит Вера. Происхождение центральных банков. – М.: Ин-т национальной модели экономики, 1996. – 283 с.
15. Стельмах В. Національний банк України: перші десять років діяльності // Вісник Національного банку України. – 2001. – № 4. – С. 2–4.
16. Стельмах В.С., Гребеник Н.І., Єпіфанов А.О. Кредитна система України і банківські технології. Книга перша: Кредитна система України. – Львів: Вид-во «Львівський банківський інститут», 2002. – 580 с.
17. Стельмах В.С., Єпіфанов А.О., Сало І.В. Економічна інформатика. – Суми: Слобожанщина, 2000. – 256 с.

18. Туган-Барановский М.И. Промышленные кризисы в современной Англии, их причины и влияние на народную жизнь: Диссертация М.И. Туган-Барановского на соискание степени магистра политической экономии и статистики. – СПб: Тип. И.Н. Скороходова, 1894. – 512 с.
19. Туган-Барановский М.И. Основные причины кризисов в капиталистическом хозяйстве // Мир божий. – 1899. – № 11. – С. 851–854.
20. Туган-Барановский М.И. Промышленные кризисы. Очерк из социальной истории Англии. – 2-е изд., перераб. – СПб: Тип. О.Н. Поповой, 1900. – 355 с.
21. Туган-Барановский М.И. Учение о предельной полезности хозяйственных благ как причине их ценности // Юридический вестник. – 1890. – № 10. – Т. 2. – С. 192–230.
22. Усоскин В.М. «Денежный мир» Милтона Фридмена. – М.: Мысль, 1989. – 173 с.
23. Энг Максимо В., Лис Фрэнсис А. и др. Мировые финансы. – М.: ДеКа, 1998. – 768 с.

Архівні документи

1. Виконком Сумського округу. 1921–1930. – Державний архів Сумської області. – Ф. Р-32.
2. Департамент народної освіти. 1802–1917. – Російський історичний архів. – Ф. 733.
3. Канцелярія Харківського губернатора. 1797–1917. – Державний архів Харківської області. – Ф. 3.
4. Сумська міська дума. 1860–1917. – Державний архів Сумської області. – Ф. 354.
5. Сумська повітова управа. 1865–1919. – Державний архів Сумської області. – Ф. 2.
6. Сумський виконавчий комітет. 1917–1923. – Державний архів Сумської області. – Ф. Р-415.
7. Сумський повітовий ревком. – Державний архів Сумської області. – Ф. Р-2340.
8. Харківська губернська комісія. 1768–1919. – Державний архів Харківської області. – Ф. 25.

ЗМІСТ

Замість передмови 7

Формування Національним банком України системи підготовки спеціалістів в УАБС..... 13

Історія розвитку освіти на теренах України 14

НБУ в бурхливих процесах переходу України до ринкової економіки. Визначення необхідності створення УАБС для підготовки спеціалістів банківської справи..... 22

Створення Української академії банківської справи 29

Розвиток Української академії банківської справи – провідного вищого навчального закладу в системі НБУ 40

Забезпечення навчального процесу з метою підготовки висококваліфікованих фахівців-банкiрів – головна мета УАБС НБУ 51

Цілеспрямованість управлінської діяльності УАБС із забезпечення навчального процесу 52

Ректор, проректори, декани та завідувачі кафедр, які забезпечують навчальний процес з підготовки висококваліфікованих спеціалістів 59

Підготовка фахівців – банкірів-стратегів, психологів, а головне, порядних і чесних людей – головна мета УАБС 80

Ними пишається колектив Української академії банківської справи..... 84

Діяльність Національного банку з забезпечення економічного розвитку України – основа навчального процесу УАБС 87

Розвиток грошово-кредитних відносин – головний важіль економічного зростання держави 88

Запровадження і розвиток монетарної політики Національного банку України	102
Впровадження міжнародних стандартів бухгалтерського обліку в банківській системі України	117
Голова Національного банку України і члени Правління	136
Інформатика в навчальному процесі УАБС НБУ	149
Необхідність запровадження інформаційних технологій в управління і навчальний процес вищих навчальних закладів системи НБУ	150
Інформаційні технології в навчальному процесі Української академії банківської справи	158
Технології глобального доступу до інформаційних ресурсів академії	173
Банківські інститути Української академії банківської справи Національного банку України	177
Харківський банківський інститут Української академії банківської справи Національного банку України. Створення і розвиток банківського інституту	178
Проректор УАБС – директор Харківського банківського інституту, заступники директора, декани та завідувачі кафедр, які забезпечують підготовку висококваліфікованих спеціалістів	182
Черкаський банківський інститут Української академії банківської справи Національного банку України. Створення і розвиток інституту	189
Проректор УАБС – директор Черкаського банківського інституту, заступники директора, декани та завідувачі кафедр, які забезпечують підготовку висококваліфікованих спеціалістів	192
Територіальні управління та комерційні банки – база практики студентів і працевлаштування випускників УАБС НБУ	201
Територіальні управління НБУ – регулятори економічного розвитку регіонів	202
Працівники управління НБУ в Сумській області, які забезпечують проходження практики студентам УАБС	212
Створення і діяльність комерційних банків	220

Розвиток комерційних банків України	232
Комерційні банки – база практики студентів УАБС	236
Українська академія банківської справи НБУ – заклад, який працює на розвиток економіки України	253
Українська академія банківської справи Національного банку України – один із найпрестижніших вищих навчальних закладів України	254
Через підготовчі курси – до Української академії банківської справи НБУ	257
Перспективи розвитку економіки, науки і освіти	261
Відзиви представників органів влади і управління, науковців, зарубіжних гостей і духовенства про Українську академію банківської справи	269
Список використаної літератури	288
Архівні документи	290

Наукове видання

Іван Васильович Сало
Ірина Іванівна Д'яконова

**Розвиток науки і освіти в Українській академії
банківської справи
Національного банку України**

Монографія

Директор видавництва Р.В. Кочубей
Головний редактор В.І. Кочубей
Технічний редактор Н.Ю. Курносова
Дизайн обкладинки і макет В.Б. Гайдабрус

ТОВ «ВТД «Університетська книга»
40030, м. Суми, вул. Кірова, 27, 5-й пов.
E-mail: publish@book.sumy.ua

Відділ реалізації
Тел./факс: (0542) 21-26-12, 21-11-25
E-mail: info@book.sumy.ua

Підписано до друку 28.02.06
Формат 70x100 ¹/₁₆. Папір офсетний. Гарнітура Скулбук.
Друк офсетний. Ум. друк. арк. 24,05. Обл.-вид. арк. 17,52
Тираж 1000 прим. Замовлення №

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів
видавничої продукції ДК № 489 від 18.06.2001

Надруковано відповідно до якості наданих діапозитивів
у ТОВ «Бізнесполіграф»
Україна, 04080, м. Київ, вул. В. Хвойки, 15/15